

1. Frumvarp

til laga um afnám gjalds af fasteignum, þá er eigandaskipti verða að eiganda lifandi. (Lagt fyrir alþingi 1894).

Gjald það af fasteignum, $\frac{1}{2}$ af hundraði hverju, er fyrirskipað er í 1. gr. tilskipunar 8. febrúar 1810, þá er eigandaskipti verða, skal úr lögum numið, að því er snertir afsal, er fram fer að eiganda lifanda.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Lagafrumvarp það um afnám gjalds af fasteignasölu, sem samþykkt var af síðasta alþingi, er svo orðað, að með lögum þeim yrði eigi afmáð að eins $\frac{1}{2}\%$ gjald það af fasteignasölu, er fyrirskipað er í 1. gr. tilsk. 8. febr. 1810, þá er eigandaskipti verða að eiganda lifanda, heldur og $\frac{1}{2}\%$ erfðagjaldið af fasteignum, er greiða ber við fráfalið eiganda. En að því er ráða má af umræðunum á síðasta alþingi um frumvarpið, og af tilgangi þess, er lýsir sjer í þeim, verður þó ekki álitid, að alþingi hafi ætlað til þessa, heldur mun þess eigi hafa gætt verið við meðferð málsins, að heimildin fyrir erfðagjaldi því, er tilskipunin kveður á um, er einnig innifalin í 1. gr. hennar, með því að orð greinarinnar: „afhendast nýjum eiganda“ eiga einnig við þá, er fasteignir fara að erfðum.

Þegar nú litið er til þess, hverja þýðingu og hver áhrif ákvæði það hefur haft hingað til, að því er bert er orðið af skýrslum um það efni, er fyrirskipar $\frac{1}{2}\%$ gjald af fasteignum, þá er eigandaskipti verða að eiganda lifanda, þá þykir stjórnarráðinu það og að vísu alls eigi ísjárvert, að gjald þetta sje af numið, en fyrir það virðist alls engin ástæða vera til þess að afnema um leið þann hluta erfðagjaldsins, er samsvarar þessu gjaldi, allra sízt þegar erfðagjaldinu á að halda óbreyttu eptir sem áður, að því er allar aðrar eignir snertir. Stjórnarráðinu hefur því þótt rjettast, að ráða til þess í þegulegum tillögum um málið, að hans hátign konunginum mætti þóknast að synja um staðfesting sína á frumvarpinu, og það því fremur, sem það hugði, að það með því gjörði í raun og veru að skapi þingsins, en leggja það jafnframt til, að fyrir þingið yrði lagt frumvarp það, sem að framan er ritað, og hefur hans hátign konunginum þóknast allramildilegast að fallast á tillögur þessar 15. júní þ. á.

Nd.

2. Frumvarp

til laga um bann gegn botnvörpuveiðum. Flutningsmaður Guðl. Guðmundsson þm. V.-Sk.

1. gr. Í landhelgi við Ísland skulu bannaðar vera fiskiveiðar með botnvörpum (trawl).

2. gr. Brot gegn 1. gr. varða sektum, 200—10,000 kr., er renna í landssjóð, og

skulu hin ólöglegu veiðarfæri upptæk og andvirði þeirra renna í landssjóð. Lægja má löghald á skip og afla og selja, að undangengnu fjárnámi, til lúkingar sektum og kostnaði.

3. gr. Mál þau, er rísa af brotum gegn 1. gr., skal fara með sem opinber lög-reglumál.

4. gr. Lög nr. 13. 9. ágúst 1889 eru úr gildi numin.

Ed.

3. Frumvarp

til laga um breyting á gjöldum þeim, sem hvíla á jafnaðarsjóðunum. Frá Kristjáni Jóns-syni og Þorkeli Bjarnasyni.

1. gr. Kostnað þann við kennslu heyrnar- og málleysingja, útbúnað þeirra og ferð til kennslustofnunarinnar, sem samkvæmt tilskipun um kennslu og heyrnar- og mál-leysingja o. fl., 26. febr. 1872, ber að greiða úr jafnaðarsjóðum amtanna, skal eptir-leiðis greiða úr landssjóði.

2. gr. Bólusetningarkostnað, sem ræðir um í kgsbr. 24. marz 1830, skal eptir-leiðis greiða úr landssjóði.

3. gr. Sáttamálakostnað, sem eptir tilsk. 20. jan. 1797, 41. gr., hvílir á jafnaðar-sjóðunum, skal eptirleiðis greiða úr landssjóði.

4. gr. Að svo miklu kostnaður sá, sem um ræðir í 1.—3. gr., hvílir á bæjarsjóði Reykjavíkurkaupstaðar, skal eptirleiðis greiða hann úr landssjóði.

5. gr. Lög þessi öðlast gildi 1. jan. 1896.

Nd.

4. Frumvarp

til laga um bann gegn eitrun rjúpna. Flutningsmenn: Þórhallur Bjarnarson og Tryggvi Gunnarsson.

Bannað er að eittra rjúpur til agns, og varðar sektum, ef út af er brotið, frá 10—100 kr., er falla til landssjóðs, og skulu mál þau, er rísa um það, rekin sem opinber lögreglumál.

Nd.

5. Frumvarp

til laga um löggilding verzlunarstaðar að Hrafneyri við Hvalfjörð. — Flutningsmaður: Þórhallur Bjarnarson.

Að Hrafneyri við Hvalfjörð skal vera löggiltur verzlunarstaður.

Nd.

6. Frumvarp

til laga um löggilding verzlunarstaðar að Seleyri við Borgarfjörð. — Flutningsmaður: Þórhallur Bjarnarson.

Að Seleyri við Borgarfjörð skal vera löggiltur verzlunarstaður.

Nd.

7. Frumvarp

til laga um fjárforræði ómyndugra. (Flutningsmaður: Guðjón Guðlaugsson).

1. gr. Fjárhaldsmann skal hver sá hafa, sem eigi getur haft fjárráð sín

sjálfur sakir aldurs, ráðleysis eða af öðrum ástæðum, er yfirvaldið telur gildar vera.

2. gr. Sýslumenn og bæjarfógetar skipa fjárhaldsmenn ómyndugra, og skal til þess velja vandaða og áreiðanlega menn, er ekki sjeu öðrum háðir sem hjú, sjeu eigi yngri en 25 ára og sjeu búsettir í sama lögsagnarumdæmi og sá ómyndugi.

Feður ómyndugra barna sinna hafa þó rjett til fjárhaldsins gagnvart vanda-
lausum mönnum jafnhæfum.

Sá maður, sem hefur þrjú yfirgripsmikil fjárhöld áður, eða mikla inn-
heimtu á öðrum opinberum gjöldum, hefur hvorki rjett nje skyldu til að taka við
fjárhaldi ómyndugra, fyr en hinum fyrri fjárráðum eða innheimtu er lokið, að
nokkru eða öllu.

3. gr. Undir eins og einhverjum ómyndugum hlotnast arfur, skal skipta-
ráðandi skipa honum fjárhaldsmann. Bæjarfógetinn skal vera yfirfjárráðandi í
Reykjavík, en sýslumenn annarsstaðar.

4. gr. Nú skiptist ómyndugum arfur, og er hann í öðru lögsagnarumdæmi;
skal þá skiptaráðandi leita til yfirfjárráðamanns í því lögsagnarumdæmi, er hinn
ómyndugi er í, og skal sá yfirfjárráðandi skipa hinum ómynduga fjárhaldsmann,
er taki arfinn undir sína umsjón, og skal fjárhaldsmaður þessi skyldur að kvitta
skiptaráðanda fyrir fjenu. Þegar arfur hefur þannig verið fluttur úr einu fjárráða-
umdæmi í annað, þá skal skiptaráðandi skýra frá því í yfirliti sínu yfir fjárráðin
(sjá 18. gr.). Hið sama skal yfirfjárráðandi gjöra, þar sem hinn ómyndugi á
heimili.

5. gr. Hver fjárhaldsmaður skal skyldur að senda yfirfjárráðanda nákvæm-
an reikning yfir fjárhaldið ár hvert, og skýra um leið frá ástandi hins ómynduga
svo sem, hvar og hvernig verustaður hans sje og með hvaða kjörum, hvernig
heilsu hans sje varið og fleira, er yfirfjárráðandi kynni að þurfa að vita um.
Reikningsárið fyrir ómyndugrafje skal vera frá 1. júní til sama tíma árið eptir,
og skal skilagrein þessi send yfirfjárráðanda í síðasta lagi í lok næsta nóvember-
mánaðar á eptir reikningsárinu.

6. gr. Sjái yfirfjárráðandi af skilagrein þeirri, sem ræðir um í 5. gr., að
önnur, ráðstöfun mundi vera hagfelldari fyrir hinn ómynduga, en sú, er fjárhalds-
maður hefur þegar gjört, skal yfirfjárráðandi tafarlaust gjöra fjárhaldsmanni að-
vart um það. Vilji fjárhaldsmaður samt ekki breyta ákvörðun sinni í þessu efni,
skal yfirfjárráðanda heimilt, að taka af honum fjárhaldið og fá það öðrum í
hendur.

7. gr. Skyldir skulu yfirfjárráðandi og fjárhaldsmaður að koma öllu lausa-
tje hins ómynduga í peninga, á þann hátt, sem haganlegast er fyrir hinn ómynd-
uga.

Nú er lausafje lagt í arf við skipti milli þess hjóna, er lengur lifir og
ómyndugra barna beggja þeirra eða barnabarna, og skal það þá eigi selt, ef ekk-
illinn eða ekkjan óskar þess og yfirfjárráðandi samþykkir. Sjeu eigur hins ómynd-
uga ekki seldar úr búinu, þá setji ekillinn eða ekkjan fullt veð fyrir þeim í öll-
um eigum búins, og skal veðinu þinglýst.

Heimilt skal og að láta lausafje óselt, ef hinn ómyndugi er nær því orðinn myndugur og yfirfjárráðandi sjer honum það haganlegra.

8. gr. Fasteign ómyndugra má eigi selja, hvort heldur eru heilar jarðir eða jarðarpartar, nema því að eins, að hinum ómynduga sje verulegur hagrur í sölunni eða brýna nauðsyn beri til, að selja eitthvað honum til framfæris, þó skal jafnan leita álits háyfirvaldsins um þetta.

9. gr. Afgjöldum af fasteignum ómyndugra skal fjárhaldsmaður hafa komið í peninga innan árs frá gjalddaga nema þau geti gengið í sömu aurum hinum ómyndugu til framfæris.

10. gr. Peninga ómyndugra skal setja á vöxtu annaðhvort í landsbankann eða sparisjóðinn á Ísafirði, Akureyri eða Seyðisfirði, og skulu stjórnendur sjóða þessara skyldir að gefa landsstjórninni árlegt yfirlit yfir, hve mikið ómyndugrafje sjóðirnir hafa í vörzlum sínum og hvaðan það er.

Ákvörðunin í þessari grein um það, hvar ómyndugrafje skal ávaxtast, nær þó ekki til þess ómyndugrafjár, sem komið er á vöxtu, þá er lög þessi öðlast gildi.

11. gr. Fjárhaldsmenn fá í þóknun fyrir starfa sinn 10% af öllum jarðar-afgjöldum hins ómynduga, en 4% af peningaleigum. Haldi fjárhaldsmaður hjá sjer fje hins ómynduga lengur en til er tekið í 10. gr. og sje það meiri upphæð en nemur 50 kr., skal hann borga af því sömu vexti og af því hefði fengizt í sjóðum þeim, er ómyndugrafje er ávaxtað í, án þess að ómakslaun sjeu þar frá dregin.

12. gr. Fjárhaldsmaður heldur bók um fjárhaldið og ritar í hana hina árlegu fjárhaldsreikninga. Bók þessa, ásamt öðrum skjölum, er fjárhaldið snertir, skal hann sýna yfirfjárráðanda á hverju manntalsþingi í þinghá þeirri, er hann er búsettur í.

13. gr. Þegar hinn ómyndugi verður ráðandi fjár síns, eða fjeð er orðið eytt honum til framfæris, eða annað það kemur fyrir, sem gjörir enda á fjárráðum fjárhaldsmanns, þá skal hann þegar í stað gjöra skilagrein fyrir fjárhaldinu og senda hana til yfirfjárráðanda, og úrskurðar hann, hvort hún er rjett; samkvæmt skilagrein þessari afhendir fjárhaldsmaður síðan yfirfjárráðanda fje það, er hann kann að hafa undir höndum ásamt öllum skjölum og skilríkjum, er að fjárhaldinu lúta. Deyi fjárhaldsmaður, gjörir dánarbú hans sömu skil fyrir fjárhaldinu og eptir sömu reglum, sem hjer að framan eru tilgreindar.

14. gr. Nú flytja fjárhaldsmaður og hinn ómyndugi úr fjárráðaumdæminu, og tekur þá yfirfjárráðandi í því umdæmi, er þeir flytja í, við yfirfjárráðum; einnig skal yfirfjárráðandi þess umdæmis, er þeir fluttu úr, senda yfirfjárráðanda þess umdæmis, er þeir flytja í, eptirrit af síðasta reikningi fjárhaldsmannsins, og skal sá reikningur vera úrskurðaður.

15. gr. Flytji fjárhaldsmaður sig burtu úr fjárráðaumdæminu, en hinn ómyndugi verði eptir, eða hinn ómyndugi fer burt, en fjárhaldsmaður verði eptir, þá skal yfirfjárráðandi leggja undir úrskurð háyfirvaldsins, hvort kveðja skal til nýjan fjárhaldsmann eða flytja fjárstofninn.

16. gr. Glatist fje ómyndugra sökum hirðuleysis yfirfjárráðanda, ber hann alla ábyrgð af því.

17. gr. Ómyndugra fje á forgangsrjett í búi fjárhaldsmanns, sem segir í lögum frá 12. apríl 1878, 83. gr., sbr. tilskipun 19. des. 1821.

18. gr. Yfirfjárráðandi skal ár hvert fella úrskurð á fjárhaldsreikninga þá, sem honum eru sendir; skal hann svo senda háyfirvaldinu fyrir lok febrúarmánaðar glögggt yfirlit yfir öll fjárráðin í lögsagnarumdæminu.

Í yfirliti þessu skal þess getið sjerstaklega, hvort nokkuð ómyndugrafje hefur til fallið á árinu, hvort nokkuð af því, sem áður var, hefur farið undan fjárráðum eða hvort arfur hefur verið fluttur (Sbr. 4. og 14. gr.).

19. gr. Með lögum þessum er úr lögum numin 1.—13. gr. d. l. 3. b. 17. kap. og tilskipun 18. febrúar 1847.

Nd.

8. Frumvarp

til viðaukalaga við lög um prentsmiðjur 4. des. 1886. Flutnm. Einar Jónsson.

Skyldur þær, sem lagðar eru á prentsmiðjur hjer á landi með 2. gr. í lögum um prentsmiðjur 4. des. 1886, gilda einnig, að því er snertir bókasafn Austuramtsins, þannig að hver prentsmiðja skal láta því í tje 1 eintak af öllu því er prentað er, hvort sem það er smátt eða stórt.

Um brot gegn lögum þessum fer sem segir í nefndum lögum um prentsmiðjur 4. gr.

Nd.

9. Frumvarp

til laga um löggilding verzlunarstaðar að Stakkhamri í Miklaholtshreppi. Flutningsmaður Eiríkur Gíslason.

Að Stakkhamri í Miklaholtshreppi skal vera löggiltur verzlunarstaður.

Nd.

10. Frumvarp

til laga um nýbýli. — Frá Þorláki Guðmundssyni og Þórði Guðmundssyni.

1. gr. Hver sá, er nýbýli vill upp taka í því landi, sem er eign einhvers sveitarfélags, eða í almenningi eða í landi, sem enginn getur löglega eignað sjer, skal auglýsa fyrirætlan sína um upptöku nýbýlisins með 6 mánaða fyrirvara, í blaði því, er stjórns-

arvaldaaugsýsingar ber að birta í, og senda síðan bónarbrjef sitt um nýbýlisleyfi til amtmanns, ásamt meðmælum hlutaðeigandi sveitarstjórnarvalda (hreppsnefndar og sýslunefndar).

2. gr. Nú telur einhver landið eign sína, og vill hann banna upptöku nýbýlisins; skal hann þá senda sýslumanni eignarkröfu sína, áður en 6 mánaða frestur sá er liðinn, sem um er rætt í 1. gr.

3. gr. Nú hefur nýbýlisbeiðandi fullnægt ákvæðum 1. greinar; skal amtmaður þá gjöra ráðstafanir þær, sem nauðsyn ber til, að útmæling og mat á nýbýlislandinu fari fram. Gjörð þá skal sýslumaður framkvæma, ásamt 4 dómkvöddum óvilhóllum mönnum, en til skal stefna þeim mönnum, er land eiga að nýbýlislandinu.

Eigi má ávísar til nýbýlislands, er minna sje en 5 hndr. jarðarhundraða.

4. gr. Ef landið er eign einhvers sveitarfélags, kveða gjörðarmenn á um hæfilegt eptirgjald af nýbýlinu og um aðra þá skildaga, er nauðsyn þykir til bera, um ræktun landsins, nauðsynleg jarðarhús og annað því um líkt.

5. gr. Nú hefur enginn sannað eignarrjett til lands þess, er nýbýlið er úthlutað, og getur sýslumaður þá, með hinum dómkvöddu gjörðarmönnum, úrskurðað, að landið skuli verða eign nýbýlingsins og erfingja hans. Amtmaður leggur síðan úrskurð á málið, en rjett hefur sá, er eignarkröfu hefur gjört til landsins, á, að skjóta málinu til dómstólanna.

6. gr. Kostnað þann, er af útmæling og mati nýbýlisins leiðir, greiði nýbýlisbeiðandinn: ferðakostnað sýslumanns, eptir úrskurði amtmanns, og hinum dómkvöddu mönnum 3 kr. hverjum fyrir dag hvern, sem þeir eru að gjörðinni, nema öðruvísi semjast milli hans og hlutaðeigandi sveitarstjórnarvalda.

7. gr. Þá er útmæling og mat hefur fram farið samkvæmt 3. og 4. gr., og nýbýlisbeiðanda er ávísar landið, gefur amtmaður út byggingarbrjef handa nýbýlingnum. Skulu þar tekin fram þau skilyrði fyrir nýbýlisrjettinum, sem nýbýlingur skal gæta. Fullnægi nýbýlingur eigi skilyrðunum, missir hann ábúðarrjettinn.

8. gr. Nú á einstakur maður landið, og leyfir hann að nýbýli sje þar upp tekið. Skal útmæling og mat á landinu fram fara samkvæmt 3. og 4. gr. Að öðru leyti fer um skilyrðin fyrir nýbýlisrjettinum og aðra byggingarskilmála eptir samkomulagi milli hlutaðeigenda.

9. gr. Hvort sem það land, sem nýbýli er reist á, er eign einstaks manns eða sveitarfélags eða það er almenningur, er nýbýlingur í 10 ár laus við öll gjöld til allra stjetta, þau er á jörðu hvíla; en skyldur er hann að greiða önnur gjöld til allra stjetta, þau er nú eru í lögum eða lögboðin kunna að verða.

10. gr. Sýslumaður skal gæta þess, að nýbýlingar fullnægi skilyrðum þeim, sem honum eru sett í byggingarbrjefinu. Nú gjörir nýbýlingur sig sekan í vanrækslu eða brýtur byggingarskilmála, og getur sýslumaður þá lagt það til, að hann verði sviptur nýbýlisrjettinum. Amtmaður hefur fullnaðarúrskurð um þetta mál.

Þegar nýbýlingur hefur með amtsúrskurði verið sviptur nýbýlisrjetti, skal eptir tillögu hlutaðeigandi sveitarstjórnarvalda byggja nýbýlið öðrum manni, er þá nýtur sama rjettar, sem nýbýlingurinn annars hefði notið.

11. gr. Með lögum þessum er úr gildi numin tilskipun 15. apríl 1776.

Ná.

11. Frumvarp

til stjórnarskipunarlaga um hin sjerstöku málefni Íslands. Flutningsmaður Bened. Sveinsson.

I.

1. gr. Í öllum þeim málefnum, sem varða Ísland sjerstaklega, hefur landið löggjöf sína, dómsvald og stjórn út af fyrir sig, á þann hátt, að löggjafarvaldið er hjá konungi og alþingi í sameiningu, framkvæmdarvaldið hjá konungi og dómsvaldið hjá dómendum.

2. gr. Hin sjerstaklegu málefni landsins eru þessi:

1. Hin borgaralegu lög, hegningarlögin og dómgæzlan, er hjer að lýtur.
2. Lögreglumálefni.
3. Kirkju- og kennslumálefni.
4. Lækna- og heilbrigðismálefni.
5. Sveita- og fátækramálefni.
6. Vegir og póstgöngur landsins.
7. Landbúnaður, fiskiveiðar, verzlun, siglingar og aðrir atvinnuvegir.
8. Skattamál bein og óbein.
9. Þjóðeignir, alþjóðlegar stofnanir og sjóðir.

Meðan Ísland hefur ekki fulltrúa á ríkisþinginu, en það er komið bæði undir hinu sjerstaka löggjafarvaldi landsins, konungi og alþingi, og löggjafarvaldi ríkisins, leggur landið ekkert til almennra ríkisparfa. En á hinn bóginn tekur það heldur engan þátt á meðan í löggjafarvaldinu um almenn ríkismál.

3. gr. Konungurinn hefur hið æðsta vald í öllum hinum sjerstaklegu málefnum landsins, með þeim takmörkunum, sem settar eru í stjórnarskrá þessari, og lætur landstjóra, sem hefur aðsetur sitt í landinu, framkvæma það.

4. gr. Konungur skal vinna eið að stjórnarskrá Íslands. Af eiðstaf konungs skal gjöra tvö samhljóða frumrit, og skal senda alþingi annað þeirra til geymslu, en hitt skal geyma í leyndarskjalasafninu.

5. gr. Konungur er ábyrgðarlaus, hann er heilagur og friðhelgur.

6. gr. Konungur skipar landstjóra og víkur honum frá völdum. Landstjóri hefur í umboði konungs hið æðsta vald í öllum hinum sjerstöku málefnum landsins, svo sem mælt er fyrir í stjórnarskrá þessari. Landstjóri skal vinna eið að stjórnarskránni. Laun hans skal ákveða með lögum.

7. gr. Landstjóri tekur sjer ráðgjafa og getur vikið þeim úr völdum. Ráðgjafarnir hafa á hendi stjórnarstörfin og bera ábyrgð á þeim. Ábyrgð þessa skal ákveða með lögum.

Undirskript konungs eða landstjóra í umboði hans undir ályktanir þær, er snerta löggjöf og stjórn, veitir þeim gildi, þá er einn ráðgjafi eða fleiri skrifa undir með honum. Ráðgjafi sá, er undir ályktun ritar með konungi eða landstjóra, ber ábyrgð á henni.

8. gr. Ráðgjafar skulu eigi vera fleiri en þrír, og skal einn vera æðstur þeirra. Landstjóri og ráðgjafar er landsráð, og landstjóri forseti þess. Í landsráðinu skal ræða lagafrumvörp öll og mikilsverð stjórnarmálefni. Deyi landstjóri eða hindrist á annan hátt, stendur hinn æðsti ráðgjafi fyrir stjórn þang-

að til konungur nefnir annan landstjóra, eða landstjóri tekur aptur við stjórninni.

9. gr. Landstjóri eða neðri deild alþingis getur kært ráðgjafana fyrir embættisrekstur þeirra. Í þeim málum dæmir landsdómur.

10. gr. Landstjóri veitir öll þess konar embætti, sem konungur hefur veitt hingað til. Breyting má á þessu gjöra með lögum. Engan má skipa embættismann á landinu, nema hann hafi hin almennu rjettindi innborinna manna, og þar á ofan hafi fært sönnur á, að hann hafi fullnægt hinum gildandi ákvæðum um kunnáttu í máli landsins. Hver embættismaður skal vinna eið að stjórnarskránni. Landstjóri getur vikið embættismönnum frá, og fer þá um eptirlaun þeirra svo sem lög mæla fyrir. Landsstjóri getur flutt embættismenn úr einu embætti í annað, þó svo, að þeir missi einskis í af embættis-tekjum, og að þeim sje gefinn kostur á, að kjósa, hvort þeir vilji heldur embættaskiptin, eða þá lausn frá embætti með eptirlaunum þeim, er almennar reglur ákveða. Með lögum má undanskilja ýmsa embættismannaflokka, auk emsættismanna þeirra, sem nefndir eru í 53. gr. Með lögum má afnema öll eptirlaun.

11. gr. Landstjóri stefnir saman reglulegu alþingi annaðhvort ár. Án samþykkis landstjóra má þingið eigi setu eiga lengur en 10 vikur. Breyta má þessum ákvæðum með lögum.

12. gr. Landstjóri getur frestað fundum hins reglulega alþingis um tiltekinn tíma, en þó eigi lengur en 4 vikur, nema alþingi samþykki það, og ekki nema einu sinni á ári.

13. gr. Landstjóri getur rofið aðra eða báðar deildir alþingis, og skal þá stofna til nýrra kosninga, áður tveir mánuðir sjeu liðnir frá því þingið var rofið, og skal þá stefna þinginu saman aptur næsta ár eptir að það var rofið. Þó má landstjóri hvoruga deild alþingis rjúfa án samþykkis hennar, eptir að hann hefur stefnt reglulegu alþingi saman, eða það er saman komið samkvæmt 24. gr., fyrri en alþingi hefur saman verið 10 vikur.

14. gr. Landstjóri getur stefnt alþingi saman til aukafunda, og ræður hann, hversu langa setu það þá skuli eiga.

15. gr. Landstjórinn getur lagt fyrir alþingi frumvarp til laga og ályktana.

16. gr. Undirskript konungs eða landstjóra þarf til þess, að veita ályktunum alþingis lagagildi. Landstjóri annast um, að lögin verði birt og að þeim verði fullnægt. Sje lagafrumvarp, sem alþingi hefur fallizt á, ekki staðfest á undan næsta reglulegu alþingi, er það fallið niður. Staðfesting konungs þarf til breytingar á stjórnarskránni eða viðauka við hana, svo sem síðar er fyrir mælt í 71. gr.

17. gr. Þegar brýna nauðsyn ber til, getur konungur eða landstjóri gefið út bráðabyrgðarlög milli alþinga; þó mega slík lög ekki koma í bága við stjórnarskrána, enda falla þau úr gildi, nema næsta alþingi á eptir samþykki þau. Eigi má gefa út bráðabyrgðarfjárlög fyrir það fjárhagstímabil, er fjárlög eru samþykkt fyrir af alþingi.

18. gr. Landstjóri veitir leyfi þau og undanþágur frá lögum, sem tíðkæzt hafa, eptir reglum þeim, sem farið hefur verið eptir hingað til.

19. gr. Konungur náðar menn og veitir almenna uppgjöf á sökum. Ráðgjöfunum getur hann eigi gefið upp sakir fyrir brot á stjórnarskránni nje fyrir önnur brot, sem landsdómur hefur dæmt þá fyrir, nema því að eins að neðri deild alþingis samþykki.

II.

20. gr. Á alþingi eiga setu 36 þjóðkjörnir menn. Kosning þeirra gildir venjulega fyrir 6 ára tímabil. Stytta má tímabil þetta með lögum. Deyi nokkur eða fari frá af þeim, sem kosnir eru til þingsetu, meðan á kjörtímanum stendur, skal kjósa annan í hans stað til þingsetu fyrir það tímabil, sem eptir er af kjörtímanum.

21. gr. Alþingi skiptist í tvær deildir, efri þingdeild og neðri þingdeild. Í efri þingdeild sitja 12 menn, er kjósa skal um land allt eptir ákvæðum þeim, er sett verða í kosningarlögum. Í neðri deild sitja 24 þingmenn, kosnir í kjördæmum. Tölu þingmanna má breyta með lögum.

22. gr. Kosningarrjett til alþingis hafa :

- a. allir búandi menn, húsmenn, borgarar, þurrabúðarmenn og aðrir húsráðendur, sem greiða gjöld til almennra þarfa;
- b. embættismenn;
- c. þeir, sem tekið hafa lærdómspróf við háskólann, prestaskólann eða lækna-skólann í Reykjavík, eða eitthvert annað þessháttar opinbert próf, sem nú er, eða kann að verða sett, þó ekki sjeu þeir í embætti, ef þeir eru ekki öðrum háðir.

Þó getur enginn átt kosningarrjett, nema hann sje orðinn 25 ára að aldri, þegar kosningin fer fram, hafi óflekkað mannorð, hafi verið heimilisfastur í kjördæminu eitt ár, sje fjár síns ráðandi og honum sje ekki lagt af sveit, eða, hafi hann þegið sveitarstyrk, að hann þá hafi endurgoldið hann, eða honum hafi verið gefinn hann upp.

23. gr. Kjörgengur til alþingis er hver sá, sem hefur kosningarrjett samkvæmt því sem nú var sagt, ef hann:

1. ekki er þegn annars ríkis eða er í þjónustu þess;
2. hefur að minnsta kosti síðustu 5 ár verið í löndum þeim í norðurálfunni, sem liggja undir Danaveldi.

Kjörgengi til efri deildar skal þó bundið við 35 ára aldur. Kjósa má þann mann, sem á heima utan kjördæmis, eða hefur verið innan kjördæmis skemur en eitt ár.

Með lögum má veita konum kosningarrjett og kjörgengi til alþingis.

Nákvæmari reglur um kosningarnar verða settar í kosningarlögum.

III.

24. gr. Alþingi skal koma saman fyrsta virkan dag í júlímánuði annaðhvort ár, hafi landstjóri ekki tiltekið annan samkomudag sama ár.

Með lögum má ákveða, að hið reglulega alþingi komi optar saman eður á öðrum tíma.

25. gr. Samkomustaður alþingis er í Reykjavík. Þó getur landstjóri eptir atvikum skipað fyrir um, að alþingi komi saman á öðrum stað í landinu.

26. gr. Alþingi er friðheilagt. Enginn má raska friði þess eða frelsi.

27. gr. Alþingi sker sjálft úr, hvort þingmenn þess sjeu löglega kosnir.

28. gr. Sjerhver nýr þingmaður skal vinna eið að stjórnarskránni, undir eins og viðurkennt er, að kosning hans sje gild.

29. gr. Alþingismenn eru eingöngu bundnir við sannfæring sína og eigi við neinar reglur frá kjósendum sínum.

Embættismenn þeir, sem kosnir eru til alþingis, þurfa ekki leyfi stjórnarinnar til þess að þiggja kosninguna, en skyldir eru þeir til að annast um, að embættisstörfum þeirra verði gegnt án kostnaðar fyrir landsjóðinn.

30. gr. Hvor þingdeild á rjett á, að bera upp frumvörp til laga og ályktana og samþykkja þau fyrir sitt leyti; einnig má hvor þingdeildin fyrir sig senda konungi eða landstjóra ávörp.

31. gr. Hvor þingdeild getur sett nefndir af þingmönnum til þess að raansaka mikils varðandi málefni. Þingdeildin getur veitt nefndum þessum rjett á, að heimta skýrslur, munnlegar og brjeflegar, bæði af embættismönnum og öðrum.

32. gr. Engan skatt má á leggja, nje breyta, nje aftaka, nema með lögum; ekki má heldur án lögákvæða taka lán, er skuldbindi landið, nje selja eða á annan hátt láta af hendi neina af fasteignum landsins, nje skerða þann hluta viðlagasjóðs, sem ákveðinn verður með lögum.

33. gr. Ekkert gjald má greiða af hendi, nema heimild sje til þess í fjárlögum eða fjáraukalögum.

34. gr. Jafnskjótt sem hið reglulega alþingi er komið saman, skal leggja fyrir það frumvarp til fjárlaga fyrir fjárhagstímabilið, sem í hönd fer. Með tekjunum skal telja bæði hið fasta tillag og aukatillagið úr hinum almenna ríkissjóði.

Gjöld, sem ákveðin eru með eldri lögum, tilskipunum, konungsúrskurðum eða öðrum gildum ákvæðum, skal, þangað til breyting verður á því gjörð með lögum, tilfæra í fjárlögum, svo sem gjöld þessi hafa ákveðin verið.

Frumvarpið til fjárlaganna og eins frumvörp til fjáraukalaga skal jafnan fyrst leggja fyrir neðri deild alþingis.

35. gr. Hvor þingdeild kys yfirskoðunarmann, og skulu þeim veitt laun fyrir starfa sinn. Yfirskoðunarmenn þessir eiga að gagnskoða reikninga hvers árs um tekjur og gjöld landsins, og gæta þess, að tekjur landsins sjeu þar allar taldar og að ekkert hafi verið galdið út án heimildar. Þeir geta krafist að fá allar skýrslur þær og skjöl, sem þeim þykir þurfa. Síðan skal semja reikning fyrir fjárhagstímabilið, og leggja hann fyrir alþingi, ásamt með athugasemdum yfirskoðunarmanna, til fullnaðarúrslita.

36. gr. Ekkert lagafrumvarp má samþykkja til fullnaðar, fyr en það hefur verið rætt þrisvar í hvorri þingdeild.

37. gr. Þegar lagafrumvarp er samþykkt í annari hvorri þingdeildinni, skal það lagt fyrir hina þingdeildina í því formi, sem það er samþykkt í. Verði

þar breytingar á gjörðar, gengur það aptur til hinnar fyrri þingdeildar. Verði hér aptur gjörðar breytingar, fer frumvarpið af nýju til hinnar deildarinnar. Gangi þá enn eigi saman, ganga báðar deildirnar saman í eina málstofu, og leiðir alþingi þá málið til lykta eptir eina umræðu. Þegar alþingi þannig myndar eina málstofu, þarf til þess að gjörð verði fullnaðarályktun á máli, að tveir þriðjungar þingmanna úr hvorri deild sjeu á fundi og eigi þátt í atkvæðagreiðslunni; ræður þá atkvæðafjöldi úrslitum um hin einstöku málsatriði, en til þess að lagafrumvarp, að undanskildum frumvörpum til fjárlaga og fjáráukalaga, verði samþykkt í heild sinni, þarf aptur á móti að minnsta kosti, að tveir þriðjungar atkvæða þeirra, sem greidd eru, sjeu með frumvarpinu.

38. gr. Meðan alþingi stendur, má ekki taka neinn alþingismann fastan fyrir skuldir án samþykkis þeirrar deildar, er hann situr í, nje heldur setja hann í varðhald eða höfða mál móti honum, nema hann sje staðinn að glæp.

Enginn alþingismaður verður krafinn til ábyrgðar utan þings fyrir það, sem hann hefur talað á þinginu, nema þingdeildin, sem hann á sæti í, leyfi.

39. gr. Ef sú breyting, er sviptir mann kjörgengi, verður á högum þess manns, sem löglega er kosinn, missir hann rjett þann, sem kosningunni fylgir.

40. gr. Ráðgjöfunum skal heimilt vegna embættisstöðu sinnar að sitja á alþingi, og þeir eiga rjett á, að taka þátt í umræðunum eins opt og þeir vilja, en gæta verða þeir þingskapa.

Atkvæðisrjett hafa ráðgjafar því að eins, að þeir sjeu kosnir alþingismenn.

41. gr. Hvor þingdeild og eins hið sameinaða alþingi kys sjálft forseta sinn og varaforseta.

42. gr. Hvorug þingdeildin má gjöra ályktun um neitt, nema að minnsta kosti tveir þriðjungar þingmanna sjeu á fundi og greiði þar atkvæði.

43. gr. Heimilt er þingmanni að bera upp í þeirri þingdeild, sem hann á sæti í, hvert það málefni, er almenning varðar, ef þingdeildin leyfir, og beiðast skýrslu um það.

44. gr. Hvorug þingdeildin má taka nokkurt málefni til meðferðar á þingi, nema einhver þingdeildarmanna taki það að sjer til flutnings.

45. gr. Þyki þingdeild ekki ástæða til að gjöra ályktun um eitthvert málefni, þá getur hún vísað því til landstjórnarinnar.

46. gr. Fundi beggja þingdeilda og hins sameinaða alþingis skal halda í heyranda hljóði. Þó getur forseti, eða svo margir þingmenn, sem til er tekið í þingsköpunum, krafist, að öllum utanþingsmönnum sje vísað burt, og skal þá þingið eða þingdeild sú, er hlut á að máli, skera úr, hvort ræða skuli málefnið í heyranda hljóði eða eigi.

47. gr. Þingsköp hins sameinaða alþingis og beggja þingdeilda skal setja með lögum.

IV.

48. gr. Landsdómur skal skipaður dómendum hins æðsta dómstóls innanlands og öllum þingmönnum efri deildar. Ryðja má sá, er kærður er, allt að

5 menn úr dómi, þó svo, að jafnan sitji dóminn eigi færri en 2 dómendur hins æðsta dómstóls. Jafnan skal tala dómenda á stöku standa, og skal því, ef til kemur, einn úr víkja eptir hlutkesti. Landsdómur velur forseta sinn. Endi kjörtími meðan á máli stendur í landsdómi, halda þó efri deildar menn sæti sínu í dóminum. Rjettarfarið við dóm þennan skal ákveða með lögum.

49. gr. Landsdómur einn dæmir í þeim málum, er landstjóri eða neðri deild alþingis býr til á hendur ráðgjöfunum.

50. gr. Skipun dómsvaldsins skal ákveða með lögum.

51. gr. Dómendur skera úr öllum ágreiningi um embættistakmörk yfirvaldanna. Þó getur sá, sem þar um leitar úrskurðar, ekki komið sjer hjá, að hlýða yfirvaldsboði í bráð, með því að skjóta málinu til dóms.

52. gr. Dómsvaldið skal greina frá umboðsvaldinu með lögum.

53. gr. Dómendur skulu í embættisverkum sínum fara einungis eptir lögum. Þeim dómendum, sem ekki hafa að auki umboðsstörf á hendi, verður ekki vikið úr embætti nema með dómi, og ekki verða þeir heldur fluttir í annað embætti á móti vilja þeirra, nema þegar verið er að koma nýrri skipun á dómstólana. Þó má veita þeim dómara, sem orðinn er fullra 65 ára gamall, lausn frá embætti, en eigi skal hann missa neins í af launum sínum.

V.

54. gr. Hin evangelisk-lútherska kirkja er þjóðkirkja landsins, og skal þjóðfjlagið því styðja hana og vernda.

Sambandinu milli þjóðkirkju og landstjórnar skal skipa með lögum.

55. gr. Landsmenn eiga rjett á að stofna fjelög til að þjóna guði með þeim hætti, sem bezt á við sannfæringu hvers eins. Þó má eigi kenna eða fremja neitt, sem er gagnstætt góðu siðferði og allshjerjarreglu.

56. gr. Rjettindi trúarfjelaga þeirra, sem frábrugðin eru þjóðkirkjunni, skal ákveða með lagaboði.

57. gr. Enginn má missa neins í af þegn-rjettindum sakir trúarbragða sinna, nje heldur þeirra vegna skorast undan almennum fjelagsskyldum.

VI.

58. gr. Hvern, sem tekinn er fastur, skal án undandrátta leiða fyrir dómara, og sje hann þá eigi þegar látinn laus, skal dómari, áður sólarhringur sje liðinn, leggja rökstuddan úrskurð á, hvort hann skuli í varðhald setja. Megi láta hann lausan mót veði, skal ákveða í úrskurðinum, hvert eða hversu mikið það skuli vera. Dómari og aðrir, sem viðriðnir eru, bera ábyrgð fyrir þeim, sem tekinn er fastur eða hindraður á annan hátt.

Úrskurði dómara má þegar skjóta til æðra dóms, og fer um birting og áfrýjun slíks úrskurðar sem um birting og áfrýjun dóms í sakamálum. Engan má setja í gæzluvarðhald fyrir sök, er að eins varðar fjársekt eða einföldu fangelsi.

59. gr. Heimilið er friðheilagt. Ekki má gjöra húsleit nje kyrsetja brjef og önnur skjöl, nje rannsaka þau, án dómsúrskurðar, nema lög sjerstaklega leyfi.

60. gr. Eignarrjetturinn er friðhelgur. Engan má skylda til að láta af hendi eign sína, nema almennings þörf krefji; þarf til þess lög og komi fullt verð fyrir.

61. gr. Öll bönd þau, sem hamla frelsi í atvinnuvegum og jafnrjetti manna til atvinnu, og eigi eru byggð á almennings heillum, skal af taka með lögum.

62. gr. Sá, sem ekki getur sjeð fyrir sjer og sínum, og sje hann ekki skylduómagi annars manns, skal eiga rjett á, að fá styrk úr almennum sjóði, en þá skal hann háður vera takmörkunum þeim, er lögin áskilja.

63. gr. Hafi foreldri eigi efni á að fræða sjálf börn sín, eða sjeu börnin munaðarlaus og öreigar, er það skylda þjóðfjelagsins, að sjá þeim fyrir uppfræðingu og framfæri.

64. gr. Hver maður á rjett á, að láta í ljósi hugsanir sínar á prenti, en þó verður hann að ábyrgjast þær fyrir dómi. Ritskoðun og aðrar tálmanir fyrir prentfrelsi má aldrei lögleiða.

65. gr. Rjett eiga menn á að stofna fjelög í sjerhverjum löglegum tilgangi án þess að leyfi þurfi að fá til þess. Ekkert fjelag má rjúfa með stjórna-ráðstöfun. Þó má banna fjelag um stundarsakir, en þá verður þegar að búa mál til á hendur fjelaginu, til þess að það verði rofið.

66. gr. Rjett eiga menn á, að safnast saman vopnlausir. Lögreglustjórninni er heimilt að vera við almennar samkomur. Banna má mannfundi undir berum himni, þegar uggvænt þykir, að af þeim leiði óspektir.

67. gr. Hver vopnfær maður er skyldur að taka sjálfur þátt í vörn landsins, eptir því sem nákvæmar verður ákveðið með lögum.

68. gr. Rjetti sveitarfjelaganna til að ráða málefnum sínum skal skipa með lögum.

69. gr. Skattgjaldamálum skal skipa með lögum.

70. gr. Sjerrjettindi, er bundin sjeu við nafnbætur og tign, má aldrei lögleiða.

VII.

71. gr. Frumvörp, hvort heldur er til breytinga eða viðauka á stjórna-skrá þessari, má bera upp bæði á reglulegu alþingi og auka-alþingi. Nái frumvarpið um breyting á stjórna-skránni samþykki beggja þingdeildanna, skal rjúfa alþingi þá þegar og stofna til almennra kosninga af nýju. Samþykki hið nýkosna alþingi frumvarpið óbreytt, og nái það staðfesting konungs, þá hefur það gildi sem stjórnaarlög.

72. gr. Þá er stjórna-skipunaarlög þessi eru staðfest, og landstjórn skipuð samkvæmt 6. og 7. gr. þeirra, er stjórna-skrá um hin sjerstaklegu málefni Íslands 5. dag janúarmánaðar 1874 numin úr gildi.

Ákvæði um stundarsakir.

Í íslenskum málum, þeim er eigi skal dæma í landsdómi samkvæmt þessum stjórna-skipunaarlögum, verður engin breyting gjörð á stöðu hestarjettar í Danmörku, sem æðsta dóms, án þess að hið almenna löggjafarvald ríkisins taki þátt í því.

Sp.

12. Nefndarálit frá kjörbrjefanefndinni.

Nefnd sú, er hið háttv. sam. alp. hefir kosið til að prófa kjörbrjef, er eigi eru þegar samþykkt, hefir haft til meðferðar kjörbrjef Halldórs Daníelssonar, þm. Mýramanna, ásamt 2 samhljóða kærur yfir tjeðri kosningu.

Nefndin hefir rannsakað mál þetta ýtarlega og athugað skjöl þau, er fram hafa komið þessu viðvikjandi og gefur nefndin eptirgreinda skýrslu um kæruatriðin:

1. Það er tekið fram, að kjörstaður hafi verið fluttur frá Eskiholti í Borgarhreppi að Galtarholti í sama hreppi, án þess að fengið væri til þess samþykki fyrirfram hjá sýslunefnd og amtmanni. Um þetta atriði hefir hlutaðeigandi kjörstjóri í brjefi 24. f. m. til Landsh., er hefir verið látið fylgja málinu, tekið fram það er nú skal greina:

Á sýslunefndarfundi í fyrra var því hreift að heppilegra væri að halda kjörþingið framvegis annaðhvort í Galtarholti eða Svignaskarði heldur en í Eskiholti (en þar hefur það hingað til verið haldið vegna þess að það er þingstaður næstur miðju kjördæmi), fyrir þá sök að heimreið að Eskiholti er hin versta. Mæltust nokkrir nefndarmenn til að þessi breyting yrði gjör, en enginn mælti móti. Ósk þessi er mjög eðlileg, því að sjerstaklega Galtarholt er heppilegri kjörfundarstaður en Eskiholt fyrir allt kjördæmið undantekningarlaust, nema fáeina bæi í Borgarhreppi. Þann 10. apríl þ. á. átti að halda sýslunefndarfund og ætlaði jeg þá að leggja fyrir nefndina að gera formlega ákvörðun um færslu á fundarstaðnum (því að í fyrra var ekkert um málið bókað); en vegna influenzunnar varð jeg að afboða fundinn, og varð hann ekki haldinn fyrr en 25. maí. Vitandi vilja nefndarinnar (og reyndar fleiri sýslubúa) í þessu efni, rjeðst jeg nú í að framkvæma hann, þótt ekki væri búið að færa hann til bókar, og auglýsti því að kjörfundurinn yrði haldinn í Galtarholti. Á fundi sínum 25. maí samþykkti nefndin þessa ráðstöfun mína án atkvæðagreiðslu, eins og hjálögð útskrift sýnir, og hafði enginn nefndarmaður neitt við hana að athuga; sjerstaklega skal þess getið, að nefndarmaðurinn úr Borgarhreppi, Einar prófastur Friðgeirsson, sem vitanlega hefur komið hinni margumræddu bænarskrá af stað við annan mann og sagður er höfundur hennar, andmælti ekki með einu orði ráðstöfun minni.

Þegar amtmaður var staddur hjer á embættisferð 3. júní, samþykkti hann fyrir sitt leyti færslu kjörfundarstaðarins.

Í sambandi við þetta skal það tekið fram, að milli bæjanna Eskihólts og Galtarholts er að eins stutt bæjarleið. Nefndin getur með skírskotun til þess er hjer er tekið fram eigi verið á þeirri skoðun að þetta atriði útaf fyrir sig geti hafa haft nein áhrif á kosninguna.

2. Það er ennfremur tekið fram, sem galli á kosningunni, að kjörfundur hafi eigi verið boðaður með lögákveðnum 4 vikna fyrirvara. Það atriði er og á rjettum rökum byggt, því skjöl þau, er málinu fylgja, bera það með sjer, að kjörfundarboðin eru útgefin af kjörstjóra 15. maí þ. á. eða, eins og tekið er fram í kærunum, 8—9 dögum of seint. Þetta er að vísu eigi í samræmi við fyrirmæli kosningarlaganna, og virðist þá, eptir þeirri reglu sem nefndinni er kunnugt um, að alþingi hefur fylgt að undanförunu í samkynja málum, koma til álita, hvort þetta afbrigði frá lögunum hefur haft áhrif á úrslit kosningarinnar.

Kjörfundarboðin voru, eins og þegar er tekið fram, gefin út 15. maí þ. á. og sama dag auglýst á fjölmennu uppboði að Munaðarnesi, þar sem viðstaddir voru menn úr allflestum (6) hreppum sýslunnar. Auk þess var fundurinn auglýstur í Ísafold, og kom tölublað það, er auglýsingin var birt í, inn í umdæmið (að Borgarnesi) 20. maí þ. á. og sjerstakar auglýsingar voru auk þess gefnar út fyrir 3 hreppa sýslunnar. Svo var og fundurinn auglýstur á manntalsþingum í sýslunni 17.—23. maí. Hreppstjórinn í Hraun-

hreppi, sem fjarlægastur er kjörstað, hefur í vottorði 6. júlí tekið fram á þessa leið: „en hitt þori jeg að fullyrða, að kjörfundardagur og kjörfundarstaður hafi verið hverjum einasta kjósanda hreppsins vel kunnur nokkrum tíma fyrir kjörfund.“

Með þessar upplýsingar fyrir augum verður nefndin að vera á þeirri skoðun, að þær ráðstafanir, er gerðar hafa verið um birting á kjörfundarboðinu, hafi verið svo fullnægjandi, að hver einn kjósandi hafi átt kost á að vita af kjörfundardeginum svo löngu á undan kosningunni, að eigi verði sagt með rökum, að þeim hafi eigi verið veittur nægur undirbúningstími undir kosninguna. Það eru eigi komin fram nein gögn fyrir því að í kjördæminu hafi verið nokkur sá kjósandi, er eigi vissi um kjörfundardaginn fyrirfram, og kærendurnir hafa sjálfir eigi treyst sjer til að fullyrða það.

Það er því samhljóða álit nefndarmanna, að hinn ofangreindi formgalli á auglýsing kjörfundarins hafi alls engin áhrif haft á úrslit kosningarinnar. Þetta álit nefndarinnar styrkist og nokkuð við það, að af kærendunum, 24 alls, eru 20 úr Borgarhreppi, þar sem kjörstaðurinn liggur, (af þeim 2 kjósendur Halldórs Danielssonar), en úr þeim hreppi mættu á fundinum 27 kjósendur af 35 alls. Af hinum 4 er hreppstjórinn í Hraunhreppi einn, en hefur hinsvegar gefið ofangreint vottorð um birting kjörfundarboðsins, 1 er úr Hraunhreppi, en 1 úr Stafholtstungum, þar sem kjörfundarboðið fyrst var birt, en 1 er verzlunarstjóri, sem eigi hefur átt kosningarrjett í Mýrasýslu, heldur í Reykjavík.

Nefndin er að vísu á þeirri skoðun, að þetta afbrigði frá lögunum hafi stafað af gleymni eða ógætni hjá kjörstjóranum, en alls eigi af því, að hann, eða kjörstjórnin, hafi með því viljað hafa áhrif á úrslit kosningarinnar. En af því að slíkt á ekki að eiga sjer stað og gæti gefið tilefni til, að kjörstjórar yrði hirðulausari í að gæta fyrirmæla kosningarlaganna, ef þetta gengi óátalið nú, þá virðist nefndinni nauðsynlegt, að landsstjórnin veiti kjörstjóra þeim, er hjer á hlut að, hæfilega áminning.

Samkvæmt þessu eru það því tillögur nefndariunar:

1. Að kjörbrjef þm. Mýramanna, Halldórs Danielssonar, sje samþykkt.
2. Að þingið skori á landsstjórnina að veita hlutaðeigandi kjörstjóra hæfilega áminning fyrir vangæzlu á fyrirmælum kosningarlaganna.

Alþingi 2. ágúst 1894.

Árni Thorsteinsson,	Guðl. Guðmundsson,	Kristján Jónsson.	Ólafur Briem.
formaður.	skrifari og framsögum.	Þórarinn Böðvarsson.	

Nð.

13. Tillaga til þingsályktunar

um kennslu í íslenskri tungu. Frá Valtý Guðmundssyni, þingmanni Vestmannaeyinga.

Alþingi skorar á stjórnina að hlutast til um:

1. Að skipuð sje nefnd manna til þess að gjöra tillögur um, hverri rjettritun skuli fylgja við kennslu í íslenskri tungu.

2. Að öllum kennslustofnunum og kennurum, sem njóta styrks af almannafje, sje gjört að skyldu, að kenna þá rjettritun eina, er nefndin hefur álitð heppilegasta og stjórnin síðan samþykkt.

3. Að samdar sjeu ýtarlegar ritreglur eða orðabók með hinri fyrirskipuðu rjettritun til leiðbeiningar fyrir kennara og þá aðra, er rjetta stafsetning vilja nema tilsagnarlaust.

4. Að þessi rit (ritreglurnar eða stafsetningarorðabókin) verði gefin út með styrk af almannafje og seld með vægu verði.

5. Að fyrirskipað verði, að kennarar í íslenskri tungu noti ekki einvörðu fornrit vor við kennsluna, heldur láti lærisveinana einnig lesa valda kafla úr ritum seinni alda, einkum úr ritum hinna beztu skálda og rithöfunda 19. aldarinnar.

6. Að við kennsluna í íslenskri málfræði sje aðaláherzlan lögð á, að kenna rjetta orðaskipun, hljóðfræðina og sögu tungunnar, en aptur sje beygingarfræðinni algerlega sleppt, nema þegar kennslan annaðhvort miðar eingöngu að því, að kenna lærisveinunum almennar málfræðislegar hugmyndir, eða benda þarf á rangar eða miður heppilegar orðmyndir.

7. Að öllum kennurum sje bannað að haga íslenskri stílagerð þannig, að lærisveinarnir sjeu látnir snúa köflum úr útlendum ritum á íslenzku.

8. Að yfirstjórn skóla og kennslumála hafi eptirlit með því, að enginn kennari, í hverri fræðigrein sem er, noti útlendar bækur við kennsluna, ef kostur er á íslenzkum kennslubókum, er hún álltur hæfar.

9. Að yfirstjórn kennslumálanna löggildi kennslubækur í hverri fræðigrein og skýri frá því opinberlega, hverjar íslenzkar kennslubækur hún állti hæfar eða vilji helzt mæla með, ef um fleiri er að velja.

Nð.

14. Frumvarp

til laga um löggilding fjelags með takmarkaðri hluthafa ábyrgð til að halda uppi siglingum milli Íslands og útlanda og í kringum strendur Íslands og leggja járnbrautir á Íslandi m. fl. Flutningsmenn: Jens Pálsson og Jón Þórarinnsson.

1. gr. Stofnendur fjelagsins eru eptirfylgjandi 5 menn:

David Wilson, passenger manager, Liverpool.

Sigtryggur Jónasson, umbodsmáður, Winnipeg.

Jón Þórarinnsson, alpingismaður, Flensborg.

Jens Pálsson, alpingismaður, Útskálum.

Þorgrímur Guðmundsen, tungumálakennari, Reykjavík.

Ofan nefndir menn og allir aðrir einstakir menn og fjelög, sem gjörast kunna hluthafar í fjelaginu, eru hjer með löggiltir sem hlutafjelag með takmarkaðri hluthafa ábyrgð undir nafninu Íslands siglinga- og járnbrautafjelag. Aðalskrifstofa fjelagsins sje í Reykjavík eða á þeim stað á Íslandi eða erlendis, sem fjelagið ákveður með aukalögum; þó skal fjelagið ætíð hafa skrifstofu og umbodsmann í Reykjavík. Ofan nefndir 5 menn skulu vera bráðabyrgðastjórnarnefnd fjelagsins, og skulu halda þeirri stöðu þangað til regluleg stjórnarnefnd er kosin samkvæmt þessum lögum. Fundur er löglegur, þegar þrír af bráðabyrgðarstjórnendum eru til staðar. Bráðabyrgðastjórnarnefndin kemur sjer saman um stað og dag til að halda fyrsta fund sinn, og kjósi þá forseta og varaforseta úr sínum flokki, er síðan kalli saman fundi og stýri þeim.

2. gr. Bráðabyrgðastjórnarnefndin hefur vald til þess strax að fá menn til að skrifa sig fyrir hlutum í fjelaginu, taka á móti borgun upp í hluti, heimta borgun upp í hluti af þeim, sem skrifa sig fyrir hlutum í fjelaginu, og ef ekki er borgað lög-sækja hlutaðeigendur. — Svo hafi og bráðabyrgðastjórnarnefndin vald til að láta gjöra mælingar og áætlanir viðvíkjandi tilgangi fjelagsins, leggja í banka peninga þá, sem hún tekur á móti upp í hluti, og taka þessa peninga út úr bönkum í þarfir fjelagsins; enn fremur veita móttöku fyrir hönd fjelagsins hvers konar blunnindum, láni og gjöfum, sem því kann að vera látið í tje fyrirtækjum þess til styrks, og gjöra samninga um hvernig slíkum gjöfum eða blunnindum til fjelagsins skuli varið, og yfir höfuð gera allt sem útheimtist til að koma fjelaginu í gang.

3. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að ákveða legustað fyrir einsporaðar eða tvísparaðar stál- eða járnbrautir, sem liggi:

- a. Frá Reykjavík eða einhverjum stað þar nálægt, suður og austur gegn um Kjósar- og Gullbringusýslu, Árnessýslu og Rangárvallasýslu.
- b. Frá Reykjavík eða Akranesi, eða einhverjum stað þar nálægt, gegn um Kjósar- og Gullbringusýslu, Borgarfjarðarsýslu, Mýrasýslu, Strandasýslu, Húnavatnssýslu, Skagafjarðarsýslu og Eyjafjarðarsýslu, eða þær af þessum sýslum, er fjelaginu sýnist.
- c. Leggja lengri eða styttri greinar út úr vegunum a. og b., innan takmarka nefndra sýslna, svo og þau hliðarspor, er nauðsynleg mega virðast við járnbrautarstöðvar og til að ná í mól eða annan ofaníbúð.

Engum manni eða öðrum fjelögum skal veitt leyfi til að leggja járnbrautir um ofan nefndar sýslur utan takmarka löggiltra kaupsúna næstu 15 ár eptir að þessi lög öðlast

gildi. Hafi fjelagið eigi innan 5 ára frá því, er lög þessi öðlast gildi lagt járn- eða stálbraut, er nemi lengd 10 enskra mílna, skal einkarjettur þessi úr gildi genginn.

4. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að láta mæla út legustað fyrir járnbrautir þær, sem nefndar eru í næstu grein hjér á undan (3. gr.) byggja þá, og allar nauðsynlegar brýr yfir ár, læki og vötn úr því efni og á þann hátt, er því sýnist, breyta þessu, endurbæta og viðhalda.

5. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að láta byggja, kaupa og eiga gufuskip og seglskip til ferða milli Íslands og útlanda og til strandferða kringum Ísland. Enn fremur hvers konar skip, ferjur og báta til samgöngunota á öllum flóum, fjörðum, vikum, höfnum, stöðuvötnum og ám kring um Ísland og á Íslandi, og má fjelagið selja skip, leigja og taka á leigu, breyta og endurbæta.

6. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að byggja og eiga bryggjur, öldubrjóta, vörugeymsluhús, kolaskála, smiðjur og verkstæði til að smíða og gjöra að öllu, sem tilheyrir járnbrautum og skipum. Enn fremur öll hús, sem til heyra endastöðvum á járnbrautum, járnbrautastöðvum, gistihús, og yfir höfuð öll hús eða byggingar, sem það álitur nauðsynlegt fyrir járnbrautir sínar, skip og iðn. Á skipum sínum, vögnum og gistihúsum og járnbrautarstöðvum má fjelagið selja alls konar greiða, mat, tóbak, vín og ölföng.

7. gr. Fjelagið hefur fullt vald og leyfi til að byggja og eiga telegrafa og telefóna meðfram járnbrautum sínum og út frá þeim; enn fremur útbúnað til að búa til rafmagnsafl til að hreyfa járnbrautarvagna, vjelar, lýsa upp og hita vagna sína, bryggjur og byggingar, götur og hafnir, opinber og einstakra manna hús í kaupstöðum.

8. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að kaupa, byggja, eiga og láta ganga eptir járnbrautum sínum hvers konar vjelar (locomotives) og vagna og flytja fólk, alls konar farangur, vörur, lifandi pening og hvað annað sem býðst til flutninga í þessum vögnum. Fjelagið semur sjálft og auglýsir reglur viðvíkjandi flutning á vögnum sínum og skipum, ákveður fardaga, fargjald og flutningsgjald og hvað annað í þá átt. Til að hreifa vjelar og vagna á járnbrautum sínum má fjelagið nota hvaða afl sem það vill, gufuafli, rafmagn, vatnsafl, loptsafli, dýraafli eða þetta sameinað.

9. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að ákveða og taka borgun fyrir flutning á fólki, farangri, vörum, lifandi pening og hverju öðru, er það tekur til flutnings og flytur á járnbrautum sínum, skipum eða öðrum flutningatækjum. Enn fremur fyrir notkun á bryggjum, brúm, geymslu á farangri og vörum og fyrir notkun telefóna, telegrafa, rafmagns og rafmagnsljósa.

10. gr. Fjelagið hefur leyfi og vald til að reka burt af vögnum sínum, skipum og öðrum flutningatækjum hvern þann, sem ekki hefur farseðil eða ekki borgar hið ákveðna gjald fyrir far sitt eða flutning. Enn fremur hefur fjelagið fullt leyfi og vald til, að halda farangri, vörum eða hverju öðru, sem það flytur, þangað til hið ákveðna flutningsgjald og geymslugjald eða annar kostnaður er borgað. Sje ekki flutningsgjaldið eða geymslugjaldið borgað innan tíu daga frá því, að farangurinn, vörurnar eða hvað annað, sem flutt var, kom til afhendingarstaðar, má fjelagið auglýsa það til sölu, og sje það ekki innleyst innan 20 daga eptir að auglýsingin var fest upp á staðnum, má fjelagið láta selja það við opinbert upphæð. Seljist það, sem upp er boðið, fyrir meir en flutningi

og geymslugjaldi og öðrum kostnaði nemur, skal fjelagið skila fyrirverandi eiganda hins selda afganginum. Farangur, vörur eða hvað annað, sem fjelagið heldur fyrir óbörguðu flutningsgjaldi, er í ábyrgð eiganda á meðan.

11. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að kaupa og eiga allt það land, sem það þarf með undir járnvegi sína, járnbrautarstöðvahús, gistihús, vöruhús, bryggjur og til að hafa greiðan veg að eignum sínum, eða fyrir hvað annað sem stendur í sambandi við starf þess. Kaupi fjelagið meira land en það sjálft þarf til notkunar, má það selja afganginn eptir því, sem því sýnist við eiga. Fjelagið má einnig taka land á leigu og leigja út land.

12. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að stífla og nota vatn og afl úr öllum ám, lækjum og yfir höfuð öllum heitum og köldum uppsprettum, laugum og hverum og vötnum, sem vegir þess liggja yfir eða nálægt eða sem eru nálægt öðrum byggingum þess. Þó má það ekki gera meiri spell en nauðsynlegt er á farvegum nefndra vatna eða landi því er að þeim liggur. Komi fjelaginu og eiganda ekki saman um borgun eða skaðabætur fyrir notkun vatna, vatnsafls eða spell á landi, skulu þeir gerðarmenn dæma í málinu. Fjelagið nefni einn gerðarmann, eigandi vatnsins og landsins annan, en þessir tveir komi sjer saman um oddamann. Komi þeir sjer ekki saman um oddamann, útnefni landsyfirdómurinn í Reykjavík hann.

13. gr. Fjelagið hefur fullt vald og leyfi til að taka hvaða land og hús sem er til notkunar undir járnbrautir sínar, telegrafa, telefóna, vegi að járnbrautum sínum og öðrum eignum og yfir höfuð til alls, sem því er leyft að gera, með lögum þessum. Komi fjelagið sjer ekki saman við eiganda, skal farið með málið eins og ákveðið er í næstu grein hjer á undan. Fjelagið hafi þar að auki öll sömu rjettindi viðvíkjandi landi undir járnbrautir sínar, brýr o. s. frv. og almennir póstvegir og aðrir vegir hafa samkvæmt núgildandi lögum á Íslandi.

14. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að nota fyrir járnbrautir sínar alla vegi og brýr yfir ár, læk eða vötn, sem stjórn Íslands, ömt, sýslur eða sveitafjelög hafa látið gera eða láta gera með því móti að svo sje um búíð, að hættulaust og skaðlaust álítist fyrir vegina, brýrnar og vegfarendur. Viðvíkjandi umbúnaðinum verður fjelagið að koma sjer saman við landsstjórnina eða hlutaðeigandi amtsráð, sýslunefnd eða sveitarstjórn, eða hlíta þeim reglum sem hvort um sig setur í þessu tilliti.

15. gr. Allar járnbrautir fjelagsins, skip og aðrar eignir, hverju nafni sem nefnast, skulu vera þundanþegnar öllum gjöldum og sköttum til landssjóðs Íslands, til amta, sýslu og sveitafjelaga eða kaupstaða, um þrjátíu ár frá því lög þessi ganga í gildi.

16. gr. Höfuðstóll fjelagsins sje sex miljónir króna, og hefur fjelagið leyfi og vald til að auka hann upp í tíu miljónir króna með aukalögum eða samþykkt á almennum hluthafa fundi. Hinn ákveðni höfuðstóll (kr. 6,000,000) skiptist í sextíu þúsund hluti, er sje eitt hundrað krónur hver. Höfuðstóllinn leggja til eða útvega ofan nefndir stofnendur fjelagsins og þeir menn og fjelög, sem gerast hluthafar í fjelaginu. Peningum þeim, sem þannig eru lagðir til eða útvegaðir, skal varið til að koma í gang og viðhalda öllu því, sem fjelaginu er veitt leyfi til að gera með lögum þessum, eða þeim hluta þess, sem fjelagið ákveður að gera.

17. gr. Fjelagið er ekki skyldugt að taka til greina áskript fyrir hlutum í fjelaginu nema 10 af hundraði af upphæð þeirra hluta, er menn skrifa sig fyrir, sje borgað innan mánaðar frá því að menn skrifuðu sig fyrir þeim.

18. gr. Fjelagið hefur leyfi til að pigga og veita móttöku, frá hvaða landsstjórn sem er, einstökum mönnum, sýslu- og sveitafjelögum, kaupstöðum og hverskyns fjelögum, löggiltum og ólöggiltum eða öðrum, styrk og gjöfum af hverju tagi og í hvaða mynd sem er, svo sem í landi, peningum, peninga lánum, ábyrgð o. s. frv. til að framkvæma tilgang sinn.

19. gr. Þegar bráðabyrgða stjórnarnefnd fjelagsins er búin að fá menn til að skrifa sig fyrir eitt hundrað þúsund krónum af höfuðstól þess, og búið er að borga 10 af hundraði af þessari upphæð, þá skal hún, nema handhafar sjeu færri en 9, kalla þá, sem hafa skrifað sig fyrir hlutum og borgað 10 af hundraði upp í þá, á fund til að kjósa stjórnarnefnd fyrir fjelagið. Fundurinn skal boðaður á þann hátt, að sjerhverjum hluthafa sje sent skrifað eða prentað fundarboð, er tiltaki fundardag, stað og fundarefni, með pósti, að minnsta kosti 2 mánuðum fyrir fundinn. Á þessum fundi skulu hluthafar kjósa stjórnarnefnd fyrir fjelagið, er samanstandi af 9 mönnum, og má engan kjósa í stjórnarnefndina, sem ekki er hluthafi í fjelaginu og hafi skrifað sig fyrir 5 hlutum að minnsta kosti, og borgað það sem kallað hefur verið eptir upp í þessa 10 hluti. Þessi stjórnarnefnd skal halda stöðu sinni í eitt ár frá því hún var kosin eða þangað til önnur er kosin í hennar stað. Tölu stjórnarnefndarmanna má fjelagið breyta með aukalögum.

20. gr. Við stjórnarnefndarkosningar og við alla atkvæðagreiðslu á almennum hluthafafundum, skulu hluthafar hafa eitt atkvæði fyrir hvern hlut, sem þeir eru skrifaðir fyrir í bókum fjelagsins, og hafa staðið í skilum með áskilda borgun á. Hluthafar mega gefa öðrum umboð til að greiða atkvæði fyrir sig á almennum hluthafa fundum, og skal það umboð vera orðað samkvæmt því, sem ákveðið er í aukalögum fjelagsins.

21. gr. Allir almennir hluthafa fundir, sem haldnir eru eptir fund þann, sem talað er um í 19. gr. laga þessara, skulu haldnir á þeim stað og tíma og boðaðir á þann hátt, sem ákveðið er í aukalögum fjelagsins.

22. gr. Allir menn, hvort sem þeir eru danskir þegnar eða þegnar annara ríkja, og hvort sem þeir eiga heimili í hinu danska ríki eða ekki, hafa sama rjett til að eiga hluti í fjelaginu og greiða atkvæði fyrir hluti sína, og hafa enn fremur rjett til að vera í stjórnarnefnd fjelagsins og vera starfsmenn þess.

23. gr. Stjórnarnefnd fjelagsins skal á fyrsta fundi, sem hún heldur eptir að hún var kosin, kjósa forseta úr sínum flokki og skal hann ætíð stjórna fundum þegar hann er viðstaddur. Forseti skal halda stöðu sinni á meðan hann er í stjórnarnefndinni eða þangað til annar er kosinn í hans stað. Stjórnarnefndin má og kjósa einn eða fleiri varaforseta, er gegni störfum forseta í forföllum hans. Stjórnarnefndarfundur er lögmætur þegar ekki eru færri á fundi en fimur af níu. Enginn stjórnarnefndarmannanna hefur nema eitt atkvæði og sker forseti úr með atkvæði sínu, ef atkvæði verða jöfn.

24. gr. Stjórnarnefndin skal á ársfundum hluthafa gefa allar nauðsynlegar upplýsingar um starf og ástand fjelagsins. Hún skal og hlíta þeim ákvörðunum, sem

gerðar eru á ársfundum eða öðrum almennum hluthafa fundum, sem ekki koma í bága við þessi lög. Svo skal og stjórnarnefndin fara eftir öllum ákvæðum aukalaga fjelagsins.

25. gr. Stjórnarnefndin hefur vald til að semja og samþykkja aukalög viðvíkjandi stjórn, umsjón og meðferð á öllum eignum fjelagsins og yfir höfuð viðvíkjandi öllum málefnum þess. Þó mega slík aukalög ekki koma í bága við þessi lög, nje önnur gildandi landslög. Þannig útnefniir hún skrifara og aðra embættismenn fjelagsins, ákveður verksvið þeirra, starf, kaup og ábyrgð þá, er þeir setja, og yfir höfuð ræður alla starfsmenn fjelagsins eða felur það starfsmönnum þess.

26. gr. Stjórnarnefndin hefur leyfi og vald til eftir ályktan gerðri á ársfundi hluthafa eða á öðrum almennum hluthafa fundi, sem sjerstaklega er boðað til í því skyni, að gefa út skuldabrfef (bonds) og skal forseti eða einhver varaforseti ásamt einhverjum öðrum stjórnarnefndarmanni skrifa undir þessi skuldabrfef. Ennfremur skal skrifari fjelagsins rita nafn sitt á þau og setja innsigli fjelagsins á þau. Skuldabrfef þessi sjeu borganleg á þeim stað og tíma, á þann hátt, í þeirri mynt og með þeim vöxtum, sem stjórnarnefndin álitur bezt við eiga. Skuldabrfefin mega og hljóða upp á danska, enska eða annara þjóða peninga og vera borganleg í gulli, silfri eða seðlum. Ennfremur hefur stjórnarnefndin leyfi og vald til að selja eða veðsetja öll slík skuldabrfef eða það af þeim, er henni sýnist, hverjum sem hún vill, fyrir hið bezta verð og með þeim beztu skilmálum, sem hún getur fengið í það og það skipti, og sje peningunum, er þannig fást, varið til að framkvæma þá hluti, eða eitthvað af þeim hlutum, sem fjelagið hefur leyfi til að gera samkvæmt þessum lögum. Þar fyrir utan hefur fjelagið leyfi og vald til að tryggja skuldabrfef þau, er það kann að gefa út, með sjerstakri veðsetning á öllum eignum sínum og tekjum, eða parti af þeim, á þann hátt sem tiltekið kann að verða í veðsetningarskjalinu. Svo má fjelagið og í slíku veðsetningarskjali veita þeim manni eða mönnum, sem tilteknir eru í skjalinu, öll rjettindi sín, vald, undanþágur, eignir og löggilding, og yfir höfuð allt það, sem fjelaginu er veitt með lögum þessum og ekki kemur í bága við þau. Allt sem fram er tekið í slíku veðsetningarskjali bæði til að takmarka vald þeirra, sem nefndir eru í því, eða til að veita þeim vald og rjettindi, skal vera löglegt og bindandi og hægt að nota það á þann hátt, sem tekið er fram í skjalinu.

27. gr. Skuldabrfef þau, sem nefnd eru í næstu grein hjer á undan, skulu, án þess að þeim þurfi að þinglýsa eða innfæra í afsalsbrjefa- og veðmálabækur, álitast fyrsta krafa, og hafa forgangsrfjett gagnvart fjelaginu, og öllum eignum og tekjum fjelagsins, hverju nafni sem nefnist, sem það á og kann að eignast, og sjerhver handhafi skuldabrfefanna skal álitast veðhafi að veðsetning þeirri, sem gefin kann að verða að rjettu hlutfalli við aðra eigendur skuldabrfefanna.

28. gr. Ef fjelagið borgar ekki höfuðstól eða vexti af skuldabrfefum sínum sem út kunna að verða gefin eftir þessum lögum, þá er gjalddagi er kominn samkvæmt ákvæðum skuldabrfefsins, þá skulu handhafar slíkra skuldabrfefa, ef þau eða vextir af þeim er óbargað við ársfund, hafa sama rjett til að greiða atkvæði og vera kjörgengur í stjórnarnefnd fjelagsins, eins og hann hefði sömu upphæð af fullborguðum hlutum í fjelaginu, og ennfremur hafa atkvæðisrfjett á öðrum almennum hluthafa-

fundum. Þó getur enginn handhafi slíkra skuldabréfa neytt þeirra rjettinda, sem honum eru veitt með þessari grein, nema að skuldabréf þau, sem veita honum ofan nefnd rjettindi, hafi áður verið færð inn í bækur fjelagsins á sama hátt og gert er ráð fyrir í aukalögum fjelagsins um skrásetning hlutabréfa þess. Fjelagið er skyldugt að skrásetja slík skuldabréf í nafni handhafa, þegar þess er krafist, og eins sölu á þeim, hvort sem óborgaður er höfuðstóll eða að eins vextir, á sama hátt og hlutabréf. Þó skulu þeir, sem þennan rjett nota, einskis missa í af öðrum rjettindum, er þeir höfðu sem handhavar skuldabréfanna.

29. gr. Skuldabréfin öll ásamt áföstum skilríkjum og rentuseðlum mega vera stýluð upp á handhafa, og skulu þá vera færanleg frá manni til manns með afhending. Handhafi slíkra skuldabréfa getur í sínu eigin nafni lögsótt fjelagið um rjett þann, er þau tilskilja, þangað til búið er að skrásetja þau eins og gert er ráð fyrir í næstu grein hjer á undan. Á meðan skuldabréfin standa þannig skrásett, þá sje þau að eins færanleg með skriflegri yfirfærslu, sem sje skrásett á sama hátt og gert er við hlutabréfin, en skuldabréfin skulu aptur verða færanleg við afhending með því að skrásetja þau sem færanleg til handhafa, og er fjelagið skyldugt að skrásetja þau þannig þegar sá, sem skrifaður er fyrir þeim sem eigandi á bókum fjelagsins, heimtar það.

30. gr. Stjórnarnefndin má, hvenær sem henni sýnist, kalla eptir borgun upp í hluti hjá hluthöfum í fjelaginu eptir þeim hlutföllum, er þeir álíta við eiga, en þó má hún ekki heimta meir en 10 af hundraði af allri upphæðinni í einu, og verður að gefa hluthöfum mánaðar fyrirvara í hvert skipti á þann hátt, sem ákveðið verður í aukalögum fjelagsins. En enginn hluthafi skal bera ábyrgð gagnvart skuldheimtumönnum fjelagsins fyrir meiri upphæð, en hann á eptir óborgað upp í hluti þá, er hann hefur skrifað sig fyrir. Borgi einhver hluthafi ekki það, sem stjórnarnefndin löglega kallar eptir upp í hluti, á ákveðnum degi, má hún setja vexti á hið óborgaða, þangað til það er greitt. Svo má hún og lögsækja hlutaðeiganda á sama hátt og vanaleg peningaskuld væri. Neiti hluthafi að borga það, sem löglega er kallað eptir upp í hlut hans, eða dragi meir en í tvo mánuði að borga það, hefur hann fyrirgjört eignarrjetti sínum til þess hlutar, og fer um þá hluti svo, sem ákveðið verður í aukalögum fjelagsins.

31. gr. Stjórnarnefndin skal halda og færa eða láta færa allar bækur, sem nauðsynlegar eru til þess, að greinilegt yfirlit sje til yfir allar gerðir og starf fjelagsins. Bækur fjelagsins má færa hvort er vill á íslenzku, dönsku eða ensku máli, og skal tiltekið með aukalögum hvaða bækur fjelagið skal hafa og á hvaða máli þær sjeu færðar. Fjelagið skal og hafa innsigli, og skal nákvæmar tiltekið með aukalögum hvernig það sje.

32. gr. Hlutir í fjelaginu álitast persónuleg eign, og skal tiltekið í aukalögum, hvenær og hvernig þeir mega færast úr eign eins til annars.

33. gr. Fjelagið getur lögsótt og má lögsækja undir sínu löggilta nafni, eins og væri það einstaklingur, fyrir öllum dómstólum. Forseti fjelagsins, varaforsetar, ráðsmaður eða málsfærslumaður getur höfðað og sótt mál fyrir hönd fjelagsins eptir stjórnarnefndar ályktan, og má birta þeim af þessum starfsmönnum fjelagsins, sem eru í Reykjavík, eða umboðsmanni þess þar stefnur, Varnarþing fjelagsins sje í Reykjavík.

34. gr. Fjelagið má gera samninga við einstaka menn, landsstjórnir eða hvaða fjelög sem eru, um alla hluti, sem snerta starf þess og atvinnu, og skal tiltekið í aukalögum hver undirskrift slíka samninga fyrir hönd fjelagsins.

35. gr. Fjelagið er skyldugt að taka til flutnings allt fólk og vörur, sem borgar er undir fyrir fram, eptir því sem pláss ræður, eða náttúra leyfir. Þó má það neita að flytja drukkna menn eða vitskerta, nema þeir sje undir umsjón lögregluþjóns eða einhvers annars, sem ber ábyrgð á þeim. Enn fremur má fjelagið neita að taka til geymslu eða flutnings sprengiefni eða önnur hættuleg efni og sendingar í ílátum eða böggla, er innihald þeirra ekki er gefið til kynna. Gruni starfsmenn fjelagsins, að hættuleg efni sje í farangri eða pökkum, mega þeir opna þá og rannsaka.

36. gr. Enginn nema starfsmenn fjelagsins má ganga eptir járnbrautum fjelagsins, og enginn má ríða, teyma nje reka nokkra skepnu eptir þeim. Enginn má heldur á nokkurn hátt skemma járnbrautir þess og annan útbúnað, nje kasta nokkru eða leggja nokkuð á vegina, og varðar brot á móti þessari grein hegningu eptir hinum almennu hegningarlögum.

37. gr. Fjelagið má viðhafa á járnbrautum sínum hvort sem það vill danskt, enskt eða franskt milnatal eða mál.

38. gr. Ef fjelagið byrjar ekki að starfa að einhverju af því, sem það er löggilt til, innan 3 ára frá því að þessi lög ganga í gildi, eru lögin úr gildi numin.

Með því að gefa eins árs fyrirvara skal stjórn Íslands hafa rjett til að kaupa allar eignir fjelagsins að 15 árum liðnum frá því lög þessi ganga í gildi fyrir þá upphæð, sem hvað um sig upprunalega kostaði.

39. gr. Fjelagið skal auglýsa á prenti á íslenzku öll aukalög sín, sem snerta almenning.

40. gr. Fjelags stjórnarnefndin má gefa út fullborguð hlutabréf, sem ekki er hægt að kalla eptir frekari borgun upp í eða fyrir, og má afbenda þessi hlutabréf sem borgun fyrir vegarstæði, efni í járnveg, vagna eða hvað annað sem fjelagið kaupir fyrir iðn sína eða fyrir hvers konar verk sem unnið er fyrir fjelagið eða í þarfir þess.

41. gr. Landssjóður Íslands skal greiða fjelagi þessu (siglinga- og járnbrautafjelaði Íslands):

1. 50,000 krónur á ári hin næstu þrjátíu ár eptir að lög þessi öðlast gildi, með því skilyrði að það:

a) láti gufuskip, sem útbúið sje til að flytja farþegja og vörur, og sem ekki sje minna en 800 gross tons ensk, og geti gengið að minnsta kosti 10 enskar mílur á klukkustund, fara 2 ferðir á mánuði milli Liwerpóol, eða annarar hafnar á Englandi eða Skotlandi, og Reykjavíkur, eða annarar hafnar við Faxaflóa, á tímabilinu frá 15. apríl til 15. október ár hvert, og milli sömu hafna að minnsta kosti eina ferð á mánuði á tímabilinu frá 15. október til 15. apríl ár hvert, og

b) láti gufuskip, sem útbúið sje til að flytja farþegja og vörur, og sem ekki sje minna en 400 gross tons ensk, og geti gengið að minnsta kosti 8 enskar mílur á klukkustund, ganga stöðugt frá Reykjavík eða annari höfn við

Faxaðla, þegar ekki hamlar ís, kringum strendur Íslands eða meðfram þeim, á tímabilinu 15. febrúar til 15. nóvember ár hvert.

Ef skip fjelagsins laskast, stranda eða farast, skal fjelaginu gefinn hæfilegur frestur til að gjöra að þeim eða útvega önnur, og skal það einkis í missa af árgjaldi sínu fyrir þær tafir, sem fljóta af slíkum slysum, óblíðu náttúrunnar eða ís.

2. 50,000 krónur á ári hin næstu þrjátíu ár eptir að lög þessi öðlast gildi með því skilyrði að það byggji 50 enskar landmílur af notanlegri stál eða járnbraut frá Reykjavík suður eða suðaustur eptir Kjósar- og Gullbringusýslu og Árnes-sýslu, og láti lestir, er flutt geti og flytji farþegja og vörur, ganga eptir járnbrautinni að minnsta kosti sex sinnum á viku, á tímabilinu frá 15. apríl til 15. nóvember ár hvert og hina mánuði ársins eins opt og við verður komið sökum snjóá. Ef járnbraut fjelagsins tekst af á pörtum af völdum náttúrunnar eða brýr á honum bila, skal gefa fjelaginu hæfilegan tíma til að bæta hið skemmda, og skal það einkis í missa af árgjaldi sínu, þótt lestir ekki geti gengið reglulega eða teppist um stund fyrir þessar orsakir. Jafnótt og hverjar 10 mílur af járnbrautinni eru byggðar og lestir fara að ganga eptir þeim, þá skal landsstjórnin árlega borga fjelaginu tiltölulega af nefndum 50 þús. krónum fyrir hverjar 10 mílur.

Þessar samtals 100,000 krónur á ári skal setja útgjaldamegin á fjárlögum Íslands.

Fjelagið hefur rjett til að velja um og ákveða, hvort peningar þeir, er það kann að eiga heimting á úr landssjóði Íslands samkvæmt þessum lögum, borgist því sjálfu einu sinni eða trisvar á ári, eða borgist eptir ráðstöfun þess trisvar á ári sem rentur af hlutabryfum eða skuldabryfum fjelagsins.

Nd.

15. Frumvarp

til laga um breytingu á lögum 19. febr. 1886 um utanþjóðkirkjumenn. — Flutningsmenn: Skúli Thoroddsen og Jón Jónsson, 1. þm. Eyf.

1. gr. Allir þeir menn, sem eru í einhverju kirkjufjelagi utan þjóðkirkjunnar, því er prest hefur eða forstöðumann, er fengið hefur konunglega staðfestingu samkvæmt 13. gr. laga 19. febr. 1886, skulu lausir við gjöld fyrir aukaverk, svo og offur, lambseldi, dagsverk, ljóstoll og lausafjártíund til kirkna og presta þjóðkirkjunnar.

2. gr. Þeir utanþjóðkirkjumenn, sem eigi eru í neinu slíku kirkjufjelagi, er 1. gr. ræðir um, skulu greiða gjöld þau, sem þar eru nefnd, til barnakennslu í þeim hreppi, er þeir eru búsettir í.

3. gr. Hlutaðeigandi sóknarprestur skal fyrir hver árslok senda sýslumanni skýrslu um alla þá utanþjóðkirkjumenn, sem í hans prestakalli búa, og gjald eiga að greiða til barnakennslu eptir 2. gr., og innheimtir síðan sýslumaður gjaldið á næsta manntalsþingi, og afhendir það hlutaðeigandi hreppsnefndaroddvita.

4. gr. Þeir prestar, sem fengið hafa embættisveitingu, áður en lög þessi öðlast gildi, skulu fá tekjuhalla þann endurgoldinn úr landssjóði, er leiðir af ákvæðum 2. gr.

5. gr. 16. gr í lögum 19. febr. 1886 um utanþjóðkirkjumenn er úr lögum numin.

Nð.

16. Frumvarp

til laga um stofnun brunabótasjóðs. Flutningsmenn: Ólafur Briem, Sk. Thoroddsen og Jón Jónsson, þm. Eyf.

Stofnun sjóðsins.

1. gr. Brunabótasjóð skal stofna hér á landi, svo sem fyrir er mælt í lögum þessum.

2. gr. Í kaupstöðunum Reykjavík, Ísafirði, Akureyri og Seyðisfirði og verzlunarstöðunum Vestmannaeyjum, Eyrarbakka, Keflavík, Hafnarfirði, Akranesi, Stykkishólmi, Sauðárkrók, Vopnafirði og Eskifirði, skal öllum húseignum, hvort sem þær eru eign almennings eða einstakra manna, haldið í brunabótaábyrgð samkvæmt lögum þessum.

3. gr. Eigendur húseigna og bæja á öðrum stöðum en þeim, sem nefndir eru í 2. gr., geta fengið brunabótaábyrgð á þeim, ef stjórn sjóðsins samþykkir það.

4. gr. Áður en sjóðurinn er stofnaður, skal fara fram virðingargjörð á öllum húseignum á þeim stöðum, sem nefndir eru í 2. gr., eptir reglum, sem landshöfðingi setur. Í Reykjavík fer þó að eins fram skoðunargjörð, nema ef um ný hús er að ræða, eða þau hús, sem að áliti virðingarmanna ekki ná síðasta virðingarverði.

5. gr. Virðingargjörðir þær, sem nefndar eru í 4. gr., skulu framkvæmdar af 3 mönnum, er bæjarfógeti eða sýslumaður útnefnir fyrir rjetti til 6 ára, nema þar sem skipaður er slökkviliðsstjóri, þá er hann sjálfkjörinn þriðji virðingarmaður.

Fyrir virðingargjörðir þessar skal greiða hverjum virðingarmanni 4 kr. á dag, og slökkviliðsstjóra 2 kr. að auki. Borgun þessa greiða húseigendur allir á hverjum stað, samkvæmt niðurfjöfnun bæjarfógeta eða sýslumanns, eptir virðingarverði húseignanna.

6. gr. Virðingargjörð á húseignum, sem teknar eru í brunabótaábyrgð utan þeirra staða, sem nefndir eru í 2. gr., skulu sömuleiðis framkvæmdar af 3 mönnum, sem sýslumaður útnefnir í hvert skipti, og fá þeir sömu þóknun fyrir starf sitt, eins og segir í 5. gr., og greiðir gjörðarbeiðandi hana.

7. gr. Bæjarstjórnir og hreppsnefndir skulu hafa eptirlit með virðingargjörðum þeim, sem haldnar verða til þess að taka hús í ábyrgð og láta uppi álit sitt um verð það, sem sett er á hverja einstaka eign; verður engin húseign tekin í ábyrgð fyrir meiru en þær álíta hæfilegt.

8. gr. Stjórn sjóðsins skal hafa heimild til að láta virðingarmenn halda almenna skoðunargjörð 6. hvert ár, á kostnað eigendanna, á öllum þeim húseignum, sem eru í ábyrgð sjóðsins, og skulu þeir þá virða upp aptur þau hús, sem þeir álíta að lækkað hafi í verði. Ennfremur hefur stjórn sjóðsins heimild til, að láta virða af nýju einstakar húseignir. Kostnaðinn við þá virðingargjörð greiðir húseigandi, ef húsið lækkar í virðingu, ella greiðist hann af brunabótasjóði. Sömuleiðis getur hver, sem tryggir húseign í sjóðinn, heimtað virðingu á sinn kostnað, ef hann hefur byggt við hana eða endurbætt hana, og fengið brunabótaábyrgðina hækkaða því samkvæmt.

9. gr. Brunabótagjaldið hvílir á húseign þeirri, sem váttrygð er, og gengur í 2 ár fyrir öllum öðrum skuldum, sem á húseigninni kunna að hvíla nema sköttum til landssjóðs. Brunabótagjaldið, svo og borgun fyrir virðingu, má taka lögtaki eptir þeim reglum, er gilda um lögtak á sköttum til landssjóðs.

10. gr. Þegar húseignir á þeim stöðum, sem nefndir eru í 2. gr., eru byggðar af nýju, skal á þær leggja eldtraust þak.

11. gr. Það er skylda kaupstaða þeirra og verzlunarstaða, sem nefndir eru í 2. gr., að hafa slökkvitól þau, er stjórn sjóðsins ákveður, og halda þeim vel við. Allir bæjarbúar eða íbúar verzlunarstaðar, sem til þess verða álitnir hæfir, skulu vera skyldir að mæta tvisvar á ári til slökkviliðssæfinga.

Þegar eldsvoði kemur upp, skulu allir verkfærir karlmenn í bænum eða verzlunarstaðnum vera skyldir að koma til brunans og gjöra allt, sem þeim verður skipað af slökkviliðsstjóra eða aðstoðarmanni hans.

II. Kafi.

Stjórn sjóðsins.

12. gr. Stjórn landsbankans hefur á hendi stjórn brunabótasjóðsins undir yfirmensjón landshöfðinga. Lögheimili sjóðsins er í Reykjavík.

13. gr. Bankastjórnin semur reglugjörð fyrir sjóðinn um framkvæmdarstjórn hans, bókfærslu og reikningsskil. Í reglugjörðinni sje ákveðið, hvers konar húseignir sjóðurinn tryggir, og hverja muni, sem húsum fylgja; hvernig hinar tryggðu húseignir skuli vera byggðar, og þeim haldið við, til að tryggja þær fyrir eldsvoða; hve opt skal virða tryggðar húseignir upp aptur; á hvern hátt skaða af eldsvoða skal meta, og hvernig hann skal endurgjalda; hvort sjóðurinn tryggir aptur hjá öðrum fjelögum nokkrar húseignir; hvernig skera skal úr ágreiningi milli einstakra húseigenda, verzlunarstaða eða kaupstaða og stjórnarinnar. Enn fremur ákveður reglugjörðin, hve mikið brunabótagjald skal greiða af hvers konar húseign á hverjum stað; hverja borgun sjóðurinn má taka fyrir tryggingarskírteini eða önnur vottorð; hvernig innstæðu sjóðsins skal ávaxta; hve miklu fje má verja til framkvæmdarstjórnar og til launa handa endurskoðara.

Reglugjörð þessa staðfestir landshöfðingi, og verður henni ekki breytt nema með samþykki bankastjórnarinnar og landshöfðingja.

14. gr. Stjórn sjóðsins er ávallt skyld að gefa landshöfðingja allar þær upplýsingar um sjóðinn, sem honum kann að þykja ástæða til að heimta. Landshöfðingi getur og, hvenær sem er, látið rannsaka allan hag sjóðsins.

15. gr. Landshöfðingi skipar endurskoðara, er rannsakar reikning sjóðsins í hverju einstöku atriði og ber hann saman við bækur sjóðsins og heimafjeð. Endurskoðarinn skal að minnsta kosti tvisvar á ári sannreyna, hvort heimafje sjóðsins og verðskjöl sjeu fyrir hendi. Hann skal sjá um, að munir sjóðsins sjeu skrifaðir upp árlega, og heimta áreiðanlegt vottorð fyrir því, að þeir munir sjeu til, sem annarstaðar kunna að vera, en á heimili sjóðsins. Landshöfðingi úrskurðar og kvittar hinn endurskoðaða reikning sjóðsins.

16. gr. Hinn úrskurðaða reikning skal birta í Stjórnartíðindunum, deildinni B. Þar að auki skal stjórn sjóðsins gefa landshöfðingja stutt yfirlit yfir hag sjóðsins eptir hvern ársfjórðung, sem birtist á sama hátt. Reikningsár sjóðsins er almanaksárið.

III. Kafi.

Skyldur sjóðsins.

17. gr. Engiu húseign fellur úr ábyrgð fyrir það, þó brunabótagjaldið hafi eigi verið borgað.

18. gr. Húseignir þær, sem eru í brunabótaábyrgð, skulu fá allan þann skaða að fullu bættan af sjóðnum, sem þær verða fyrir af eldsvoða, eða af eldingum, eða fyrir það, að hús, skíðgarðar eða annað, sem ásamt húseigninni er virt til brunabóta, er rífið niður eða skemmt til að slökkva eld; farist slíkt hús alveg, skal sjóðurinn borga út það, sem þau hafa verið virt til brunabóta; en farist þau að eins að einhverju leyti, skal meta skaðann.

Sjóðurinn ábyrgist ekki skaða af hernaðar völdum, eða skaða, sem kemur af því að eigandi er sjálfur valdur að brunanum, annað hvort með vilja eða fyrir vitavert að-

gæzluleysi. Sje eigandinn viljandi eða fyrir vítavert aðgæzluleysi valdur að brunanum, geta þeir, sem þinglýst veð áttu í húseigninni, fengið brunabætur, svo framarlega sem aðrar eigur húseiganda hrökkva ekki til að gjöra þá skaðlausa.

19. gr. Brunabæturnar skulu ganga til þess, að koma húsinu eða bænum upp aptur, eða til aðgjörðar á þeim. Þó má stjórn sjóðsins gjöra undantekningar frá því með samþykki þeirra, sem þinglýst veð eiga í húsinu eða bænum.

20. gr. Stjórn sjóðsins er skylt, hvenær sem þess er krafist, að gefa hlutaðeigandi lögreglustjóra borgunarlaust skýrslu um, hver hús eða bæir sjeu tryggð til brunabóta í hans umdæmi, og ef brennur, að gefa upplýsingar um, hve hátt byggingin eða bærinn, sem brann, er tryggð.

21. gr. Reynist það, þegar hagr sjóðsins er gjörður upp á hverjum 10 ára fresti, að sjóðurinn hafi aukizt meira en stjórn sjóðsins virðist nauðsynlegt til nægilegrar tryggingar, þá skal landstjórnin leggja fyrir alþingi frumvarp til laga um uppbót (bonus) til húseigenda.

IV. Kafi,

Ábyrgð landssjóðs.

22. gr. Landssjóður ábyrgist, að brunabótaffjlagið geti staðið í skilum. Ef sjóðurinn bíður svo mikinn skaða af eldsvoða, að hann getur ekki bætt hann að fullu, greiðir landssjóður það, sem á vantar. Fje þetta, ásamt 4% vöxtum, endurborgar sjóðurinn með því, sem hann hefur afgangi útgjöldum sínum árlega.

23. gr. Þegar sjóðurinn er stofnaður, er úr lögum numin tilsk. 14. febr. 1874.

24. gr. Landstjórnin sjer um, að lög þessi komi til framkvæmda svo fljótt sem verða má.

Ed.

17. Frumvarp

til laga um rjett þeirra manna, er hafa þjóðkirkjutrú, til að ganga í borgaralegt hjónaband. Flutningsmenn: Jón Jakobsson, Jón Jónsson, 2. þm. N.-Múlas., Guttormur Vigfússon.

Rjett er sjerhverjum hjónaefnum, sem hafa þjóðkirkjutrú, að láta veraldlegan valdsmann gefa sig í borgaralegt hjónaband, samkvæmt þeim reglum, er settar eru í lögum 19. febr. 1886, um utanþjóðkirkjumenn.

Nð.

18. Fyrirspurn

til landshöfðingja. Frá Skúla Thóróddsen, 2. þm. Ísfirðinga.

Samkvæmt hvaða lagaheimild hafa settum sýslumanni í Ísafjarðarsýslu og bæjarfógeta á Ísafirði, Lárusi K. Bjarnason, verið greidd úr landssjóði hálf laun sem yfirdómsmálfærslumanni í Reykjavík, á tímabilinu frá 1. sept. 1892 til 31. júlí 1894?

Nd.

19. Frumvarp

til laga um auðkenni á eitruðum rjúpum. Flutningsmenn: Björn Sigfússon, Þórhallur Bjarnarson.

1. gr. Rjúpur, sem eittraðar eru til eyðinga refa, skal auðkenna þannig, að hægri vængurinn sje stýfður til hálf.

2. gr. Brot gegn 1. gr. varða sektum frá 20—200 kr., er renna hálfar til landssjóðs og hálfar til uppljóstrarmanns.

3. gr. Mál pau, er rísa af brotum gegn 1. gr., skal fara með sem opinber lögreglumál.

Nd.

20. Tillaga til þingsályktunar.

Flutningsmenn: Skúli Thóroddsen, Jón Jónsson, 1. þm. Eyf., Guðjón Guðlaugsson, Pjetur Jónsson, Þórður Guðmundsson, Halldór Danielsson.

Alþingi skorar á ráðherra Íslands, að hlutast til um, að í hvert skipti sem einhverju lagafrumvarpi frá alþingi er synjað konungs staðfestingar, eða neitað er að sinna einhverri þingsályktun frá annari eða báðum deildum alþingis, verði tillögur landshöfðingja til ráðaneytisins um málið, birtar í B.-deild Stjórnartíðindanna.

Ed.

21. Frumvarp

til laga um úrskurðarvald sáttanefnda, rjettarfar og aðför í minni skuldamálum. Flutningsmaður Þorleifur Jónsson.

1. gr. Í skuldamálum, þar sem skuldarupphæðin nemur eigi meiru en 100 kr., skal sáttanefndin, ef skuldheimtumaður krefst þess, kveða upp úrskurð,

a) þegar kærði, þrátt fyrir löglega birting fyrirkallsins, mætir ekki og sáttanefndin hefur ekki ástæðu til að sætla, að hann hafi lögleg forföll, er hindri hann að mæta eða láta mæta fyrir sig.

b) þegar sáttanefndin hefur eptir árangurslausa sáttatilaun skorað á skuldunaut að gefa skýlaus svör um skuld þá, sem hann er krafinn um, og hann viðurkennir afdráttarlaust, að hann sje skyldur að borga hana, en vill þó eigi sættast, eða eigi er auðið að koma á sætt milli málsaðila um ýms aukaatriði, svo sem borgunarfreistinn, vexti og þóknun til skuldheimtumans fyrir ómök og kostnað við málið.

Þetta á þó eigi við, þegar kærði hefur gagnkröfu á hendur kæranda og kærandi kannast ekki við hana eða hún nemur meiru en 100 kr. og kærði vill nota hana ekki að eins til að borga með hina umstefndu skuld, heldur þykist hafa tilkall til meira hjá kæranda.

Sáttanefndin ritar í sáttabókina og les upp fyrir málsaðilum kröfur skuldheimtumans, viðurkenningar skuldunauts og mótmæli hans, svo og sáttaboð þeirra beggja.

2. gr. Þegar málsaðilar eru ásáttir um að leggja skuldamál í gjörð sáttanefndar, enda sje skuldin eigi stærri en 100 kr., skal sáttanefndin gjöra um málið, svo framarlega sem það er auðið eptir skjölum þeim, er þeir leggja fram, eða því, er þeir láta bóka um skuldina í sáttabókina. Þó geta málsaðilar eigi krafist, að gerðir sjeu upp langir eða flóknir reikningar á milli þeirra á þennan hátt, nema sáttanefndarmennirnir sjeu fúsir til þess. Gjörð þessa ber að skoða sem fullnaðardóm, er fullnægja má á sama hátt sem undirrjettardómi. Fullnægingarfrestur gjörðar er mánuður frá því hún var birt hlutaðeigendum.

3. gr. Nú mætir kærandi eigi á sáttafundi og sáttanefndin hefir eigi ástæðu til að ætla, að hann hafi lögleg forföll, er hindri hann að mæta eða láta mæta fyrir sig, en kærði mætir og krefst þóknunar fyrir ómak sitt við að mæta, og skal sáttanefndin með úrskurði ákveða honum hæfilega þóknun fyrir ómakið.

4. gr. Úrskurði þá, sem nefndir eru í 1. og 3. gr., ber sáttanefnd að uppkveða þegar á staðnum, ef henni er það mögulegt, ella í síðasta lagi innan viku. Gjörðum eptir 2. gr. ber sáttanefnd að lúka upp innan hálfsmánaðar, nema málsaðilar sjeu á eitt sáttir um, að það megi dragast lengur.

Ef sáttanefnd uppkveður úrskurð í viðurvist málsaðilanna, skal það tekið fram í úrskurðinum.

Álfri sáttanefndin, að eigi sje heimilt að kveða upp úrskurð, vísar hún málinu til dómstólanna, ef þess er krafist af kæranda.

Við hverja sáttanefnd skal skipa varasáttanefndarmann; skal hann eiga sæti í nefndinni, ef annarhvor sáttanefndarmanna er viðriðinu málið, eða hefir forföll, svo og þegar sáttanefndarmennina greinir á, er kveða skal upp úrskurð, eða gjörð, og ræður þá afli atkvæða.

5. gr. Nú kemst sáttanefnd að þeirri niðurstöðu, að skuldakrafa kæranda sje að öllu eða nokkru leyti á rökum byggð, og skal hún í úrskurðinum til taka upphæð þá, sem borga ber, svo og vexti af henni, ef svo álist, að þeir eigi að borgast, enn fremur þóknun til skuldheimtumans fyrir ómök sín og kostnað við kæru málsins fyrir sáttanefndiuni og fyrir að mæta þar. Skal í því efni meðal annars hafa hliðsjón af því, hvort skuldheimtumaður hefur samtímis mætt í fleirum en einu máli fyrir sáttanefndinni. Þegar sáttanefnd ákveður þóknun til kærða samkvæmt 3. gr., ber henni sömuleiðis að miða þóknunina við það, hvort kærði mætir þá í fleiri málum en þessu eina fyrir sáttanefndinni.

6. gr. Úrskurðir sáttanefnda og vísun mála til aðgjörða dómstólanna eptir 4. gr., innfærist í sáttabókina.

7. gr. Úrskurðum sáttanefnda má fullnægja á sama hátt sem undirrjettardómum, sje þeim eigi áfrýjað (abr. 10. gr.). Fullnægingarfrestur úrskurðanna er einn mánuður. Frest þennan ber að reikna frá uppsögn úrskurðarins, hafi hún fram farið í viðurvist málsaðila; ella frá birtingu úrskurðarins.

8. gr. Fyrir uppsögn og bókun úrskurðar borgist 1 kr.; fyrir að segja upp gjörð eptir 2. gr., skal greiða 4 krónur. Gjöld þessi skiptast jafnt milli sáttanefndarmannanna. Fyrir útskrift úr sáttabókinni borgist 25 a. fyrir hverja hálförk eða minna.

9. gr. Þegar eptirritið er fengið af úrskurði, til þess að áfrýja honum, skal innfæra í það öll skjöl málsins, sem komið hafa fram í sáttanefndinni, svo og allt það, sem bókað hefur verið í sáttabókina um það.

10. gr. Úrskurðum sáttanefnda og aðför, sem gjörð er eptir þeim, má áfrýja til undirrjettar þess, sem mál það, er úrskurðurinn hljóðar um, heyrir undir, og þarf þá ekki að kæra málið að nýju til sáttanefndar á undan áfrýjuninni. Nú áfrýjar skuldunautur úrskurði, og skal hann hafa gjört það innan þriggja mánaða frá uppsögn úrskurðarins, hafi hann verið upp kveðinn í viðurvist málsaðilanna, ella frá birtingu hans. Sje aðfarargjörð eptir úrskurði sáttanefnda áfrýjað, verður það að gjörast innan þriggja mánaða eptir að hún fór fram. Þegar úrskurði er áfrýjað, getur úrskurðarhafi fengið löggæmslu fyrir upphæð þeirri, sem honum er ákveðin með úrskurðinum á sama hátt og með sömu skilyrðum sem dómhafar. Nú vill skuldunautur áfrýja löggæmslugjörðinni, og skal það gjört innan þess tíma, sem áður er sagt um áfrýjun aðfarargjörðar.

Sje það úrskurðarhafi, sem áfrýjar, verður hann að gjöra það innan árs frá upp-

sögn úrskurðarins, sje úrskurði áfrýjað eða frá því, er aðfarar- eða löggeymslugjörð hefur fram farið, sje þeim áfrýjað. Eigi þarf að stefna sáttanefndarmönnum, er úrskurðum þeirra er áfrýjað.

11. gr. Þegar málum þeim, er ræðir um í lögum þessum, er stefnt fyrir rjett, skal málfærslan vera svo stutt og einföld sem auðið er, eptir atvikum málsins; skal að eins bóka kröfur málsaðila, mótmæli þeirra og viðurkenningar; þó er hvorugum málsaðila fyrirmunað að leggja fram í rjettinum skrifleg sóknar- eða varnarskjöl. Frest má eigi veita málsaðilum, nema til þess að útvega þær upplýsingar, sem eigi var hægt með sanngirni að ætlast til að þeir hefðu þegar útvegað sjer, eða til að svara sóknar- eða varnarskjali, sem þeir treysta sjer ekki til að svara þegar fyrir rjettinum, og má eigi verja til málsins meiru en tveim rjettarhöldum, nema knýjandi nauðsyn sje til þess. Dóm ber að uppkveða þegar á staðnum eða í síðasta lagi innan hálfsmánaðar eptir að málið hefur verið tekið undir dóm.

Hafi stefndi gagnkröfu á hendur stefnanda, getur hann komið fram með hana án kæru til sáttanefndar eða gagnstefnu, ef hún fer eigi fram úr 100 kr.; þó getur hann eigi fengið dóm fyrir meiru en til að jafna skuldaskiptin.

12. gr. Löggeymslugjörð, aðför og nauðungar-uppboð í skuldamálum, þar sem skuldar-upphæðin fer eigi fram úr 100 kr., má hreppstjóri utan kaupstaða framkvæma í umboði fógeta, eptir reglum þeim, sem um það gilda. Borgun fyrir það fær hann samkvæmt 5. og 6. gr. laga 13. jan. 1882 um borgun til hreppstjóra og annara, sem gjöra rjettarverk.

Nð.

22. Frumvarp

til laga um breyting á 1. gr. laga 9. janúar 1880 um breyting á tilskipun um sveitarstjórn á Íslandi 4. maí 1872. Flutningsmenn: Þórður Guðmundsson, Þórhallur Bjarnarson.

1. gr. Sýslunefndum veitist heimild til að leyfa hreppsnefndum, er þess óska, að niðurfjöfnun hreppsgjalda eptir efnum og ástæðum fari fram á tímabilinu 10.—30. júní.

2. gr. Eindagi á sveitargjöldum, sem niður er jafnað samkvæmt 1. gr. laga þessara er 31. ágúst.

Nð.

23. Frumvarp

til laga um viðauka við og breyting á lögum 14. jan. 1876 um tilsjón með flutningum á þeim mönnum, er flytja sig úr landi í aðrar heimsálfur. Flutningsmenn: Guðlaugur Guðmundsson, Einar Jónsson.

1. gr. Engir aðrir, en þeir sem eru löggiltir útflutningastjórar og umboðsmenn þeirra, mega gjöra samninga við útfara, hvort heldur er munnlega eða skriflega, um flutning í aðrar heimsálfur, eða á nokkurn annann hátt starfa hjer á landi að slíkum útflutningi. Enginn má með ósönnum fortölum tæla eða leitast við að tæla menn til útflutnings. Brot gegn ákvæðum þessarar greinar varða sektum 100—4000 kr., eða fangelsi.

2. gr. Undanþága sú frá eptirliti lögreglustjórnarinnar, er 7. gr. laga 14. jan. 1876 heimilar hinu konunglega danska póstgufuskipti, skal úr lögum numin.

3. gr. Eigi má taka útfara á skip til flutnings til útlanda, fyr en lögreglustjórnin á þeim stað, sem skipið kemur fyrst á til að taka útfara, hefur gefið skriflegt leyfi til þess, og skal í því leyfi tiltekið, hve marga útfara megi taka á skipið. Áður en

slíkt leyfi er veitt, skal lögreglustjóri rannsaka, hvort skipið er hentugt til útfaraflutnings, á þann hátt er segir í 7. gr. laga 14. jan. 1876.

4. gr. Skipstjóri og útlutningastjóri bera ábyrgð á, að allir menn á skipinu gefi sig fram til rannsóknar á hinn síðustu höfn, er skipið leggur af stað frá til útlanda. Skal lögreglustjórinn í því umdæmi skyldur að rannsaka farbrjef útfara, og ganga úr skugga um, að tala útfara sje eigi hærri, en veitt er leyfi til á hinn fyrstu höfn, að taka mætti í skipið. Jafnframt skal hver útfari skyldur að afhenda lögreglustjóranum skriflegt skirteini frá lögreglustjóra í því umdæmi, eða hreppstjóra í þeim hreppi, er hann síðast var heimilisfastur í, fyrir því, að hann sje að lögum frjáls til útfarar.

Nð.

24. Frumvarp

til laga um ábyrgð fyrir eldsvoða í Reykjavíkur kaupstað, o. fl. Flutningsmenn Jón Jensson og Þórhallur Bjarnarson.

1. gr. Öll hús í Reykjavík, hvort sem þau eru almennings eign eða einstakra manna, — hinir svonefndu bæir, (hús úr grjóti og torfi) þó því að eins, að eigendur æski þess — skulu váttryggð gegn eldsvoða í hinu almenna brunabótafjelagi danskra kaupstaða með fullu verði þeirra eptir virðingargjörðum þeim, sem haldnar verða samkvæmt því sem fyrir er mælt hér á eptir.

2. gr. Eigendur hinna váttryggðu húsa skulu jafnt og aðrir hluttakendur í tjeðu brunabótafjelagi takast á hendur einn fyrir alla og allir fyrir einn þær skuldbindingar, sem hvíla á fjelaginu að tiltölu við upphæðir þær, sem ábyrgð er fengin fyrir hjá því.

3. gr. Að svo miklu leyti sem húsin í Reykjavík samkvæmt því, sem ákveðið er að framan, verða tekin upp í hið almenna brunabótafjelag danskra kaupstaða, skulu allar ákvarðanir um ábyrgð fyrir eldsvoða, sem nú eru í gildi eða síðar kunna að verða settar viðvíkjandi hinum dönsku kaupstöðum, einuig eiga við Reykjavík, þó þannig:

- a. að skylda sú, sem hvílir á húseigendunum samkvæmt því, sem sagt er að framan, að halda húsum sínum í ábyrgð með fullu verði, haldist á meðan bærinn stendur í sambandi við brunabótafjelagið.
- b. að greiddir verði, auk hins venjulega brunabótargjalds, sem nú er, eða síðar kann að verða sett, í viðbót 14 aurar af hverjum 100 krónum fyrir hús með þaki úr trje eða öðru efni jafn eldfimu, og 8 aurar af hverjum 100 krónum fyrir önnur hús.
- c. að stjórn brunabótafjlagsins hafi heimild til að láta halda 5. hvert ár á kostnað húseigendanna almenna skoðunargjörð yfir öllum þeim húsum, sem eru í ábyrgð fjelagsins, eptir hinum almennu reglum um virðingargjörðir, og láta virða upp aptur þau hús, sem menn álíta að hafi lækkað í verði, til þess að fært verði niður brunabótaverð þeirra. Fyrir að halda skoðunargjörðir og virða hús að nýju skal borga brunamálastjóranum 3 krónur 33 aura á dag og virðingarmönnunum hverjum fyrir sig 2 krónur á dag, og jafnast þessir dagpeningar á hús þau, er skoðuð eru, að tiltölu við brunabótaverð þeirra, en aukaábyrgðargjald það, sem ræðir um í 6. grein í gjaldaskránni, fellur burtu;
- d. að bærinn ekki taki þátt í kosningu fulltrúa, nje hafi fulltrúa sjer í fjelaginu, en bæjarstjórnin skuli hafa á hendi störf þau, er bæinn snerta, sem fulltrúarnir í hinum dönsku kaupstöðum gæta.

4. gr. Bæjarstjórnin skal hafa eptirlit með virðingargjörðum þeim, sem haldnar verða til þess að taka hús í ábyrgð eða breyta váttryggingu þeirra, og skal ekkert hús tekið í ábyrgð fyrir hærri upphæð en bæjarstjórnin álitur hæfilega.

5. gr. Brunabótagjaldið til hins almenna brunabótafjelds danskra kaupstaða hvílir á eignum þeim, sem í ábyrgðinni eru, með forgangsrjetti fyrir öllum öðrum skuldbindingum, sem á eignunum hvíla, hvort sem þeim er þinglýst eða ekki, og má heimta gjaldið, ef það er ekki greitt á rjettum tíma, eptir reglum þeim, sem gilda um lögtak á landssjóðssköttum.

6. gr. Á meðan sambandið við hið almenna brunabótafjelds danskra kaupstaða helzt, má eigi gjöra neina breytingu á ákvörðunum þeim, sem gilda um húsabyggingar í Reykjavíkurkaupstað samkvæmt opnu bræfi 29. maí 1839, sjerilagi að því er snertir millibilið milli húsanna, nema samið sje um það við fulltrúa brunabótafjeldsins.

7. gr. Á öll hús í kaupstaðnum, sem eiga að vera í ábyrgð og sem verða byggð af nýju eða byggð upp aptur eptir að þau hafa verið rifin eða hafa brunnið, skal leggja eldtraust þak; þó skal landshöfðingi hafa vald til í stöku tilfellum að leyfa undanþágu frá þessu boði, að því leyti er snertir útihús og önnur þess háttar hús, ef lagt er þappak á húsið, og að því leyti er snertir önnur hús, fyrir ákveðinn árafjöld, þó ekki fram yfir 2 ár, eða 5 ár, ef eigandinn er efnalaus. Í báðum tilfellum skal setja tilhlýðilegt veð til tryggingar því, að það verði gjört, sem undir er gengið.

8. gr. Það er skylda kaupstaðarins, að hafa til allt sem með þarf til að slökkva húsbruna og viðhalda því í góðu lagi. Allir bæjarbúar, sem til þess verða álitnir hæfir, skulu vera skyldir til að mæta tvisvar á ári, eptir boði bæjarfógetans til þess að æfa sig í að fara með sprauturnar og önnur slökkvitól. Þegar eldsvoði kemur upp, skulu allir verkfærir karlmenn í bænum vera skyldir til að koma til brunans og gjöra allt það, sem þeim verður skipað af þeim, er ræður fyrir því, hvað gjöra skuli til þess að slökkva eldinn, eða aðstoðarmanni hans. Bæjarstjórnin skal semja og leggja undir samþykki landshöfðingja reglugjörð um það, er snertir húsbruna í Reykjavík.

9. gr. Fulltrúum brunabótafjeldsins skal áskilinn rjettur til að breyta með samþykki dómsmálastjórnarinnar því, sem fyrir er mælt í 3. gr., stafl. b. og d.

10. gr. Ef Reykjavíkurkaupstaður gengur úr brunabótafjeldinu, — en það verður, þegar það, sem fyrir er mælt að framan, annaðhvort að nokkru eða öllu leyti verður numið úr gildi — hafa húseigendur ekkert tilkall til viðlagasjóðs eða umboðssjóðs fjeldsins.

11. gr. Þessi lög öðlast gildi 1. október 1895, og frá sama tíma er tilskipun 14. febrúar 1874 um ábyrgð fyrir eldsvoða í Reykjavíkurkaupstað o. fl. úr lögum numin.

Nd.

25. Nefndarálit

um frumvarp til laga um bann gegn botnvörpuveiðum.

Nefnd sú, er hin háttvirta deild hefur falið að segja álit sitt um ofan nefnt frumvarp, hefur rætt og kynnt sjer mál þetta ýtarlega á nefndarfundum. Nefndinni hafa borizt ýms skjöl þessu málefni viðvíkjandi, þar á meðal fjölmennar áskoranir úr Múla-, Skaptafells- og Rangárvallasýslum, eptirrit af lögreglurjettarprófum um yfirgang enskra botnvörpuskipa á þessu ári, m. fl.

Nefndin þykist ekki þurfa að færa ýtarlegar ástæður fyrir því, að botnvörpuveiðar í landhelgi sjeu mjög skaðvænar fyrir allar fiskigöngur undir landinu og að slíkar botnvörpuveiðar muni á fárra ára fresti geta eyðilagt að miklu eða öllu leyti aðal-

auðsuppsprettu landsins, fiskiveiðarnar. Þess skal að eins getið, að það er eindregin og skýlaus reynsla í öllum þeim verstöðum, þar sem þessar botnvörpuveiðar eru stundaðar úti fyrir, sjerstaklega sje það nærri landi eða í landhelgi, hættir alveg að aflast á opin skip það ár, hvort sem það nú er af því, að fiskurinn leggst að æti því, er þessi botnvörpuskip kasta út í hrönnun af fiskitegundum, sem botnvörpuskipin ekki hirða, eða það er af því, að botnvörpunar styggja og trufla göngurnar. Um skaðsemi þessarar veiði-aðferðar í landhelgi við Ísland mun og landsstjórnin vera sömu skoðunar eins og sjá má af ástæðum hennar fyrir frumvarpi því til hinna nágildandi laga nr. 13. 9. ágúst 1889, er lagt var fyrir alþingi 1889 (Alptíð. C. bls. 100). Botnvörpuveiðar útlendra þjóða undir ströndum landsins hafa á tveim síðastliðnum árum aukizt mjög stórkostlega, svo að óhætt mun vera að fullyrða, að tala skipanna hafi margfaldast og yfirgangur þeirra hefur vaxið að sama skapi. Nefndinni er það kunnugt, að þetta á sjer stað í kringum allt land, þar sem þessari veiði verður komið við, og sjerstaklega er það við austur- og suðausturströnd landsins (t. d. við Ingólfshöfða og Horn í Hornafirði (West Horn), Vestmannaeyjar og víðar), að skip þessi hópast til veiða fast inn undir landi, að öllu leyti óttalaust og óhikað, því hið danska strandgæzluskip mun sjaldan eða jafnvel, að því mjög stór svæði snertir, aldrei hafa komið þar til eptirlits.

Nefndin tekur fram, að hún hefur haft í höndum skýrslur, er virðast gjöra það því nær vafalaust, að veiðar með botnvörpum sje allvíðast ómögulegar, *nema í landhelgi*, vegna dýpis, hrauna og mishæða á sjávarbotni þegar komið er út fyrir landhelgi. Í þessu efni getur nefndin, auk þess sem hún sjálf telur þetta mjög sennilegt, borið fyrir sig skýrslu skipstjóra á ensku botnvörpuskipi, gefna fyrir lögreglurjetti Norður-Múlasýslu 25. júlí 1894, og staðhæfing um þetta af Fiskericonsulent, capt. C. F. Drechsel í fyrirllestri, er hann flutti í Reykjavík 16. júlí 1894, og nefndinni hefur borizt útdráttur úr. Útdrátturinn fylgir prentaður nefndarálitinu, fskj. A. Ennfremur fylgir útdráttur úr nefndu rjettarprófi fskj. B.

Það er eindregið álit nefndarinnar að til þess að afstýra þessum ólöglegu fiskveiðum og vernda landið gegn því, að annar af aðal-atvinnuvegum þess sje á fám árum eyðilagður af þessum útlendu yfirgangsmönnum, sje *fyrst og fremst* nauðsynlegt, að skerpa að mun hegning þá, er lögð er við þessum brotum, og getur nefndin að því er það atriði snertir, aðhyllst hið fyrirbyggjandi frumvarp, með þeirri breyting, að hið lægra takmark sektanna sje fært úr 200 kr. upp í 1000 kr. og að hinn ólöglegi afli sje upptækur, eins og veiðarfærin, en við ólöglegan afla vill nefndin skilja eigi að eins þann afla, sem finnst í veiðarfærunum þegar þau eru gjörð upptæk, heldur og afla í skipinu að svo miklu leyti sem hann er fenginn á lögbönnuðum veiðistöðvum.

En í *annan stað* vill nefndin taka það fram, að það er jafnnauðsynlegt, til þess að takmarki laganna verði náð, að gjöra strandgæzluna miklu öflugri og hentugri, en verið hefir; sje ákvæðum laganna eigi framfylgt stranglega, er lítið unnið við að skerpa þau. Af því að eigi verður hjer komið að neinum tillögum í þá átt, er nefndin geti gjört sjer von um, að beri árangur, hefir nefndin fyrirhugað, ef frv. þetta nær samþykki deildarinnar, að bera upp tillögu um að alþingi fari þess á leit við stjórnina, að hún hlutist til um við stjórn hinna sameiginlegu mála, að send verði hingað til strandgæzlunnar fleiri og hentugri skip, en að undanfögnu.

Samkvæmt þessu leggur nefndin það í einu hljóði til, að hið fyrirbyggjandi frv. verði samþykkt með þessum breytingum við 2. gr. :

1. Í stað »200 kr.« komi »1000 kr.«.
2. Á eptir »hinn ólöglegu veiðarfæri«
bætist inn »og afli«.

Alþingi 6. ágúst 1894.

B. Sveinsson
formaður og framsögum.
Jón Jónsson.

Einar Jónsson.

Guðl. Guðmundsson
skrifari.
Sighv. Árnason.

Fylgiskjal A.

Útdráttur úr fyrirlestri Capt. C. F. Drechsels um fiskiveiðar, fluttum í Reykjavík 16. d. júlím. 1894.

— Det af Englænderne drevne Fiskeri er, efter alle Beretninger, som foreligge, foregaaet paa islandsk Söterritorium indenfor 3 Kvartmilsgrændsen. Allerede i 1892 var dette Fiskeri begyndt. I en Beretning for ifjor fra en af de engelske videnskabelige Undersøgelsesanstalter »Marine Biological Association« nævnes Farvandet udfor Ingolfs-höfde som den Fiskeplads, man har valgt, og der findes i denne Beretning Pag. 130. følgende Sætning: »Trawling is carried on at between 6 and 7 fathoms close in shore, and about 40 fathoms in the offing, but a large part of the fishing took place in 1892 within three miles of the land«. — En anden lignende Bemærkning anføres om Farvandet udfor West Horn, og der siges der næst: »In addition to these grounds, some of the fjords were also explored in 1892«. Naar Englænderne saaledes selv berette, at de have taget Fisken paa det islandske Territorium og i de islandske Fjorde, maa man vel tro dem, og man har derfor fra den danske Fiskeriadministrations Side gennem det danske Udenrigsministerium gjort Forestillinger hos den engelske Regjering, som gennem »Board of Trade« har ladet udgaa en Advarsel til alle Fiskerirhedere. Dette vil imidlertid neppe frugte tilstrækkeligt. Det eneste, der vil kunne afværge disse Overgreb, er Indskriden fra det danske Stationsskibs Side. —

Rjett afritað eptir afriti, er tekið var eptir frumriti Capt. Drechsels.

Reykjavík 6. d. ágústm. 1894.

D. Thomsen.

Fylgiskjal B.

Eptirrit.

Udskrift af Norder-Mule Syssels Justits- og Politirets-Protokol.

Aar 1894 Onsdagen den 25. Juli blev Norder-Mule Syssels Politiret sat paa Embedskontoret og holdt af Politimesteren paa Stedet, constitueret Sysselmand Axel V. Tulinius, med Vidner Apotheker H. Ernst og Sysselskriver Jón Runólfsson, hvor der da blev foretaget at holde Forhør angaaende ulovligt Fiskeri af en engelsk Trawler G. G. Nr. 352. Arcadia, tæt under Islands Kyst den 14. Juni d. A., hvilket er for Retten forklaret ved edfæstede Vidner den 21. s. M. Kaptainen paa nævnte Skib Hr. Westerby, som for Øjeblikket ligger her paa Havnen, var mødt udstævnet personlig for Retten og forklarede, at han den 14. Juni ikke havde ført nævnte Skib og heller ikke kjendte noget

til den daværende Besætning. Skibet førte ingen Folkeliste og ingen Journal. Kaptainen forklarede for Retten, at begrundet paa det dybe Vand paa Østlandet vidste han ikke af, at der kunde fiskes med Trawl $\frac{3}{4}$ danske Mil fra Land, undtagen udenfor Seyðisfjord, af hvilken Aarsag Trawlerne vare nødsagede til at fiske indenfor $\frac{3}{4}$ Mil paa andre Steder end det nævnte paa Østkysten. Oplæst og ratihæbet.

*

*

*

Retten hævet
A. V. Tulinius
settur.

Retsvidner:
H. E. Ernst.
Jón Runólfsson.

James Westerby.

Udskriftens Rigtighed bekræfter.
A. Tulinius
settur.

Að ofanskrið sje rjett eptirrit af afskript staðfestri af hinum setta lögreglustjóra í Norður-Múlasýslu vottast hjer með.

Skrifstofu alþingis 7. ágúst 1894.
Jón Þorkeðsson.

Nd.

26. **Frumvarp**

til viðaukalaga við lög 13. apríl 1894 um samþykktir til að friða skóg og mel. Flutningsmenn: Sighvatur Arnason og Þórður Guðmundsson.

Sýslunefndum veitist vald til að gjöra samþykktir um hindrun sandfoks og um sandgræðslu á þann hátt, sem segir í lögum 13. apríl 1894.

Ed.

27. **Frumvarp**

til laga um löggilding verzlunarstaðar við Kirkjubólshöfn í Stöðvarfirði. Flutningsmaður: Guttormur Vigfússon.

Við Kirkjubólshöfn í Stöðvarfirði skal vera löggiltur verzlunarstaður.

Ed.

28. Frumvarp

til laga um kosningar til alþingis. Flutningsmenn: Jón Jónsson og Þorleifur Jónsson.

Jafnkjótt sem hin endurskoðaða stjórnarskrá Íslands hefur náð staðfestingu konungs og er komin í gildi, öðlast gildi eptirfylgjandi

Lög um kosningar til alþingis.

I. kafli.**Almennar ákvarðanir.***Kosningarrjettur og kjörgengi.*

1. gr. Með þeim takmörkunum, sem nákvæmar eru teknar fram hér á eptir (1.—5. gr.) hafa kosningarrjett til alþingis:

- a) allir búandi menn, húsmenn, borgarar, þurraþúðarmenn og aðrir húsráðendur, sem greiða gjald til almennra þarfa;
- b) embættismenn, hvort sem þeir hafa konunglegt veitingabrjef, eða þeir eru skipaðir af þeim, sem konungur hefur veitt heimild til þess;
- c) þeir, sem tekið hafa lærdómspróf við háskólann, prestaskólann eða læknaskólann í Reykjavík, eða eitthvert annað þess háttar opinbert próf, sem nú er eða kann að verða sett, þótt ekki sjeu þeir í embætti, ef þeir eru ekki öðrum háðir;
- d) konur þær, er sjálfstæða atvinnu reka eða á einhvern hátt eiga með sig sjálfar og að öðru leyti fullnægja hinum almennu skilyrðum fyrir kosningarrjettinum.

Enginn getur átt kosningarrjett, nema hann sje orðinn fullra 25 ára að aldri þegar kosningin fer fram.

2. gr. Enginn getur átt kosningarrjett, nema hann hafi óflekkað mannorð, en sá verður eigi talinn að hafa óflekkað mannorð, sem sekur er orðinn að lagadómi um nokkurt það verk, sem svívirðilegt er að almennings áliti, nema því að eins að hann hafi fengið uppreist æru sinnar samkvæmt tilsk. 12. marz 1870.

3. gr. Enginn getur átt kosningarrjett, sem eigi er fjár síns ráðandi eða orðinn er gjaldþrota.

4. gr. Enginn getur átt kosningarrjett, sem þiggur af sveit eða hefur þegið sveitarstyrk, nema hann sje annaðhvort endurgoldinn eða honum hafi verið gefinn hann upp.

5. gr. Enginn getur átt kosningarrjett, nema hann, þá er kosningin fer fram, hafi verið heimilisfastur í kjördæminu eitt ár. Sá, sem hefur fast aðsetur á fleiri stöðum, segir sjálfur til á hverjum staðnum hann vilji neyta kosningarrjettar síns.

6. gr. Kjörgengur til alþingis er hver sá karlmaður, sem hefur kosningarrjett samkvæmt því sem nú var sagt, ef hann

- 1, er ekki þegn annars ríkis eða í þjónustu þess;
- 2, hefur að minnsta kosti í síðustu 5 ár verið í löndum þeim í norðurálfunni, sem liggja undir Danaveldi.

Kjörgengi til efri deildar skal þó bundið við 35 ára aldur.

Kjósa má þann mann, sem heima á utan kjördæmis eða hefur verið innan kjördæmis skemur en eitt ár.

Kjörtími.

7. gr. Hinar almennu kosningar á þjóðkjörnum þingmönnum eiga venjulega að fara fram sjötta hvert ár.

Þegar slíkar kosningar eiga fram að fara, annaðhvort fyrir þá sök að kjörtími er á enda, eða vegna þess, að alþingi er rofið, verður gefið út um það opið bréf þar sem konungur skipar fyrir að kosningarnar skuli fram fara.

Kosningarnar skulu venjulega haldnar á tímabilinu frá 6. júní til 30. s. m. árið áður en alþingi skal koma saman.

8. gr. Kjörtíminn fyrir allar kosningar skal talinn frá 1. júní, ef ákveðið er samkvæmt greininni á undan, að kosningarnar skuli framfara í þeim mánuði, en ef það kynni að verða ákveðið, að kosningarnar skuli framfara á öðrum tíma árs, skal nákvæm-
ar sagt fyrir um það í fyrnefndu opnu bréfi, frá hvaða degi kjörtíminn skuli talinn.

9. gr. Ef kjósa þarf einstakan alþingismann, gildir hin nýja kosning fyrir svo langan tíma, sem sá átti eptir, er frá fór.

Kjörskrár.

10. gr. Hlutaðeigandi hreppsnefnd eða bæjarstjórn skal semja og halda kjörskrár yfir þá menn í hverjum hreppi eða bæ, sem kosningarrjett hafa, og skal kjörskráin samþykkt á lögætum fundi hreppsnefndarinnar eða bæjarstjórnarinnar.

11. gr. Á kjörskrárnar skal setja í sjerstaka dálka fullt nafn kjósenda, aldur þeirra, stjett og heimili, og skal á skránum vera rúm, þar sem rituð verði atkæðagreiðsla kjósenda. Á hverri kjörskrá skal raða niður nöfnum kjósenda eptir stafrófsröð.

12. gr. Kjörskrárnar skulu samdar einu sinni á ári hverju; skulu þær kjörskrár lagðar til grundvallar, sem þá eru í gildi, en þeir kjósendur úr felldir, sem síðan eru dánir eða hafa flutzt burtu eða misst kosningarrjett sinn (2., 3., 4. og 5. gr.), og þeim bætt við, sem síðan hafa öðlzt kosningarrjett eða fyrir 1. júlímán. fullnægja þeim skilyrðum, sem sett eru um aldur og heimili. Enn fremur skulu þeir, sem að vísu hafa enn ekki fullnægt þeim skilyrðum, sem síðast var getið, en sem vænta má að muni fullnægja þeim einhverntíma á því ári, sem kjörskrárnar skulu gilda fyrir, teknir upp á skrá sjer, og skal um leið tilgreina þann dag á árinu, er þeir annaðhvort verða fullra 25 ára að aldri, eða hafa verið heimilisfastir í kjördæminu 1 ár.

13. gr. Kjörskrárnar skulu leiðrjettar í janúarmánuði ár hvert. Efasemdum þeim, sem þá kunna að koma fram, skal hlutaðeigandi hreppsnefnd eða bæjarstjórn skera úr, þá er búið er að fá skýringar um málið.

14. gr. Frá 1. til 21. febrúar, að báðum þessum dögum meðtöldum, skulu kjörskrárnar liggja öllum til sýnis á þeim stað, sem er hentugur fyrir hreppsbúa eða bæjarbúa, eða eptir atvikum á fleiri slíkum stöðum. Staðfest eptirrit af skránum má hafa til að leggja fram. Hvenær og hvar skrárnar verða lagðar fram, skal rækilega birta að minnsta kosti með 14 daga fyrirvara við kirkjufund eða á annan þann hátt, sem vant er að birta almennar auglýsingar þar á staðnum.

15. gr. Áður en 8 dagar eru liðnir frá þeim tíma, er kjörskrárnar hafa legið til sýnis, skal hver sá, er ætlar, að sjer sje ranglega sleppt af skránni, eða að einhver sje þar, sem eigi hafi rjett til þess að standa þar, bera upp fyrir oddvita hlutaðeigandi sveitarstjórnar eða bæjarstjórnar tilmæli sín um að verða tekinn upp á skrárnar, eða kröfu sína um, að nafn hins verði dregið út, og skulu til færðar ástæður þær, sem kraf-

án er byggð á. Nú er kjósandi fjarverandi úr hreppnum eða bænum um þennan tíma, og má hver annar kjósandi, sem vill, kæra það fyrir hans hönd, ef honum hefur sleppt verið af kjörskrá.

16. gr. Aðfinningum þeim við kjörskrárnar, sem þannig eru komnar fram skulu hlutaðeigandi sveitarstjórn eða bæjarstjórn skera úr á opinberum fundi, sem haldinn skal vera áður en 3 næstu vikur eru liðnar. Til þess fundar skulu með 8 daga fyrirvara brjeflega kvaddir hver í sínu lagi bæði þeir, sem fram hafa komið með aðfinningar, og þeir, sem mælt er á móti, og skal hinum síðar nefndu um leið skýrt frá, hver mótmæli komin sjeu fram gegn þeim. Samkvæmt þeim skjölum, sem málspartarnir leggja fram, og framburði þeirra vitna, sem þeir leiða, skal leggja úrskurð á ágreining þann, sem fram er kominn, og hann ritaður með fám orðum í hina venjulegu gjörðabók hlutaðeigandi sveitarstjórnar eða bæjarstjórnar. Þegar búið er að leiðrjetta kjörskrárnar samkvæmt þessu, skal oddviti hlutaðeigandi sveitarstjórnar eða bæjarstjórnar rita nafn sitt undir þær. Eftir þetta verður á því ári engin breyting gjörd á kjörskránum, nema dómur sje á undan genginn (16. gr.).

17. gr. Þá er búið er að leiðrjetta kjörskrárnar, skulu þær alstaðar nema í kaupstöðum samdar í tvennu lagi, og skal oddviti hlutaðeigandi sveitarstjórnar tafarlaust senda aðra skrána oddvita þeirrar sýslunefndar, sem í hlut á; en hann skal fyrir marzmánadarlok skýra ráðgjafa þeim, sem hlut á að máli, frá, hvort hann hafi tekið við öllum kjörskránum, en ef svo er eigi, hverjar vanti. Fyrir sama tíma skulu oddvitar bæjarstjórna í kaupstöðum skýra ráðgjafa frá, hvort skrárnar sjeu leiðrjettar.

18. gr. Hafi sýslumaður ekki fengið skrárnar í ákveðna tíð, skal hann sekta hlutaðeigandi hreppsnefnd, ef drátturinn er henni að kenna, og tafarlaust krefja hana um skrárnar. Sams konar umsjónar- og aðhalds-vald, sem sýslumenn hafa gagnvart hreppsnefndum, skal ráðgjafi hafa gagnvart sýslumönnum og oddvitum bæjarstjórna.

Nú hefur ráðgjafi eigi fengið tilkynning frá sýslumanni eða bæjarfógeta í ákveðna tíð, og skal hann þá sekta sýslumann eða bæjarfógeta hæfilegum sektum, ef þeim verður gefin sök á drættinum.

Verði það uppvíst, að kjörskrárnar sjeu ekki leiðrjettar á lögskipaðan hátt, skal hann þar að auki tafarlaust gjöra þær ráðstafanir, sem fyrir skipaðar eru í lögnum, að við lögðum hæfilegum þvingunarsektum. Þegar slíkt kemur fyrir, hefur ráðgjafinn vald til að stytta sjerhvern lögákveðinn frest.

19. gr. Sá, sem er óánægður með úrskurð þann, er synjar honum kosningarjettar, má heimta að sjer verði fengið eptirrit af úrskurðinum kauplaust, og getur hann látið málið ganga til dóms og laga. Mál út af þessu skal farið með sem gestarjettarmál. Málspartarnir eru fyrir undirritun undanþegnar því að greiða rjettargjöld, og skal valdstjórnin skipa mann fyrir hönd sveitarstjórnarinnar eða bæjarstjórnarinnar, sem stefat er. Verði það dæmt, að sá, sem í hlut á, eigi kosningarrjett, skal taka hann upp á kjörskrána jafnskjótt sem hann leggur fram eptirrit af dóminum.

20. gr. Kjörskrárnar gilda frá 6. júní til 5. júní árið eptir. Samkvæmt þessum skráum skulu allar kosningar til alþingis fram fara á því ári, þó þannig, að þess verði gætt, að þeir menn, sem á aukaskránni eru (9. gr.), því að eins hafa rjett til þess að greiða atkvæði, að þeir fyrir kosningardaginn hafi fullnægt þeim skilyrðum, sem sett eru um aldur og heimili. Ef kosning kemur fyrir optar en einu sinni á ári, skal ept-

irrit af skránum, sem staðfest sje af sveitarstjórn eða bæjarstjórn, vera á reiðum höndum til afnota við hina nýju kosningu.

II. kafli.

Kosningar til efri deildar.

Kjördæmi og kjörstjórnir.

21. gr. Hvert amt á landinu er eitt kjördæmi, þar sem kjósa skal 3 alþingismenn til efri deildar af sýslunefndum og bæjarstjórnnum eftir reglum þeim, sem hjer fara á eftir.

22. gr. Í amti hverju skal vera ein kjörstjórn; skal formaður amtráðsins vera oddviti hennar; í henni skulu og vera tveir menn aðrir, sem amtsráðið kys, annan úr sínum flokki, en hinn úr flokki kjósenda í amtinu.

Pingmannaefni.

23. gr. Enginn getur orðið fyrir kosningu, þegar kjósa á pingmenn til efri deildar, nema hann hafi skriflega boðið sig fram til kosningar. Framboðið skal hann senda til oddvita sýslunefndanna og í suðuramtinu einnig til bæjarstjórnarinnar í Reykjavík í síðasta lagi degi áður en kosningin á fram að fara; þessu framboði skal og fylgja yfirlýsing þess, að hann hafi eigi boðið sig fram í nokkru öðru kjördæmi, sem eigi hafi þá þegar hafnað framboði hans.

Að öðru leyti gildir um pingmannaefni til efri deildar það, sem tekið er fram um pingmannaefni til neðri deildar í 37. og 38. gr.

Kosningar.

24. gr. Bæjarstjórnin í Reykjavík, og hver sýslunefnd kys á fundi þá 3 pingmenn, sem kjósa skal í hverju amti, þó þannig, að 2 menn úr bæjarstjórn Ísafjardarkaupstaðar kjósa með sýslunefnd Ísafjardarsýslu, 2 menn úr bæjarstjórn Akureyrar með sýslunefnd Eyjafjardarsýslu og 2 menn úr bæjarstjórn Seyðisfjardarkaupstaðar með sýslunefnd Norður-Múlasýslu. Bæjarstjórnirnar kjósa þessa menn úr sínum flokki.

25. gr. Oddviti sýslunefndarinnar skal með 4 vikna fyrirvara boða sýslunefndarmennina á fund, er kjósa skal pingmenn til efri deildar. Ef bæjarfulltrúar eiga að taka þátt í kosningunni með sýslunefnd, tilkynnir hann og með sama fyrirvara hlutaðeigandi bæjarstjórnaroddvita stund og stað fundarins, en hann síðan þeim bæjarfulltrúum, sem eiga að taka þátt í kosningunni. — Á sama hátt boðar oddviti bæjarstjórnarinnar í Reykjavík bæjarfulltrúana til kjörfundar.

26. gr. Kjörfundurinn skal haldinn í beyranda hljóði og mega sýslunefndarmennirnir og hlutaðeigandi bæjarfulltrúar ræða um kosninguna á undan og leggja spurningar fyrir pingmannaefni, ef þau hafa mætt á fundinum.

27. gr. Oddviti semur skrá yfir þá, sem eiga að taka þátt í kosningunni, stýrir atkvæðagreiðslunni og ritar við nafn hvers nöfn þeirra pingmannaefna, sem hann kys, Oddviti greiðir atkvæði síðast. Atkvæðaskráin og annað, er fram fer við kosninguna, nema ræðuhöld, innfærast í gjörðabók sýslunefndarinnar og í Reykjavík í gjörðabók bæjarstjórnarinnar. Oddviti og aðrir, er kjósa, skulu síðan rita nöfn sín undir kosningar-gjörðina.

28. gr. Með fyrstu póstferð, sem fellur eftir kosninguna eða annari áreiðanlegri ferð, sem fellur eigi síðar, skal oddviti senda formanni hlutaðeigandi amtsráðs eptirrit af kosningargjörðinni. Kveður hann þá svo fljótt sem því verður við komið kjörstjórnina til fundar, þar sem hún telur saman atkvæðin, er hvert þingmannsefni hefur fengið. Eru þeir rjett kosnir alþingismenn til efri deildar, er flest atkvæði hafa fengið. Hafi tveir eða fleiri fengið jöfn atkvæði, ræður hlatkesti, hver þeirra skuli vera þingmaður.

29. gr. Kjörstjórnin sendir þegar hverjum sem kosinn er kjörbrjef, er skal vera samið eptir fyrirmynd, sem ráðgjafi gefur út, og skal kjörstjórnin rita undir það nöfn sín.

30. gr. Formaður amtsráðsins skal í síðasta lagi 8 dögum eptir að kjörstjórnin hefur talið saman atkvæðin, senda ráðgjafa eptirrit af kosningargjörðinni. Ráðgjafi fær síðan alþingi, er það kemur saman, eptirrit þetta ásamt skýrslum þeim, sem honum hefur þótt ástæða til að útvega.

III. kafli.

Kosningar til neðri deildar.

Kjördæmi og kjörstjórnir.

31. gr. Sjerhvert sýslufjelag og bæjarfjelag á landinu skal vera kjördæmi út af fyrir sig og kjósa einn þingmann, nema Austur- og Vestur-Barðastrandarsýsla skulu báðar vera eitt kjördæmi og kjósa einn þingmann.

32. gr. Fyrir hvert kjördæmi skal setja kjörstjórn. Skal í kaupstöðum oddviti bæjarstjórnarinnar vera oddviti kjörstjórnarinnar og skulu að auki vera í henni 2 menn, sem bæjarstjórnin kveður til, einn úr sínum flokki og einn úr flokki kjósenda, en í hinum kjördæmunum er sýslumaður oddviti kjörstjórnarinnar og eru í henni að auki einn af sýslunefndarmönnum og einn af kjósendum, sem sýslunefndin kýs.

33. gr. Heimilt skal amtsráðum að fjölga kjörstöðum í sýslu hverri eptir óskum og tillögum sýslunefnda. Þó skulu kjörstaðir aldrei vera fleiri en 3 í sýslu. Á kjörstöðum þessum skal kjörstjórn sýslunnar mæta.

34. gr. Oddviti kjörstjórnar stendur fyrir öllum undirbúningi undir sjálfa kosninguna og sjer um að kjörskrárnar sjeu við á kjörþinginu.

35. gr. Kjörstjórnin heldur kjörbók, þar sem bóka skal, að fram hafi verið lagðar kjörskrárnar og þau brjef, er til hennar eru komin. Í kjörbókina skal rita hið helzta af því, er fram fer á kjörþinginu, en þar með skal þó eigi telja ræður þær, sem haldnar verða. Kjörstjórnin skal rita nöfn sín undir kjörbókina og skulu í kaupstöðunum bæjarstjórnirnar geyma hana, en annarstaðar sýslunefndirnar.

Í síðasta lagi 8 dögum eptir kosninguna skal oddviti kjörstjórnarinnar senda ráðgjafa staðfest eptirrit af því, sem ritað er í kjörbókina um kosningu þá, sem fram hefur farið. Ráðgjafi fær síðan alþingi, er það kemur saman, eptirrit þetta ásamt skýrslum þeim, sem honum hefur þótt ástæða til að útvega.

Þingmanna-efni.

36. gr. Enginn, sem ekki mætir sjálfur á kjörþingi, hvort heldur hann á heim

ili innar kjördæmis eða utan, getur orðið fyrir kosningu, þegar kjósa á alþingismann, nema 1 eða fleiri af kjósendum í kjördæminu, í síðasta lagi fyrir náttmál kvöldinu fyrir þann dag, er kosningin skal fram fara, hafi skriflega skýrt oddvita kjörstjórnarinnar frá, að hann taki við kosningu og lýsi yfir því, að þeir vilji mæla fram með honum til þeirrar kosningar, sem til standur, og skal þar með fylgja skrifleg yfirlýsing frá þeim, sem í hlut á, um að hann sje fús til að taka á móti kosningu, og að hann hafi eigi boðið sig fram til kosningar í nokkru öðru kjördæmi, er eigi hafi þá þegar hafnað framboði hans.

Nú vilja nokkrir kjósendur kjósa til alþingismanns einhvern þeirra, sem á kjörþingi eru, skal hann þá gefa kost á sjer áður en kosning byrjar, svo að oddviti kjörstjórnarinnar viti, að hann vill við kosningu taka, og geti boðið hann fram.

37. gr. Það er eigi nauðsynlegt, að kjörgengi þingmannaefna sje sannað fyrir kjörstjórninni. Komi fram við kosninguna mótmæli gegn kjörgengi þeirra, getur kjörstjórnin að vísu eigi bannað umræður um það, en heldur ekki fyrir þá sök skorast undan að bjóða þá fram til kosningar. Alþingi fellir úrskurð um kjörgengi þeirra, sem kosnir eru.

38. gr. Verði það uppríst, að eitthvert þingmannsefni hafi gefið kost á sjer í fleirum en einu kjördæmi, er sú kosning eða þær kosningar ógildar, sem hann kann að verða fyrir, nema því að eins að skilyrði því, sem sett er í 36. grein, sje fullnægt.

Kjörfundir og kosningar.

39. gr. Kosningar fara fram í kjördæmi hverju á kjörþingi og má hver koma þar er vill.

40. gr. Sýslunefnd ákveður kjörstað og skal hann vera á þeim þingstað, sem næstur er miðju kjördæminu, nema öðru vísi sje ákveðið samkvæmt 33. gr.

41. gr. Oddviti kjörstjórnarinnar skal tiltaka dag og klukkustund, er kjörþingið skal haldið, og auglýsa með 4 vikna fyrirvara á kirkjufundum eða á annan venjulegan hátt kjörþingstaðinn og hvenær kjörþingið skal haldið.

42. gr. Oddviti kjörstjórnar setur kjörþingið og les upp hið opna brjef eða þann úrskurð landstjóra, er fyrirskipar kosninguna. Hann nefnir síðan nöfn þess eða þeirra þingmannaefna, sem boðið hafa sig fram, og svo þeirra kjósenda, sem mæla fram með kosningu þeirra, og skorar á þá að ganga fram og kannast við meðmælingu sína. Sjeu þeir eigi komnir á fund, og hafi eigi tjáð forföll, sem kjörstjórnin álitur gild, eða ef þeir skorast undan að standa við hina skriflegu meðmælingu sína, verður hún eigi tekin til greina, og ef þannig má álíta, að einhver af þeim, sem gefið hafa til kynna, að þeir taki við kosningu, hafi eigi lengur meðmælingu til kosningar frá neinum kjósenda í kjördæminu, getur hann eigi orðið boðinn fram til kosningar. — Kjósendur þeir, sem eru á fundi og standa þar við meðmælingu sína með einhverju þingmannsefni, eiga rjett á að taka til máls, og hið sama er um þau þingmannaefni, sem boðin eru fram til kosningar. Að öðru leyti má bjóða þingmannsefni fram til kosningar, þótt eigi sje hann sjálfur á kjörþingi. Enn fremur er sjerhverjum kjósenda, sem er viðstaddur, heimilt að leggja spurningar fyrir þá kjósendur, sem mæla fram með einhverjum til kosningar, og eins fyrir þingmannsefni þau, sem eru á fundinum, og er þeim sömuleiðis heimilt

að svara spurningunum. Þó má eigi bera upp neina slíka spurningu fyrir en meðmælendum og þeim þingmannaefnum, sem eru viðstödd, hefur verið gefinn kostur á að taka til máls. Kjósendur þeir, er mæla fram með einhverjum til kosningar, og þingmannafni, skulu látnir taka til máls eftir stafrófsröð upphafsstafa.

Oddviti stýrir umræðunum og skal sjá um, að bæði þær og kosningin fari fram í góðri reglu. Enginn af kjörstjórum má tala með eða móti kosningu nokkurs þingmannsefnis. Þjóði nokkur úr kjörstjórn sig fram til kosningar, skal hann þegar úr kjörstjórn víkja, og hinir, sem eftir verða, kjósa annan mann í hans stað.

Oddviti slítur umræðunum, þegar honum þykir það við eiga, og skorar hann síðan á kjósendur að ganga til kosningar með því að gefa atkvæði sitt einu af þeim þingmannaefnum, sem boðin hafa verið fram til kosningar. Þótt eigi sjeu fleiri en eitt þingmannsefni í boði, skal atkvæðagreiðsla þó fram fara.

43. gr. Kjörstjórnin ákveður, í hvaða röð hrepparnir kjósa; kjósendur úr hverjum hreppi greiða atkvæði eftir stafaröð á kjörskránni. Enginn getur neytt kosningarrjettar síns, nema hann sjálfur komi á kjörþing.

44. gr. Oddviti kjörstjórnarinnar á eigi þátt í því að taka við atkvæðum. Annar meðkjörstjórnanna ritar, eftir að hann hefur kannast við kjósendurnar, nafn þess þingmannsefnis, sem kjósandi greiðir atkvæði sitt, við hliðina á hans eigin nafni í sjálfri kjörskránni. Hinn meðkjörstjórinn ritar á sjerstaka atkvæðaskrá nafn kjósenda við hliðina á nafni þess þingmannsefnis, sem hann hefur gefið atkvæði sitt. Áður en kjósandinn gengur frá, skal lesa upp fyrir honum bæði hans eigið nafn, og nafn þess, sem hann hefur kosið, til tryggingar því, að rjett sje ritað á báðar skrárnar og að því beri saman hvoru við annað.

Þegar engir fleiri kjósendur gefa sig fram, til þess að greiða atkvæði, skal oddviti hátt og snjallt skora á þá kjósendur, sem eigi hafa greitt atkvæði, að gjöra það, og skal hann um leið setja stuttan frest til þess; en frestur þessi má þó ekki, hvernig sem á stendur, vera skemmri en svo, að 2 klukkustundir líði frá því, að kosningargjörðin byrjaði, og þótt sá frestur sje liðinn, skal eigi atkvæðagreiðslu lokið meðan kjósendur gefa sig fram til hennar án þess að hlje verði á.

Þegar engir fleiri kjósendur æska að taka þátt í kosningunni, samkvæmt því, sem sagt er, færa kjörstjórnir (sjeu þeir kjósendur) inn atkvæði sjálfra sín og rita nöfn sín bæði undir kjörskrána og atkvæðaskrána, og er þá atkvæðagreiðslu lokið.

45. gr. Þar sem einn kjörstaður að eins er í kjördæmi, skal svo að fara að talin sje saman atkvæði, þegar er kjörskrár hafa verið bornar saman við atkvæðaskrána. Er þá sá kosinn þingmaður fyrir það kjördæmi, er flest atkvæði hefur hlotið. Þó er enginn rjett kjörinn þingmaður, nema hann hafi hlotið meira en helming atkvæða þeirra, er greidd eru. Hljóti enginn, sem í kjöri eru, næg atkvæði, skal aptur kjósa óbundnum kosningum; fáir þá enn enginn þann atkvæðafjölda, sem með þarf, skal kjósa enn af nýju, en þá að eins milli þeirra tveggja, sem hafa hlotið flest atkvæði við síðari kosninguna. Sje svo, að fleiri hafi fengið jafnmörg atkvæði við aðra kosninguna, skal hlutkesti ráða, hvor þeirra geti orðið boðinn fram til hinnar bundnu kosningar. Hið sama skal hlutkesti ráða, ef atkvæði eru jöfn við þriðju kosningu.

Nú eru tveir kjörstaðir eða þrír í sýslu, og skal þá kjörstjórnin telja saman á síðara kjörstaðnum, elka hinum síðasta, ef þrír eru kjörstaðirnir, öll þau atkvæði, er greidd hafa verið á kjörstöðum sýslunnar. Er þá sá rjett kjörinn þingmaður, er fengið

hefur meira en helming atkvæða þeirra, er greidd hafa verið í allri sýslunni. Nú hefur ekkert þingmannsefni, sem í kjöri er, fengið nægan atkvæðafjölda og skal þá þegar með hálfsmánaðar fyrirvara boðað til kjörfundar fyrir allt kjördæmið og fer þá eptir því, sem mælt er fyrir um kosningar, þar sem einn er kjörstaðurinn.

Í kjörbókina skal skráð, hver úrslit kosning hafi fengið og skal oddviti kjörstjórnarinnar lýsa yfir því fyrir þingheiminum. Sömuleiðis skal hann svo fljótt, sem verða má, tilkynna kosninguna þeim, sem kjörinn er, sje hann eigi viðstaddur. Atkvæðaskrárnar skal leggja við kjörbókina og skal öll kjörstjórnin rita nöfn sín undir.

46. gr. Kjörstjórnin fær hverjum, sem kosinn er, kjörbrjef. Skal það samið samkvæmt fyrirmynd, sem ráðgjafinn segir fyrir um, og skal kjörstjórnin rita undir það nöfn sín.

IV. kafli.

Sameiginlegar ákvarðanir um kostnað o. fl.

47. gr. Alþingismenn fá í endurgjald 6 kr. fyrir hvern dag bæði fyrir þann tíma, sem þeir purfa til ferðarinnar til alþingis og frá því, og fyrir þann tíma, sem þeir eru á alþingi. Sömuleiðis fá þeir endurgoldinn ferðakostnað eptir reikningi, sem nefnd, kosin af hinu sameinaða alþingi, úrskurðar, og forseti í hlutaðeigandi þingdeild ávísar. Þessi útgjöld greiðast úr landssjóðnum.

48. gr. Kjörstjórnir við kosningar til neðri deildar mega, annarstaðar en í kaupstöðum, reikna sjer fæðispeninga og endurgjald fyrir ferðakostnað samkvæmt tilsk. um sveitarstjórn á Íslandi 4. maí 1872, 33. gr., þannig að útgjöldin greiðist úr sýslusjóðnum. Ef annar kostnaður verður við kosningarnar, t. a. m. til prentunar kjörskrána, til auglýsinga o. fl., skal einnig greiða hann úr sýslusjóðnum. Í kaupstöðunum skal greiða útgjöld þessi úr sjóði bæjarins.

49. gr. Vanræki nokkur störf þau, sem honum eru á hendur falin með lögum þessum, skal hann sæta 25 til 500 króna sektum, ef þyngri hegning liggur eigi við samkvæmt lögum.

50. gr. Þá er lög þessi öðlast gildi, eru eldri lög og ákvarðanir um kosningar til alþingis úr lögum numin.

Ed.

29. Frumvarp

til laga um breyting á 1. gr. laga 13. janúar 1882 um borgun til hreppstjóra og annara, sem gjöra rjettarverk. Frá Sigurði Stefánssyni.

Til hreppstjóra í hverjum hreppi skal ár hvert greiða af landssjóði þóknun, er nemi 75 aurum fyrir hvern þann mann innanhrepps, sem telur fram til tíundar.

Nd.

30. Tillaga til þingsályktunar

um kennslu í íslenskri tungu. Eins og hún var samþ. við fyrri umr. í n. d.

Alþingi skorar á stjórnina að hlutast til um:

1. Að skipuð sje nefnd manna til þess að gjöra tillögur um, hverri rjettritun skuli fylgja við kennslu í íslenskri tungu.

2. Að öllum kennslustofnunum og kennurum, sem njóta styrks af almannafje, sje gjört að skyldu, að kenna þá rjettritun eina, er nefndin hefur álitíð heppilegasta og stjórnin síðan samþykkt.

3. Að samdar sjeu ýtarlegar ritreglur eða orðabók með hinni fyrirskipuðu rjettritun til leiðbeiningar fyrir kennara og þá aðra, er rjetta stafsetning vilja nema tilsagnarlaust.

4. Að fyrirskipað verði, að kennarar í íslenskri tungu noti ekki einvörðu fornrit vor við kennsluna, heldur láti lærisveinana einnig lesa valda kafla úr ritum seinni alda, einkum úr ritum hinna beztu skálda og rithöfunda 19. aldarinnar.

5. Að yfirstjórn kennslumálanna löggildi kennslubækur í hverri fræðigrein og skýri frá því opinberlega, hverjar íslenskar kennslubækur hún áltí hæfar eða vilji helzt mæla með, ef um fleiri er að velja.

Nd.

31. Frumvarp

til laga um ráðgjafa ábyrgð. Flutningsmaður Benedikt Sveinsson.

Jafnskjótt sem hin endurskoðaða stjórnarskrá Íslands hefur náð staðfestingu konunga, og landestjórn er skipuð samkvæmt henni, öðlaat gildi eptirfylgjandi

lög um ráðgjafa ábyrgð.

1. gr. Ráðgjafana má ábyrgðar krefja fyrir sjerhver störf eða vanrækt starfa, er þeir hafa sekir um orðið í embættisfærslu sinni, ef málið er svo vaxið, að þeir með því hafa, annaðhvort af ásetningi eða stórkostlegu hirðuleysi, riðið í bága við stjórnarskrána eða önnur landslög.

2. gr. Hver sá ráðgjafi, er þannig gagnstætt stjórnarskránni eða öðrum landslögum, fyrir vanrækt embættisskyldu sinnar, með flutningi máls, ráði eða ályktun, kemur því til leiðar:

- a.) að brotið sje á móti 54. gr. hinnar endurskoðuðu stjórnarskrár Íslands að því leyti sem hún mælir svo fyrir, að hin evangelísk-lúterska kirkja sje þjóðkirkja landsins;
- b.) að nokkuð það sje ráðið eða framkvæmt, er miði til að skerða frelsi, sjálfstæði eða sjálfsforræði landsins;
- c.) að skert sje í nokkru rjettindi eða drottinvald konungs;
- d.) að nokkuð það, sem ályktun alþingis þarf til, sje framkvæmt án samþykkis þess;
- e.) að ályktunum löggjafarvaldsins sje eigi fullnægt á þann hátt, sem stjórnarskráin mælir fyrir;
- f.) að lög frá alþingi sjeu eigi lögð fyrir konung eða landstjóra til staðfestingar;
- g.) að synjað sje um skjöl, skilríki eða skýrslur, sem alþingi á heimtingu á, að því sje í tje látið;
- h.) að dregið sje lið inn í landið, eða beitt hervaldi gegn landsmönnum, án lagaheimildar eða samþykkis alþingis,

skal, svo framarlega sem brotið verður eigi metið landráðasök, hafa fyrirgjört embætti sínu, eða, ef stórsakir eru, dæmdur verða óverður til að hafa á hendi nokkurt embætti, umboð eða sýslun.

3. gr. Sektum allt að 5000 kr., eða eptir atvikum sömu hegningu, sem ákveðin er í 2. gr., sætir sá ráðgjafi, er gagnstætt stjórnarskránni eða öðrum landslögum, fyrir vanrækt embættisskyldu sinnar, með flutningi máls, ráði eða ályktun, stuðlar að því:

- a.) að tekjum landssjóðs eða þjóðeignum sje ótilhlýðilega varið eða stjórnað;
- b.) að fje því, sem veitt er til landsparfa, sje eigi varið til þess, sem það er ætlað, að svo miklu leyti, sem nauðsyn ber til;
- c.) að eigi sjeu gjörðar nauðsynlegar ráðstafanir um afgreiðslu, birtingu og framkvæmd laga og tilskipana;
- d.) að nokkrum sje varnað að neyta rjettar síns til að senda konungi, alþingi eða hlutaðeigandi valdsmanni bænarskrár;
- e.) að lagðar sjeu tálmanir fyrir lögheimilað málfrelsi, fundafrelsi og prentfrelsi;
- f.) að nokkrum sje embætti veitt, er eigi fullnægi öllum þeim skilyrðum, sem fyrir veitingu þess embættis eru sett í lögum;
- g.) að nokkrum sje varnað að neyta atkvæðisrjettar síns eða þingseturjettar með ófyr-synju-rannsókn eða ákæru um glæp;
- h.) að yfirskoðunarmönnum landsreikninganna sjeu eigi sendir reikningarnir í tæka tíð eða synjað um skýrslur þær og skjöl, er þeim þurfa þykir.

4. gr. Sje einhver ólöglega frá embætti settur, frelsi sviptur, fjármunum eða atvinnu, flæmdur frá verustað sínum eða landrækur gjör, skal ráðgjafi sá, er slíku hefir valdið eða að því stutt, fyrir vanrækt embættisskyldu sinnar, með málflytningi, ráði eða ályktun, sæta hegningu samkvæmt 3. gr.

5. gr. Ef dregið er lengur en stjórnarskráin heimilar, að stefna saman alþingi, eða vanrækt að annast um, að nýjar kosningar fari fram í lögákveðna tíð, varðar það ráðgjafa hegningu samkvæmt 2. gr.

6. gr. Sömu hegningu varðar það ráðgjafa, ef bráðabyrgðalög eru gefin út, án þess að brýna nauðsyn beri til, svo sem ef bráðabyrgða-fjárlög eru út gefin, eptir að alþingi eða önnurhvor deild þess hefur rofin verið, án þess þingið hafi átt kost á, að leiða fjárlögin til lykta, eða slík lög eru útgefin meðan fundum alþingis er frestað, hvort heldur fresturinn er með samþykki þingsins eða eigi.

Sama er og um það, ef nauðsynin að gefa út bráðabyrgðalög var fyrirsjáanleg meðan alþingi stóð yfir, án þess því hafi verið gefinn kostur á, að ráða málefni því til lykta.

7. gr. Nú þykir ráðgjafa nauðsyn til bera, að brúka fje umfram það, er alþingi hefur veitt, eða á annan hátt, en ákveðið er, og verður hann þá sekur eptir 2. gr., ef hann hefur varið fjenu gagnstætt því, sem bersýnilega mátti gjöra ráð fyrir að væri vilji þingsins.

8. gr. Hafi ráðgjafi í málum þeim, er landstjóri eða neðri deild alþingis er aðili að, brotið gegn almennum hegningarlögum, skal ákveða hegninguna eptir þeim, nema öðruvísi sje fyrir mælt í lögum þessum.

9. gr. Ekki skal ráðgjafi sekur gjör fyrir landsdómi eptir lögum þessum, nema á hlutir dómenda greiði atkvæði fyrir áfellingdómi hans.

Nd.

32. **Breytingartillaga**

við frumvarp til laga um breyting á 1. gr. laga 9. janúar 1880 og svo frv. (pgskj. 22).
Frá Sighv. Árnasyni og Þorláki Guðmundssyni.

Við 2. gr. Í staðinn fyrir »31. ágúst« komi; 15. september.

Ed.

33. **Frumvarp**

til laga um kirkjugjald. Flutningsmaður Sigurður Stefánsson.

1. gr. Kirkjutíund af fasteign og lausafje, ljóstollur, legkaup, kirkjugjald af húsum, lausamannsgjald til kirkju og sætisfiskur, svo og skylduvinna við kirkjur og kirkjugarða, skal vera úr lögum numið.

2. gr. Gjald skal hver fermdur maður, jafnt karl sem kona, greiða til kirkju sinnar 60—120 aura á ári. Innan þessara takmarka ákveður biskup upphæð gjaldsins fyrir hverja sókn fyrir hið fyrsta ár, sem lög þessi koma til framkvæmdar, en síðan hjeradsfundir, eigi síðar en ári fyrir gjalddaga. Nú fellur hjeradsfundur niður, og ákveður biskup þá gjaldið í því prófastsdæmi í það sinn.

Eindagi gjaldsins er 1. október ár hvert.

3. gr. Nú tjáir sá, sem hefur aðsetur í sókninni á gjalddaga, að hann eigi lögheimili í annari sókn, skal hann þá færa fullnægjandi sönnun fyrir því þá þegar, ella greiði hann gjaldið af hendi. Rjett er að hann fái það endurborgað, ef hann síðar sannar, að hann á gjalddaga hafi átt lögheimili í annari sókn og greitt þar kirkjugjald.

4. gr. Kirkjugjald skal hver húsráðandi inna af hendi til gjaldheimtumanns fyrir sig, skyldulið sitt og annað heimilisfólk. Nú þiggur hinn gjaldskyldi af sveit, og skal þá greiða gjaldið úr sveitarsjóði.

5. gr. Gjald til kirkju skal greiða í peningum. Ef gjaldanda brestur peninga má hann greiða gjaldið í innskript hjá kaupmönnum þeim, sem gjaldheimtumenn taka gilda, eða í þessum aukum: sauðfjenaði, hvítri ull, smjöri, fiski eða dún, eptir því verði, sem sett er á aura þessa í verðlagsskrá þeirri, sem gildir á gjalddaga, enda sje það verð eigi hærra en gangverð á gjalddaga.

6. gr. Fyrir innheimtu á tekjum kirkna og fyrir að greiða þær af hendi í peningum, má innheimtumaður taka 8 af hundraði í ómakslaun.

7. gr. Reikningsár kirkna skal vera frá 1. jan. til 31. desbr. ár hvert.

Semja skal reikninga kirkna fyrir lok marzmánaðar ár hvert. Skal hlutaðeigandi prestur eða, ef hann er fjeðirðir kirkjunnar, þá hlutaðeigandi safnaðarfulltrúi, rannsaka reikninginn og gæta þess, að allar tekjur sjeu talðar; enn fremur skal hann láta í ljósi álit um útgjöld þau, sem kirkjan hefur haft á árinu. Fyrir rannsókn þessa má greiða 2 krónur af tekjum kirkjunnar. Fyrir lok maímánaðar ár hvert skulu reikningar kirkna vera komnir til hlutaðeigandi prófats. Hjeradsprófastur rannsakar reikninginn og leggur hann fyrir hjeradsfund, og sendir hann síðan með álitinu sínu og hjeradsfundarins til biskups til fullnaðarúrskurðar.

8. gr. Með lögum þessum eru öll lagaákvæði um tíund til kirkju, ljóstoll og legkaup, 4.—6. gr. tilskip. 27. jan. 1847, 13. og 15. gr. reglugjörðar 17. júlí 1782, og öll ákvæði í lögum, sem koma í bága við lög þessi, úr gildi felld.

Ed.

34. Frumvarp

til laga um afnám embætta. Flutningsmenn: Sigurður Stefánsson og Sigurður Jensson.

Jafnskjótt sem stjórnarskrá um hin sjerstaklegu málefni Íslands 5. janúar 1874 er úr lögum numin og hin endurskoðaða stjórnarskrá er komin í gildi, öðlast gildi eptirfylgjandi

Lög um afnám embætta.

1. gr. Landshöfðingja, landritara, landfógeta og amtmanna-embættin skulu lögð niður; og enn fremur skulu verzlæg störf greind frá biskupsembættinu.

2. gr. Breyting sú, sem verður á stöðu og verksviði biskupsins eptir 1. gr., skal að öðru leyti ákveðin nákvæmar með lögum.

3. gr. Landstjórn sú, sem skipuð verður eptir hinum endurskoðuðu stjórnarskipunarlögum, skal til bráðabyrðga annast um, að þeim störfum verði borgið, er nú liggja undir embætti þau, er afnumin skulu eptir 1. gr.

4. gr. Landstjórnin skal leggja fyrir hið fyrsta reglulegt alþingi, er kemur saman eptir að hin endurskoðuðu stjórnarskipunarlög hafa öðlast gildi, frumvarp til laga um skipun framkvæmdar- og umboðs-valdsins.

Ed.

35. Frumvarp

til laga um laun landsstjórnar þeirrar, er skipa skal, þá er hin endurskoðaða stjórnarskrá er staðfest. Flutningsmenn: Guttormur Vigfússon og Jón Jakobsson.

1. gr. Landstjóri hefur í laun 10.000 kr. árlega og leigulausan bústað.

2. gr. Hver ráðgjafi hefur í laun árlega 5.000 kr.

3. gr. Skrifstofustjórar hafa í árslaun 2.500 kr. hver.

4. gr. Til skrifstofukostnaðar á ráðgjafaskrifstofunum hefur allt ráðaneytið umráð yfir allt að 6.000 kr. árlega.

Nd.

36. Breytingartillaga

við frumv. til laga um breyting á lögum 19. febr. 1886 um utanþjóðkirkjumenn (þgskj. 15). Frá Sighvati Árnasyni.

Fyrirsögn frumv. orðist þannig: „Frumvarp til viðaukalaga við lög 19. febr. 1886 um utanþjóðkirkjumenn“.

1. gr. Falli burt.

2. gr., sem verði 1. gr., orðist þannig: „Þeir utanþjóðkirkjumenn, sem eigi eru í neinu slíku kirkjuþjelagi, er 13. gr. laga frá 19. febr. 1886 ræðir um, skulu greiða gjöld til barnakennslu í þeim hreppi, er þeir eru búsettir í“.

Við 3. gr., sem verði 2. gr. Í staðinn fyrir „eptir 2. gr.“ komi: „eptir 1. gr.“

4. gr. falli burt.

5. gr. falli burt.

Ed.

37. Frumvarp

til laga um löggilding verzlunarstaðar að Seleyri við Borgarfjörð. — (Eins og það var samþ. við 3. umr. í n. d.).

Að Seleyri við Borgarfjörð skal vera löggiltur verzlunarstaður.

Ed.

38. Frumvarp

til laga um löggilding verzlunarstaðar að Hrafneyri við Hvalfjörð. — (Eins og það var samþ. við 3. umr. í n. d.).

Að Hrafneyri við Hvalfjörð skal vera löggiltur verzlunarstaður.

Ed.

39. Tillaga til þingsályktunar.

(Eins og hún var samþ. við eina umr. í n. d.).

Alþingi skorar á ráðherra Íslands, að hlutast til um, að í hvert skipti sem einhverju lagafrumvarpi frá alþingi er synjað konungs staðfestingar, eða neitað er að sinna einhverri þingsályktun frá annari eða báðum deildum alþingis, verði tillögur landshöfðingja til ráðaneytisins um málið birtar í B.-deild Stjórnartíðindanna.

Ed.

40. Viðaukatillögur

við frumvarp til laga um breyting á 1. gr. laga 13. janúar 1882, um borgun til hreppstjóra og annara, sem gjöra rjettarverk. Frá Sigurði Stefánssyni.

1. Framan við meginmál frumvarpsins komi: „1. gr.“.

2. Aptan við frumvarpið bætist ný grein, sem verður 2. gr., svolátandi:

„Með lögum þessum er úr gildi numin fyrsta málsgrein 1. gr. í lögum 13. jan. 1882, um borgun til hreppstjóra og annara, sem gjöra rjettarverk.“

Nd.

41. Breytingartillaga

við tillögu til þingsályktunar um kennslu í íslenskri tungu (þgskj. 30). Frá Valtý Guðmundssyni, Guðjóni Guðlaugssyni, Eiríki Gíslasyni, Sigurði Gunnarssyni, Einari Jónssyni, Jens Pálssyni.

Á eftir 4. tölulið bætist inn í svo hljóðandi nýir töluliðir:

5. Að við kennsluna í íslenskri málfræði sje aðaláherzlan lögð á að kenna rjetta orðaskipun og sögu tungunnar.

6. Að kennurum í íslenzku sje bannað að hafa það fyrir aðalreglu við íslenzka stílagjörð, að láta lærisveina snúa köflum úr útlendum ritum á íslenzku.

Í staðinn fyrir 5, við síðasta tölulið komi: 7.

Nd.

42. **Frumvarp**

til laga um samþykktir til að banna innflutning alls áfengis, sölu þess og tilbúning. Flutningsmenn: Einar Jónsson, Sigurður Gunnarsson, Jens Pálsson, Eiríkur Gíslason.

1. gr. Sýslunefndum veitist vald, til að gjöra samþykktir um bann gegn innflutningi alls áfengis, sölu þess og tilbúningi, á þann hátt, er hjer skal greina.

2. gr. Þegar sýslunefnd þykir við eiga, að gjöra slíka samþykkt fyrir sýsluna alla, eða fyrir nokkurn hluta hennar, skal hún kveðja til almenns fundar í því hjeraði, er samþykktin á að ná yfir. Atkvæðisrjett hafa á þeim fundi allir karlar og konur, er atkvæðisrjett hafa í sveitamálum. Sýslunefndin ákveður fundarstað og fundardag með nægum fyrirvara og tilnefnir fundarstjóra úr sínum flokki.

3. gr. Nú er kaupstaður í því hjeraði, er samþykktin á að ná yfir; ganga þá 3 menn, er bæjarstjórnin kys úr sínum flokki inn í sýslunefndina. Boðar oddviti sýslunefndarinnar þá á fund, þá er slíka samþykkt skal ræða og eiga þeir þá atkvæði um allt það, er samþykktina snertir, eins og sýslunefndarmenn.

Kaupstaðarbúar, þeir er atkvæðisrjett hafa í bæjarmálum, eiga jafnan atkvæðisrjett á fundi þeim, er um er rætt í 2. gr., sem aðrir hlutaðeigendur.

4. gr. Sýslunefndin ber undir álit og atkvæði fundar þess, er um er rætt í 2. gr., frumvarp til samþykktar þeirrar, er hún vill koma á. Ef fundarmenn samþykkja frumvarpið breytingalaust með $\frac{2}{3}$ atkvæða, skal oddviti sýslunefndar senda amtmanni frumvarpið til staðfestingar. Nú eru breytingartillögur samþykktar á fundinum og skulu þær þá bornar undir sýslunefndina. Samþykki hún tillögurnar, breytir hún frumvarpinu samkvæmt því og sendir það síðan amtmanni til staðfestingar. Samþykki hún ekki breytingartillögurnar, skal málið aptar borið undir almennan fund svo sem segir í 2. gr. Gangi þá eigi saman, eða sje frumvarpið sjálft fellt, má eigi taka það mál upp aptur fyr en að ári liðnu.

5. gr. Í samþykktum þeim, er hjer ræðir um, má ákveða sektir fyrir brot á samþykktunum frá 50—5000 kr., svo og það, að hinir bönnuðu drykkir sje gerðir upp-tækir og eyðilagðir.

6. gr. Eigi má í samþykkt banna lyfsölum að flytja inn og selja vín og áfengi, en banna má þeim, að láta það úti við nokkurn mann, nema eptir læknisráði, til þess að nota það til lækninga.

7. gr. Amtmaður staðfestir samþykktir þær er hjer ræðir um, skipar fyrir um birting þeirra og ákveður hvenær þær skuli öðlast gildi, og eru þær upp frá því skuldbindandi fyrir alla þá er búa í hjeraðinu og fyrir þá utanhjeraðsmenn, er kynnu að panta áfengi annarsstaðar frá, er flytja yrði gegnum hið umrædda hjerað. Samþykkt þeirri, er amtmaður hefur staðfest, má ekki breyta á annan hátt en með þeirri aðferð er hún var stofnuð með. Ef amtmaður neitar samþykkt staðfestingar, skal hann skýra hlutaðeigandi sýslunefnd frá ástæðum sínum fyrir synjuninni.

8. gr. Með brot gegn samþykktum þessum skal fara sem opinber lögreglumál.

Nd.

43. **Breytingartillaga**

við frumvarp til laga um auðkenni á eitruðum rjúpum (þgskj. 19). Frá Þorláki Guðmundssyni og Eiríki Gíslasyni.

Í stað orðanna »til hálf« í enda fyrstu greinar komi: »af«.

Nd.

44. **Frumvarp**

til laga um breytingu á lögum 12. júlí 1878 um gjafsóknir. Flutningsmenn: Guðjón Guðlaugsson, Skúli Thóroddsen.

Ákvæði í 3. tölulið 2. gr. í lögum 12. júlí 1878 um gjafsóknarrjett embættismanna eru úr lögum numin.

Nd.

45. **Frumvarp**

til laga um bann gegn því að sleppa hvalleifum frá hvalveiðastöðvum, svo að reki á annara manna fjörur. Flutningsmaður: Skúli Thoroddsen.

1. gr. Öllum hvalveiðamönnum á Íslandi er bannað, að sleppa hval eða nokkrum hvalleifum frá veiðistöðum sínum, svo að reki á annara manna fjörur.

Sömuleiðis skulu allir hvalveiðamenn hafa lóð sína girta með gripheldum girðingum fyrir sauðfje, nautpeningi og hrossum.

2. gr. Brot gegn lögum þessum varða 200—2000 króna sektum, er renna í landssjóð.

3. gr. Mál, sem rísa út af brotum á lögum þessum, skal farið með sem opinber lögreglumál.

Ed.

46. **Breytingaratkvæði**

við frumvarp til laga um afnám gjalds af fasteignum, þá er eigandaskipti verða að eiganda lifanda. Frá Kristjáni Jónssyni, Jóni A. Hjaltalín, Þorkeli Bjarnasyni:

1. Fyrir frumvarpsgreinina komi svo hljóðandi grein:

Gjald af fasteignum, $\frac{1}{2}$ af hundraði hverju, sem fyrirskipað er í 1. gr. tilsk. 8. febr. 1810, þá er eiganda-skipti verða, skal úr lögum numið, þegar um afsal fasteignar er að ræða.

2. Fyrirsögn frumvarpsins verði:

Frumvarp til laga um afnám fasteignarsölugjalds.

Nd.

47. **Nefndarálit**

um frumvarp til viðaukalaga við lög um prentsmiðjur 4. des. 1886.

Vjer undirritaðir, sem hin h. Nd. alþingis hefur falið, að segja álit vort um frv. til viðaukalaga við lög um prentsmiður 4. des. 1886, með sjerstöku tilliti til þess, hvort eigi væri rjett að breyta um leið í ýmsum atriðum nefndum prentsmiðjulögum, höfum nú fhugað málið og látum hjer uppi álit vort.

Við frumvarpið sjálft, er hjer liggur fyrir, höfum vjer engar athugasemdir að gjöra. Það fer eigi fram á annað en það, að amtsbókasafn Austuramtsins fái jafnrjetti við hin amtsbókasöfn landsins, til að fá prentuð rit ókeypis frá prentsmiðjunum, og virðist það mjög sanngjarnt. En við lögin um prentsmiðjur 4. des. 1886 höfum vjer meira að athuga.

Þar er prentsmiðjueigendum hjer á landi meðal annars gjört að skyldu, að láta bóka-söfnum í Danmörku í tje 3 eintök af öllu því sem prentað er hjá þeim. Eins og sjá má á umræðum alþingis 1885 og 1886 um þessi lög, var það ákvæði sett í þau í þeirri von, að prentsmiðjueigendum í Danmörku yrði gjört að skyldu, að senda landsbókasafninu hjer 1 eintak af því er þeir ljetu prenta, og lofaði þáverandi landshöfðingi, að fara þess á leit við stjórnina, að hún gjörði tilraunir í þá átt. En síðan hefur ekkert heyrt um það mál. Prentsmiðjueigendur vorir hafa greitt sín prentuðu rit af hendi til Danmerkur, en ekkert hefur komið í aðra hönd, og virðist þá ástæða til að athuga, hvort ekki væri rjett, að fella þessa kvöð á prentsmiðjueigendunum niður, um leið og sú nýja kvöð er á þá lögð, sem frv. fer fram á. En áður en nefndin legði það til, gjörði hún fyrirspurn til landshöfðingja um það, hvað gjört hefði verið í þessu efni, og fjeck það svar, að málinu hafi í rauninni verið vel tekið í Danmörku, en hafi þó fallið niður eða fyrnt, líklega mest sökum þess, að 2 merkir menn, er sjerstaklega fylgdu málinu fram erlendis, dóu áður en nokkuð verulegt hafði verið gjört. Með því nú svo lítur út, sem það sje meira orðið af tilviljun eða gleymsku, að tilraunir þessar hafa eigi borið tilætlaðan árangur, heldur en af því að hlutaðeigendur sje mótfallnir því, að prentsmiðjur Dana sendi landsbókasafninu hin prentuðu rit sín ókeypis, virðist rjett að gjöra tilraunir þessar af nýju, áður en nokkuð er gjört til að breyta lögnum frá 4. des. 1886. Kom nefndinni því til hugar að stinga upp á þingsályktun, þar sem skorað væri á stjórnina, að endurnýja þessar tilraunir sínar, en með því að hinn hæstv. landshöfðingi hefur sjálfkrafa tjáð sig fúsan til að hreifa málinu af nýju við stjórnina, þykir nefndinni ekki ástæða til að gjöra neitt frekara við það að sinni.

Nefndin hefur einnig íhugað hvort þörf mundi, að breyta prentsmiðjulögnum í nokkrum öðrum atriðum, en eigi fundið ástæðu til þess, meðan ofanefndu atriði er eigi breytt.

Tillaga nefndarinnar verður því sú, að hin háttvirta neðri deild alþingis vildi samþykkja frumvarpið óbreytt.

Alþingi 8. ágúst 1894.

Þórhallur Bjarnarson
formaður.

Valtýr Guðmundsson
skrifari.

Einar Jónsson
framsögumaður.

Nd.

48. Tillaga til þingsályktunar

um áfangastaði. Flutningsmenn: Tryggvi Gunnarsson, Sighvatur Árnason, Þórður Guðmundsson, Þorlákur Guðmundsson.

Neðri deild alþingis ályktar, að skora á landshöfðingjann, að skipa svo fyrir, að sýslunefndir Árnes- og Rangárvallasýslu og amtsráð Suðुरamtsins láti í ljósi álit sitt um það fyrir næsta alþingi, hver ákvæði um áfangastaði væri haganlegust í nefndum sýslum.

Ed.

49. Breytingartilaga

við frumvarp til laga um breyting á 1. gr. laga 13. jan. 1882, um borgun til hreppstjóra og annara, sem gjöra rjettarverk. Frá Þorkeli Bjarnasyni og Kristjáni Jónssyni:

Í staðinn fyrir orðin: »telur fram til tíundar«, komi: »á tíundbært lausafje það, sem ekki er á leigustöðum«.

Nd.

50. Frumvarp

til laga um breyting á lögum 12. maí 1882 um umsjón og fjárhald kirkna. Flutningsmenn: Jens Pálsson, Einar Jónsson, Sigurður Gunnarsson.

1. gr. Þegar tveir hlutar sóknarmanna í einhverri sókn, sem til kirkju gjalda, óska á almennum safnaðarfundum, að söfnuðurinn taki að sjer umsjón og fjárhald kirkjunnar, er forráðamanni hennar skylt, að láta það af hendi, og skal afhenda kirkjuna söfnuðinum, að fengnu samþykki hjeradsfundar og biskups.

2. gr. Nú vill forráðamaður kirkju selja af hendi umsjón hennar og fjárhald, og er söfnuðinum þá skylt, að taka við kirkjunni; þó skal það liggja undir samþykki hjeradsfundar og biskups.

3. gr. Ef hjeradsfundur og biskup álíta forráðamann kirkju óhæfan til að hafa á hendi umsjón hennar og fjárhald, er söfnuðinum skylt að taka við því, og skal afhenda hana söfnuðinum.

4. gr. Með lögum þessum eru 1. og 2. gr. laga 12. maí 1882 um umsjón og fjárhald kirkna úr gildi numdar.

Ed.

51. Frumvarp

til laga um löggilding verzlunarstaðar að Stakkhamri í Miklaholtshreppi. Eins og það var samþykkt við 3. umræðu í neðri deild.

Að Stakkhamri í Miklaholtshreppi skal vera löggiltur verzlunarstaður.

Nd.

52. Frumvarp

til laga um breyting á gjöldum þeim, sem hvíla á jafnaðarsjóðunum. Eins og það var samþykkt við 3. umræðu í efri deild.

1. gr. Kostnað þann við kennslu heyrnar- og málleysingja, útbúnað þeirra og ferð til kennslustofnunarinnar, sem samkvæmt tilskipun um kennslu og heyrnar- og málleysingja o. fl., 26. febr. 1872, ber að greiða úr jafnaðarsjóðum amtanna, skal eptirleiðis greiða úr landssjóði.

2. gr. Bólusetningarkostnað, sem ræðir um í kgsbr. 24. marz 1830, skal eptirleiðis greiða úr landssjóði.

3. gr. Sáttamálakostnað, sem eptir tilsk. 20. jan. 1797, 41. gr., hvílir á jafnaðarsjóðunum, skal eptirleiðis greiða úr landssjóði.

4. gr. Að svo miklu kostnaður sá, sem um ræðir í 1.—3. gr., hvílir á bæjarsjóði Reykjavíkurkaupstaðar, skal eptirleiðis greiða hann úr landssjóði.

5. gr. Lög þessi öðlast gildi 1. jan. 1896.

Nd.

53. Tillaga til þingsályktunar

um stofnun almenns ábyrgðarsjóðs fyrir fiskiveiðapilskip á Íslandi. Flutningsmenn: Benedikt Sveinsson og Guðlaugur Guðmundsson.

Neðri deild alþingis ályktar, að skora á stjórnina að leggja fyrir alþingi 1895 frumvarp til laga um stofnun almenns ábyrgðarfjelags fyrir fiskiveiðapilskip á Íslandi, þannig að landssjóður leggi hæfilegan styrk til stofnunar fjelagsins, og viðhaldi þess fyrst um sinn, en að öðru leyti sje fjelagið byggt á innbyrðis ábyrgð.

Nd.

54. Frumvarp

til laga um búsetu fastakaupmanna á Íslandi. Flutningsmaður: Benidikt Sveinsson.

1. gr. Enginn má framvegis stofna nje reka fasta verzlun hjer á landi, nema hann sje hjer búsettur; haldi hjer dúk og disk. Svo er og lausakaupmönnum þeim, er eigi reka hjer fasta verzlun, bönnuð smáverzlun öll, en smáverzlun skal það talin, ef selt er fyrir minna af nokkurri vörutegund í einu en 200 kr.

2. gr. Kaupmenn þeir, sem nú eiga fastar verðanir hjer á landi, en eru búsettir erlendis, skulu þó, meðan þeir eiga þær, mega reka slíkar verðanir á þann hátt, sem lög hingað til hafa leyft.

3. gr. Sá sem gjörir sig sekan í broti eða yfirhyllingu gegn lögum þessum, skal sæta 200—5000 kr. sektum, er renna í landssjóð. Skulu verðlunarhús hans, skip, verðlunaráhöld og vörur, sem yfirhyllingin nær yfir, og finnast hjer á landi, gjörðar upp-tækar, og andvirði þeirra renna í landssjóð.

4. gr. Með mál út af brotum gegn lögum þessum, skal farið. sem opinber lög-reglumál.

5. gr. Ákvarðanir þær í opnu brjefi 1. júní 1792 og öðrum lagaboðum, sem koma í bága við lög þessi, eru úr gildi felldar.

Ed.

55. Viðaukatillaga

við frv. til laga um úrskurðarvald sáttanefnda, rjettarfar og aðför í minni skuldamálum. Frá Þorleifi Jónssyni, Jóni Jakobssyni, og Jóni Jónssyni.

Við 11. gr.: Á eptir orðunum: »Dóm ber að uppkveða þegar á staðnum eða í síðasta lagi innan hálfsmánaðar eptir að málið hefur verið tekið undir dóm« komi: en dragist það lengur, varðar það 100 kr. sektum til landssjóðs.

Ed.

56. Tillaga til þingsályktunar

um kennslu í íslenzkri tungu. Eins og hún var samþykkt við síðari umr. í n. d.

Alþingi skorar á stjórnina að hlutast til um:

1. Að skipuð sje nefnd manna til þess að gjöra tillögur um, hverri rjettritun skuli fylgja við kennslu í íslenzkri tungu.

2. Að öllum kennslustofnunum og kennurum, sem njóta styrks af almannafje sje gjört að skyldu, að kenna þá rjettritun eina, er nefndin hefur álitíð heppilegasta og stjórnin síðan samþykkt.

3. Að samdar sjeu ýtarlegar ritreglur eða orðabók með hinni fyrirskipuðu rjet-ritun til leiðbeiningar fyrir kennara og þá aðra, er rjetta stafsetning vilja nema tilsagn-arlaust.

4. Að fyrirskipað verði, að kennarar í íslenzkri tungu noti ekki einvörðu forn-rit vor við kennsluna, heldur láti lærisveinana einnig lesa valda kafla úr ritum seinni alda, einkum úr ritum hinna beztu skálda og rithöfunda 19. aldarinnar.

5. Að við kennsluna í íslenzkri málfræði sje aðaláherðan lögð á að kenna rjetta orðaskipun og sögu tungunnar.

6. Að kennurum í íslenzku sje bannað að hafa það fyrir aðalreglu við íslenzka stílagjörð, að láta lærisveina snúa köflum úr útlandum ritum á íslenzku.

7. Að yfirstjórn kennslumálanna löggildi kennslubækur í hverri fræðigrein og skýri frá því opinberlega, hverjar íslenzkar kennslubækur hún álití hæfar eða vilji helzt mæla með, ef um fleiri er að velja.

Nd.

57. Frumvarp

til laga um undirbúning verðlagsskráa. Flutningsmenn: Björn Sigfússon og Jón Jónsson þm. A.-S.

1. gr. Prestur og formaður skattanefndar og þriðji maður kosinn af hreppsnefnd eða bæjarstjórn, skulu í hreppi hverjum eða bæjarfjelagi í samvinnu, ár hvert í októbermánaðarlok, semja skýrslu um verðlag á búpeningi þeim og vörutegundum, sem venja er að telja til verðlagsskráa, eptir því peningagangverði, sem þeim er kunnugt um innan hrepps eða bæjarfjelags. Skulu þeir grennslast eptir því á hausthreppaskilum, en verðlag á kaupstaðarvörum skal miðað við peningaverð á þeim í næsta verzlunarstað.

Skýrsla þessi skal lögð fram til sýnis á hentugum stað í hreppnum eða í bæjarfjelinu í 2 vikur, og skal að því búnu senda hana til prófasts fyrir lok nóvembermánaðar.

2. gr. Þegar prófastur hefur fengið þessar skýrslur úr öllum hreppum í prófastsdæmi sínu, skal hann semja eptir þeim eina aðalskýrslu, eins og verið hefur, fyrir allt prófastsdæmið, er hann sendir síðan sýslumanni með tilheyrandi fylgiskjölum, en sýslumaður endurskoðar skýrsluna og staðfestir hana, og annast síðan prentunina svo tímanlega að verðlagsskráin sje kunn orðin í hverju hjeraði fyrir miðjan maímánuð það ár sem hún á að gilda fyrir.

3. gr. Verðlagsskrá gildir frá 16. maímánaðar til jafnlengdar næsta ár, og skal birta hana á manntalsþingum vor það er hún gengur í gildi.

4. gr. Með lögum þessum er úr gildi numinn konungsúrskurður um samning á verðlagsskrá 16. júlí 1817, og konungsúrskurður 2. marz 1853.

Nd.

58. Frumvarp

til laga um bann gegn botnvörpuveiðum. (Eins og það var samþykkt við 2. umr.)

1. gr. Í landhelgi við Ísland skulu bannaðar vera fiskiveiðar með botnvörpum (trawl).

2. gr. Brot gegn 1. gr. varða sektum, 1000—10,000 kr., er renna í landssjóð, og skulu hin ólöglegu veiðarfæri og affi upptæk og andvirði þeirra renna í landssjóð. Leggja má löghald á skip og afla og selja, að undangengnu fjárnámi, til lúkningar sektum og kostnaði.

3. gr. Mál þau, er rísa af brotum gegn 1. gr., skal fara með sem opinber lögreglumál.

4. gr. Lög nr. 13, 9. ágúst 1889 eru úr gildi numin.

Nd.

59. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um breyting á 1. gr. laga 9. janúar 1880, um breyting á tilskipun um sveitarstjórn á Íslandi 4. maí 1872. Frá Þórði Guðmundssyni, Þórhalli Bjarnarsyni, Þorláki Guðmundssyni, Sighvati Arnasyni, Halldóri Daníelssyni, Jóni Þórarinssyni.

Aptan við 2. gr. komi: nema hreppsnefndin gefi lengri fresta.

Nd.

60. Frumvarp

til laga um afnám fasteignarsölugjalds. (Eins og það var samþykkt við 3. umr. í e. d.).

Gjald af fasteignum, $\frac{1}{2}$ af hundraði hverju, sem fyrirskipað er í 1. gr. tilskipunar 8. febrúar 1810, þá er eigandaskipti verða, skal úr lögum numið, þegar um afsal fasteignar er að ræða.

Ed.

61. Frumvarp

til laga um breyting á 1. gr. laga 13. janúar 1882 um borgun til hreppstjóra og annara, sem gjöra rjettarverk. (Eins og það var samþykkt við 2. umr. í e. d.).

1. gr. Til hreppstjóra í hverjum hreppi skal ár hvert greiða af landsjóði þóknun, er nemi 75 aurum fyrir hvern þann mann innanhrepps, sem telur fram til tíundar.

2. gr. Með lögum þessum er úr gildi numin fyrsta málsgrein 1. gr. í lögum 13. jan. 1882, um borgun til hreppstjóra og annara, sem gjöra rjettarverk.

Nd.

62. Frumvarp

til laga um að leggja fje á æfinlega erfingjarentu. Flutningsmenn: Þórhallur Bjarnarson, Ólafur Briem.

1. gr. Við skipti á hverju dánarbúi, sem, að skuldum frádregnum, nemur 200 kr., skal taka frá 1% af hverjum erfðahluta og dánargjöf, er hverfur undir einstaka menn, til að setja það, undir nafni hvers þeirra sem vaxtaeiganda, á æfinlega erfingjarentu í söfnunarsjóði Íslands. Þó skal það, er þannig er tekið frá af hverjum erfðahluta, eigi vera minna en 1 kr. auk borgunar fyrir viðskiptabók við söfnunarsjóðinn.

2. gr. Skiptaráðandi heimtir inn fje þetta og kemur því á vöxtu í deild hinnar æfinlegu erfingjarentu í söfnunarsjóðnum.

3. gr. Ef einhver erfingjanna á áður fje á æfinlegri erfingjarentu í söfnunarsjóðnum, þá leggst það, sem inn verður lagt, honum tilheyrandi, saman við það, ásamt borgun þeirri, sem ætluð var fyrir viðskiptabókina.

4. gr. Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1896.

Nd.

63. Frumvarp

til laga um varnir gegn útbreidslu næmra sjúkdóma á Íslandi. Flutningsmaður: Einar Jónsson.

1. gr. Þegar skjúkdómur kemur upp á einhverju heimili, er heimilismenn vita, að er næmur sjúkdómur eða pykir líklegt, að sje það, skal forráðamaður heimilisins þegar í stað tilkynna það læknum í því hjeradi. Sje auðveldara, að tilkynna það hreppsnefndarmanni í viðkomandi hrepp, er það jafn heimilt, en þá skal hreppsnefndarmaðurinn þegar í stað tilkynna það læknum. Komist hreppsnefndarmaður að því á annan hátt, að næmur sjúkdómur sje upp kominn á einhverjum bæ í hreppi hans, er honum jafnskyld að tilkynna það lækni svo fljótt sem verður.

Fyrir tilkynning þessa greiðist engin borgun, ef eigi þarf að gjöra til þess ferð út úr hreppnum og eigi heldur, ef tilkynningin getur orðið að kostnaðarlausu, annars greiðist borgunin af hreppsfe eptir reikningi þess, er tilkynnir, enda samþykki hreppsnefndin reikninginn.

Brot gegn þessari grein varða sektum allt að 50 kr. nema þyngri hegning liggi við.

2. gr. Þá er lækni, hvort sem það er hjeradslækni eða aukalækni, hefur fengið grun um það, að upp sje kominn næmur sjúkdómur í umdæmi hans, hvort sem það er fyrir tilkynning samkvæmt 1. gr., eða á annan hátt, skal hann svo fljótt sem unnt er, fullvissa sig um það, hvort sjúkdómurinn sje næmur. Komist hann að því, að sjúkdómurinn sje næmur og hættulegur, svo sem bóla, kólera, taugaveiki, barnaveiki, mislingar, skarlatssótt, influensa o. s. frv. skal hann þegar í stað gjöra bráðabyrgðarráðstafanir til varnar því, að sýkin breiðist út. Síðan skal hann, svo fljótt sem unnt er, skýra viðkomandi lögreglustjóra frá sjúkdómnum og ráðstöfunum sínum.

3. gr. Þá er lögreglustjóri hefur fengið tilkynning þá, er 2. gr. ræðir um, skal hann þegar í stað með samráði við læknum, gefa út sangöngubann og gjöra aðrar þær ráðstafanir, er þurfa pykir til varnar því, að sýkin breiðist út, og birta það eins og nauðsyn pykir til vera. Sjá skal hann og um, að ráðstafanir þessar verði úr gildi felldar svo fljótt sem lækni pykir það hættulaust.

4. gr. Þá er ráðstafanir hafa verið gjörðar til sóttvarnar eptir 3. gr., skal lækni tilkynna það landlækni svo fljótt sem verða má, og sje um yfirgripsmiklar sóttvarnir að ræða, skal hann ráðfæra sig við hann um framhald þeirra, og ræður þá sú ráðstöfun er landlækni gjörir, en staðfesta skal landshöfðingi hana og annast um birting hennar.

5. gr. Kostnaður sá, er leiðir af ráðstöfunum þeim, er 2. og 4. gr. ræða um, skal greiðast úr viðkomandi sýslusjóði, ef hann fer eigi fram úr 100 kr. á ári. Að öðrum kosti greiðist hann úr landssjóði. Þó skulu ætíð hinar fyrstu 50 kr. sóttvarnarkostnaðarins fyrir hvert ár greiðast úr viðkomandi sýslusjóði.

6. gr. Brotum gegn sóttvarnarráðstöfunum þeim, er ræðir um í 2., 3. og 4. gr. þessara laga skal refsað samkvæmt 293. gr. hinna almennu hegningarlaga.

7. gr. Lagaákvæðanir þær, er koma í bága við lög þessi eru úr gildi felldar.

Ed.

64. Frumvarp

til laga um auðkenni á eitruðum rjúpum. (Eins og það var samþykkt við 3. umr. í n. d.).

1. gr. Rjúpur, sem eitradar eru til eyðingar refa, skal auðkenna þannig, að hægri vængurinn sje stýfður til hálf.

2. gr. Brot gegn 1. gr. varða sektum frá 20—200 kr., er renna hálfar til landssjóðs og hálfar til uppljóstrarmanns.

3. gr. Mál þau, er rísa af brotum gegn 1. gr., skal fara með sem opinber lög-reglumál.

Ed.

65. Frumvarp

til laga um breyting á 1. gr. laga 9. janúar 1880 um breyting á tilskipun um sveitarstjórn á Íslandi 4. maí 1872. (Eins og það var samþ. við 3. umr. í n. d.)

1. gr. Sýslunefndum veitist heimild til að leyfa hreppsnefndum, er þess óska, að niðurfjöfnun hreppsgjalda eptir efnam og ástæðum fari fram á tímabilinu 10.—30. júní.

2. gr. Eindagi á sveitargjöldum, sem niður er jafnað samkvæmt 1. gr. laga þessara er 31. ágúst, nema hreppsnefndin gefi lengri frest.

Nd.

66. Breytingartillaga

við frv. til laga um bann gegn botnvörpuveiðum. (Eins og það var samþykkt við 2. umr. í n. d.; þingskj. 58). Frá nefndinni.

Við 2. gr. Á eptir orðunum: »veidarfæri og« bætist inn: »hinn ólöglegi«.

Ed.

67. Nefndarálit

í málinu: frv. til laga um kosningar til alþingis.

Nefndin hefur íhugað frumvarpið vandlega og komið að þeirri niðurstöðu, að ákvæðin um kosningar til efri deildar muni naumast vera í samræmi við þá að lútandi ákvæði í stjórnarskipunarlagafrv. því, sem nú er fyrir þinginu. Svo mun vera ætlað til í því, að alþingismenn efri deildar sjeu allir kosnir sameiginlega og við þær kosningar sje allt landið eitt kjördæmi. Vjer leyfum oss því að leggja það til, að frv. sje breytt að þessu leyti, jafnvel þótt vjer teljum tvímælalaust, að ákvæði frumvarpsins um kosningar til efri deildar sjeu í sjálfu sjer hentugri og aðgengilegri en breytingartillögur vorar í þessu efni.

Sömuleiðis leyfum vjer oss að leggja til, að sú breyting sje gjörð á frv., að því, er snertir kosningar til neðri deildar, að sá sje kosinn þingmaður, er flest atkvæði fær við kosninguna, hvort sem hann hefur fengið meira en helming atkvæða þeirra, er greidd hafa verið, eða ekki; verða þá ákvæðin um þetta atriði hin sömu að því er snertir kosningarnar bæði til efri og neðri deildar.

Auk þess leggjum vjer til að gjörðar sjeu fáeinar orðabreytingar á frv.

Annað höfum vjer ekki að athuga við frv. og leyfum oss að ráða hinni háttvirtu efri deild til að samþykkja það með þessum breytingum:

1. við 12. gr. Í staðinn fyrir »1. júlímán.« komi: 6. júní.
2. við 16. gr. - — — — »16. gr.« í niðurlagi greinarinnar komi: 19. gr.
3. við 20. gr. - — — — »9. gr.« komi: 12. gr.
4. við 21. gr. Greinin orðist þannig:

Landið allt er eitt kjördæmi, þar sem kjósa skal af sýslunefndum og bæjarstjórnnum 12 menn til efri deildar alþingis eftir reglum þeim, sem hjer fara á eftir.

5. við 22. gr. Greinin orðist þannig:

Ráðgjafi sá, er fyrir löggæzlumálum stendur, skipar 3 menn í Reykjavík í kjörstjórn. Skal hún kjósa sjer formann.

6. við 23. gr. Í staðinn fyrir »Framboðið skal hann senda hafnaði framboði hans« komi:

Framboðið skal hann senda til ráðgjafa þess, er fyrir löggæzlumálum stendur, í síðasta lagi fyrir næstu febrúarlök áður en kosningin á fram að fara; þessu framboði skal fylgja yfirlýsing þess, að hann bjóði sig eigi fram til þingmennsku í neðri deild.

7. við 23. gr. Orðin: »og 38.« í niðurlagi greinarinnar falli burt.

8. við 24. gr. Í staðinn fyrir »3 þingmenn . . . hverju amti«, komi: 12 þingmenn, sem kjósa skal til efri deildar.

9. við 28. gr. Í staðinn fyrir »formanni hlutaðeigandi amtsráðs til fundar«, komi: áðurnefndum ráðgjafa eftirrit af kosningargjörðinni; skal ráðgjafinn þegar senda formanni kjörstjórnarinnar eftirrit þessi. Jafnskjótt sem hann hefur fengið eftirrit af öllum kosningargjörðunum, kveður hann kjörstjórnina til fundar,

10. við 30. gr. Í staðinn fyrir »amtsráðsins« komi: kjörstjórnarinnar.

11. við 30. gr. Í staðinn fyrir »kjörstjórnin« komi: hún

12. við 30. gr. Í staðinn fyrir »kosningargjörðinni« komi: kosningargjörðunum

13. við 42. gr. Fyrir: »kjörnstjórn« komi: kjörstjórn

14. við 45. gr. Orðin: »Þó er enginn rjettkjörinn þingmaður , við síðari kosninguna« falli burt.

15. við 45. gr. Orðin: »við aðra kosninguna« falli burt.

16. við 45. gr. Fyrir: »hver þeirra . . . bundnu kosningar« komi: hver þeirra skuli vera þingmaður.

17. við 45. gr. Orðin: »Hið sama . . . þriðju kosningu« falli burt.

18. við 45. gr. Fyrir: »meira en helming atkvæða kjörstaðurinn« komi: flest atkvæði.

Efri deild alþingis 11. ágúst 1894.

Jón A. Hjaltalín
formaður.

Þorleifur Jónsson
skrifari og framsögum.

Jón Jónsson.

Ed.

68. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um breyting á 1. gr. laga 13. janúar 1882 um borgun til hreppstjóra og annara, sem gjöra rjettarverk. (Eins og það var samþykkt við 2. umr. í e. d.; þingskj. 61). Frá Þorkeli Bjarnasyni, Kristjáni Jónssyni, Sigurði Jenssyni.

Fyrir niðurlag frumvarpsgreinarinnar: »sem telur fram til tíundar, komi: sem á tíundbært lausafje.

Nd.

69. Tillaga til þingsályktunar

um innflutningstoll af íslenskri síld á Rússlandi. Flutningsmenn: Tryggvi Gunnarsson, Sigurður Gunnarsson, Jón Jónsson, þm. Eyf.

Alþingi ályktar að skora á ráðgjafa Íslands, að hann leitist við að fá því framgengt við stjórn Rússlands, að sem vægust kjör fáið, að því er snertir innflutningstoll af íslenskri síld, sem flutt er beina leið frá Íslandi eða Danmörku til Rússlands.

Nd.

70. Frumvarp

til laga um úrskurðarvald sáttanefnda, rjettarfar og aðför í minni skuldamálum. (Eins og það var samþykkt við 3. umr. í Ed.).

1. gr. Í skuldamálum, þar sem skuldarupphæðin nemur eigi meiru en 100 kr., skal sáttanefndin, ef skuldheimtumaður krefst þess, kveða upp úrskurð,

a) þegar kærði, þrátt fyrir löglega birting fyrirkallsins, mætir ekki og sáttanefndin hefur ekki ástæðu til að ætla, að hann hafi lögleg forföll, er hindri hann að mæta eða láta mæta fyrir sig.

b) þegar sáttanefndin hefur eptir árangurslausa sáttatilraun skorað á skuldunaut að gefa skýlaus svör um skuld þá, sem hann er krafinn um, og hann viðurkennir afdráttarlaust, að hann sje skyldur að borga hana, en vill þó eigi sættast, eða eigi er auðið að koma á sætt milli málsaðila um ýms aukaatriði, svo sem borgunarfrestinn, vexti og þóknun til skuldheimtumans fyrir ómök og kostnað við málið.

Þetta á þó eigi við, þegar kærði hefur gagnkröfu á hendur kæranda og kærandi kannast ekki við hana eða hún nemur meiru en 100 kr. og kærði vill nota hana ekki að eins til að borga með hina umstefndu skuld, heldur þykist hafa tilkall til meira hjá kæranda.

Sáttanefndin ritar í sáttabókina og les upp fyrir málsaðilum kröfur skuldheimtumans, viðurkenningar skuldunauts og mótmæli hans, svo og sáttaboð þeirra beggja.

2. gr. Þegar málsaðilar eru ásáttir um að leggja skuldamál í gjörð sáttanefndar, enda sje skuldin eigi stærri en 100 kr., skal sáttanefndin gjöra um málið, svo framarlega sem það er auðið eptir skjölum þeim, er þeir leggja fram, eða því, er þeir láta bóka um skuldina í sáttabókina. Þó geta málsaðilar eigi krafizt, að gerðir sjeu upp langir eða flóknir reikningar á milli þeirra á þennan hátt, nema sáttanefndarmennirnir sjeu fúsir til þess. Gjörð þessa ber að skoða sem fullnaðardóm, er fullnægja má á sama hátt sem undirrjettardómi. Fullnægingarfrestur gjörðar er mánuður frá því hún var birt hlutað-eigendum.

3. gr. Nú mætir kærandi eigi á sáttafundi og sáttanefndin hefir eigi ástæðu til að ætla, að hann hafi lögleg forföll, er hindri hann að mæta eða láta mæta fyrir sig, en kærði mætir og krefst þóknunar fyrir ómak sitt við að mæta, og skal sáttanefndin með úrskurði ákveða honum hæfilega þóknun fyrir ómakið.

4. gr. Úrskurði þá, sem nefndir eru í 1. og 3. gr., ber sáttanefnd að uppkveða þegar á staðnum, ef henni er það mögulegt, ella í síðasta lagi innan viku. Gjörðum eptir 2. gr. ber sáttanefnd að lúka upp innan hálfsmánaðar, nema málsaðilar sjeu á eitt sáttir um, að það megi dragast lengur.

Ef sáttanefnd uppkveður úrskurð í viðurvist málsaðilanna, skal það tekið fram í úrskurðinum.

Áltí sáttanefndin, að eigi sje heimilt að kveða upp úrskurð, visar hún málinu til dómstólanna, ef þess er krafizt af kæranda.

Við hverja sáttanefnd skal skipa varasáttanefndarmann; skal hann eiga sæti í nefndinni, ef annarhvor sáttanefndarmanna er viðriðinn málið, eða hefir forföll, svo og þegar sáttanefndarmennina greinir á, er kveða skal upp úrskurð, eða gjörð, og ræður þá afl atkvæða.

5. gr. Nú kemst sáttanefnd að þeirri niðurstöðu, að skuldakrafa kæranda sje að öllu eða nokkru leyti á rökum byggð, og skal hún í úrskurðinum tiltaka upphæð þá, sem borga ber, svo og vexti af henni, ef svo álizt, að þeir eigi að borgast, enn fremur þóknun til skuldheimtumanns fyrir ómök sín og kostnað við kæru málsins fyrir sáttanefndinni og fyrir að mæta þar. Skal í því efni meðal annars hafa hliðsjón af því, hvort skuldheimtumaður hefur samtímis mætt í fleirum en einu máli fyrir sáttanefndinni. Þegar sáttanefnd ákveður þóknun til kærða samkvæmt 3. gr., ber henni sömuleiðis að miða þóknunina við það, hvort kærði mætir þá í fleiri málum en þessu eina fyrir sáttanefndinni.

6. gr. Úrskurðir sáttanefnda og vísun mála til aðgjörða dómstólanna eptir 4. gr., innfærist í sáttabókina.

7. gr. Úrskurðum sáttanefnda má fullnægja á sama hátt sem undirrjettardómum, sje þeim eigi áfrýjað (sbr. 10. gr.). Fullnægingarfrestur úrskurðanna er einn mánuður. Frest þennan ber að reikna frá uppsögn úrskurðarins, hafi hún fram farið í viðurvist málsaðila; ella frá birtingu úrskurðarins.

8. gr. Fyrir uppsögn og bókun úrskurðar borgist 1 kr.; fyrir að segja upp gjörð eptir 2. gr., skal greiða 4 krónur. Gjöld þessi skiptast jafnt milli sáttanefndarmannaanna. Fyrir útskrift úr sáttabókinni borgist 25 a. fyrir hverja hálförk eða minna.

9. gr. Þegar eptirritið er fengið af úrskurði, til þess að áfrýja honum, skal innfæra í það öll skjöl málsins, sem komið hafa fram í sáttanefndinni, svo og allt það, sem bókað hefur verið í sáttabókina um það.

10. gr. Úrskurðum sáttanefnda og aðför, sem gjörð er eptir þeim, má áfrýja til undirrjettar þess, sem mál það, er úrskurðurinn hljóðar um, heyrir undir, og þarf þá ekki að kæra málið að nýju til sáttanefndar á undan áfrýjuninni. Nú áfrýjar skuldunautur úrskurði, og skal hann hafa gjört það innan þriggja mánaða frá uppsögn úrskurðarins, hafi hann verið upp kveðinn í viðurvist málsaðilanna, ella frá birtingu hans. Sje aðfarargjörð eptir úrskurði sáttanefnda áfrýjað, verður það að gjörast innan þriggja mánaða eptir að hún fór fram. Þegar úrskurði er áfrýjað, getur úrskurðar-hafi fengið löggeymslu fyrir upphæð þeirri, sem honum er ákveðin með úrskurðinum á sama hátt og með sömu skilyrðum sem dómhafar. Nú vill skuldunautur áfrýja löggeymslugjörðinni, og skal það gjört innan þess tíma, sem áður er sagt um áfrýjun aðfarargjörðar.

Sje það úrskurðar-hafi, sem áfrýjar, verður hann að gjöra það innan árs frá uppsögn úrskurðarins, sje úrskurði áfrýjað eða frá því, er aðfarar- eða löggeymslugjörð hefur fram farið, sje þeim áfrýjað. Eigi þarf að stefna sáttanefndarmönnum, er úrskurðum þeirra er áfrýjað.

11. gr. Þegar málum þeim, er ræðir um í lögum þessum, er stefnt fyrir rjett, skal málfærslan vera svo stutt og einföld sem auðið er, eptir atvikum málsins; skal að

eins bóka kröfur málsaðila, mótmæli þeirra og viðurkenningar; þó er hvorugum málsaðila fyrirmun að leggja fram í rjettinum skrifleg sóknar- eða varnarskjöl. Frest má eigi veita málsaðilum, nema til þess að útvega þær upplýsingar, sem eigi var hægt með sanngirni að ætlast til að þeir hefðu þegar útvegað sjer, eða til að svara sóknar- eða varnarskjali, sem þeir treysta sjer ekki til að svara þegar fyrir rjettinum, og má eigi verja til málsins meiru en tveim rjettarhöldum, nema kúýjandi nauðsyn sje til þess. Dóm ber að uppkveða þegar á staðnum eða í síðasta lagi innan hálfsmánaðar eptir að málið hefur verið tekið undir dóm, en dragist það lengur, varðar það 100 kr. sektum til landssjóðs.

Hafi stefndi gagnkröfu á hendur stefnanda, getur hann komið fram með hana án kæru til sáttanefndar eða gagnstefnu, ef hún fer eigi fram úr 100 kr.; þó getur hann eigi fengið dóm fyrir meiru en til að jafna skuldaskiptin.

12. gr. Löggeymslugjörð, aðför og nauðungar-uppboð í skuldamálum, þar sem skuldar-upphæðin fer eigi fram úr 100 kr., má hreppstjóri utan kaupstaða framkvæma í umboði fógeta, eptir reglum þeim, sem um það gilda. Borgun fyrir það fær hann samkvæmt 5. og 6. gr. laga 13. jan. 1882 um borgun til hreppstjóra og annara, sem gjöra rjettarverk.

Nð.

71. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um breyting á lögum 12. maí 1882 um umsjón og fjárhald kirkna. Frá Sighvati Árnasyni.

Að 1. gr. falli burtu.

Að 2. gr. verði 1. gr.

Að 3. gr. verði 2. gr.

Við 4. gr. sem verði 3. gr. Upphaf hennar orðist þannig: „Með lögum þessum er 2. gr. laga 12. maí 1882 o. s. frv.

Ed.

72. Nefndarálit

í málinu: Frumvarp til laga um kirkjugjald.

Vjer, sem hin háttvirta efri deild hefur skipað í nefnd til að segja álit vort um þetta mál, höfum rætt það vandlega og ihugað og er álit vort á þessa leið:

Frumvarp þetta hefur verið til meðferðar á undanfarandi þingum og á síðasta þingi var það rækilega rætt og ihugað í báðum deildum þingsins. Eins og kunnugt er, þykja hin núverandi kirkjugjöld miður rjettlát og sum enda töluverðri rjettaróvissu undirorpin. Frumvarp þetta fer nú fram á algerða breyting á gjöldum þessum, þar sem eptir því á að koma eitt persónulegt gjald á hvern fermdan mann í stað hinna mörgu núverandi gjalda. Þessi breyting hefur þegar fengið allmikið fylgi þjóðarinnar, og nefndin verður að álíta, að hún sje til mikilla bóta.

Það er kemur til upphæðar kirkjugjaldsins, þá er í þessu frumvarpi sú breyting á gjör frá því sem var í frumvarpi síðasta alþingis, að gjaldið er ekki fastákveðið, nema hin lægsta og hæsta upphæð þess, og hjeraðsfundum svo ætlað að ákveða gjaldið innan þeirra takmarka. Þessa breyting aðhyllist nefndin. Hagur og þarfir kirknanna hjer á landi eru svo mismunandi, að það mun yfirleitt verða hagkvæmara að þingið fyrst ákveði ekki eitt gjald fyrir allar kirkjur; það sem nóg er fyrir eina kirkjuna getur verið of lítið fyrir aðra. Eptir frumvarpinu eiga hjeraðsfundirnir að ákveða upphæð kirkjugjaldsins

innan hinna settu takmarka, og leggur nefndin til, að því sje bætt við, að sóknarnefndir hafi tillögurjett um það mál. Auk þess sem sóknarnefndir og hjeradsfundir þekkja bezt þarfir kirknanna og eru að því leyti færust um að ákveða gjaldið hæfilega, þá er söfnuðunum með þessu móti veitt mikil hlutdeild í fjárráðum kirknanna.

Eptir ákvæðum frumvarpsins skal kirkjugjaldið ákveðið fyrir hvert ár; þetta þykir nefndinni varhugavert með því að óttast má fyrir, að gjaldið yrði á þennan hátt ofmjög á reiki; leggur hún því til að gjaldið sje ákveðið fyrir hvert 5 ára tímabil í senn; getur það að álitu hennar engri kirkju orðið til бага en gjaldendum og kirkjum að mörgu leyti hentugra. Þetta er önnur aðalbreyting nefndarinnar á frumvarpinu. Hin aðalbreyting nefndarinnar er sú, að fella úr frumvarpinu ákvæðin um að skylduvinna við kirkjugarða skuli afnumin. Að eins eru tveir háttvirtir nefndarmenn ekki allsendis samþykkir þessari breytingu, án þess þó þeir vilji gjöra ágreiningsatkvæði um það í nefndinni. Meiri hluti nefndarinnar álitur, að skylduvinna við kirkjugarða sje allvíðast á landinu hvorki svo þung nje kostnaðarsöm kvöð, að ekki megi vel við una að minnsta kosti fyrst um sinn, en hins vegar varhugavert að slengja þessari kvöð, sem hingað til hefur algerlega hvílt á sóknarmönnum, að öllu leyti upp á kirkjurnar, enda ekki ugglaut, að af því gæti leitt umsvif og vafninga um það, hverjum bæri að annast um viðhald og bygging kirkjugarða.

Nefndin hefur einnig leyft sjer að lækka hina lægri upphæð kirkjugjaldsins um 10 aura, með því að vera má, að einstöku kirkjur þurfi ekki að öllum jafnaði hærра gjalds með en 50 aura fyrir hvern fermdan mann.

Aðrar breytingar nefndarinnar eru mestmegnis orðabreytingar, er nefndin mun gjöra grein fyrir í framsögu málsins.

Nefndin ræður því hinni háttvirtu deild til að samþykkja frumvarpið með eptirfylgjandi breytingartillögum.

1. Við 1. gr. Orðin »og kirkjugarða« falli burtu.
2. — 2. — Fyrir: »60—120 aura á ári« komi: 50—120 aura á ári eptir hag hennar og þörfum.
3. — — — Fyrir: »Eigi síðar en ári fyrir gjalddaga« komi: »Eptir tillögum sóknarnefnda fyrir hvert 5 ára tímabil í senn«.
4. — — — Fyrir: »1. október« komi: »31. október«.
5. — 3. — Fyrir: »síðar« komi: »innan árs«.
6. — 4. — Aptan við greinina bætist: »ef hann eigi greiðir það sjálfur«.
7. — 5. — Fyrir: »gjaldheimtumenn taka gilda« komi: »gjaldheimtumaður tekur gilda«.
8. — 7. — Fyrir: »marzmánaðar« komi: »febrúarmánaðar«.
9. — — — Fyrir: »hlutaðeigandi prestur« komi: »sóknarprestur«.
10. — — — Fyrir: »hlutaðeigandi safnaðarfulltrúi« komi: »safnaðarfulltrúinn«.
11. — — — Fyrir: »maímánaðar« komi: »aprílmánaðar«.
12. — — — Fyrir orðin: »Hlutaðeigandi prófasts. Hjeradsprófastur rannsakar reikninginn« komi: »hjeradsprófasts; rannsakar hann reikninginn«.
13. — — — Fyrir: »13. og 15. gr. reglugjörðar 17. júlí 1782 og öll« komi: »reglugjörð 17. júlí 1782 13. gr. og 15. gr. að því, er snertir skylduvinna við kirkjur, svo og önnur«.

Alþingi 13. ágúst 1894.

Hallgr. Sveinsson
formaður.

Jón Jakobsson,

Sigurður Stefánsson
skrifari og framsögum.

Jón Jónsson,

Kristján Jónsson.

Nd.

73. Breytingartillögur

við frumv. til laga um bann gegn botnvörpuveiðum. Frá nefndinni.

1. Á eftir 2. gr. bætist inn ný grein svohljóðandi:

3. gr. Nú hittist fiskiveiðaskip í landhelgi með botnvörpu innanborðs og er þó eigi að veiðum, þá varðar það 200—2000 kr. sekt til landssjóðs, nema skipið sje að leita hafnar í neyð; hittist hið sama skip í annað sinn í landhelgi með þessi veiðarfæri innanborðs, varðar það eftir 2. gr.

(Greinatalan breytist samkvæmt þessu).

2. Við 3. gr. (sem verður 4. gr.): Í stað „1. gr.“ komi: „lögum þessum“.

Nd.

74. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um búsetu fastakaupmanna. Frá Benedikt Sveinssyni.

Við 1. gr. Önnur málsgrein 1. gr.: „Svo er og lausakaupmönnum þeim — en 200 kr.“ falli burtu. •

Nd.

75. Frumvarp

til laga um breyting á 1. gr. laga 13. janúar 1882 um borgun til hreppstjóra og annara, sem gjöra rjettarverk. (Eins og það var samþykkt við 3. umr. í e. d.).

1. gr. Til hreppstjóra í hverjum hreppi skal ár hvert greiða af landsjóði þóknun, er nemi 75 aukum fyrir hvern þann mann innanhrepps, sem telur fram til títundar.

2. gr. Með lögum þessum er úr gildi numin fyrsta málsgrein 1. gr. í lögum 13. jan. 1882, um borgun til hreppstjóra og annara, sem gjöra rjettarverk.

Nd.

76. Frumvarp

til laga um löggilding verzlunarstaðar við Kirkjubólshöfn í Stöðvarfirði. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í e. d.

Við Kirkjubólshöfn í Stöðvarfirði skal vera löggiltur verzlunarstaður.

Nd.

77. Frumvarp

til laga til að gjöra samþykktir um hindrun sandfoks og um sandgræðslu. Flutningsmenn: Sighvatur Árnason og Þórður Guðmundsson.

1. gr. Sýslunefndum veitist vald til að gjöra samþykktir um hindrun sandfoks og sandgræðslu á þann hátt, sem segir í lögum þessum.

2. gr. Þegar sýslunefnd þykir þörf á, eða vera hagfelld að gjöra samþykkt fyrir alla sýsluna eða fyrir nokkurn hluta hennar, skal hún kveðja til almenns fundar í hjerði því, sem ætlazt er til að samþykkt sú nái yfir, og eiga atkvæðisrjett á þeim fundi allir hjerðsbúar þeir, er kosningarrjett hafa til alþingis.

Sýslunefnd kveður á um fundarstað og fundardag með nægum fyrirvara, en sýslumaður sje fundarstjóri eða einhver sýslunefndarmanna, er nefndin kys til þess, og skal hann hafa kjörskrá við hendina.

Ef fundarstjóri verður að takast ferð á hendur til þess að halda fundinn, ber að greiða honum 2 kr. á dag í dagpeninga og ferðakostnað að auki eptir reikningi, er sýslunefndin úrskurðar og greiðist það gjald úr sýslusjóði.

3. gr. Sýslunefndin semur frumvörp til samþykktar þeirra, er hún vill koma á, og ber undir álit og atkvæði funda þeirra, er um er rætt í 2. gr.

Nú hafa fundarmenn fallist á frumvarp nefndarinnar með $\frac{2}{3}$ atkvæða þeirra, er greidd hafa verið, og skal þá sýslunefndin senda amtmanni frumvarpið til staðfestingar. En ef breytingartillögur hafa verið gjörðar við frumvarpið á fundinum og samþykktar með $\frac{2}{3}$ atkvæða, setur sýslunefndin þær inn í frumvarpið, ef henni þykja þær á rökum byggðar, og sendir síðan amtmanni til staðfestingar; en állti sýslunefndin, að breytingartillögurnar eigi ekki að takast til greina, ber hún frumvarp sitt óbreytt að nýju undir atkvæði hjerðsfundar, og verði það þá samþykkt með $\frac{2}{3}$ atkvæða, ber að senda það amtmanni til staðfestingar.

Það frumvarp eða breytingaratkvæði við frumvarp, sem eigi hefur verið samþykkt með $\frac{2}{3}$ atkvæða á hjerðsfundi, er fallið, og má eigi koma fram í nýju frumvarpi sýslunefndar fyrir en að ári liðnu.

4. gr. Nú þykja amtmanni nokkur ákvæði samþykktar ganga of nærri rjetti manna eða atvinnufrelsi, eða að þær koma á einhvern hátt í bága við lög og grundvallarreglur laganna, og synjar hann þá um staðfesting sína, en skýra skal hann sýslunefndinni frá ástæðum fyrir neituninni. Að öðrum kosti staðfestir hann samþykktina, skipar fyrir um birting hennar óg kveður á, hvenær hún skuli öðlast gildi, og er hún upp frá því skuldbindandi fyrir alla þá, sem búa innan takmarka þess svæðis, sem samþykktin nær yfir.

Samþykkt þeirri, er amtmáður hefur staðfest, má eigi breyta á annan hátt en þann, er hún var stofnuð á.

Amtmaður hlutast til um að samþykktirnar sjeu prentaðar í B-deild Stjórnartíðindanna.

5. gr. Í samþykkt skal ávallt kveða á um eptirlit það, er þarf til þess að hennar sje vandlega gætt, og hvernig greiða skuli kostnað, sem af því leiðir.

6. gr. Brot gegn staðfestum samþykktum varðar 5—100 kr. sekt, sem rennur í sýslusjóð. Þó má ákveða þeim, er kemur brotinu upp, allt að helmingi sektanna.

7. gr. Með brot gegn samþykktum skal fara sem opinber lögreglumál.

Nd.

78. **Frumvarp**

til laga um löggilding fjelags með takmarkaðri hluthafa ábyrgð, rjettindi þess og skyldur til að halda uppi siglingum milli Íslands og útlanda og í kringum strendur Íslands og til að leggja járnbrautir á Íslandi o. fl.

1. gr. Stofnaendur fjelagsins eru eftirfylgjandi 5 menn :

David Wilson, passenger manager, Liverpool.

Sigtryggur Jónasson, umboðsmaður, Winnipeg.

Jón Þórarinnsson, alþingismaður, Flensborg.

Jens Pálsson, alþingismaður, Útskálum.

Þorgrímur Guðmundsen, tungumálakennari, Reykjavík.

Ofan nefndir menn og allir aðrir einstakir menn og fjelög, sem gjörast kunna hluthafar í fjelaginu, eru hjer með löggilltir sem hlutafjelag með takmarkaðri hluthafa ábyrgð, er heiti »Hið íslenska siglinga- og járnbrautafjelag«. Fjelagið hefur skrifstofu í Reykjavík og skal ætíð hafa þar umboðsmann sinn. Ofan nefndir 5 menn skulu vera bráðabyrgðastjórnarnefnd fjelagsins, og skulu halda þeirri stöðu þangað til regluleg stjórnarnefnd er kosin samkvæmt lögum þessum. Fundur er löglegur, þegar þrír af bráðabyrgðarstjórnendum eru á fundi. Bráðabyrgðarstjórnarnefndin kemur sjer saman um stað og dag til að halda fyrsta fund sinn, og kýs hún þá forseta og varaforseta úr sínum flokki, er síðan kallar saman fundi og stýrir þeim.

2. gr. Bráðabyrgðastjórnarnefndin hefur vald til þess að fá menn til að skrifa sig fyrir hlutum í fjelaginu, taka á móti hlutafje og innheimta það, og lögsækja hlutaðeigendur, ef þeir standa eigi í skilum.—Svo hefur og bráðabyrgðarstjórnarnefndin vald til að láta gjöra mælingar og áætlanir til undirbúnings framkvæmdum fjelagsins, leggja í banka peninga þá, sem hún tekur á móti upp í hluti, og taka þessa peninga út úr bönkum í þarfir fjelagsins; enn fremur til þess að veita móttöku fyrir hönd fjelagsins hvers konar hlunnindum, láni og gjöfum, sem því kann að vera látið í tje til styrktar fyrirtækjum þess og gjöra samninga um hvernig þessu skuli varið í þarfir fjelagsins og yfir höfuð gera allt sem útheimtist til að koma fjelaginu á fót.

I.

3. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að leggja einsporaða eða tvísporaða stál- eða járnbraut :

- a. Frá Reykjavík um Kjósar- og Gullbringusýslu, Árnessýslu og Rangárvallasýslu.
- b. Frá Reykjavík eða Akranesi, eða einhverjum stað þar nálægt, um Kjósar- og Gullbringusýslu, Borgarfjarðar-, Mýra-, Stranda-, Húnavatns-, Skagafjarðar- og Eyjafjarðarsýslu, eða þær af þessum sýslum, er fjelaginu sýnist.
- c. Út úr brautinni má fjelagið leggja lengri eða styttri greinar innan takmarka nefndra sýslna, ásamt hliðarsporum þeim, er nauðsynleg þykja við brautarstöðvar og til að ná í mól eða annan ofaniburð.

Engum manni eða öðrum fjelögum skal veitt leyfi til að leggja járnbrautir um ofan nefndar sýslur utan takmarka löggiltra kauptúna næstu 15 ár eftir að þessi lög öðlast gildi. Hafi fjelagið eigi áður 5 ár sjeu liðin frá því, er lög þessi öðlast gildi, lagt járn- eða stálbraut, er nái frá Reykjavík til bygða í Árnessýslu, hefur það fyrirgjört þessum rjetti sínum.

4. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að láta mæla út vegarstæði undir járnbrautir þær, sem nefndar eru í 3. gr., byggja þær, og allar nauðsynlegar brýr yfir ár, læki og vötn úr því efni og á þann hátt, er því sýnist, breyta þessu, endurbæta og viðhalda.

5. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að byggja og eiga öll þau hús og byggingar á brautarstöðvum og við brautina, sem það álitur nauðsynlegar til þess að leggja brautina og halda uppi ferðum á henni.

6. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að kaupa, byggja, eiga og láta ganga eptir járnbrautum sínum hvers konar brautarvjarlar (locomotives) og vagna og flytja fólk, alls konar farangur, vörur, lifandi pening og hvað annað, sem býðst til flutnings í þessum vögnum. Fjelagið setur sjálft og auglýsir reglur viðvíkjandi flutning á vögnum sínum, ákveður fardaga, fargjald, gjald fyrir geymslu á farangri o. fl. og hvað annað í þá átt. Til að hreifa brautarvjarlar og vagna á járnbrautum sínum má fjelagið nota hvaða afl sem það vill, gufuafli, rafmagn, vatnsafl, loptsafli, dýraafl eða þetta sameinað. Þó má eigi nota dýraafl nema á aukabrautum og brautarstöðvum.

7. gr. Fjelagið hefur leyfi og vald til að reka burt af vögnum sínum og öðrum flutningatækjum hvern þann, sem ekki hefur farseðil eða ekki borgar hið ákveðna gjald fyrir far sitt eða flutning. Enn fremur hefur fjelagið fullt leyfi og vald til að halda farangri, vörum eða hverju öðru, sem það flytur, þangað til hið ákveðna flutningsgjald og geymslugjald eða annar kostnaður er borgað. Sje ekki flutningsgjaldið eða geymslugjaldið greitt áður tíu dagar sjeu liðnir frá því er farangurinn, vörurnar eða hvað annað, sem flutt var, kom til afhendingarstaðar, má fjelagið auglýsa það til sölu, og sje það eigi innleynt áður 20 dagar sjeu liðnir frá því að auglýsingin var fest upp á staðnum, má fjelagið láta selja það við opinbert uppboð. Seljist það, sem upp er boðið, fyrir meira en flutningi og geymslugjaldi og öðrum kostnaði nemur, skal fjelagið skila fyrirverandi eiganda hins selda afganginum. Farangur, vörur eða hvað annað, sem fjelagið heldur til tryggingar fyrir óborguðu flutningsgjaldi, er í ábyrgð eiganda unz salan fer fram. En skylt skal fjelaginu að láta hann vita, hvar það er niður komið.

8. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að kaupa og eiga allt það land, sem það þarf undir járnbrautir sínar, stöðvahús og vöruhús, og til að hafa greiðan veg að eignum sínum, eða hverju öðru, sem stendur í sambandi við starf þess. Kaupi fjelagið meira land en það sjálft þarf til notkunar, má það selja afganginn eptir því, sem því sýnist við eiga. Fjelagið má einnig taka land á leigu og leigja út land.

9. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að stífla og nota vatn og afl úr öllum ám, lækjum og yfir höfuð öllum heitum og köldum uppsprettum, laugum, hverum og vötnum, sem brautir þess liggja yfir eða sem eru nálægt öðrum byggingum þess. Þó má það ekki gera meiri spell en nauðsynlegt er á farvegum nefndra vatna eða landi því, er að þeim liggur, enda komi fullt verð fyrir, er greitt sje fyrir fram. Komi fjelaginu og eiganda ekki saman um borgun eða skaðabætur fyrir notkun vatna, vatnsafls eða spell á landi, skulu þeir gerðarmenn dæma í málinu. Fjelagið nefnir einn gerðarmann, eigandi vatnsins og landsins annan, en þessir tveir gerðarmenn skulu koma sjer saman um oddamann. Verði þeir ekki á eitt sáttir um oddamanninn, skipar landsyfirdómurinn í Reykjavík hann.

10. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að taka hvaða land og hús, sem er, til notkunar undir járnbrautir sínar og vegi að þeim og til alls þess, sem því er leyft að gera, með lögum þessum, en þó gegn fullu verði, er greitt sje fyrir fram. Komi fjelagið sjer ekki saman við eiganda, skal farið með málið eins og ákveðið er í næstu grein hjer á undan. Fjelagið hefur þar að auki sama rjett til að taka endurgjaldslaust byggingarefni og ofaníburið, sem heimilað er í 22. gr. laga um vegi 13. júní 1894.

11. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að leggja járnbrautir sínar pvert yfir alla vegi; það má og nota undir brautir sínar skemmri eða lengri kafla af öllum vegum og brýr yfir ár, læki eða vötn, sem stjórn Íslands, ömt, sýslur eða sveitafjelög hafa látið gera eða láta gera, ef svo er um búið, að stjórnarvald það, sem í hlut á, telur slíkt hættulaust og skaðlaust fyrir vegina, brýrnar og vegfarendur.

12. gr. Allar járnbrautir fjelagsins og nauðsynlegar byggingar við þær skulu vera undanþegnar öllum gjöldum og sköttum til landssjóðs Íslands, til kirkna, amta, sýslu og sveitafjelaga eða kaupstaða, um þrjátíu ár frá því lög þessi öðlast gildi.

13. gr. Fjelaginu er skylt að taka til flutnings allt fólk og vörur, sem borg- að er undir fyrir fram, eptir því sem rúm ræður, eða náttúra leyfir. Þó má það neita að flytja drukkna menn eða vitskerta, nema þeir sje undir umsjón lögregluþjóns eða einhvers annars, sem ber ábyrgð á þeim. Enn fremur má fjelagið neita að taka til geymslu eða flutnings sprengiefni eða önnur hættuleg efni og sendingar í ílátum eða böggla, er innihald þeirra ekki er gefið til kynna. Gruni starfsmenn fjelagsins, að hættuleg efni sje í farangri eða pökkum, mega þeir opna þá og rannsaka.

14. gr. Engir nema starfsmenn fjelagsins mega ganga, ríða, teyma nje reka nokkra skepnu eptir járnbrautum þess að endilöngu, nema fjelagið leyfi það sjer- staklega. En skylt er fjelaginu að leyfa umferð pvert yfir brautir sínar þar sem nauðsyn krefur. Enginn má á nokkurn hátt skemma járnbrautir fjelagsins og annan útbúnað, nje kasta nokkru eða leggja nokkuð á brautirnar, og varðar brot á móti þessari grein hegningu eptir hinum almennu hegningarlögum.

15. gr. Fjelagið má hafa á járnbrautum sínum hvort sem það vill danskt, enskt eða franskt málatal eða mál.

16. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að byggja og eiga telegrafa og tele- fóna meðfram járnbrautum sínum og út frá þeim. Enn fremur hefur fjelagið fullt vald og leyfi til að framleiða rafmagnsafi til að hreifa brautarvagna, vjelar til að lýsa og hita vagna sína, brýr, bryggjur og byggingar, götur og hafnir, opinber og einstakra manna hús í kaupstöðum eptir samkomulagi við hlutaðeigendur.

II.

17. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að láta byggja, kaupa og eiga gufuskip og seglskip til ferða milli Íslands og útlanda og til strandferða kringum Ís- land. Enn fremur hvers konar skip, ferjur og báta til samgöngunota á öllum flóum, fjörðum, víkum, höfnum, stöðuvötnum og ám kring um Ísland og á Íslandi, og má fjelagið selja skip, leigja og taka á leigu, og breyta og endurbæta.

18. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að byggja og eiga bryggjur, öldu-

brjóta, vörugeymsluhús, kolaskála, smiðjur og verkstæði til að smíða og gjöra að öllu, sem að framkvæmdum fjelagsins lýtur.

19. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að ákveða fargjald og flutningsgjald með skipum sínum, gjald fyrir geymslu á farangri og vörum, borgun fyrir notkun á bryggjum sínum og áhöldum, o. fl. Fjelagið hefur og vald til að reka burt af skipum sínum hvern þann, sem eigi hefur farseðil eða borgar eigi hið ákveðna gjald fyrir far sitt eða flutning. Sje flutningsgjald eða geymslugjald eigi greitt í tækan tíma, fer um það, sem fyrir er mælt í 7. gr. Að því er snertir flutning á fólki og vörum á skipum fjelagsins, gilda og sömu ákvæði og sett eru í 13. gr.

III.

20. gr. Höfuðstóll fjelagsins skal vera fjórar milljónir króna, og hefur fjelagið leyfi og vald til að auka hann upp í tíu milljónir króna með aukalögum eða samþykkt á almennum hluthafafundi. Hinn ákveðni höfuðstóll (4,000,000 kr.) skiptist í fjörutíu þúsund hluti, er sje eitt hundrað krónur hver. Höfuðstóllinn leggja til eða útvega ofan nefndir stofnendur fjelagsins og þeir menn og fjelög, sem gerast hluthafar í fjelaginu. Peningum þeim, sem þannig eru lagðir til eða útvegaðir, skal varið til að koma á fót öllu því, og framkvæma allt það, sem fjelaginu er veitt leyfi til að gera með lögum þessum.

21. gr. Fjelaginu er eigi skylt að taka til greina áskript fyrir hlutum í fjelaginu, nema 10 af hundraði af upphæð þeirra hluta, er menn skrifa sig fyrir, sje borgað áður mánuður sje liðinn frá því er menn skrifuðu sig fyrir þeim.

22. gr. Til framkvæmdar störfum sínum hefur fjelagið leyfi til að byggja og veita móttöku, frá hverri landsstjórn sem er, einstökum mönnum, sýslu- og sveitafjelögum, kaupstöðum og hverskyns fjelögum, löggiltum og ólöggiltum eða öðrum, styrk og gjöfum af hverju tagi og í hverri mynd sem er, t. d. í landi, peningum, peningalánum, ábyrgð o. s. frv.

23. gr. Þegar menn hafa skrifað sig fyrir eitthundrað þúsund krónum af höfuðstól hjá bráðabyrgða stjórnarnefnd þess, og búið er að borga 10 af hundraði af þessari upphæð, þá skal hún, nema handhafar sjeu færri en 9, kalla þá, sem hafa skrifað sig fyrir hlutum og borgað 10 af hundraði upp í þá, á fund til að kjósa stjórnarnefnd fyrir fjelagið. Fundurinn skal boðaður á þann hátt, að sjerhverjum hluthafa sje sent með pósti, skrifað eða prentað fundarboð, er tiltaki fundardag, stað og fundarefni, að minnsta kosti 2 mánuðum fyrir fundinn og auk þess birt í dagblöðum. Á þessum fundi skulu hluthafar kjósa stjórnarnefnd fyrir fjelagið, er skipuð sje 9 mönnum, og má engan kjósa í stjórnarnefndina, sem eigi er hluthafi í fjelaginu og hafi skrifað sig fyrir 5 hlutum að minnsta kosti, og borgað það sem kallað hefur verið eptir upp í þessa hluti. Þessi stjórnarnefnd skal halda stöðu sinni eitt ár frá því hún var kosin eða pangað til önnur er kosin í hennar stað. Tölu stjórnarnefndarmanna má fjelagið breyta með aukalögum.

24. gr. Við stjórnarnefndarkosningar og við alla atkvæðagreiðslu á almennum hluthafafundum, skulu hluthafar hafa eitt atkvæði fyrir hvern hlut, sem þeir eru skrifaðir fyrir í bókum fjelagsins, enda hafi þeir greitt upp í hluti sína sem tilskilið er. Hluthafar mega gefa öðrum umboð til að greiða atkvæði fyrir sig á almennum hluthafafundum, og skal það umboð vera orðað samkvæmt því, sem ákveðið er í aukalögum fjelagsins.

25. gr. Allir almennir hluthafafundir, sem haldnir eru eftir fund þann, er um getur í 23. gr. laga þessara, skulu haldnir á þeim stað og tíma og boðaðir á þann hátt, sem ákveðið verður í aukalögum fjelagsins. Þó skal að minnsta kosti annarhvor ársfundur haldinn í Rvík.

26. gr. Allir menn, hvort sem þeir eru danskir þegnar eða þegnar annara ríkja, og hvort sem þeir eiga heimili í hinu danska ríki eða eigi, hafa sama rjett til að eiga hluti í fjelaginu og greiða atkvæði fyrir hluti sína, og hafa ennfremur rjett til að vera í stjórnarnefnd fjelagsins og vera starfsmenn þess. Þó skal fjelagið, að svo miklu leyti sem því verður við komið, nota íslenska starfsmenn.

27. gr. Stjórnarnefnd fjelagsins skal á fyrsta fundi, sem hún heldur eftir að hún var kosin, kjósa forseta úr sínum flokki og skal hann ætíð stjórna fundum, þegar hann er viðstaddur. Forseti skal halda stöðu sinni á meðan hann er í stjórnarnefndinni eða þangað til annar er kosinn í hans stað. Stjórnarnefndin má og kjósa einn eða fleiri varaforseta, er gegni störfum forseta í forföllum hans. Stjórnarnefndarfundur er lögmætur þegar eigi eru færri á fundi en fimur af níu. Enginn stjórnarnefndarmannanna hefur nema eitt atkvæði og sker forseti úr með atkvæði sínu ef atkvæði verða jöfn.

28. gr. Stjórnarnefndin skal að minnsta kosti einu sinni á ári á almennum hluthafafundi gefa allar nauðsynlegar upplýsingar um starf og ástand fjelagsins. Hún skal og hlíta þeim ákvörðunum, sem gerðar eru á ársfundum eða öðrum almennum hluthafa fundum, að svo miklu leyti sem þær koma eigi í bága við þessi lög. Svo skal og stjórnarnefndin fara eftir öllum ákvæðum aukalaga fjelagsins.

29. gr. Stjórnarnefndin hefur vald til að semja og samþykkja aukalög viðvíkjandi stjórn, umsjón og meðferð á öllum eignum fjelagsins og yfir höfuð viðvíkjandi öllum málafnum þess. Þó mega slík aukalög ekki koma í bága við þessi lög, nje önnur gildandi landslög. Stjórnarnefndin skipar skrifara og aðra embættismenn fjelagsins, ákveður verkvið þeirra, starf, kaup og veð það, er þeir setja, og ræður yfir höfuð alla starfsmenn fjelagsins eða felur það undirmönnum sínum.

30. gr. Stjórnarnefndin hefur leyfi og vald til samkvæmt ályktan gerðri á ársfundi hluthafa eða á öðrum almennum hluthafa fundi, sem sjerstaklega er boðað til í því skyni, að gefa út skuldabrfjef (bonds), og skal forseti eða einhver varaforseti ásamt einhverjum öðrum stjórnarnefndarmanni skrifa undir þessi skuldabrfjef. Ennfremur skal skrifari fjelagsins rita nafn sitt á þau og setja innsigli fjelagsins á þau. Skuldabrfjef þessi, sem aldrei mega nema meiri upphæð til samans en svo, að 20,000 kr. komi á hverja mílu af járnbraut fjelagsins, skulu borganleg á þeim stað og tíma, á þann hátt, í þeirri mynt og með þeim vöxtum, sem stjórnarnefndin álitur bezt við eiga, og skal það til greint í skuldabrfjefinu. Skuldabrfjefin mega hljóða upp á danska, enska eða annara þjóða peninga og má þau greiða hvort sem vill í gulli, silfri eða seðlum. Ennfremur hefur stjórnarnefndin leyfi og vald til að selja eða veðsetja öll slík skuldabrfjef eða það af þeim, er henni sýnist, hverjum sem hún vill, fyrir hið beztu verð og með hinum beztu kjörum, sem fáanleg eru í það og það skipti, og sje peningum þeim, er þannig fást, varið til að framkvæma það, eða eitthvað af því, sem fjelagið hefur leyfi til að gera samkvæmt lögum þessum. Auk þess hefur fjelagið leyfi og vald til að tryggja

skuldabréf þau, er það kann að gefa út, með sjerstakri veðsetning á öllum eigum sínum og tekjum, eða nokkrum hluta af þeim, á þann hátt sem tiltekið kann að verða í veðsetningarskjalinu. Svo má fjelagið og í slíku veðsetningarskjali veita þeim manni eða mönnum, sem tilteknir eru í skjalinu, öll rjettindi sín, vald, undanþágur, eignir og löggilding, og yfir höfuð allt það, sem fjelaginu er veitt með lögum þessum og ekki kemur í bága við þau. Allt sem fram er tekið í slíku veðsetningarskjali bæði til að takmarka vald þeirra, sem nefndir eru í því, eða til að veita þeim vald og rjettindi, skal vera löglegt og bindandi og hægt að nota það á þann hátt, sem tekið er fram í skjalinu, enda sje því þinglýst sem lög mæla fyrir.

31. gr. Skuldabréf þau, sem nefnd eru í næstu grein hjer á undan, skulu, án þess að þeim þurfi að þinglýsa eða rita í afsalsbrjefa- og veðmálabækur, álitast fyrsta krafa, og hafa forgangsrjett gagnvart fjelaginu, og öllum eignum og tekjum fjelagsins, hverju nafni sem nefnist, sem það á og kann að eignast, og sjerhver handhafi skuldabréfanna skal álitast veðhafi að veðsetning þeirri, sem gefin kann að verða að rjettu hlutfalli við aðra eigendur skuldabréfanna.

32. gr. Ef fjelagið borgar ekki höfuðstól eða vexti af skuldabréfum sínum sem út kunna að verða gefin eptir þessum lögum, þá er gjalddagi er kominn samkvæmt ákvæðum skuldabréfsins, þá skulu handhafar slíkra skuldabréfa, ef þau eða vextir af þeim er óborgað við ársfund, hafa sama rjett til að greiða atkvæði og vera kjörgengir í stjórnarnefnd fjelagsins, eins og þeir ættu sömu upphæð af fullborguðum hlutum í fjelaginu, og ennfremur hafa atkvæðisrjett á öðrum almennum hluthafafundum. Þó getur enginn handhafi slíkra skuldabréfa neytt þeirra rjettinda, sem honum eru veitt með þessari grein, nema að skuldabréf þau, sem veita honum ofannefnd rjettindi, hafi áður verið rituð í bækur fjelagsins á sama hátt og gert verður ráð fyrir í aukalögum fjelagsins um skrásetning hlutabréfa þess. Fjelaginu er skylt að skrásetja slík skuldabréf sem hljóðandi upp á nafn handhafa, þegar þess er krafist, og eins sölu á þeim, hvort sem óborgaður er höfuðstóll eða að eins vextir, á sama hátt og hlutabréf. Þó skulu þeir, sem þennan rjett nota, einskis missa í af öðrum rjettindum, er þeir höfðu sem handhafar skuldabréfanna.

33. gr. Skuldabréfin öll ásamt áföstum skilríkjum og vaxtaseðlum mega vera stýluð upp á handhafa, og skulu þá geta gengið manni frá manni þannig að hönd selji hendi. Handhafi slíkra skuldabréfa getur í sínu eigin nafni lögsótt fjelagið um rjett þann, er þau tilskilja, þangað til búð er að skrásetja þau eins og gert er ráð fyrir í næstu grein hjer á undan. Á meðan skuldabréfin standa þannig skrásett, þá skulu brjefin bera það með sjer með skriflegri áteiknun, ef eiganda skipti verða, sem sje skrásett á sama hátt og gert er við hlutabréfin, en skuldabréfin skulu aptur geta gengið manni frá manni þannig að hönd selji hendi ef þau verða að nýju skrásett sem slík, og er fjelaginu skylt að skrásetja þau þannig þegar sá, sem skrifaður er fyrir þeim sem eigandi í bókum fjelagsins, heimtar það.

34. gr. Stjórnarnefndin má, hvenær sem henni sýnist, krefjast borgunar upp í hluti hjá hluthöfum í fjelaginu en þó má hún ekki heimta meir en 10 af hundraði af allri upphæðinni í einu, og verður að gefa hluthöfum mánaðar fyrirvara í hvert skipti á þann hátt, sem ákveðið verður í aukalögum fjelagsins. Enginn hluthafi skal

bera ábyrgð gagnvart skuldheimtumönnum fjelagsins fyrir meiri upphæð en hann á eptir óborgað upp í hluti þá, er hann hefur skrifað sig fyrir. Borgi einhver hluthafi ekki á ákveðnum degi hlutafje það, sem stjórnarnefndin hefur löglega krafist, má hún heimta allt að 6% vöxtum af hinu vangoldna hlutafje, unz full skil eru sýnd. Svo má hún og lögsækja hlutadeiganda á sama hátt og vanaleg peningaskuld væri. Nú neitar hluthafi að borga hlutafje það, sem löglega er af honum heimtað, eða dregur greiðslu þess meir en um tvo mánuði og hefur hann þá fyrirgjört eignarrjetti sínum til þess hlutar, og fer um þá hluti svo, sem ákveðið verður í aukalögum fjelagsins.

35. gr. Stjórnarnefndin skal halda eða láta halda allar þær bækur, sem nauðsynlegar eru til þess, að greinilegt yfirlit sje til yfir allar gerðir og starf fjelagsins. Bókfærslan má vera hvort er vill á íslenzku, dönsku eða ensku máli, og skal tiltekið með aukalögum, hvaða bækur fjelagið skal hafa og á hvaða máli þær sjeu. Fjelagið skal og hafa innsigli, og skal nákvæmar tiltekið með aukalögum, hvernig það sje.

36. gr. Hlutabrfjef fjelagsins skulu hljóða upp á nafn, og skal tiltekið í aukalögum, hvenær og hvernig eigandaskipti geta orðið á þeim.

37. gr. Fjelagið getur lögsótt og má lögsækja undir sínu löggilta nafni, eins og væri það einstaklingur, fyrir öllum dómstólum. Forseti fjelagsins, varaforsetar, ráðsmaður, umboðsmaður eða málaflutnigismaður getur höfðað og sótt mál fyrir hönd fjelagsins eptir stjórnarnefndar ályktan. Varnarþing fjelagsins er í Reykjavík, og er umboðsmaður fjelagsins þar rjettur málsaðili, ef fjelagið er lögsótt.

38. gr. Fjelagið má gera samninga við einstaka menn, landsstjórnir eða hvaða fjelög sem eru, um allt það sem snertir starf þess og atvinnu, og skal tiltekið í aukalögum hver undirskrifti slíka samninga fyrir hönd fjelagsins.

39. gr. Fjelagið skal auglýsa á prenti á íslenzku öll aukalög sín, sem snerta almenning.

40. gr. Stjórnarnefnd fjelagsins má gefa út fullborguð hlutabrfjef, sem eigi má krefjast frekari borgunar upp í eða fyrir, og má, þegar svo um semur, afbenda þessi hlutabrfjef sem borgun fyrir vegarstæði, efni í járnbraut, vagna eða hvað annað sem fjelagið kaupir fyrir iðn sína eða fyrir hvers konar verk sem unnið er fyrir fjelagið eða í þarfir þess.

41. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til þess að selja á skipum sínum, vögnum og brautarstöðvum alls konar greiða. En um vínfangasölu á landi fer sem gildandi landslög segja.

IV.

42. gr. Landssjóður Íslands skal greiða »Hinú íslenzka siglinga- og járnbrautafjelagi« :

1. 50,000 krónur á ári, þangað til árið 1925, með því skilyrði að það byggi stál- eða járnbraut frá Reykjavík að minnsta kosti austur að Þjórsá, og láti lestir, er flutt geti farþega og vörur, ganga eptir járnbrautinni að minnsta kosti sex sinnum á viku, á tímabilinu frá 15. apríl til 15. nóvember ár hvert og hina mánuði ársins eins opt og við verður komið sökum snjóá.

Árgjald þetta greiðist þannig:

Jafnskjótt og brautinni er komið austur í byggð í Árnessýslu og lestaferð hafin á henni, skal landsstjórnin greiða fjelaginu árlega upphæð, er standi í sama hlutfalli við nefndar 50,000 kr., sem lengd hinna lögðu brautar við alla hina fyrirhuguðu brautarlengd allt austur að Þjórsá. En þegar brautin er fullgjör þangað, greiðist allt hið tiltekna árgjald. Öll skal brautin fullgjör og ferðir hafnar á henni, áður en sjö ár eru liðin frá því lög þessi öðlast gildi, ella hefur fjelagið fyrirgjört rjettindum þeim, sem lög þessi heimila því.

Ef járnbraut fjelagsins tekst af á köflum af völdum náttúrunnar eða brýr á henni bila, skal fjelagið svo fljótt sem unnt er, bæta hið skemmda, og skal það einkis í missa af árgjaldi sínu, þó lestir geti eigi gengið reglulega eða teppist um stund fyrir þessar orsakir.

2. 50,000 krónur á ári hin næstu þrjátíu ár eptir að lög þessi öðlast gildi, með því skilyrði:

- a) að fjelagið láti gufuskip, sem sje eigi minna en 800 gross tons ensk, hafi að minnsta kosti rúm fyrir 40 farþega á 1. plássi og 30 farþega á 2. plássi, og geti gengið að minnsta kosti 12 enskar mílur á klukkustund, fara 2 ferðir á mánuði milli Liverpool, eða annarar hafnar á Englandi eða Skotlandi, og Reykjavíkur, þá tímabilinu frá 15. apríl til 15. október ár hvert, og milli sömu hafna að minnsta kosti eina ferð á mánuði á tímabilinu frá 15. október til 15. apríl ár hvert, og

- b) að fjelagið láti gufuskip, sem ekki sje minna en 400 gross tons ensk, hafi rúm fyrir að minnsta kosti 20 farþega á 1. plássi og 50 á 2. plássi, sje yfirbyggt og geti gengið að minnsta kosti 10 enskar mílur á klukkustund, ganga stöðugt frá Reykjavík kringum strendur Íslands eða meðfram þeim, þegar ís ekki hamlar, á tímabilinu frá 15. febrúar til 15. nóvember ár hvert. Aukist samgöngu- og flutningsþörfin svo mjög fram með ströndum landsins, að þetta eina skip eigi pyki nægja, getur landsstjórnin að 10 árum liðnum áskilið, að fjelagið láti tvö minni skip halda uppi þessum ferðum í stað hins ofan nefnda strandferðaskips. Verði landsstjórnin og fjelagið eigi á eitt sátt um það, hvort eitt strandferðaskip nægi flutningsþörfinni, skal málið lagt í gerð og gerðarmenn kvaddir á sama hátt og gert er ráð fyrir í 9. gr.

Áður en hvert reglulegt alþingi kemur saman og í fyrsta skipti fyrir alþingi 1895 skal fjelagið setja þá tryggingu, er landsstjórnin álitur nægja fyrir því, að strandferðunum verði haldið uppi á fjárhagstímabili því, sem þá fer í hönd.

Ef skip fjelagsins laskast, stranda eða farast, skal fjelagið svo fljótt sem unnt er gjöra að þeim eða útvega önnur í þeirra stað, en einkis skal það í missa af árgjaldi sínu fyrir þær tafir, sem leiða af slíkum slysum, óbliðu náttúrunnar eða ís.

Þessar samtals 100,000 krónur á ári skal setja útgjaldamegin á fjárlögum Íslands.

Fjelagið hefur rjett til að velja um og ákveða, hvort peningar þeir, er það kann að eiga heimting á úr landssjóði Íslands samkvæmt lögum þessum, greiðist því

sjálfu einu sinni eða tvisvar á ári, eða borgist eptir ráðstöfun þess tvisvar á ári sem vextir af hlutabrfjefum eða skuldabrfjefum fjelagsins.

43. gr. Fimmtán árum eptir að lög þessi öðlast gildi, og hvenær sem er eptir þann tíma, hefur stjórn Íslands rjett til að kaupa járnbrautir og skip fjelagsins og önnur flutningatæki, hvort er hún vill fyrir þá upphæð, sem hvað um sig kostaði upp-runalega, eða eptir mati gjörðarmanna, er kvaddir sjeu samkvæmt ákvæðum 9. gr. Þó skal fjelaginu gefin eins árs fyrirvari um kaupin. Borgunina má greiða með skulda-brjefum upp á landssjóð Íslands, er gefi 5% í vöxtu á ári. Skuldabrfjef þessi skulu innleyst að fullu, áður en 30 ár sjeu liðin frá því kaupin voru gjörð, en þó er lands-stjórninni heimilt að innleysa þau öll, eða svo mikið af þeim, er henni sýnist, hvenær sem er á þessu 30 ára bili.

44. gr. Ef fjelagið hefir eigi byrjað að starfa að einhverju af því, sem því er heimilað með lögum þessum, áður en 3 ár sjeu liðin, frá því lög þessi öðlast gildi, hefur fjelagið fyrirgjört öllum rjettindum sínum og eru þá þessi lög úr gildi fallin.

Nd.

79. Nefndarálit

um frumvarp til laga um löggilding fjelags með takmarkaðri hluthafa ábyrgð o. s. frv.

Nefnd sú, er hin háttvirta neðri deild alþingis hefur kosið til þess að íhuga frumvarp þetta, hefur yfirfarið það rækilega og rætt það á fundum sínum, og er álit hennar um það í stuttu máli á þessa leið.

Það er einhuga álit nefndarinnar, að aðalkjarni frumvarps þessa geti, ef það yrði að lögum, haft afarmikla þýðingu fyrir land vort, þar sem samgöngur vorar bæði innan lands og milli Íslands og útlanda mundu þá bæði aukast að miklum mun og verða miklu hagfelldari en nú á sjer stað; en góðar og greiðar samgöngur eru eins og reynslan sýnir og allir játa hinn öflugasti hyrningarsteinn undir velmegun og þrifum hvernar þjóðar sem er. Nefndin áltur því mikinn ábyrgðarhluta fyrir fulltrúa þjóðarinnar að vísa frumvarpinu algerlega á bug, en dylst hins vegar ekki, að fjölmargir agnóar eru á því, sem laga þarf, ef vel á að fara, og hefur hún leitast við að gera það eptir föngum.

Frumvarpið fer fram á, að löggjafarvaldið löggildi 5 manna nefnd sem stofnendur hlutafjelags, og veiti þessu fjelagi ýms rjettindi gegn ákveðnum skyldum, er það aptur tekur sjer á herðar, en sem tvisýnt getur verið, hvort það er fært um að uppfylla. Þetta form er nýmæli hjá oss og virðist nefndinni því vafasamt, hvort ráðlegt væri að aðhyllast það; en eptir að hún hafði íhugað það mál vandlega og sannfært sig um, að slíkt form er algengt í lögum slíkrar menntaþjóðar sem Bretar eru, án þess að tjón hafi að orðið, eða illa þótt á því fara, fannst nefndinni ekki ástæða til að vikja frá því, en hefur hins vegar leitast við að tryggja skilyrðin fyrir rjettindum þeim, er frumvarpið veitir slíku hlutafjelagi svo, að landið geti einskis í misst, þótt svo kynni að fara, að fjelaginu yrði um megn að uppfylla skyldur sínar eða eitthvað af þeim.

Rjettindi þau, sem frumvarpið fer fram á, að löggjafarvaldið veiti hlutafjelagi þessu, eru fyrst og fremst þau, að fjelagið fái einkarjett, er gildi um 15 ára bil, til þess að leggja járnbrautir gegnum 9 af sýslum landsins. Þótt

engin trygging sje fyrir því, að fjelagið noti þennan einkarjett, og jafnvel lítil líkindi til, að það leggi járnbrautir nema á nokkrum hluta af því svæði, sem einkarjettur þess nær til á þessu 15 ára tímabili, álitur nefndin, að engin áhætta sje, að veita þennan einkarjett, eins og fjelagið óskar eftir, með því að engin líkindi eru til, að nokkur muni keppa um þennan rjett á næstu 15 árum, og landið því eigi fara á mis við neinn hagnað, þótt hann sje veittur þessu fjelagi.

Enn fremur fer frumvarpið fram á, að löggjafarvaldið veiti fjelaginu heimild til að kaupa land undir brautir sínar, leggja telegrafa og telefóna með fram þeim og út frá þeim, nota ýms náttúruöfl, byggja og eiga hús, skip, báta, bryggjur og margt fleira. Nefndinni þykir því síður ástæða til að neita fjelaginu um heimild til þessa, sem því mundi flest af því heimilt samkvæmt núgildandi lögum, enda sumt af því óhjákvæmilegt til þess að geta lagt hinar fyrirhuguðu járnbrautir og haldið uppi lestaferðum á þeim. Það sem nefndin einkum hefur að athuga við flest af þessum heimildarákvæðum ásamt mörgum öðrum ákvæðum viðvikjandi stjórn fjelagsins, fyrirkomulagi, fundarhöldum o. fl., sem virðist bezt eiga heima í aukalögum fjelagsins, er einkum það, að vafasamt gæti virzt, hvort það eigi við og fari vel á því í formlegu tilliti, að taka þessi ákvæði upp í slík lög sem þessi eiga að vera. En með því að slíkt er algengt í samskonar lögum hjá öðrum þjóðum, virðist nefndinni eigi ástæða til að fella neitt af þessum ákvæðum burt, þótt sum af þeim kunni að þykja allsendis óþörf, með því að það getur þó haft töluverða þýðingu fyrir útlendinga, er gerast vilja hluthafar í fjelaginu, en eigi þekkja íslensk lög, að geta af þessum lögum einum sjeð, hvað fjelaginu sje heimilt að gera hjer á landi. Hins vegar hefur nefndin álitid sjer annt um að tryggja svo öll skilyrði fyrir heimildum þeim, er veittar eru, að landsbúar geti engan óhag af því beðið, þótt fjelagið neyti þeirra.

Loks fer frumvarpið fram á, að landssjóður Íslands greiði hlutfjelaginu 100,000 kr. á ári í 30 ár gegn því að fjelagið byggji 50 (enskra) mílna járnbraut hjer á landi og haldi uppi siglingum milli Reykjavíkur og Liverpool (að minnsta kosti 18 ferðir á ári) og kringum strendur landsins (febrúar—nóvember) á skipum með ákveðinni stærð og hraða. Er svo tilætlazt, að helmingur þessa árgjalds greiðist sem styrkur til brautargerðar og lestaferða á henni, en hinn helmingurinn sem styrkur til hinna fyrirhuguðu skipaferða, þó svo að hvortveggi styrkurinn sje bundinn við annan á sömu hönd. Þetta er aðalkjarni frumvarpsins og sje honum raskað eða hann skertur, er frumvarpið sjálft fallið.

Nefndin verður nú að álita, að þótt árgjald það, sem hjer er farið fram á, sje nokkuð hátt, þá sje það þó eigi landinu um megn að greiða það, ef svo miklir hagsmunir eru í aðra hönd, að það virðist tilvinnandi. Nefndin verður og að álita, að samgöngufæri þau, sem í boði eru gegn þessu gjaldi, mundu efla svo verzlun og aðra atvinnuvegi landsins, að eigi sje horfandi í þetta gjald. Hitt þykir nefndinni athugaverðara, hvort rjett sje og ráðlegt að binda landsjóði slíka byrði á herðar um jafnlangan tíma og farið er fram á, einkum að því er tillagið til skipaferðanna snertir. Meiri hluti nefndarinnar álitur þó, að

að þetta sje, þegar á allt er litið, engin frágangssök og ræður því hinna háttvirtu deild til þess að fallast bæði á upphæð gjaldsins og gjaldtímann, en leggur jafnframt til, að breyta ákvæðum frumvarpsins og bæta inn í það nokkrum nýjum skilyrðum til tryggingar fyrir því, að engin gjöld lendi ófyrirsynju á landskjóðnum, ef fjelagið uppfyllir eigi að fullu skyldur sínar. Meiri hluti nefndarinnar lítur svo á, að þótt mögulegt kynni að verða, — sem þó er harla óvist, — að fá viðlíka skipaferðir og þær, sem tilskildar eru í frumvarpinu, fyrir minna árgjald eptir svo sem 10—15 ára bil, þá muni eins haganlegt fyrir landsbúa, að verja mismuninum til aukinna strandferða eins og að draga hann frá árgjaldinu, og hafa strandferðirnar hinar sömu og áður, hvort sem þær nægðu flutningsþörfinni eður eigi, og hefur því sett inn ákvæði í þessa átt.

Þótt meiri hluti nefndarinnar þannig geti fallist á meginatriði frumvarpsins, þykir nefndinni því svo ábótavant bæði að formi, orðfæri og tryggingarákvæðum, að nauðsyn beri til að semja það upp að nýju. Nefndin ræður því hinna háttvirtu deild til að fella frumvarp það, sem henni var fengið til meðferðar, en kemur í þess stað fram með nýtt frumvarp, sem meiri hluti nefndarinnar ræður deildinni til að samþykkja.

Neðri deild alþingis, 14. ágúst 1894.

Jens Pálsson,	Valtýr Guðmundsson,	Skúli Thóróddsen.
formaður.	skrifari og framsögum.	
Sigurður Gunnarsson,	Jón Jensson.	

Við sjáum okkur ekki fært að ráða h. h. þingdeild til að samþykkja frumvarp meiri hlutans.

1. Af því, að málið vantar nauðsynlegan undirbúning.

2. Að okkur þykir mjög ísjárvert að skuldbinda þjóðina með lögum til að greiða 100,000 kr. árlega í 30 ár, þ. e. alls 3 millíónir, án þess að henni hafi áður gefizt kostur á, að segja í nokkru álit sitt um málið og þessi miklu fjárframlög, sem því tylgja, þar sem okkur á hinn bóginn dylst eigi, að innan skamms yrði að auka gjöld á landsmönnum, ef þessu máli yrði framgengt.

3. Að vonandi er, að framfarir í landinu aukist svo, og samgönguþarfirnar við önnur lönd vaxi svo eða breytist, að ísjárvert sje, að binda skipaferðir, sem miðaðar eru við núverandi ástand í 30 ár.

Neðri deild alþingis, 14. ágúst 1894.

Tryggvi Gunnarsson, Jón Jónsson, þm. Eyf.

Nd.

80. Tillaga til þingsályktunar.

Frá Benidikt Sveinssyni.

Neðri deild alþingis ályktar að skipa nefnd til að íhuga og gjöra tillögur um það, á hvern hátt þjóð og þing skuli minnast þess árið 1895, að hið endurreista alþingi Íslendinga þá er orðið 50 ára gamalt.

Nd.

81. Breytingar- og viðaukatillögur

við frumv. til laga um undirbúning verðlagsskráa. Frá Birni Sigfússyni, Guðjóni Guðlaugssyni og Jóni Jónssyni þm. A. S.

1. Við 1. gr. Orðin: „en verðlag á kaupstaðarvörum . . . til enda greinarinnar falli burt.
2. — — — bætist: (sem ný málsgrein). Nú er einhver tegund landaura sem hefur ekki gengið kaupum nje söllum mót peningum það ár í hreppnum eða bæjarfjlaginu, skal þá setja það verð á þessa vörutegund, er semjendum verðlagsskýrslunnar kemur saman um að muni vera hæfilegt, með tilliti til þess, hvað sú eða samskonar vörutegund hefur gengið kaupum eða söllum í næstu sveitum eða verzlunarstað. Nú hefur einhver vörutegund að vísu verið seld eða keypt fyrir peninga, en með óvanlega lágu eða háu verði, sem sjerstakar ástæður hafa valdið, skal þá ekki leggja það verð til grundvallar fyrir samningi verðlagsskýrslunnar. Skýrsla þessi skal lögð fram til sýnis á hentugum stað í hreppnum eða bæjarfjlaginu í 2 vikur.
3. — 2. — Greinin orðist þannig: Verðlagsskýrslur þessar skulu sendar hlutaðeigandi sýslumanni fyrir lok nóvembermánaðar ár hvert, en sýslumaður semur eptir þeim eina aðalskýrslu fyrir hjerad hvert, og sendir hana með tilheyrandi fylgiskjöllum til stiptsyfirvaldanna, en stiptsyfirvöldin staðfesta verðlagsskrá fyrir hvert hjerad, og annast um prentun hennar og birtingu. Kostnaður við prentunina greiðist úr landsþjóði.
4. — 4. gr. Greinin orðist þannig: Numin eru úr gildi ákvæði þau í konungsráðgjörð 16. júlí 1817, er koma í bága við lög þessi, og konungsráðgjörð 2. marz 1853.

Ed.

82. **Frumvarp**

til stjórnarskipunarlaga um hin sjerstöku málefni Íslands. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í Nd.

I.

1. gr. Í öllum þeim málefnum, sem varða Ísland sjerstaklega, hefur landið löggjöf sína, dómsvald og stjórn út af fyrir sig, á þann hátt, að löggjafarvaldið er hjá konungi og alþingi í sameiningu, framkvæmdarvaldið hjá konungi og dómsvaldið hjá dómendum.

2. gr. Hin sjerstaklegu málefni landsins eru þessi:

1. Hin borgaralegu lög, hegningarlögin og dómgæzlan, er hjer að lýtur.
2. Lögreglumálefni.
3. Kirkju- og kennslumálefni.
4. Lækna- og heilbrigðismálefni.
5. Sveita- og fátækramálefni.
6. Vegir og póstgöngur landsins.
7. Landbúnaður, fiskiveiðar, verzlun, siglingar og aðrir atvinnuvegir.
8. Skattamál bein og óbein.
9. Þjóðeignir, alþjóðlegar stofnanir og sjóðir.

Meðan Ísland hefur ekki fulltrúa á ríkisþinginu, en það er komið bæði undir hinu sjerstaka löggjafarvaldi landsins, konungi og alþingi, og löggjafarvaldi ríkisins, leggur landið ekkert til almennra ríkisparfa. En á hinn bóginn tekur það heldur engan þátt á meðan í löggjafarvaldinu um almenn ríkismál.

3. gr. Konungurinn hefur hið æðsta vald í öllum hinum sjerstaklegu málefnum landsins, með þeim takmörkunum, sem settar eru í stjórnarskrá þessari, og lætur landstjóra, sem hefur aðsetur sitt í landinu, framkvæma það.

4. gr. Konungur skal vinna eið að stjórnarskrá Íslands. Af eiðstaf konungs skal gjöra tvö samhljóða frumrit, og skal senda alþingi annað þeirra til geymslu, en hitt skal geyma í leyndarskjafasafninu.

5. gr. Konungur er ábyrgðarlaus, hann er heilagur og friðhelgur.

6. gr. Konungur skipar landstjóra og víkur honum frá völdum. Landstjóri hefur í umboði konungs hið æðsta vald í öllum hinum sjerstöku málefnum landsins, svo sem mælt er fyrir í stjórnarskrá þessari. Landstjóri skal vinna eið að stjórnarskránni. Laun hans skal ákveða með lögum.

7. gr. Landstjóri tekur sjer ráðgjafa og getur vikið þeim úr völdum. Ráðgjafarnir hafa á hendi stjórnarstörfin og bera ábyrgð á þeim. Ábyrgð þessa skal ákveða með lögum.

Undirskript konungs eða landstjóra í umboði hans undir ályktanir þær, er snerta löggjöf og stjórn, veitir þeim gildi, þá er einn ráðgjafi eða fleiri skrifa undir með honum. Ráðgjafi sá, er undir ályktun ritar með konungi eða landstjóra, ber ábyrgð á henni.

8. gr. Ráðgjafar skulu eigi vera fleiri en þrír, og skal einn vera æðstur þeirra. Landstjóri og ráðgjafar er landsráð, og landstjóri forseti þess. Í landsráðinu skal ræða lagafrumvörp öll og mikilsverð stjórnarmálefni. Deyi landstjóri eða hindrist á annan hátt, stendur hinn æðsti ráðgjafi fyrir stjórn þang-

að til konungur nefnir annan landstjóra, eða landstjóri tekur aptur við stjórninni.

9. gr. Landstjóri eða neðri deild alþingis getur kært ráðgjafana fyrir embættisrekstur þeirra. Í þeim málum dæmir landsdómur.

10. gr. Landstjóri veitir öll þess konar embætti, sem konungur hefur veitt hingað til. Breyting má á þessu gjöra með lögum. Engan má skipa embættismann á landinu, nema hann hafi hin almennu rjettindi innborinna manna, og þar á ofan hafi fært sönnur á, að hann hafi fullnægt hinum gildandi ákvæðum um kunnáttu í máli landsins. Hver embættismaður skal vinna eið að stjórnarskránni. Landstjóri getur vikið embættismönnum frá, og fer þá um eptirlaun þeirra svo sem lög mæla fyrir. Landsstjóri getur flutt embættismenn úr einu embætti í annað, þó svo, að þeir missi einskis í af embættis-tekjum, og að þeim sje gefinn kostur á, að kjósa, hvort þeir vilji heldur embættaskiptin, eða þá lausn frá embætti með eptirlaunum þeim, er almennar reglur ákveða. Með lögum má undanskilja ýmsa embættismannaflokka, auk emsættismanna þeirra, sem nefndir eru í 53. gr. Með lögum má afnema öll eptirlaun.

11. gr. Landstjóri stefnir saman reglulegu alþingi annaðhvort ár. Án samþykkis landstjóra má þingið eigi setu eiga lengur en 10 vikur. Breyta má þessum ákvæðum með lögum.

12. gr. Landstjóri getur frestað fundum hins reglulega alþingis um tiltekinn tíma, en þó eigi lengur en 4 vikur, nema alþingi samþykki það, og ekki nema einu sinni á ári.

13. gr. Landstjóri getur rofið aðra eða báðar deildir alþingis, og skal þá stofna til nýrra kosninga, áður tveir mánuðir sjeu liðnir frá því þingið var rofið, og skal þá stefna þinginu saman aptur næsta ár eptir að það var rofið. Þó má landstjóri hvoruga deild alþingis rjúfa án samþykkis hennar, eptir að hann hefur stefnt reglulegu alþingi saman, eða það er saman komið samkvæmt 24. gr., fyrri en alþingi hefur saman verið 10 vikur.

14. gr. Landstjóri getur stefnt alþingi saman til aukafunda, og ræður hann, hversu langa setu það þá skuli eiga.

15. gr. Landstjórinn getur lagt fyrir alþingi frumvarp til laga og ályktana.

16. gr. Undirskript konungs eða landstjóra þarf til þess, að veita ályktunum alþingis lagagildi. Landstjóri annast um, að lögin verði birt og að þeim verði fullnægt. Sje lagafrumvarp, sem alþingi hefur fallið á, ekki staðfest á undan næsta reglulegu alþingi, er það fallið niður. Staðfesting konungs þarf til breytingar á stjórnarskránni eða viðauka við hana, svo sem síðar er fyrir mælt í 71. gr.

17. gr. Þegar brýna nauðsyn ber til, getur konungur eða landstjóri gefið út bráðabyrgðarlög milli alþinga; þó mega slík lög ekki koma í bága við stjórnarskrána, enda falla þau úr gildi, nema næsta alþingi á eptir samþykki þau. Eigi má gefa út bráðabyrgðarfjárlög fyrir það fjárhagstímabil, er fjárlög eru samþykkt fyrir af alþingi.

18. gr. Landstjóri veitir leyfi þau og undanþágur frá lögum, sem tíðkamt hafa, eptir reglum þeim, sem farið hefur verið eptir hingað til.

19. gr. Konungur náðar menn og veitir almenna uppgjöf á sökum. Ráðgjöfunum getur hann eigi gefið upp sakir fyrir brot á stjórnarskránni nje fyrir önnur brot, sem landsdómur hefur dæmt þá fyrir, nema því að eins að neðri deild alþingis samþykki.

II.

20. gr. Á alþingi eiga setu 36 þjóðkjörnir menn. Kosning þeirra gildir venjulega fyrir 6 ára tímabil. Stytta má tímabil þetta með lögum. Deyi nokkur eða fari frá af þeim, sem kosnir eru til þingsetu, meðan á kjörtímanum stendur, skal kjósa annan í hans stað til þingsetu fyrir það tímabil, sem eptir er af kjörtímanum.

21. gr. Alþingi skiptist í tvær deildir, efri þingdeild og neðri þingdeild. Í efri þingdeild sitja 12 menn, er kjósa skal um land allt eptir ákvæðum þeim, er sett verða í kosningarlögunum. Í neðri deild sitja 24 þingmenn, kosnir í kjördæmum. Tölu þingmanna má breyta með lögum.

22. gr. Kosningarrjett til alþingis hafa :

- a. allir búandi menn, húsmenn, borgarar, þurabúðarmenn og aðrir húsráðendur, sem greiða gjöld til almennra þarfa;
- b. embættismenn;
- c. þeir, sem tekið hafa lærdómspróf við háskólann, prestaskólann eða lækna-skólann í Reykjavík, eða eitthvert annað þessháttar opinbert próf, sem nú er, eða kann að verða sett, þó ekki sjeu þeir í embætti, ef þeir eru ekki öðrum háðir.

Þó getur enginn átt kosningarrjett, nema hann sje orðinn 25 ára að aldri, þegar kosningin fer fram, hafi óflekkað mannorð, hafi verið heimilisfastur í kjördæminu eitt ár, sje fjár síns ráðandi og honum sje ekki lagt af sveit, eða, hafi hann þegið sveitarstyrk, að hann þá hafi endurgoldið hann. eða honum hafi verið gefinn hann upp.

23. gr. Kjörgengur til alþingis er hver sá, sem hefur kosningarrjett samkvæmt því sem nú var sagt, ef hann:

1. ekki er þegn annars ríkis eða er í þjónustu þess;
2. hefur að minnsta kosti síðustu 5 ár verið í löndum þeim í norðurálfunni, sem liggja undir Danaveldi.

Kjörgengi til efri deildar skal þó bundið við 35 ára aldur. Kjósa má þann mann, sem á heima utan kjördæmis, eða hefur verið innan kjördæmis skemur en eitt ár.

Með lögum má veita konum kosningarrjett og kjörgengi til alþingis. Nákvæmari reglur um kosningarnar verða settar í kosningarlögunum.

III.

24. gr. Alþingi skal koma saman fyrsta virkan dag í júlímánuði annað hvort ár, hafi landstjóri ekki tiltekið annan samkomudag sama ár.

Með lögum má ákveða, að hið reglulega alþingi komi optar saman eður á öðrum tíma.

25. gr. Samkomustaður alþingis er í Reykjavík. Þó getur landstjóri eptir atvikum skipað fyrir um, að alþingi komi saman á öðrum stað í landinu.

26. gr. Alþingi er friðheilagt. Enginn má raska friði þess eða frelsi.

27. gr. Alþingi sker sjálft úr, hvort þingmenn þess sjeu löglega kosnir.

28. gr. Sjerhver nýr þingmaður skal vinna eið að stjórnskránni, undir eins og viðurkennt er, að kosning hans sje gild.

29. gr. Alþingismenn eru eingöngu bundnir við sannfæring sína og eigi við neinar reglur frá kjösendum sínum.

Embættismenn þeir, sem kosnir eru til alþingis, þurfa ekki leyfi stjórnarinnar til þess að þiggja kosninguna, en skyldir eru þeir til að annast um, að embættisstörfum þeirra verði gegnt án kostnaðar fyrir landsjóðinn.

30. gr. Hvor þingdeild á rjett á, að bera upp frumvörp til laga og ályktana og samþykkja þau fyrir sitt leyti; einnig má hvor þingdeildin fyrir sig senda konungi eða landstjóra ávörp.

31. gr. Hvor þingdeild getur sett nefndir af þingmönnum til þess að rannsaka mikils varðandi málefni. Þingdeildin getur veitt nefndum þessum rjett á, að heimta skýrslur, munnlegar og brjeflegar, bæði af embættismönnum og öðrum.

32. gr. Engan skatt má á leggja, nje breyta, nje aftaka, nema með lögum; ekki má heldur án lögákvæða taka lán, er skuldbindi landið, nje selja eða á annan hátt láta af hendi neina af fasteignum landsins, nje skerða þann hluta viðlagasjóðs, sem ákveðinn verður með lögum.

33. gr. Ekkert gjald má greiða af hendi, nema heimild sje til þess í fjárlögum eða fjáraukalögum.

34. gr. Jafnskjótt sem hið reglulega alþingi er komið saman, skal leggja fyrir það frumvarp til fjárlaga fyrir fjárhagstímabilið, sem í hönd fer. Með tekjunum skal telja bæði hið fasta tillag og aukatillagið úr hinum almenna ríkissjóði.

Gjöld, sem ákveðin eru með eldri lögum, tilskipunum, konungsráðum eða öðrum gildum ákvæðum, skal, þangað til breyting verður á því gjörð með lögum, tilfæra í fjárlögum, svo sem gjöld þessi hafa ákveðin verið.

Frumvarpið til fjárlaganna og eins frumvörp til fjáraukalaga skal jafnan fyrst leggja fyrir neðri deild alþingis.

35. gr. Hvor þingdeild kys yfirskoðunarmann, og skulu þeim veitt laun fyrir starfa sinn. Yfirskoðunarmenn þessir eiga að gagnskoða reikninga hvers árs um tekjur og gjöld landsins, og gæta þess, að tekjur landsins sjeu þar allar taldar og að ekkert hafi verið goldið út án heimildar. Þeir geta krafist að fá allar skýrslur þær og skjöl, sem þeim þykir þurfa. Síðan skal semja reikning fyrir fjárhagstímabilið, og leggja hann fyrir alþingi, ásamt með athugasemdum yfirskoðunarmanna, til fullnaðarúrslita.

36. gr. Ekkert lagafrumvarp má samþykkja til fullnaðar, fyr en það hefur verið rætt þrisvar í hvorri þingdeild.

37. gr. Þegar lagafrumvarp er samþykkt í annari hvorri þingdeildinni, skal það lagt fyrir hina þingdeildina í því formi, sem það er samþykkt í. Verði

þar breytingar á gjörðar, gengur það aptur til hinnar fyrri þingdeildar. Verði hjer aptur gjörðar breytingar, fer frumvarpið af nýju til hinnar deildarinnar. Gangi þá enn eigi saman, ganga báðar deildirnar saman í eina málstofu, og leiðir alþingi þá málið til lykta eptir eina umræðu. Þegar alþingi þannig myndar eina málstofu, þarf til þess að gjörð verði fullnaðarályktun á máli, að tveir þriðjungar þingmanna úr hvorri deild sjeu á fundi og eigi þátt í atkvæðagreiðslunni; ræður þá atkvæðafjöldi úrslitum um hin einstöku málsatriði, en til þess að lagafrumvarp, að undanskildum frumvörpum til fjárlaga og fjáráukalaga, verði samþykkt í heild sinni, þarf aptur á móti að minnsta kosti, að tveir þriðjungar atkvæða þeirra, sem greidd eru, sjeu með frumvarpinu.

38. gr. Meðan alþingi stendur, má ekki taka neinn alþingismann fastan fyrir skuldir án samþykkis þeirrar deildar, er hann situr í, nje heldur setja hann í varðhald eða höfða mál móti honum, nema hann sje staðinn að glæp.

Enginn alþingismaður verður krafinn til ábyrgðar utan þings fyrir það, sem hann hefur talað á þinginu, nema þingdeildin, sem hann á sæti í, leyfi.

39. gr. Ef sú breyting, er sviptir mann kjörgengi, verður á högum þess manns, sem löglega er kosinn, missir hann rjett þann, sem kosningunni fylgir.

40. gr. Ráðgjöfunum skal heimilt vegna embættisstöðu sinnar að sitja á alþingi, og þeir eiga rjett á, að taka þátt í umræðunum eins opt og þeir vilja, en gæta verða þeir þingskapa.

Atkvæðisrjett hafa ráðgjafar því að eins, að þeir sjeu kosnir alþingismenn.

41. gr. Hvor þingdeild og eins hið sameinaða alþingi kys sjálft forseta sinn og varaforseta.

42. gr. Hvorug þingdeildin má gjöra ályktun um neitt, nema að minnsta kosti tveir þriðjungar þingmanna sjeu á fundi og greiði þar atkvæði.

43. gr. Heimilt er þingmanni að bera upp í þeirri þingdeild, sem hann á sæti í, hvert það málefni, er almenning varðar, ef þingdeildin leyfir, og beiðast skyrslu um það.

44. gr. Hvorug þingdeildin má taka nokkurt málefni til meðferðar á þingi, nema einhver þingdeildarmanna taki það að sjer til flutnings.

45. gr. Þyki þingdeild ekki ástæða til að gjöra ályktun um eitthvert málefni, þá getur hún vísað því til landstjórnarinnar.

46. gr. Fundi beggja þingdeilda og hins sameinaða alþingis skal halda í heyrandi hljóði. Þó getur forseti, eða svo margir þingmenn, sem til er tekið í þingsköpunum, krafizt, að öllum utanþingsmönnum sje vísað burt, og skal þá þingið eða þingdeild sú, er hlut á að máli, skera úr, hvort ræða skuli málefnið í heyrandi hljóði eða eigi.

47. gr. Þingsköp hins sameinaða alþingis og beggja þingdeilda skal sejta með lögum.

IV.

48. gr. Landsdómur skal skipaður dómendum hins æðsta dómstóls innanlands og öllum þingmönnum efri deildar. Ryðja má sá, er kærður er, allt að

5 menn úr dómi, þó svo, að jafnan sitji dóminn eigi færri en 2 dómendur hins æðsta dómstóls. Jafnan skal tala dómenda á stöku standa, og skal því, ef til kemur, einn úr vika eptir hlutkesti. Landsdómur velur forseta sinn. Endi kjörtími meðan á máli stendur í landsdómi, halda þó efri deildar menn sæti sínu í dóminum. Rjettarfarið við dóm þennan skal ákveða með lögum.

49. gr. Landsdómur einn dæmir í þeim málum, er landstjóri eða neðri deild alþingis býr til á hendur ráðgjöfunum.

50. gr. Skipun dómsvaldsins skal ákveða með lögum.

51. gr. Dómendur skera úr öllum ágreiningi um embættistakmörk yfirvaldanna. Þó getur sá, sem þar um leitar úrskurðar, ekki komið sjer hjá, að hlýða yfirvaldsboði í bráð, með því að skjóta málinu til dóms.

52. gr. Dómsvaldið skal greina frá umboðsvaldinu með lögum.

53. gr. Dómendur skulu í embættisverkum sínum fara einungis eptir lögum. Þeim dómendum, sem ekki hafa að auki umboðsstörf á hendi, verður ekki vikið úr embætti nema með dómi, og ekki verða þeir heldur fluttir í annað embætti á móti vilja þeirra, nema þegar verið er að koma nýrri skipun á dómstólana. Þó má veita þeim dómara, sem orðinn er fullra 65 ára gamall, lausn frá embætti, en eigi skal hann missa neins í af launum sínum.

V.

54. gr. Hin evangelisk-lútherska kirkja er þjóðkirkja landsins, og skal þjóðfjlagið því styðja hana og vernda.

Sambandinu milli þjóðkirkju og landstjórnar skal skipa með lögum.

55. gr. Landsmenn eiga rjett á að stofna fjelög til að þjóna guði með þeim hætti, sem bezt á við sannfæringu hvers eins. Þó má eigi kenna eða fremja neitt, sem er gagnstættgóðu siðferði og allshjerjarreglu.

56. gr. Rjettindi trúarfjelaga þeirra, sem frábrugðin eru þjóðkirkjunni, skal ákveða með lagaboði.

57. gr. Enginn má missa neins í af þegnriettindum sakir trúarbragða sinna, nje heldur þeirra vegna skorast undan almennum fjelagsskyldum.

VI.

58. gr. Hvern, sem tekinn er fastur, skal án undandrátta leiða fyrir dómara, og sje hann þá eigi þegar látinn laus, skal dómari, áður sólarhringur sje liðinn, leggja rökstuddan úrskurð á, hvort hann skuli í varðhald setja. Megi láta hann lausan mót veði, skal ákveða í úrskurðinum, hvert eða hversu mikið það skuli vera. Dómari og aðrir, sem viðriðnir eru, bera ábyrgð fyrir þeim, sem tekinn er fastur eða hindraður á annan hátt.

Úrskurði dómara má þegar skjóta til æðra dóms, og fer um birting og áfrýjun slíks úrskurðar sem um birting og áfrýjun dóms í sakamálum. Engan má setja í gæzluvarðhald fyrir sök, er að eins varðar fjársekt eða einföldu fangelsi.

59. gr. Heimilið er friðheilagt. Ekki má gjöra húsleit nje kyrsetja brjef og önnur skjöl, nje rannsaka þau, án dómsúrskurðar, nema lög sjerstaklega leyfi.

60. gr. Eignarrjetturinn er friðhelgur. Engan má skylda til að láta af hendi eign sína, nema almennings þörf krefji; þarf til þess lög og komi fullt verð fyrir.

61. gr. Öll bönd þau, sem hamla frelsi í atvinnuvegum og jafnrætti manna til atvinnu, og eigi eru byggð á almennings heillum, skal af taka með lögum.

62. gr. Sá, sem ekki getur sjeð fyrir sjer og sínum, og sje hann ekki skylduómagi annars manns, skal eiga rjett á, að fá styrk úr almennum sjóði, en þá skal hann háður vera takmörkunum þeim, er lögin áskilja.

63. gr. Hafi foreldri eigi efni á að fræða sjálf börn sín, eða sjeu börnin munaðarlaus og óreigar, er það skylda þjóðfjelagsins, að sjá þeim fyrir uppfræðingu og framfæri.

64. gr. Hver maður á rjett á, að láta í ljósi hugsanir sínar á prenti, en þó verður hann að ábyrgjast þær fyrir dómi. Ritskoðun og aðrar tálmanir fyrir prentfrelsi má aldrei lögleiða.

65. gr. Rjett eiga menn á að stofna fjelög í sjerhverjum löglegum tilgangi án þess að leyfi þurfi að fá til þess. Ekkert fjelag má rjúfa með stjórna-ráðstöfun. Þó má banna fjelag um stundarsakir, en þá verður þegar að búa mál til á hendur fjelaginu, til þess að það verði rofið.

66. gr. Rjett eiga menn á, að safnast saman vopnlausir. Lögreglustjórn inni er heimilt að vera við almennar samkomur. Banna má mannfundi undir berum himni, þegar uggvænt þykir, að af þeim leiði óspektir.

67. gr. Hver vopnfær maður er skyldur að taka sjálfur þátt í vörn landsins, eptir því sem nákvæmar verður ákveðið með lögum.

68. gr. Rjetti sveitarfjelaganna til að ráða málefnum sínum skal skipa með lögum.

69. gr. Skattgjaldamálum skal skipa með lögum.

70. gr. Sjerjettindi, er bundin sjeu við nafnbætur og tign, má aldrei lögleiða.

VII.

71. gr. Frumvörp, hvort heldur er til breytinga eða viðauka á stjórna-skrá þessari, má bera upp bæði á reglulegu alþingi og auka-alþingi. Nái frumvarpið um breyting á stjórna-skránni samþykki beggja þingdeildanna, skal rjúfa alþingi þá þegar og stofna til almennra kosninga af nýju. Samþykki hið nýkosna alþingi frumvarpið óbreytt, og nái það staðfesting konungs, þá hefur það gildi sem stjórna-lög.

72. gr. Þá er stjórna-skipuna-lög þessi eru staðfest, og landstjórn skipuð samkvæmt 6. og 7. gr. þeirra, er stjórna-skrá um hin sjerstaklegu málefni Íslands 5. dag janúarmánaðar 1874 numin úr gildi.

Ákvæði um stundarsakir.

Í íslenskum málum, þeim er eigi skal dæma í landsdómi samkvæmt þessum stjórna-skipuna-lögum, verður engin breyting gjörð á stöðu hæstarjettar í Danmörku, sem æðsta dóms, án þess að hið almenna löggjafarvald ríkisins taki þátt í því.

Ed.

83. Frumvarp

til laga um bann gegn botnvörpuveiðum. (Eins og það var samþykkt við 3. umr. í Nd.).

1. gr. Í landhelgi við Ísland skulu bannaðar vera fiskiveiðar með botnvörpum (trawl).

2. gr. Brot gegn 1. gr. varða sektum, 1000—10,000 kr., er renna í landssjóð, og skulu hin ólöglegu veiðarfæri og hinn ólöglegi affi upptæk og andvirði þeirra renna í landssjóð. Leggja má löghald á skip og afla og selja, að undangengnu fjárnámi, til lúkningar sektum og kostnaði.

3. gr. Nú hittist fiskiveiðaskip í landhelgi með botnvörpu innanborðs, og er þó eigi að veiðum, þá varðar það 200—2000 kr. sekt til landssjóðs, nema skipið sje að leita hafnar í neyð; hittist hið sama skip í annað sinn í landhelgi með þessi veiðarfæri innanborðs, varðar það eptir 2. gr.

4. gr. Mál þau, er rísa af brotum gegn lögum þessum skal fara með sem opinber lögreglumál.

5. gr. Lög nr. 13, 9. ágúst 1889 eru úr gildi numin.

Nd.

84. Nefndarálit

í málinu: frumvarp til laga um stofnun brunabótasjóðs og frumvarp til laga um ábyrgð fyrir eldsvoða í Reykjavíkur kaupstað o. fl.

Eptir því sem almennt er álitid, eru brunabótagjöld þau, er landsmenn nú verða að greiða útlendum fjelögum fyrir váttrygging á húseignum sínum, talsvert hærri en svo, að þau samsvari hættunni við eldsvoða hjer á landi, og styðst þetta álit bæði við reynslu undanfarinna ára og þær eðlilegu orsakir, sem liggja í því, að hús eru hjer flest litil, með fáum eldstæðum og standa strjált. Af þessu leiðir, að eigi allitill hluti brunabótagjaldanna er beinn gróði hinna útlendu fjelaga, er hjer á landi taka hús í ábyrgð fyrir eldsvoða. Auk þess sem þetta fyrirkomulag veldur fjártjóni fyrir húseigendur þá, er viðskipti eiga við slík fjelög, dregur það einnig úr áhuga manna á að váttryggja húsegnir sínar. Enn fremur er athugavert, að ýms af slíkum fjelögum eru eptirlitslaus af landsstjórnarinnar hálfu, svo að nægilega tryggingu vantar fyrir því, að fjelögin eða umboðsmenn þeirra fullnægi skuldbindingum sínum gagnvart húseigendum.

Til að bæta úr því, sem aflaga fer í þessu efni, hefur því óptsinnis verið hreift, bæði utan þings og innan, að stofnað væri innlent fjelag, er tæki hús í ábyrgð fyrir eldsvoða, fyrst og fremst til þess, að brunabótagjöldin yrðu hæfilega lækkuð, og jafnframt kæmist á fót brunabótasjóður, er væri arðberandi í landinu. Aptur á móti er það álit þeirra, sem málinu eru móthverfir, að hjer geti slíkt fjelag eigi þrifzt sökum þess. hve húseignir landsmanna, þeirra, er taka mundu þátt í fjelaginu, sjeu litils virði. En nefndin fær eigi sjeð, að þessi mótbára hafi við gild rök að styðjast. Virðingarverð húseigna þeirra, sem eigi eru notuð við jadarábúð, var árið 1891 á öllu landinu 4,252,301 kr., og fer sú upphæð vaxandi ár frá ári. Að vísu má gjöra ráð fyrir, að ýmsar húseignir gengju úr, þar sem brunabótatrygging væri eigi skyldukvöð, en aptur má bæta við eigi allfáum húsum og bæjum til sveita, sem vafalaust mundu verða tryggð í fjelaginu, ef það kæmist á fót, svo að verð þeirra húsa, er váttryggð yrðu, mætti áætla nálægt 4 miljónum króna. Ef brunabótagjöldin yrðu að meðaltali

3 þC., mundu þau alls nema 12 þúsundum króna á ári hverju, og þó nokkru af upphæð þessari væri varið til að kaupa endurvátryggingu á hinum verðmestu húseignum, gæti afgangurinn orðið álitlegur visir til brunabótasjóðs fyrir landið. En til þess að fjelagið gæti staðizt, þó óvanaleg slys bæru að höndum hin fyrstu ár, eptir að það væri stofnað, þyrfti landssjóður að ábyrgjast full skil af fjelagsins hálfu, eins og ráð er fyrir gjört í frumvörpum þeim, er alþingi hefur haft til meðferðar um þetta efni. Að öðru leyti virðist haganlegt, að allir þeir kaupstaðir og verzlunarstaðir, er vátryggja hús sín í fjelaginu, hafi hver fyrir sig sjerstakan reikning við það, og að uppbót til húseigenda, er kæmi til útborgunar á vissu árabili, ef sjóðurinn ykist meira en nauðsyn krefði til nægilegrar tryggingar, skiptist í rjettu hlutfalli við það, sem brunabótagjöldin á hverjum stað hefðu numið meiru en skaðabætur þær, er borgaðar hefðu verið einstökum húseigendum á sama tímabili. Sú tilhögun er bæði sanngjörn í sjálfu sjer, og mundi auk þess gefa bæjarmönnum á hverjum stað hvöt til að gjöra sitt til þess, að ábyrgðin þar yrði sem ljettust fyrir fjelagið.

Með því að stofna innlent brunabótafjlag væri einkum tvennt unnið, fyrst og fremst það, að landsmenn þyrftu eigi að sæta afarkostum hjá útlendum fjelögum til þess að fá ábyrgð á húseignum sínum, og í annan stað mundi vátrygging þeirra verða miklu almennari en nú tíðkast, og er það eigi litils vert atriði, hvort sem litíð er á hag einstakra húseigenda eða landsins í heild sinni, enda er þetta orðið eitt af mestu áhugamálum í mörgum hjeruðum landsins. Einkum hafa kaupstaðirnir Akureyri og Ísafjörður sýnt mikinn áhuga á málinu, og alstaðar þar sem það hefur verið borið upp á almennum fundum, hefur því verið vel tekið, nema í Reykjavík. Að visu hefur það eigi komið ljóslega fram, af hverjum ástæðum Reykjavík hefur færzt undan að taka þátt í stofnun slíks fjelags, en naumast er hægt að hugsa sjer aðra ástæðu til þess en þá, að bæjarbúar hafi óttast, að þeir yrðu að sæta lakari kjörum í hinu innlenda fjelagi en þeir hafa í hinu almenna brunabótafjelagi hinna dönsku kaupstaða. Nú er það vitanlegt, að frumkvöðlum þessa máls hefur aldrei komið annað til hugar en að Reykjavík sætti jafngöðum kjörum í hinu fyrirhugaða innlenda brunabótafjelagi, eins og hún gæti bezt fengið annarstaðar, enda álitur nefndin ekkert því til fyrirstöðu, að fjelagið væri stofnað með þeim fyrirvara, að brunabótagjöld fyrir húseignir í Reykjavík yrðu eigi sett hærri en þau nú eru í brunabótafjelagi hinna dönsku kaupstaða. Svo er það og ætlun nefndarinnar, að það fyrirkomulag á útborgun uppbótar til húseigenda, sem áður er á minnzt, mundi sjerstaklega verða, til hagsmuna fyrir Reykjavík, þar sem bæði er tryggast eptirlit með húsabyggingum til varnar gegn eldsvoða og slökkvitól og annað, sem þar að lýtur, yrðu þar ávallt í betra lagi en annarsstaðar á landinu. Það er nú hvorttveggja, að nefndin álitur hluttöku Reykjavíkur í hinu fyrirhugaða innlenda brunabótafjelagi allsendis nauðsynlega til þess, að fjelagið fái þann vöxt og viðgang, að það geti orðið að tilætludum notum, enda verður nefndin að treysta því, að Reykjavík sem höfuðstaður landsins vilji fremur styðja að því, sem miðar til eflingar öðrum kaupstöðum og verzlunarstöðum og til hagsmuna fyrir allt landið, einkum þar sem þetta getur orðið án nokkurs бага fyrir bæinn sjálfan eins og hjer á sjer stað.

Á hinn bóginn verður nefndin að telja það neyðarkost, að nokkrum kaupstað

eða verzlunarstað sje með lögum þröngvað til að taka þátt í fjelagi því, er hjer ræðir um, og fyrir því álitur hún vel til fallið, að áður enn lög eru samþykkt um stofnun slíks fjelags, sje leitað álits hlutaðeigandi bæjarstjórna og hreppsnefnda í þeim hreppum, þar sem verzlunarstaðir þeir liggja, sem ætlazt er til að taki þátt í fjelaginu. Enn fremur virðist æskilegt, að fyrir fram verði fengið álit skynberandi manns í útlöndum um, hvernig fjelaginu verði haganlegast fyrir komið. Nefndinni hefur því komið saman um, að frumvarp það til laga um stofnun brunabótasjóðs, sem henni hefur verið fengið til álita, vanti nægilegan undirbúning, og mun það verða tekið aptur af flutningsmönnum. En með því allir nefndarmenn eru samdóma um, að stofnun innlands brunabótafjelags sje mjög nýtsamt fyrirtæki og heillavænlegt fyrir land og lýð, leggjum vjer það til, að landstjórninni verði falið á hendur, að undirbúa málið sem bezt til næsta þings á þann hátt, sem bent er á hjer að framan.

Að því er snertir frumvarp það til laga um ábyrgð fyrir eldsvoða í Reykjavíkurkaupstað o. fl., er vísað hefur verið til nefndarinnar, er þess að geta, að það að vísu miðar til að lækka brunabótagjöld þau, er nú hvíla á Reykjavíkurbúum samkvæmt tilskipun 14. febrúar 1874, en hins vegar hefur það þann annmarka í för með sjer, að með því er kippt fótunum undan sjóði þeim, er þegar hefur myndast af brunabótagjöldum fyrir þann einn þriðja húsaverðsins, er Reykjavíkur kaupstaður hefur sjálfur í ábyrgð, samkvæmt 1. gr. nefndrar tilskipunar. Í annan stað er á það að líta, að svo framarlega sem Reykjavík tæki þátt í stofnun innlands brunabótafjelags, mundi sú breyting, er frumvarpið fer fram á, að eins verða til bráðabyrgða, með því frumvarpið, ef það yrði að lögum, hlyti jafnharðan að falla úr gildi, um leið og lög um innlent brunabótafjelag væru samþykkt. Nefndinni virðist því eigi nauðsyn til bera, að frumvarpið verði samþykkt á þessu þingi, einkum þar sem eigi er ætlazt til í frv., að það komi í gildi fyrr en 1. okt. næsta ár. Öðru máli er að gegna, ef svo ólíklega skyldi fara, að fyrirsjáanlegt yrði á næsta þingi, að innlent brunabótafjelag gæti eigi komið bráðlega á fót. því að þá væri eðlilegast, að Reykjavíkurbúar rjeðu sjálfir mestu um allt fyrirkomulag á eldsvoðaábyrgð bæjarins, og þar af leiddi, að rjett væri að samþykkja frumvarpið. Hefur það því orðið að samkomulagi í nefndinni, að flutningsmenn frumvarpsins taki það aptur.

Samkvæmt því, sem skýrt er frá hjer að framan, vill nefndin ráða hinni heiðruðu deild til að samþykkja svolátandi tillögu til þingsályktunar:

Alþingi ályktar að skora á landstjórnina að leggja fyrir alþingi 1895 frumvarp til laga um stofnun brunabótafjelags fyrir kaupstaði og helztu verzlunarstaði landsins að fengnu áliti hlutaðeigandi bæjarstjórna og hreppsnefnda.

Alþingi 14. ágúst 1894.

Skúli Thoroddsen.

Ólafur Briem,
formaður.
Jón Jónsson.

Þórhallur Bjarnarson,
framsögumaður.
Jón Jensson.

Nd.

85. Nefndarálit

i málinu: Frumvarp til laga um fjárforræði ómyndugra.

Hin heiðraða neðri deild alþingis hefur kosið oss í nefnd til að íhuga frumvarp til laga um fjárforræði ómyndugra, og höfum vjer rætt það á nefndarfundum. Er það álit vort, að ákvæði frumvarpsins í ýmsum greinum taki fram tilsvareandi ákvörðunum í tilskipun 18. febrúar 1847, og að frumvarpið í heild sinni miði til umbóta á löggjöfnni um fjárforræð ómyndugra. Að visu hefur nefndin komið sjer saman um nokkrar breytingar- og viðaukatillögur við frumvarpið, en þær raska eigi efni þess í neinu verulegu. Nefndin ræður því hinni heiðruðu deild til að samþykkja frumvarpið með þessum breytingum og viðaukum:

1. Við 2. gr. aðra málsgrein. Fyrir „gagnvart vandalausum mönnum jafnhæfum“ komi: sjeu þeir til þess hæfir
2. — 2. — Þriðju málsgrein. Orðið „öðrum“ falli burt.
3. — 2. — Fyrir „hefur hvorki rjett nje skyldu“ komi: er eigi skyldur
4. — 2. — Orðin „fyr en hinum fyrri fjárráðum eða innheimtu er lokið, að nokkru eða öllu“ falli burt.
5. — 3. — Fyrir „Bæjarfógetinn skal vera“ o. s. frv. til enda greinarinnar komi: Bæjarfógetar og sýslumenn skulu vera yfirfjárráðendur, hver í sinu lögsagnarumdæmi.
6. — 5. — Fyrir „frá 11. júní til sama tíma árið eptir“ komi: frá 1. janúar til 31. desember ár hvert
7. — 5. — Fyrir „nóvembermánaðar“ komi: marzmánaðar
8. — 7. — Aptan við fyrstu málsgrein bætist: „Þó skal heimilt að láta lausafje óselt, ef hinn ómyndugi er nær því orðinn myndugur, eða yfirfjárráðandi og fjárhaldsmaður sjá honum það haganlegra“.
9. — 7. — Önnur málsgrein orðist þannig: „Enn fremur má lausafje óselt vera, þegar svo stendur á, sem segir í 62. gr. laga 12. apríl 1878 um skipti á dánarbúum og fjelagsbúum o. fl.
10. — 7. — Þriðja málsgrein falli burt.
11. — 8. — Fyrir „þó skal jafnan leita álits háfyrvaldsins um þetta“ komi: enda samþykki hlutaðeigandi amtmaður söluna.
12. — 9. — Á eptir „Afgjöldum af fasteignum“ bætist inn í: og öðrum árlegum tekjum
13. — 9. — Á eptir „í peninga“ komi: og sett á vöxtu í síðasta lagi
14. — 9. — Fyrir „geti gengið í sömu aurum“ komi: hafi gengið
15. — 10. — Upphaf greinarinnar orðist þannig: „Peninga ómyndugra má lána einstökum mönnum gegn tryggu fasteignarveði. Að öðrum kosti skal setja þá á vöxtu“.
16. — 10. — Síðari málsgrein falli burtu.
17. — 11. — Fyrir „í 10. gr.“ komi: í 9. gr.
18. — 11. — Fyrir „sömu vexti og af því hefði fengizt í sjóðum þeim er ómyndugra fje er ávaxtað í“ komi: almenna lagavexti
19. — 15. — Fyrir „háfyrvaldsins“ komi: hlutaðeigandi amtmanns
20. — 17. — Orðin „sbr. tilskipun 19. des. 1821“ falli burt.

21 — 18. — Fyrir „háyfirvaldinu“ komi: amtmanni

22. — 18. — Fyrir „febrúarmánaðar“ komi: júnímánaðar

Alþingi 14. ágúst 1894.

Skúli Thoroddsen.

Guðjón Guðlaugsson
form. og framsögum.

Ólafur Briem.
Jón Jónsson.

Þó að jeg álití að engin brýn nauðsyn sje til að breyta hinum gildandi lögum um ómynduga og fjárforræði og að frumvarp það, er fyrir nefndinni lá, hafi eigi verið vel til þess fallið að byggja á því rækilega og áreiðanlega endurskoðun hinna gildandi laga í þessu efni, sjerstaklega á aukalþingi þessu, þar sem tíminn er mönnum svo mjög afskammtaður, þá hef jeg þó ekki skilízt frá meðnefudarmönnum mínum í meðferð málsins í nefndinni, heldur tekið þátt í lagfæringu frumvarpsins með þeim, eptir því sem tími hefur gefízt til þess, ef hin heiðraða þingdeild skyldi vilja láta mál þetta hafa framgang á þessu þingi.

Jón Jensson.

Nð.

86. Frumvarp

til laga um laun landsstjórnar þeirrar, er skipa skal, þá er hin endurskoðaða stjórnarskrá er staðfest. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í Ed.

1. gr. Landstjóri hefur í laun 10.000 kr. árlega og leigulausan bústað.
2. gr. Hver ráðgjafi hefur í laun árlega 5.000 kr.
3. gr. Skrifstofustjórar hafa í árslaun 2.500 kr. hver.
4. gr. Til skrifstofukostnaðar á ráðgjafaskrifstofunum hefur allt ráðaneytið umráð yfir allt að 6.000 kr. árlega.

Nð.

87. Frumvarp

til laga um afnám embætta. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í Ed.

Jafnskjótt sem stjórnarskrá um hin sjerstaklegu málefni Íslands 5. janúar 1874 er úr lögum numin og hin endurskoðaða stjórnarskrá er komin í gildi, öðlast gildi eptirfylgjandi

Lög um afnám embætta.

1. gr. Landshöfðingja, landritara, landfógeta og amtmanna-embættin skulu lögð niður; og enn fremur skulu verzleg störf greind frá biskupsembættinu.
2. gr. Breyting sú, sem verður á stöðu og verksviði biskupsins eptir 1. gr., skal að öðru leyti ákveðin nákvæmar með lögum.
3. gr. Landstjórn sú, sem skipuð verður eptir hinum endurskoðuðu stjórnarskipunarlögum, skal til bráðabyrðga annast um, að þeim störfum verði borgið, er nú liggja undir embætti þau, er afnumin skulu eptir 1. gr.
4. gr. Landstjórnin skal leggja fyrir hið fyrsta reglulegt alþingi, er kemur saman eptir að hin endurskoðuðu stjórnarskipunarlög hafa öðlast gildi, frumvarp til laga um skipun framkvæmdar- og umboðs-valdsins.

Nd.

88. Tillaga til þingsályktunar.

Flutningsmenn: Tryggvi Gunnarsson og Jón Jensson.

Neðri deild alþingis ályktar, að skora á stjórnina, að hlutast til um við stjórn Frakklands, að landssjóði gefist kostur á, að fá keypt þau tvö fiskimannahús, sem hún á í Reykjavík, með tilheyrandi lóðarbletti, annaðhvort gegn borgun í peningum eða í skiptum fyrir jafnstór og jafngóð hús á hentugum stað í bænum.

Ed.

89. Breytingartillögur

við frumvarp til laga um kosningar til alþingis. Frá nefndinni.

1. Við 7. gr. Orðið „þjóðkjörnum“ falli burt.
2. Kaffinn um kjörskrár (10.—20. gr.) færast framan við „Kjördæmi og kjörstjórnir“ í III. kafla, og greinatalan breytist eptir því.
3. Við 16. gr. Fyrir „16. gr.“ í niðurlagi greinarinnar komi: 29. gr.
4. Við 20. gr. Fyrir „9. gr.“ komi: 22. gr.

Nd.

90. Nefndarálit

um frv. til laga um nýbýli.

Nefnd sú er hin háttv. deild hefur falið að segja álit sitt um frv. til laga um nýbýli hefur ýtarlega rætt mál þetta á fundum og lætur uppi eptirfylgjandi álit og tillögur um málið.

Það er samhljóða álit nefndarinnar, að tilsk. 15. apríl 1776 „um friheit fyrir þá, sem vilja upptaka eyðijarðir og óbyggð pláz á Íslandi“ sje í marga staði óheppileg, eins og nú er orðið ástatt hér á landi. Bæði er það, að ákvæði tilskipunarinnar eru í ýmsum mikilsverðum atriðum óljós og auk þess virðist tilskipunin þröngva um of að umráðarjetti jarðeigenda og að því leyti fara mjög í bága við stefnu og anda hinnar yngri löggjafar. Nefndin hefur því álitid það rjett, að tilskipunin sje numin úr lögum. En þar eð enn þá kunna að finnast hér á landi einstakar eyðijarðir og önnur óbyggð pláss, er byggileg eru, en enginn getur helgað sjer sem sína eign, og þar eð svo getur háttað á afrjettum eða almenningum, er sveitafjelög ráða yfir, að þar megi finna býlisstæði, þá hefur nefndin þó álitid heppilegt að þeim, er reisa vilja byggð á slíkum stöðvum, væri veitt nokkur rjettindi, og fara tillögur nefndarinnar í þá átt, að veita nýbýlingi eignarrjett yfir landi því, er hann reisir byggð á, og 10 ára gjaldfrelsi fyrir sköttum þeim og gjöldum, er á jarðeignum hvila. Að því er snertir lönd þau, sem eru undir umráðum sveitarfjelaga, virðist rjett, að samþykki fjelagsins útheimtist til nýbýlisstofnunar og að áskilja megi árlegt gjald af eigninni, er ákveðið sje með fastri upphæð frá upphafi (erfðafestugjald).

Samkvæmt þessu eru því tillögur nefndarinnar þessar:

1. 1. gr. orðist þannig:

Nýbýli má stofna á eyðijörðum og í öðrum óbyggðum löndum, er enginn getur sannað sína eign. Svo má og stofna nýbýli í afrjettum og almenn-

ingum, ef sveitarstjórnir þær, er hlut eiga að, leyfa það, og sýslunefndin veitir til þess samþykki sitt.

2. 2. gr. orðist þannig:

Nú vill einhver stofna nýbýli á eyðijörð eða í óbyggðu landi og skal hann þá birta þá fyrirætlun sína í því opinberu blaði, er flytur stjórnarvalda auglýsingar. Þegar liðnir eru 6 mánuðir frá þessari birting, skal amtmaður, ef nýbýlingur óskar þess og enginn hefur á þeim fresti gefið sig fram við amtmann með heimildarskirteini fyrir landi því, er ætlað er til nýbýlis, bjóða hlutaðeigandi sýslumanni að kveðja til 4 menn og gjöra ásamt þeim áreið á landið, setja glögg landamerki og meta það til dýrleika, og ean-fremur skulu áreiðarmenn láta uppi tillögur um þau skilyrði, er þeir álita hæfilegt að setja nýbýlingi um húsabyggingar, girðingar, yrking túns og garða m. fl.

3. 3. gr. orðist þannig:

Til áreiðargjörðar þeirrar, er nefnd er í 2. gr., skal boða með 7 náttu fresti þá, er land eiga að hinu fyrirhugaða nýbýli. Mótmaeli, er fram kunna að koma við gjörðina skulu bókuð og eptirrit af gjörðinni síðan sent amt-manni, er gefur út nýbýlisbrjef til beiðanda, ef hann eigi álitur, að mót-mæli þau, er kunna að hafa komið fram, sjeu á rökum byggð.

Í nýbýlisbrjefinu, er gildir sem heimild fyrir eignrjetti nýbýlings að landinu, skulu tekin fram þau skilyrði um húsabyggingar, girðingar, yrk-ing túns og garða, m. fl., sem amtmaður, eptir tillögum áreiðarmanna, álit-ur hæfileg.

4. 4. gr. orðist þannig:

Nú vill maður taka upp nýbýli í afrjetti eða almenningi, og getur þá hlut-aðeigandi sveitarstjórn áskilið að nýbýlingur greiði sveitarsjóði árlegt erfða-festugjald af landinu, en upphæð gjaldsins skulu áreiðarmenn meta. Stofn-un slíks nýbýlis þarf eigi að auglýsa í blöðum, en að öðru leyti fer um upptöku þess eins og segir í 2. og 3. gr.

5. 5. gr. orðist þannig:

Eigi má nýbýli upp taka, er minna er metið en 5 jarðarhundruð að dýrleika.

6. Við 6. gr.

Orðin: „nema öðruvísi — sveitarstjórnarvalda“ falli burt.

7. 7. gr. falli burt.

8. 8. gr. falli burt.

9. Orðin: „hvort sem — er almenningur“ í upphafi gr. falli burt.

Upphafið orðist: „Nýbýlingur er í 10 ár“ o. s. frv.

10. Í stað „byggingarbrjefinu“ komi: „nýbýlisbrjefinu“

Í stað „byggingarskilmála“ komi: „nýbýlisskilyrði“

Í stað „byggja“ í 2. málslíð komi: „heimila“

Alpingi 15. ágúst 1894.

Guðl. Guðmundsson
framsögumaður.

Jón Jensson
skrifari,

Þorlákur Guðmundsson
formaður.

Ed.

91. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um kosningar til alþingis. Frá Sigurði Jenssyni.

Við 7. gr. Fyrir: «á tímabilinu frá 6. júní til 30. s. m.» komi: «í septembermánuði».

— 8. — Fyrir: «1. júní» komi: «1. september».

Ed.

92. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um kirkjugjald. Frá Þorkeli Bjarnasyni og Sigurði Jenssyni.

Við 6. gr. Fyrir «8 af hundraði» komi: «10 af hundraði».

Nd.

93. Frumvarp

til laga um búsetu fastakaupmanna á Íslandi. Eins og það var samþykkt við 2. umr. í n. d.

1. gr. Enginn má framvegis stofna nje reka fasta verzlun hjer á landi, nema hann sje hjer búsettur, haldi hjer dúk og disk.

2. gr. Kaupmenn þeir, sem nú eiga fastar verzlunir hjer á landi, en eru búsettir erlendis, skulu þó, meðan þeir eiga þær, mega reka slíkar verzlunir á þann hátt, sem lög hingað til hafa leyft.

3. gr. Sá sem gjörir sig sekan í broti eða yfirhyllingu gegn lögum þessum, skal sæta 200—5000 kr. sektum, er renna í landssjóð. Skulu verzlunarhús hans, skip, verzlunaráhöld og vörur, sem yfirhyllingin nær yfir, og finnst hjer á landi, gjörðar upp-tækar, og andvirði þeirra renna í landssjóð.

4. gr. Með mál út af brotum gegn lögum þessum, skal farið, sem opinber lög-reglumál.

5. gr. Ákvarðanir þær í opnu bræfi 1. júní 1792 og öðrum lagaboðum, sem koma í bága við lög þessi, eru úr gildi felldar.

Ed.

94. Frumvarp

til laga um bann gegn því að sleppa hvalleifum frá hvalveiðastöðvum, svo að reki á annara manna fjörur. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í n. d.

1. gr. Öllum hvalveiðamönnum á Íslandi er bannað, að sleppa hval eða nokkrum hvalleifum frá veiðistöðum sínum, svo að reki á annara manna fjörur.

Sömuleiðis skulu allir hvalveiðamenn hafa lóð sína girta með gripheldum girðingum fyrir sandfje, nautpeningi og hrossum.

2. gr. Brot gegn lögum þessum varða 200—2000 króna sektum, er renna í landssjóð.

3. gr. Mál, sem rísa út af brotum á lögum þessum, skal farið með sem opinber lögreglumál.

Ed.

95. Breytingar og viðaukatillögur

við frumv. til laga um kirkjugjald. Frá Þorleifi Jónssyni.

1. Við 7. gr. Á eftir orðunum: »sem kirkjan hefur haft á árinu«, komi: og gera við reikninginn þær athugasemdir, sem hann finnur ástæðu til; skal síðan reikningshaldara gefinn kostur á að svara þeim. Eftir það skal endurskoðari semja tillögur sínar við reikninginn.
2. — — — Á eftir orðunum: »reikningar kirkna«, komi: ásamt athugasemdum, svörum og tillögum.
3. — 8. — Greinin verði þannig: Með lögum þessum eru úr gildi felld öll lagaákvæði um tífund til kirkju, ljóstoll og legkaup, 4.—6. gr. tilsk. 27. jan. 1847, reglugjörð 17. júlí 1782 13. gr. og 15. gr. að því er snertir skylduvinnu við kirkjur, 2. og 3. gr. laga 22. maí 1890 um innheimtu og meðferð á kirknafje, svo og önnur ákvæði í lögum, sem koma í bága við lög þessi.

Ed.

96. Frumvarp

til viðaukalaga við lög um prentsmiðjur 4. des. 1886. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í n. d.

Skyldur þær, sem lagðar eru á prentsmiðjur hjer á landi með 2. gr. í lögum um prentsmiðjur 4. des. 1886, gilda einnig, að því er snertir bókasafn Austuramtsins, þannig að hver prentsmiðja skal láta því í tje 1 eintak af öllu því er prentað er, hvort sem það er smátt eða stórt.

Um brot gegn lögum þessum fer sem segir í nefndum lögum um prentsmiðjur 4. gr.

Nd.

97. Breytingartillaga

við frumvarp til laga til að gjöra samþykktir um hindrun sandfoks og um sandgræðslu. Þingskj. 77. Frá Sighvati Árnasyni og Þórði Guðmundssyni.

Við 1. gr. Á eftir orðunum »sandfoks og« bætist inn í »um«.

Ed.

98. Tillaga til þingsályktunar

um innflutningstoll af íslenskri síld á Rússlandi. Eins og hún var samþykkt við eina umr. í n. d.

Alþingi ályktar að skora á ráðgjafa Íslands, að hann leitist við að fá því framgengt við stjórn Rússlands, að sem vægust kjör fáið, að því er snertir innflutningstoll af íslenskri síld, sem flutt er beina leið frá Íslandi eða Danmörku til Rússlands.

Ed.

99. **Frumvarp**

til laga um kosningar til alþingis. Eins og það var samþykkt við 2. umr. í Ed.

Jafnkjótt sem hin endurskoðaða stjórnarskrá Íslands hefur náð staðfestingu konungs og er komin í gildi, öðlast gildi eftirfylgjandi

Lög um kosningar til alþingis.

I. kafli.**Almennar ákvarðanir.***Kosningarrjettur og kjörgengi.*

1. gr. Með þeim takmörkunum, sem nákvæmar eru teknar fram hér á eftir (1.—5. gr.) hafa kosningarrjett til alþingis:

- a) allir búandi menn, húsmenn, borgarar, þurraþúðarmenn og aðrir húsráðendur, sem greiða gjald til almennra parfa;
- b) embættismenn, hvort sem þeir hafa konunglegt veitingabréf, eða þeir eru skipaðir af þeim, sem konungur hefur veitt heimild til þess;
- c) þeir, sem tekið hafa lærdómspróf við háskólann, prestaskólann eða læknaskólann í Reykjavík, eða eitthvert annað þess háttar opinbert próf, sem nú er eða kann að verða sett, þótt ekki sjeu þeir í embætti, ef þeir eru ekki öðrum háðir;
- d) konur þær, er sjálfstæða atvinnu reka eða á einhvern hátt eiga með sig sjálfar og að öðru leyti fullnægja hinum almennu skilyrðum fyrir kosningarrjettinum.

Enginn getur átt kosningarrjett, nema hann sje orðinn fullra 25 ára að aldri þegar kosningin fer fram.

2. gr. Enginn getur átt kosningarrjett, nema hann hafi óflekkað mannorð, en sá verður eigi talinn að hafa óflekkað mannorð, sem sekur er orðinn að lagadómi um nokkurt það verk, sem svívirðilegt er að almennings áliti, nema því að eins að hann hafi fengið uppreist æru sinnar samkvæmt tilsk. 12. marz 1870.

3. gr. Enginn getur átt kosningarrjett, sem eigi er fjár síns ráðandi eða orðinn er gjaldþrota.

4. gr. Enginn getur átt kosningarrjett, sem þiggur af sveit eða hefur þegið sveitarstyrk, nema hann sje annaðhvort endurgoldinn eða honum hafi verið gefinn hann upp.

5. gr. Enginn getur átt kosningarrjett, nema hann, þá er kosningin fer fram, hafi verið heimilisfastur í kjördæminu eitt ár. Sá, sem hefur fast aðsetur á fleiri stöðum, segir sjálfur til á hverjum staðnum hann vilji neyta kosningarrjettar síns.

6. gr. Kjörgengur til alþingis er hver sá karlmaður, sem hefur kosningarrjett samkvæmt því sem nú var sagt, ef hann

1, er ekki þegn annars ríkis eða í þjónustu þess;

2, hefur að minnsta kosti í síðustu 5 ár verið í löndum þeim í norðurálfunni, sem liggja undir Danaveldi.

Kjörgengi til efri deildar skal þó bundið við 35 ára aldur.

Kjósa má þann mann, sem heima á utan kjördæmis eða hefur verið innan kjördæmis skemur en eitt ár.

Kjörtími.

7. gr. Hinar almennu kosningar á þingmönnum eiga venjulega að fara fram sjötta hvert ár.

Þegar slíkar kosningar eiga fram að fara, annaðhvort fyrir þá sök að kjörtími er á enda, eða vegna þess, að alþingi er rofið, verður gefið út um það opið brjef þar sem konungur skipar fyrir að kosningarnar skuli fram fara.

Kosningarnar skulu venjulega haldnar á tímabilinu frá 6. júní til 30. s. m. árið áður en alþingi skal koma saman.

8. gr. Kjörtíminn fyrir allar kosningar skal talinn frá 1. júní, ef ákveðið er samkvæmt greininni á undan, að kosningarnar skuli framfara í þeim mánuði, en ef það kynni að verða ákveðið, að kosningarnar skuli framfara á öðrum tíma árs, skal nákvæmar sagt fyrir um það í fyrnefndu opnu brjefi, frá hvaða degi kjörtíminn skuli talinn.

9. gr. Ef kjósa þarf einstakan alþingismann, gildir hin nýja kosning fyrir svo langan tíma, sem sá átti eptir, er frá fór.

II. kafli.**Kosningar til efri deildar.***Kjördæmi og kjörstjórnir.*

10. gr. Landið allt er eitt kjördæmi, þar sem kjósa skal af sýslunefndum og bæjarstjórnnum 12 menn til efri deildar alþingis eptir reglum þeim, sem hjer fara á eptir.

11. gr. Ráðgjafi sá, er fyrir löggæzlumálum stendur, skipar 3 menn í Reykjavík í kjörstjórn. Skal hún kjósa sjer formann.

Þingmannaefni.

12. gr. Enginn getur orðið fyrir kosningu, þegar kjósa á þingmenn til efri deildar, nema hann hafi skriflega boðið sig fram til kosningar. Framboðið skal hann senda til ráðgjafa þess, er fyrir löggæzlumálum stendur, í síðasta lagi fyrir næstu febrúarmánaðarlok áður en kosningin á fram að fara; þessu framboði skal fylgja yfirlýsing þess, að hann bjóði sig eigi fram til þingmennsku í neðri deild.

Að öðru leyti gildir um þingmannaefni til efri deildar það, sem tekið er fram um þingmannaefni til neðri deildar í 37. gr.

Kosningar.

13. gr. Bæjarstjórnin í Reykjavík, og hver sýslunefnd kfs á fundi þá 12 þingmenn, sem kjósa skal til efri deildar, þó þannig, að 2 menn úr bæjarstjórn Ísafjarðarkaupstaðar kjósa með sýslunefnd Ísafjarðarsýslu, 2 menn úr bæjarstjórn Akureyrar með sýslunefnd Eyjafjarðarsýslu og 2 menn úr bæjarstjórn Seyðisfjarðarkaupstaðar með sýslunefnd Norður-Múlasýslu. Bæjarstjórnirnar kjósa þessa menn úr sínum flokki.

14. gr. Oddviti sýslunefndarinnar skal með 4 vikna fyrirvara boða sýslunefndarmennina á fund, er kjósa skal þingmenn til efri deildar. Ef bæjarfulltrúar eiga að taka þátt í kosningunni með sýslunefnd, tilkynnir hann og með sama fyrirvara hlutað-eigandi bæjarstjórnaroddvita stund og stað fundarins, en hann síðan þeim bæjarfulltrú-

um, sem eiga að taka þátt í kosningunni. -- Á sama hátt boðar oddviti bæjarstjórnarinnar í Reykjavík bæjarfulltrúana til kjörfundar.

15. gr. Kjörfundurinn skal haldinn í heyranda hljóði og mega sýslunefndarmennirnir og hlutaðeigandi bæjarfulltrúar ræða um kosninguna á undan og leggja spurningar fyrir pingmannaefni, ef þau hafa mætt á fundinum.

16. gr. Oddviti semur skrá yfir þá, sem eiga að taka þátt í kosningunni, stýrir atkvæðagreiðslunni og ritar við nafn hvers nöfn þeirra pingmannaefna, sem hann kýs, Oddviti greiðir atkvæði síðast. Atkvæðaskráin og annað, er fram fer við kosninguna, nema ræðuhöld, innfærast í gjörðabók sýslunefndarinnar og í Reykjavík í gjörðabók bæjarstjórnarinnar. Oddviti og aðrir, er kjósa, skulu síðan rita nöfn sín undir kosningargjörðina.

17. gr. Með fyrstu pósthferð, sem fellur eftir kosninguna eða annari áreiðanlegri ferð, sem fellur eigi síðar, skal oddviti senda áður nefndum ráðgjafa eptirrit af kosningargjörðinni. Skal ráðgjafinn þegar senda formanni kjörstjórnarinnar eptirrit þessi. Jafn-skjótt sem hann hefur fengið eptirrit af öllum kosningargjörðunum, kveður hann kjörstjórnina til fundar, þar sem hún telur saman atkvæðin, er hvert pingmannsefni hefur fengið. Eru þeir rjett kosnir alþingismenn til efri deildar, er flest atkvæði hafa fengið. Hafi tveir eða fleiri fengið jöfn atkvæði, ræður hlutkesti, hver þeirra skuli vera pingmaður.

18. gr. Kjörstjórnin sendir þegar hverjum sem kosinn er kjörbrjef, er skal vera samið eptir fyrirmynd, sem ráðgjafi gefur út, og skal kjörstjórnin rita undir það nöfn sín.

19. gr. Formaður kjörstjórnarinnar skal í síðasta lagi 8 dögum eptir að hún hefur talið saman atkvæðin, senda ráðgjafa eptirrit af kosningargjörðunum. Ráðgjafi fær síðan alþingi, er það kemur saman, eptirrit þetta ásamt skýrslum þeim, sem honum hefur þótt ástæða til að útvega.

Kjörskrár.

20. gr. Hlutaðeigandi hreppsnefnd eða bæjarstjórn skal semja og halda kjörskrár yfir þá menn í hverjum hreppi eða bæ, sem kosningarrjett hafa, og skal kjörskráin samþykkt á lögsmætum fundi hreppsnefndarinnar eða bæjarstjórnarinnar.

21. gr. Á kjörskránnar skal setja í sjerstaka dálka fullt nafn kjósenda, aldur þeirra, stjett og heimili, og skal á skránum vera rúm, þar sem rituð verði atkvæðagreiðsla kjósenda. Á hverri kjörskrá skal raða niður nöfnum kjósenda eptir stafrófsröð.

22. gr. Kjörskránnar skulu samdar einu sinni á ári hverju; skulu þær kjörskrár lagðar til grundvallar, sem þá eru í gildi, en þeir kjósendur úr felldir, sem síðan eru dánir eða hafa flutzt burtu eða misst kosningarrjett sinn (2., 3., 4. og 5. gr.), og þeim bætt við, sem síðan hafa öðlzt kosningarrjett eða fyrir 6. júní fullnægja þeim skilyrðum, sem sett eru um aldur og heimili. Enn fremur skulu þeir, sem að vísu hafa enn ekki fullnægt þeim skilyrðum, sem síðast var getið, en sem vænta má að muni fullnægja þeim einhverntíma á því ári, sem kjörskránnar skulu gilda fyrir, teknir upp á skrá sjer, og skal um leið tilgreina þann dag á árinu, er þeir annaðhvort verða fullra 25 ára að aldri, eða hafa verið heimilisfastir í kjördæminu 1 ár.

23. gr. Kjörskránnar skulu leiðrjettar í janúarmánuði ár hvert. Efasemdum þeim, sem þá kunna að koma fram, skal hlutaðeigandi hreppsnefnd eða bæjarstjórn skera úr, þá er búið er að fá skýringar um málið.

24. gr. Frá 1. til 21. febrúar, að báðum þessum dögum meðtöldum, skulu kjörskrárnar liggja öllum til sýnis á þeim stað, sem er hentugur fyrir hreppsþúa eða bæjarþúa, eða eptir atvikum á fleiri slíkum stöðum. Staðfest eptirrit af skránum má hafa til að leggja fram. Hvenær og hvar skrárnar verða lagðar fram, skal rækilega birta að minnsta kosti með 14 daga fyrirvara við kirkjufund eða á annan þann hátt, sem vant er að birta almennar auglýsingar þar á staðnum.

25. gr. Áður en 8 dagar eru liðnir frá þeim tíma, er kjörskrárnar hafa legið til sýnis, skal hver sá, er ætlar, að sjer sje ranglega sleppt af skránni, eða að einhver sje þar, sem eigi hafi rjett til þess að standa þar, bera upp fyrir oddvita hlutaðeigandi sveitarstjórnar eða bæjarstjórnar tilmæli sín um að verða tekinn upp á skrárnar, eða kröfu sína um, að nafn hins verði dregið út, og skulu til færðar ástæður þær, sem krafan er byggð á. Nú er kjósandi fjarverandi úr hreppnum eða bænum um þennan tíma, og má hver annar kjósandi, sem vill, kæra það fyrir hans hönd, ef honum hefur sleppt verið af kjörskrá.

26. gr. Aðfinningum þeim við kjörskrárnar, sem þannig eru komnar fram skulu hlutaðeigandi sveitarstjórn eða bæjarstjórn skera úr á opinberum fundi, sem haldinn skal vera áður en 3 næstu vikur eru liðnar. Til þess fundar skulu með 8 daga fyrirvara brjeflega kvaddir hver í sínu lagi bæði þeir, sem fram hafa komið með aðfinningar, og þeir, sem mælt er á móti, og skal hinum síðar nefndu um leið skýrt frá, hver mótmæli komin sjeu fram gegn þeim. Samkvæmt þeim skjölum, sem málspartarnir leggja fram, og framburði þeirra vitna, sem þeir leiða, skal leggja úrskurð á ágreining þann, sem fram er kominn, og hann ritaður með fám orðum í hina venjulegu gjörðabók hlutaðeigandi sveitarstjórnar eða bæjarstjórnar. Þegar búið er að leiðrjetta kjörskrárnar samkvæmt þessu, skal oddviti hlutaðeigandi sveitarstjórnar eða bæjarstjórnar rita nafn sitt undir þær. Eptir þetta verður á því ári engin breyting gjörð á kjörskránum, nema dómur sje á undan genginn (29. gr.).

27. gr. Þá er búið er að leiðrjetta kjörskrárnar, skulu þær alstaðar nema í kaupstöðum samdar í tvennu lagi, og skal oddviti hlutaðeigandi sveitarstjórnar tafarlaust senda aðra skrána oddvita þeirrar sýslunefndar, sem í hlut á; en hann skal fyrir marz-mánaðarlok skýra ráðgjafa þeim, sem hlut á að máli, frá, hvort hann hafi tekið við öllum kjörskránum, en ef svo er eigi, hverjar vanti. Fyrir sama tíma skulu oddvitar bæjarstjórna í kaupstöðum skýra ráðgjafa frá, hvort skrárnar sjeu leiðrjettar.

28. gr. Hafi sýslumaður ekki fengið skrárnar í ákveðna tíð, skal hann sekta hlutaðeigandi hreppsnefnd, ef drátturinn er henni að kenna, og tafarlaust krefja hana um skrárnar. Sams konar umsjónar- og aðhalds-vald, sem sýslumenn hafa gagnvart hreppsnefndum, skal ráðgjafi hafa gagnvart sýslumönnum og oddvitum bæjarstjórna.

Nú hefur ráðgjafi eigi fengið tilkynning frá sýslumanni eða bæjarfógeta í ákveðna tíð, og skal hann þá sekta sýslumann eða bæjarfógeta hæfilegum sektum, ef þeim verður gefin sök á drættinum.

Verði það uppvíst, að kjörskrárnar sjeu ekki leiðrjettar á lögskipaðan hátt, skal hann þar að auki tafarlaust gjöra þær ráðstafanir, sem fyrir skipaðar eru í lögnum, að við lögðum hæfilegum þvingunarsektum. Þegar slíkt kemur fyrir, hefur ráðgjafinn vald til að stytta sjerhvern lögákveðinn frest.

29. gr. Sá, sem er óánægður með úrskurð þann, er synjar honum kosningar-rjettar, má heimta að sjer verði fengið eptirrit af úrskurðinum kauplaust, og getur hann

látið málið ganga til dóms og laga. Mál út af þessu skal farið með sem gestarjettarmál. Málspartarnir eru fyrir undirretti undanþegnir því að greiða rjettargjöld, og skal valdstjórnin skipa mann fyrir hönd sveitarstjórnarinnar eða bæjarstjórnarinnar, sem stefnt er. Verði það dæmt, að sá, sem í hlut á, eigi kosningarrjett, skal taka hann upp á kjörskrána jafnskjótt sem hann leggur fram eptirrit af dóminum.

30. gr. Kjörskrárnar gilda frá 6. júní til 5. júní árið eptir. Samkvæmt þessum skráum skulu allar kosningar til alþingis fram fara á því ári, þó þannig, að þess verði gætt, að þeir menn, sem á aukaskránni eru (22. gr.), því að eins hafa rjett til þess að greiða atkvæði, að þeir fyrir kosningardaginn hafi fullnægt þeim skilyrðum, sem sett eru um aldur og heimili. Ef kosning kemur fyrir optar en einu sinni á ári, skal eptirrit af skránum, sem staðfest sje af sveitarstjórn eða bæjarstjórn, vera á reiðum höndum til afnota við hina nýju kosningu.

III. kafli.

Kosningar til neðri deildar.

Kjördæmi og kjörstjórnir.

31. gr. Sjerhvert sýslufjelag og bæjarfjelag á landinu skal vera kjördæmi út af fyrir sig og kjósa einn þingmann, nema Austur- og Vestur-Barðastrandarsýsla skulu báðar vera eitt kjördæmi og kjósa einn þingmann.

32. gr. Fyrir hvert kjördæmi skal setja kjörstjórn. Skal í kaupstöðum oddviti bæjarstjórnarinnar vera oddviti kjörstjórnarinnar og skulu að auki vera í henni 2 menn, sem bæjarstjórnin kveður til, einn úr sínum flokki og einn úr flokki kjósenda, en í hinum kjördæmunum er sýslumaður oddviti kjörstjórnarinnar og eru í henni að auki einn af sýslunefndarmönnum og einn af kjósendum, sem sýslunefndin kfs.

33. gr. Heimilt skal amtsráðum að fjölga kjörstöðum í sýslu hverri eptir óskum og tillögum sýslunefnda. Þó skulu kjörstaðir aldrei vera fleiri en 3 í sýslu. Á kjörstöðum þessum skal kjörstjórn sýslunnar mæta.

34. gr. Oddviti kjörstjórnar stendur fyrir öllum undirbúningi undir sjálfa kosninguna og sjer um að kjörskrárnar sjeu við á kjörþinginu.

35. gr. Kjörstjórnin heldur kjörbók, þar sem bóka skal, að fram hafi verið lagðar kjörskrárnar og þau brjef, er til hennar eru komin. Í kjörbókina skal rita hið helzta af því, er fram fer á kjörþinginu, en þar með skal þó eigi telja ræður þær, sem haldnar verða. Kjörstjórnin skal rita nöfn sín undir kjörbókina og skulu í kaupstöðunum bæjarstjórnirnar geyma hana, en annarstaðar sýslunefndirnar.

Í síðasta lagi 8 dögum eptir kosninguna skal oddviti kjörstjórnarinnar senda ráðgjafa staðfest eptirrit af því, sem ritað er í kjörbókina um kosningu þá, sem fram hefur farið. Ráðgjafi fær síðan alþingi, er það kemur saman, eptirrit þetta ásamt skýrslum þeim, sem honum hefur þótt ástæða til að útvega.

Þingmanna-efni.

36. gr. Enginn, sem ekki mætir sjálfur á kjörþingi, hvort heldur hann á heim

ili innan kjördæmis eða utan, getur orðið fyrir kosningu, þegar kjósa á alþingismann, nema 1 eða fleiri af kjósendum í kjördæminu, í síðasta lagi fyrir náttmál kvöldinu fyrir þann dag, er kosningin skal fram fara, hafi skriflega skýrt oddvita kjörstjórnarinnar frá, að hann taki við kosningu og lýsi yfir því, að þeir vilji mæla fram með honum til þeirrar kosningar, sem til stendur, og skal þar með fylgja skrifleg yfirlýsing frá þeim, sem í hlut á, um að hann sje fús til að taka á móti kosningu, og að hann hafi eigi boðið sig fram til kosningar í nokkru öðru kjördæmi, er eigi hafi þá þegar hafnað framboði hans.

Nú vilja nokkrir kjósendur kjósa til alþingismanns einhvern þeirra, sem á kjörþingi eru, skal hann þá gefa kost á sjer áður en kosning byrjar, svo að oddviti kjörstjórnarinnar viti, að hann vill við kosningu taka, og geti boðið hann fram.

37. gr. Það er eigi nauðsynlegt, að kjörgengi þingmannaefna sje sannað fyrir kjörstjórninni. Komi fram við kosninguna mótmæli gegn kjörgengi þeirra, getur kjörstjórnin að vísu eigi bannað umræður um það, en heldur ekki fyrir þá sök skorast undan að bjóða þá fram til kosningar. Alþingi fellir úrskurð um kjörgengi þeirra, sem kosnir eru.

38. gr. Verði það uppvíst, að eitthvert þingmannsefni hafi gefið kost á sjer í fleirum en einu kjördæmi, er sú kosning eða þær kosningar ógildar, sem hann kann að verða fyrir, nema því að eins að skilyrði því, sem sett er í 36. grein, sje fullnægt.

Kjörfundir og kosningar.

39. gr. Kosningar fara fram í kjördæmi hverju á kjörþingi og má hver koma þar er vill.

40. gr. Sýslunefnd ákveður kjörstað og skal hann vera á þeim þingstað, sem næstur er miðju kjördæminu, nema öðru vísi sje ákveðið samkvæmt 33. gr.

41. gr. Oddviti kjörstjórnarinnar skal tiltaka dag og klukkustund, er kjörþingið skal haldið, og auglýsa með 4 vikna fyrirvara á kirkjufundum eða á annan venjulegan hátt kjörþingstaðinn og hvenær kjörþingið skal haldið.

42. gr. Oddviti kjörstjórnar setur kjörþingið og les upp hið opna brjef eða þann úrskurð landstjóra, er fyrirskipar kosninguna. Hann nefnir síðan nöfn þess eða þeirra þingmannaefna, sem boðið hafa sig fram, og svo þeirra kjósenda, sem mæla fram með kosningu þeirra, og skorar á þá að ganga fram og kannast við meðmælingu sína. Sjeu þeir eigi komnir á fund, og hafi eigi tjáð forföll, sem kjörstjórnin álitur gild, eða ef þeir skorast undan að standa við hina skriflegu meðmælingu sína, verður hún eigi tekin til greina, og ef þannig má álíta, að einhver af þeim, sem gefið hafa til kynna, að þeir taki við kosningu, hafi eigi lengur meðmælingu til kosningar frá neinum kjósenda í kjördæminu, getur hann eigi orðið boðinn fram til kosningar. — Kjósendur þeir, sem eru á fundi og standa þar við meðmælingu sína með einhverju þingmannsefni, eiga rjett á að taka til máls, og hið sama er um þau þingmannsefni, sem boðin eru fram til kosningar. Að öðru leyti má bjóða þingmannsefni fram til kosningar, þótt eigi sje hann sjálfur á kjörþingi. Enn fremur er sjerhverjum kjósenda, sem er viðstaddur, heimilt að leggja spurningar fyrir þá kjósendur, sem mæla fram með einhverjum til kosningar, og eins fyrir þingmannsefni þau, sem eru á fundinum, og er þeim sömuleiðis heimilt

að svara spurningunum. Þó má eigi bera upp neina slíka spurningu fyrir en meðmælendum og þeim þingmannaefnum, sem eru viðstödd, hefur verið gefinn kostur á að taka til máls. Kjósendur þeir, er mæla fram með einhverjum til kosningar, og þingmannafni, skulu látnir taka til máls eftir stafrófsröð upphafsstafa.

Oddviti stýrir umræðunum og skal sjá um, að bæði þær og kosningin fari fram í góðri reglu. Enginn af kjörstjórum má tala með eða móti kosningu nokkurs þingmannsefnis. Bjóði nokkur úr kjörstjórn sig fram til kosningar, skal hann þegar úr kjörstjórn víkja, og hinir, sem eftir verða, kjósa annan mann í hans stað.

Oddviti slítur umræðunum, þegar honum þykir það við eiga, og skorar hann síðan á kjósendur að ganga til kosningar með því að gefa atkvæði sitt einu af þeim þingmannaefnum, sem boðin hafa verið fram til kosningar. Þótt eigi sju fleiri en eitt þingmannsefni í boði, skal atkvæðagreiðsla þó fram fara.

43. gr. Kjörstjórnin ákveður, í hvaða röð hrepparnir kjósa; kjósendur úr hverjum hreppi greiða atkvæði eftir stafaröð á kjörskránni. Enginn getur neytt kosningarrjettar síns, nema hann sjálfur komi á kjörþing.

44. gr. Oddviti kjörstjórnarinnar á eigi þátt í því að taka við atkvæðum. Annar meðkjörstjórnanna ritar, eftir að hann hefur kannast við kjósendurna, nafn þess þingmannsefnis, sem kjósandi greiðir atkvæði sitt, við hliðina á hans eigin nafni í sjálfri kjörskránni. Hinn meðkjörstjórninn ritar á sjerstaka atkvæðaskrá nafn kjósenda við hliðina á nafni þess þingmannsefnis, sem hann hefur gefið atkvæði sitt. Áður en kjósandinn gengur frá, skal lesa upp fyrir honum bæði hans eigið nafn, og nafn þess, sem hann hefur kosið, til tryggingar því, að rjett sje ritað á báðar skrárnar og að því beri saman hvoru við annað.

Þegar engir fleiri kjósendur gefa sig fram, til þess að greiða atkvæði, skal oddviti hátt og snjallt skora á þá kjósendur, sem eigi hafa greitt atkvæði, að gjöra það, og skal hann um leið setja stuttan frest til þess; en frestur þessi má þó ekki, hvernig sem á stendur, vera skemmri en svo, að 2 klukkustundir líði frá því, að kosningargjörðin byrjaði, og þótt sá frestur sje liðinn, skal eigi atkvæðagreiðslu lokið meðan kjósendur gefa sig fram til hennar án þess að hlje verði á.

Þegar engir fleiri kjósendur æskja að taka þátt í kosningunni, samkvæmt því, sem sagt er, færa kjörstjórnir (sju þeir kjósendur) inn atkvæði sjálfra sín og rita nöfn sín bæði undir kjörskrána og atkvæðaskrána, og er þá atkvæðagreiðslu lokið.

45. gr. Þar sem einn kjörstaður að eins er í kjördæmi, skal svo að fara að talin sje saman atkvæði, þegar er kjörskrár hafa verið bornar saman við atkvæðaskrána. Er þá sá kosinn þingmaður fyrir það kjördæmi, er flest atkvæði hefur hlotið. Sje svo, að fleiri hafi fengið jafnmörg atkvæði, skal hlutkesti ráða, hver þeirra skuli vera þingmaður.

Nú eru tveir kjörstaðir eða þrír í sýslu, og skal þá kjörstjórnin telja saman á síðara kjörstaðnum, ella hinum síðasta, ef þrír eru kjörstaðirnir, öll þau atkvæði, er greidd hafa verið á kjörstöðum sýslunnar. Er þá sá rjett kjörinn þingmaður, er fengið hefur flest atkvæði.

Í kjörbókina skal skráð, hver úrslit kosning hafi fengið og skal oddviti kjörstjórnarinnar lýsa yfir því fyrir þingheiminum. Sömu leiðis skal hann svo fljótt, sem verða má, tilkynna kosninguna þeim, sem kjörinn er, sje hann eigi viðstaddur. Atkvæðaskrárnar skal leggja við kjörbókina og skal öll kjörstjórnin rita nöfn sín undir.

46. gr. Kjörstjórnin fær hverjum, sem kosinn er, kjörbrjef. Skal það samið samkvæmt fyrirmynd, sem ráðgjafinn segir fyrir um, og skal kjörstjórnin rita undir það nöfn sín.

IV. kafli.

Sameiginlegar ákvarðanir um kostnað o. fl.

47. gr. Alþingismenn fá í endurgjald 6 kr. fyrir hvern dag bæði fyrir þann tíma, sem þeir þurfa til ferðarinnar til alþingis og frá því, og fyrir þann tíma, sem þeir eru á alþingi. Sömuleiðis fá þeir endurgjöldinn ferðakostnað eftir reikningi, sem nefnd, kosin af hinu sameinaða alþingi, úrskurðar, og forseti í hlutaðeigandi þingdeild ávísar. Þessi útgjöld greiðast úr landssjóðnum.

48. gr. Kjörstjórnir við kosningar til neðri deildar mega, annarstaðar en í kaupstöðum, reikna sjer fæðispeninga og endurgjald fyrir ferðakostnað samkvæmt tilsk. um sveitarstjórn á Íslandi 4. maí 1872, 33. gr., þannig að útgjöldin greiðist úr sýslusjóðnum. Ef annar kostnaður verður við kosningarnar, t. a. m. til prentunar kjörskrána, til auglýsinga o. fl., skal einnig greiða hann úr sýslusjóðnum. Í kaupstöðunum skal greiða útgjöld þessi úr sjóði bæjarins.

49. gr. Vanræki nokkur störf þau, sem honum eru á hendur falin með lögum þessum, skal hann sæta 25 til 500 króna sektum, ef þyngri hegning liggur eigi við samkvæmt lögum.

50. gr. Þá er lög þessi öðlast gildi, eru eldri lög og ákvarðanir um kosningar til alþingis úr lögum numin.

Nð.

100. Breytingartillögur

við frumvarp til laga um löggilding fjelags með takmarkaðri hluthafa ábyrgð o. s. frv. Frá meiri hluta nefndarinnar.

1. Við 3. gr. Í staðinn fyrir: „stál- eða járnbraut“ komi: „stál- eða járnbrautir“.
2. — 3. — c. Í staðinn fyrir: „út úr brautinni“ komi: „út úr brautunum“.
3. — 3. — niðurl. Í staðinn fyrir: „til byggða í Árnessýslu, hefur það fyrirgjört þessum rjetti sínum“ komi: „til byggða í Árnessýslu austanfjalls og hafið lestaferðir á henni, hefur það fyrirgjört öllum þeim rjettindum, sem lög þessi heimila“.
4. — 7. — Í staðinn fyrir: „niður komið“ komi: „niður komið og varðveita það svo, að það eigi skemmist fyrir handvömm“.
5. — 9. — Á eftir orðunum: „öðrum byggingum þess“ bætist inn í: „að svo miklu leyti nauðsynlegt er til þess að það geti lagt brautir sínar og haldið uppi ferðum á þeim“.
6. — 30. — Aptan við orðin: „silfri eða seðlum“ bætist: „ef krafizt er dönskum eða íslenskum“.
7. — 42. — b. Á eftir orðunum: „til 15. nóvember ár hvert“ bætist inn í:

„Alþingi ákveður viðkomustaði strandferðaskipsins, en fjelagið ræður að öðru leyti ferðaaætlan þess“.

8. — 44. — Upphaf greinarinnar orðist svo: „Ef fjelagið hefur eigi byrjað að leggja hina áskildu járnbraut, áður 3 ár sjeu liðin“,

Ed.

101. Breytingartillögur

við frv. til laga um kirkjugjald. Frá G. Vigfússyni.

1. Við 4. gr. Fyrir orðin „skyldulið sitt . . . úr sveitarajóði“ komi: „og skyldulið sitta.“
2. — 5. — Eptir orðunum „hvítri ull, smjör“ bætist inn í: „tölga.“

Nð.

102. Breytingartillögur

við frumvarp til laga um löggilding fjelags með takmarkaðri hluthafa ábyrgð, rjettindi þess og skyldur, til að halda uppi siglingum milli Íslands og útlanda og í kring um strendur Íslands og til að leggja járnbraut á Íslandi, o. fl. Frá Guðjóni Guðlaugssyni.

1. við 42. gr. 1. Í stað: „50,000“ komi: „75,000“.
2. — — — Í stað orðanna: „frá Reykjavík að minnsta kosti austur að Þjórsá“ komi: „frá Reykjavík eða Akranesi, eða einhverjum stað þar nálægt, um Kjósar- og Gullbringusýslu, Borgarfjarðar-, Mýra-, Stranda-, Húnavatns-, Skagafjarðar- og Eyjafjarðarsýslu.“
3. — — — Í stað orðanna: „sex sinnum á viku á tímabilinu frá 15. apríl til 15. nóvember“, komi: „tvisvar sinnum á viku á tímabilinu frá 15. maí til 15. október“.
4. — — — Önnur málsgrein orðist þannig: Árgjald þetta greiðist þannig: „Landsstjórnin skal greiða fjelaginu árlega upphæð, er standi í sama hlutfalli við nefndar 75,000 krónur, sem lengd hinnar lögðu brautar við alla hina fyrirhuguðu brautarlengd allt norður á Akureyri, en þegar brautin er fullgjör þangað, greiðist allt hið tiltekna árgjald. Öll skal brautin fullgjör og ferðir hafnar á henni áður en 10 ár eru liðin frá því lög þessi öðlast gildi, ella hefur fjelagið fyrirgjört rjettindum þeim, sem lög þessi heimila því“.

Nd.

103. Nefndarálit

í málinu: Frumvarp til laga um varnir gegn útbreiðslu næmra sjúkdóma á Íslandi.

Vjer undirskrifaðir, er hin heiðraða neðri deild hefur kosið í nefnd til að íhuga frumvarp þetta, leyfum oss hjer með að láta uppi álit vort um málið.

Engum getur blandast hugur um, hve áriðandi það sje, að gjöra allt sem unnt er til að stemma stigu fyrir útbreiðslu næmra sjúkdóma. En eins og raun hefur gefið vitni um, vantar mikið á, að lögin veiti nauðsynlegt aðhald í þessu efni. Í nefndinni kom það því fyrst til umræðu, hvort eigi væri ástæða til að endurskoða sóttvarnarlögin í heild sinni. En með því nefndin sá fram á, að hún gæti eigi leyst svo yfirgripsmikið starf af hendi á þeim stutta tíma, er hún hefur til umráða, hvarf hún aptur frá þeirri fyrirætlun, enda komst hún að þeirri niðurstöðu, að hinum gildandi lögum frá 17. des. 1875 og 24. okt. 1879 um mótvarnir gegn því, að drepsóttir flytjist til landsins frá útlöndum, sje eigi svo ábótavant, að ekki megi við þau una, ef þeim er dyggilega fram fylgt. Aptur á móti kom nefndinni saman um, að ákvarðanir þær, er tilskipun 8. febrúar 1805 hefur inni að halda um varnir gegn útbreiðslu næmra sjúkdóma innanlands, sjeu engan veginn fullnægjandi, og að frumvarp það, sem hjer liggur fyrir, feli í sjer mikla umbót á hinni eldri löggjöf um þetta efni.

Nefndin vill því ráða hinni heiðruðu deild til að samþykkja frumvarpið með þessum breytingum:

1. Við 1. gr. Á eptir orðunum »í því hjeraði« bætist inn í: eða bæjarfjelagi.
2. — 1. — Önnur málsgrein orðist þannig: Fyrir tilkynning þessa greiðist borgun úr sveitarsjóði eptir reikningi, er breppsnefndin samþykkir.
3. — 4. — Fyrir »skal lækni tilkynna það« o. s. frv. til enda greinarinnar komi: skal lögreglustjóri svo fljótt sem verða má senda landshöfðinga tilkynning um það með umsögn hlutaðeigandi læknis. Sje um yfirgripsmiklar sóttvarnir að ræða, gjörir landshöfðingi með samráði við landlækni nauðsynlegar ráðstafanir um framhald þeirra.
4. — 5. — Á eptir »sýslusjóði« bætist inn í: eða bæjarsjóði.
5. — 5. — Fyrir »ef hann fer eigi fram úr 100 kr. á ári« o. s. frv. til enda greinarinnar komi: allt að 100 kr. á ári. En það sem kostnaðurinn fer fram úr 100 kr. greiðist úr landssjóði.

Alþingi 16. ágúst 1894.

Þórhallur Bjarnarson
formaður.

Ólafur Briem
skrifari.

Einar Jónsson
framsögumaður.

Ed.

104. Frumvarp

til laga um búsetu fastakaupmanna á Íslandi. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í n. d.

1. gr. Enginn má framvegis stofna nje reka fasta verzlun hjer á landi, nema hann sje hjer búsettur, haldi hjer dúk og disk.

2. gr. Kaupmenn þeir, sem nú eiga fastar verzlunir hjer á landi, en eru búsettir erlendis, skulu þó, meðan þeir eiga þær, mega reka slíkar verzlunir á þann hátt, sem lög hingað til hafa leyft.

3. gr. Sá sem gjörir sig sekan í broti eða yfirhyllingu gegn lögum þessum, skal sæta 200—5000 kr. sektum, er renna í landssjóð. Skulu verzlunarhús hans, skip,

verzlunaráhöld og vörur, sem yfirhýlmingin nær yfir, og finnast hjer á landi, gjörðar upp-tækar, og andvirði þeirra renna í landssjóð.

4. gr. Með mál út af brotum gegn lögum þessum, skal farið, sem opinber lög-reglumál.

5. gr. Ákvarðanir þær í opnu bræfi 1. júní 1792 og öðrum lagaboðum, sem koma í bága við lög þessi, eru úr gildi felldar.

Nd.

105. Frumvarp

til laga um undirbúning verðlagesskráa. Eins og það var samþykkt við 2. umr. í n. d.

1. gr. Prestur og formaður skattaneðndar og þriðji maður kosinn af hreppsnefnd eða bæjarstjórn, skulu í hreppi hverjum eða bæjarfjelagi í samvinnu, ár hvert í október-mánaðarlok, semja skýrslu um verðlag á búpeningi þeim og vörutegundum, sem venja er að telja til verðlagesskráa, eptir því peningagangverði, sem þeim er kunnugt um innan hrepps eða bæjarfjelags.

Nú er einhver tegund landaura sem hefur ekki gengið kaupum nje sölum mót peningum það ár í hreppnum eða bæjarfjelaginu, skal þá setja það verð á þessa vörutegund, er semjendum verðlagesskýrslunnar kemur saman um að muni vera hæfilegt, með tilliti til þess, hvað sú eða samskonar vörutegund hefur gengið kaupum eða sölum í næstu sveitum eða verzlunarstað. Nú hefur einhver vörutegund að vísu verið seld eða keypt fyrir peninga, en með óvanlega lágu eða háu verði, sem sjerstakar ástæður hafa valdið, skal þá ekki leggja það verð til grundvallar fyrir samningi verðlagesskýrslunnar. Skýrsla þessi skal lögð fram til sýnis á hentugum stað í hreppnum eða bæjarfjelaginu í 2 vikur.

2. gr. Verðlagesskýrslur þessar skulu sendar hlutaðeigandi sýslumanni fyrir lok nóvembermánaðar ár hvert, en sýslumaður semur eptir þeim eina aðalskýrslu fyrir hjerað hvert, og sendir hana með tilheyrandi fylgiskjöllum til stiptsyfirvaldanna, en stiptsyfirvöldin staðfesta verðlagesskrá fyrir hvert hjerað, og annast um prentun hennar og birtingu. Kostnaður við prentunina greiðist úr landssjóði.

3. gr. Verðlagesskrá gildir frá 16. maímánaðar til jafnlengdar næsta ár, og skal birta hana á manntalsþingum vor það, er hún gengur í gildi.

4. gr. Numin eru úr gildi ákvæði þau í konungsráðsúrskurði 16. júlí 1817, er koma í bága við lög þessi og konungsráðsúrskurð 2. marz 1853.

Ed.

106. Frumvarp

til laga um kirkjugjald. (Eins og það var samþykkt við 2. umr. í efri deild).

1. gr. Kirkjutíund af fasteign og lausafje, ljóstollur, legkaup, kirkjugjald af húsum, lausamannsgjald til kirkju og sætisfiskur, svo og skylduvinna við kirkjur og kirkjugarða, skal vera úr lögum numið.

2. gr. Gjald skal hver fermdur maður, jafnt karl sem kona, greiða til kirkju sinnar 50—120 aura á ári. Innan þessara takmarka ákveður biskup upphæð gjaldsins fyrir hverja sókn fyrir hið fyrsta ár, sem lög þessi koma til framkvæmdar, en síðan hjeraðsfundur, eptir tillögum sóknarnefnda fyrir hvert 5 ára tímabil í senn. Nú fellur hjeraðsfundur niður, og ákveður biskup þá gjaldið í því prófastsæmi í það sinn.

Eindagi gjaldsins er 31. október ár hvert.

3. gr. Nú tjáir sá, sem hefur aðsetur í sókninni á gjalddaga, að hann eigi lögheimili í annari sókn, skal hann þá færa fullnægjandi sönnun fyrir því þá þegar, ella

greiði hann gjaldið af hendi. Rjett er að hann fái það endurborgað, ef hann innan árs sannar, að hann á gjalddaga hafi átt lögheimili í annari sókn og greitt þar kirkjugjald.

4. gr. Kirkjugjald skal hver húsráðandi inna af hendi til gjaldheimtumanns fyrir sig, skyldulið sitt og annað heimilistólk. Nú þiggur hinn gjaldskyldi af sveit, og skal þá greiða gjaldið úr sveitarsjóði, ef hann eigi greiðir það sjálfur.

5. gr. Gjald til kirkju skal greiða í peningum. Ef gjaldanda brestur peninga má hann greiða gjaldið í innskrift hjá kaupmönnum þeim, sem gjaldheimtumaður tekur gilda, eða í þessum aukum: sauðfjenaði, hvítri ull, smjöri, tólg, fiski eða dún, eptir því verði, sem sett er á auka þessa í verðlagsskrá þeirri, sem gildir á gjalddaga, enda sje það verð eigi hærri en gangverð á gjalddaga.

6. gr. Fyrir innheimtu á tekjum kirkna og fyrir að greiða þær af hendi í peningum, má innheimtumaður taka 10 af hundraði í ómakslaun.

7. gr. Reikningsár kirkna skal vera frá 1. jan. til 31. desbr. ár hvert.

Semja skal reikninga kirkna fyrir lok febrúarmánaðar ár hvert. Skal sóknarprestur eða, ef hann er fjehirðir kirkjunnar, þá safnaðarfulltrúinn, rannsaka reikninginn og gæta þess, að allar tekjur sjeu talðar; enn fremur skal hann láta í ljósi álit um útgjöld þau, sem kirkjan hefur haft á árinu, og gera við reikninginn þær athugasemdir, sem hann finnur ástæðu til; skal síðan reikningshaldara gefinn kostur á að svara þeim. Eptir það skal endurskoðari semja tillögur sínar við reikninginn. Fyrir rannsókn þessa má greiða 2 krónur af tekjum kirkjunnar. Fyrir lok aprílmánaðar ár hvert skulu reikningar kirkna ásamt athugasemdum, svörum og tillögum vera komnir til hjeraðs-prófasts. Rannsakar hann reikninginn og leggur hann fyrir hjeraðsfund, og sendir hann síðan með álitinu og hjeraðsfundarins til biskups til fullnaðarúrskurðar.

8. gr. Með lögum þessum eru úr gildi felld öll lagaákvæði um tífund til kirkju, ljóstoll og lögkaup, 4.—6. gr. tilsk. 27. jan. 1847, reglugjörð 17. júlí 1782 13. gr. og 15. gr. að því er snertir skylduvinnu við kirkjur, 2. og 3. gr. laga 22. maí 1890 um innheimtu og meðferð á kirknafje, svo og önnur ákvæði í lögum, sem koma í bága við lög þessi.

Ed.

107. Breytingar- og viðaukatillögur

við frumv. til laga um kosningar til alþingis. Frá nefndinni.

1. Við 12. gr. Á eptir orðunum: „til þingmennsku í neðri deild“ komi: Ráðgjafinn skal senda öllum oddvitum sýslunefndanna og oddvita bæjarstjórnarinnar í Reykjavík eptirrit af öllum framboðum þeim til kosningar í efri deild, sem hann hefur fengið, með fyrstu pósthferð eptir 15. marz.
2. Fyrirsögnin: „III. kafli. Kosningar til neðri deildar“ setjist fyrir aptan 19. gr.

Nð.

108. **Frumvarp**

til laga um kosningar til alþingis. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í Ed.

Jafnkjótt sem hin endurskoðaða stjórnarskrá Íslands hefur náð staðfestingu konungs og er komin í gildi, öðlast gildi eftirfylgjandi

Lög um kosningar til alþingis.

I. kafli.**Almennar ákvarðanir.***Kosningarrjettur og kjörgengi.*

1. gr. Með þeim takmörkunum, sem nákvæmar eru teknar fram hjer á eftir (1.—5. gr.) hafa kosningarrjett til alþingis:

- a) allir búandi menn, húsmenn, borgarar, þurrabúðarmenn og aðrir húsráðendur, sem greiða gjald til almennra parfa;
- b) embættismenn, hvort sem þeir hafa konunglegt veitingabrjef, eða þeir eru skipaðir af þeim, sem konungur hefur veitt heimild til þess;
- c) þeir, sem tekið hafa lærdómspróf við háskólann, prestaskólann eða læknaskólann í Reykjavík, eða eitthvert annað þess háttar opinbert próf, sem nú er eða kann að verða sett, þótt ekki sjeu þeir í embætti, ef þeir eru ekki öðrum háðir;
- d) konur þær, er sjálfstæða atvinnu reka eða á einhvern hátt eiga með sig sjálfar og að öðru leyti fullnægja hinum almennu skilyrðum fyrir kosningarrjettinum.

Enginn getur átt kosningarrjett, nema hann sje orðinn fullra 25 ára að aldri, þegar kosningin fer fram.

2. gr. Enginn getur átt kosningarrjett, nema hann hafi óflekkað mannorð, en sá verður eigi talinn að hafa óflekkað mannorð, sem sekur er orðinn að lagadómi um nokkurt það verk, sem svívirðilegt er að almennings áliti, nema því að eins að hann hafi fengið uppreist æru sinnar samkvæmt tilsk. 12. marz 1870.

3. gr. Enginn getur átt kosningarrjett, sem eigi er fjár síns ráðandi eða orðinn er gjaldþrota.

4. gr. Enginn getur átt kosningarrjett, sem þiggur af sveit eða hefur þegið sveitarstyrk, nema hann sje annaðhvort endurgoldinn eða honum hafi verið gefinn hann upp.

5. gr. Enginn getur átt kosningarrjett, nema hann, þá er kosningin fer fram, hafi verið heimilisfastur í kjördæminu eitt ár. Sá, sem hefur fast aðsetur á fleiri stöðum, segir sjálfur til, á hverjum staðnum hann vilji neyta kosningarrjettar síns.

6. gr. Kjörgengur til alþingis er hver sá karlmaður, sem hefur kosningarrjett samkvæmt því sem nú var sagt, ef hann

1, er ekki þegn annars ríkis eða í þjónustu þess;

2, hefur að minnsta kosti í síðustu 5 ár verið í löndum þeim í norðurálfunni, sem liggja undir Danaveldi.

Kjörgengi til efri deildar skal þó bundið við 35 ára aldur.

Kjósa má þann mann, sem heima á utan kjördæmis eða hefur verið innan kjördæmis skemur en eitt ár.

Kjörtími.

7. gr. Hinar almennu kosningar á pingmönnum eiga venjulega að fara fram sjötta hvert ár.

Þegar slíkar kosningar eiga fram að fara, annaðhvort fyrir þá sök að kjörtími er á enda, eða vegna þess, að alþingi er rofið, verður gefið út um það opið brjef, þar sem konungur skipar fyrir að kosningarnar skuli fram fara.

Kosningarnar skulu venjulega haldnar á tímabilinu frá 6. júní til 30. s. m. árið áður en alþingi skal koma saman.

8. gr. Kjörtíminn fyrir allar kosningar skal talinn frá 1. júní, ef ákveðið er samkvæmt greininni á undan, að kosningarnar skuli framfara í þeim mánuði, en ef það kynni að verða ákveðið, að kosningarnar skuli framfara á öðrum tíma árs, skal nákvæm-
ar sagt fyrir um það í fyrnefndu opnu brjefi, frá hvaða degi kjörtíminn skuli talinn.

9. gr. Ef kjósa þarf einstakan alþingismann, gildir hin nýja kosning fyrir svo langan tíma, sem sá átti eptir, er frá fór.

II. kafli.**Kosningar til efri deildar.***Kjördæmi og kjörstjórnir.*

10. gr. Landið allt er eitt kjördæmi, þar sem kjósa skal af sýslunefndum og bæjarstjórnnum 12 menn til efri deildar alþingis eptir reglum þeim, sem hjer fara á eptir.

11. gr. Ráðgjafi sá, er fyrir löggæzlumálum stendur, skipar 3 menn í Reykjavík í kjörstjórn. Skal hún kjósa sjer formann.

Pingmannaefni.

12. gr. Enginn getur orðið fyrir kosningu, þegar kjósa á pingmenn til efri deildar, nema hann hafi skriflega boðið sig fram til kosningar. Framboðið skal hann senda til ráðgjafa þess, er fyrir löggæzlumálum stendur, í síðasta lagi fyrir næstu febrúarmánaðarlok áður en kosningin á fram að fara; þessu framboði skal fylgja yfirlýsing þess, að hann bjóði sig eigi fram til þingmennsku í neðri deild. Ráðgjafinn skal senda öllum oddvitum sýslunefndanna og oddvita bæjarstjórnarinnar í Reykjavík eptirrit af öllum framboðum þeim til kosningar í efri deild, sem hann hefur fengið, með fyrsta pósti eptir 15. marz.

Að öðru leyti gildir um þingmannaefni til efri deildar það, sem tekið er fram um þingmannaefni til neðri deildar í 37. gr.

Kosningar.

13. gr. Bæjarstjórnin í Reykjavík og hver sýslunefnd kfs á fundi þá 12 þingmenn, sem kjósa skal til efri deildar, þó þannig, að 2 menn úr bæjarstjórn Ísafjarðar-
kaupstaðar kjósa með sýslunefnd Ísafjarðarsýslu, 2 menn úr bæjarstjórn Akureyrar með sýslunefnd Eyjafjarðarsýslu og 2 menn úr bæjarstjórn Seyðisfjarðarkaupstaðar með sýslunefnd Norður-Múlasýslu. Bæjarstjórnirnar kjósa þessa menn úr sínum flokki.

14. gr. Oddviti sýslunefndarinnar skal með 4 vikna fyrirvara boða sýslunefndarmennina á fund, er kjósa skal þingmenn til efri deildar. Ef bæjarfulltrúar eiga að taka þátt í kosningunni með sýslunefnd, tilkynnir hann og með sama fyrirvara hlutað-
eigandi bæjarstjórnaroddvita stund og stað fundarins, en hann síðan þeim bæjarfulltrú-

um, sem eiga að taka þátt í kosningunni. — Á sama hátt boðar oddviti bæjarstjórnarinnar í Reykjavík bæjarfulltrúana til kjörfundar.

15. gr. Kjörfundurinn skal haldinn í heyranda hljóði og mega sýslunefndarmennirnir og hlutaðeigandi bæjarfulltrúar ræða um kosninguna á undan og leggja spurningar fyrir pingmannaefni, ef þau hafa mætt á fundinum.

16. gr. Oddviti semur skrá yfir þá, sem eiga að taka þátt í kosningunni, stýrir atkvæðagreiðslunni og ritar við nafn hvers nöfn þeirra pingmannaefna, sem hann kýs, Oddviti greiðir atkvæði síðast. Atkvæðaskráin og annað, er fram fer við kosninguna, nema ræðuhöld, innfærist í gjörðabók sýslunefndarinnar og í Reykjavík í gjörðabók bæjarstjórnarinnar. Oddviti og aðrir, er kjósa, skulu síðan rita nöfn sín undir kosningargjörðina.

17. gr. Með fyrstu pósthferð, sem fellur eftir kosninguna eða annari áreiðanlegri ferð, sem fellur eigi síðar, skal oddviti senda áður nefndum ráðgjafa eptirrit af kosningargjörðinni. Skal ráðgjafiinn þegar senda formanni kjörstjórnarinnar eptirrit þessi. Jafn skjótt sem hann hefur fengið eptirrit af öllum kosningargjörðunum, kveður hann kjörstjórnina til fundar, þar sem hún telur saman atkvæðin, er hvert pingmannsefni hefur fengið. Eru þeir rjett kosnir alþingismenn til efri deildar, er flest atkvæði hafa fengið. Hafi tveir eða fleiri fengið jöfn atkvæði, ræður hlutkesti, hver þeirra skuli vera pingmaður.

18. gr. Kjörstjórnin sendir þegar hverjum sem kosinn er kjörbrjef, er skal vera samið eptir fyrirmynd, sem ráðgjafi gefur út, og skal kjörstjórnin rita undir það nöfn sín.

19. gr. Formaður kjörstjórnarinnar skal í síðasta lagi 8 dögum eptir að hún hefur talið saman atkvæðin, senda ráðgjafa eptirrit af kosningargjörðunum. Ráðgjafi fær síðan alþingi, er það kemur saman, eptirrit þetta ásamt skýrslum þeim, sem honum hefur þótt ástæða til að útvega.

III. kafli.

Kosningar til neðri deildar.

Kjördæmi og kjörstjórnir.

Kjörskrár.

20. gr. Hlutaðeigandi hreppsnefnd eða bæjarstjórn skal semja og halda kjörskrár yfir þá menn í hverjum hreppi eða bæ, sem kosningarrjett hafa, og skal kjörskráin samþykkt á lögsmætum fundi hreppsnefndarinnar eða bæjarstjórnarinnar.

21. gr. Á kjörskrárnar skal setja í sjerstaka dálka fullt nafn kjósenda, aldur þeirra, stjett og heimili, og skal á skránum vera rúm, þar sem rituð verði atkvæðagreiðsla kjósenda. Á hverri kjörskrá skal raða niður nöfnum kjósenda eptir stafrófsröð.

22. gr. Kjörskrárnar skulu samdar einu sinni á ári hverju; skulu þær kjörskrár lagðar til grundvallar, sem þá eru í gildi, en þeir kjósendur úr felldir, sem síðan eru dánir eða hafa flutzt burtu eða misst kosningarrjett sinn (2., 3., 4. og 5. gr.), og þeim bætt við, sem síðan hafa öðlzt kosningarrjett eða fyrir 6. júní fullnægja þeim skilyrðum, sem sett eru um aldur og heimili. Enn fremur skulu þeir, sem að visu hafa enn ekki fullnægt þeim skilyrðum, sem síðast var getið, en sem vænta má að muni fullnægja þeim einhverntíma á því ári, sem kjörskrárnar skulu gilda fyrir, teknir upp á skrá sjer, og skal um leið tilgreina þann dag á árinu, er þeir annaðhvort verða fullra 25 ára að aldri, eða hafa verið heimilisfastir í kjördæminu 1 ár.

23. gr. Kjörskrárnar skulu leiðrjettar í janúarmánuði ár hvert. Efasemdum þeim, sem þá kunna að koma fram, skal hlutaðeigandi hreppsnefnd eða bæjarstjórn skera úr, þá er búið er að fá skýringar um málið.

24. gr. Frá 1. til 21. febrúar, að báðum þessum dögum meðtöldum, skulu kjörskrárnar liggja öllum til sýnis á þeim stað, sem er hentugur fyrir hreppsþúa eða bæjarþúa, eða eptir atvikum á fleiri slíkum stöðum. Staðfest eptirrit af skránum má hafa til að leggja fram. Hvenær og hvar skrárnar verða lagðar fram, skal rækilega birta að minnsta kosti með 14 daga fyrirvara við kirkjufund eða á annan þann hátt, sem vant er að birta almennar auglýsingar þar á staðnum.

25. gr. Áður en 8 dagar eru liðnir frá þeim tíma, er kjörskrárnar hafa legið til sýnis, skal hver sá, er ætlar, að sjer sje ranglega sleppt af skránni, eða að einhver sje þar, sem eigi hafi rjett til þess að standa þar, bera upp fyrir oddvita hlutaðeigandi sveitarstjórnar eða bæjarstjórnar tilmæli sín um að verða tekinn upp á skrárnar, eða kröfu sína um, að nafn hins verði dregið út, og skulu til færðar ástæður þær, sem krafan er byggð á. Nú er kjósandi fjarverandi úr hreppnum eða bænum um þennan tíma, og má hver annar kjósandi, sem vill, kæra það fyrir hans hönd, ef honum hefur sleppt verið af kjörskrá.

26. gr. Aðfinningum þeim við kjörskrárnar, sem þannig eru komnar fram, skal hlutaðeigandi sveitarstjórn eða bæjarstjórn skera úr á opinberum fundi, sem haldinn skal vera áður en 3 næstu vikur eru liðnar. Til þess fundar skulu með 8 daga fyrirvara brjeflega kvaddir hver í sínu lagi bæði þeir, sem fram hafa komið með aðfinningar, og þeir, sem mælt er á móti, og skal hinum síðar nefndu um leið skýrt frá, hver mótmæli komin sjeu fram gegn þeim. Samkvæmt þeim skjölum, sem málspartarnir leggja fram, og framburði þeirra vitna, sem þeir leiða, skal leggja úrskurd á ágreining þann, sem fram er kominn, og hann ritaður með fám orðum í hina venjulegu gjörðabók hlutaðeigandi sveitarstjórnar eða bæjarstjórnar. Þegar búið er að leiðrjetta kjörskrárnar samkvæmt þessu, skal oddviti hlutaðeigandi sveitarstjórnar eða bæjarstjórnar rita nafn sitt undir þær. Eptir þetta verður á því ári engin breyting gjörð á kjörskránum, nema dómur sje á undan genginn (29. gr.).

27. gr. Þá er búið er að leiðrjetta kjörskrárnar, skulu þær alstaðar nema í kaupstöðum samdar í tvennu lagi, og skal oddviti hlutaðeigandi sveitarstjórnar tafarlaust senda aðra skrána oddvita þeirrar sýslunefndar, sem í hlut á; en hann skal fyrir marz-mánaðarlok skýra ráðgjafa þeim, sem hlut á að máli, frá, hvort hann hafi tekið við öllum kjörskránum, en ef svo er eigi, hverjar vanti. Fyrir sama tíma skulu oddvitar bæjarstjórna í kaupstöðum skýra ráðgjafa frá, hvort skrárnar sjeu leiðrjettar.

28. gr. Hafi sýslumaður ekki fengið skrárnar í ákveðna tíð, skal hann sekta hlutaðeigandi hreppsnefnd, ef drátturinn er henni að kenna, og tafarlaust krefja hana um skrárnar. Sams konar umsjónar- og aðhalds-vald, sem sýslumenn hafa gagnvart hreppsnefndum, skal ráðgjafi hafa gagnvart sýslumönnum og oddvitum bæjarstjórna.

Nú hefur ráðgjafi eigi fengið tilkynning frá sýslumanni eða bæjarfógeta í ákveðna tíð, og skal hann þá sekta sýslumann eða bæjarfógeta hæfilegum sektum, ef þeim verður gefin sök á drættinum.

Verði það uppvíst, að kjörskrárnar sjeu ekki leiðrjettar á lögskipaðan hátt, skal hann þar að auki tafarlaust gjöra þær ráðstafanir, sem fyrir skipaðar eru í lögunum,

að við lögðum hæfilegum þvingunarsektum. Þegar slíkt kemur fyrir, hefur ráðgjafiinn vald til að stytta sjerhvern lögakveðinn frest.

29. gr. Sá, sem er óánægður með úrskurð þann, er synjar honum kosningarjettar, má heimta að sjer verði fengið eptirrit af úrskurðinum kauplaust, og getur hann látið málið ganga til dóms og laga. Mál út af þessu skal farið með sem gestarjettarmál. Málspartarnir eru fyrir undirretti undanþegnir því að greiða rjettargjöld, og skal valdstjórnin skipa mann fyrir hönd sveitarstjórnarinnar eða bæjarstjórnarinnar, sem stefnt er. Verði það dæmt, að sá, sem í hlut á, eigi kosningarrjett, skal taka hann upp á kjörskrána jafnskjótt, sem hann leggur fram eptirrit af dóminum.

30. gr. Kjörskrárnar gilda frá 6. júní til 5. júní árið eptir. Samkvæmt þessum skráum skulu allar kosningar til alþingis fram fara á því ári, þó þannig, að þess verði gætt, að þeir menn, sem á aukaskránni eru (22. gr.), því að eins hafa rjett til þess að greiða atkvæði, að þeir fyrir kosningardaginn hafi fullnægt þeim skilyrðum, sem sett eru um aldur og heimili. Ef kosning kemur fyrir optar en einu sinni á ári, skal eptirrit af skránum, sem staðfest sje af sveitarstjórn eða bæjarstjórn, vera á reiðum höndum til afnota við hina nýju kosningu.

31. gr. Sjerhvert sýslufjelag og bæjarfjelag á landinu skal vera kjördæmi út af fyrir sig og kjósa einn þingmann, nema Austur- og Vestur-Barðastrandarsýsla skulu báðar vera eitt kjördæmi og kjósa einn þingmann.

32. gr. Fyrir hvert kjördæmi skal setja kjörstjórn. Skal í kaupstöðum oddviti bæjarstjórnarinnar vera oddviti kjörstjórnarinnar og skulu að auki vera í henni 2 menn, sem bæjarstjórnin kveður til, einn úr sínum flokki og einn úr flokki kjósenda, en í hinum kjördæmunum er sýslumaður oddviti kjörstjórnarinnar og eru í henni að auki einn af sýslunefndarmönnum og einn af kjósendum, sem sýslunefndin kys.

33. gr. Heimilt skal amtsráðum að fjölga kjörstöðum í sýslu hverri eptir óskum og tillögum sýslunefnda. Þó skulu kjörstaðir aldrei vera fleiri en 3 í sýslu. Á kjörstöðum þessum skal kjörstjórn sýslunnar mæta.

34. gr. Oddviti kjörstjórnar stendur fyrir öllum undirbúningi undir sjálfa kosninguna og sjer um að kjörskrárnar sjeu við á kjörþinginu.

35. gr. Kjörstjórnin heldur kjörbók, þar sem bóka skal, að fram hafi verið lagðar kjörskrárnar og þau brjef, er til hennar eru komin. Í kjörbókina skal rita hið helzta af því, er fram fer á kjörþinginu, en þar með skal þó eigi telja ræður þær, sem haldnar verða. Kjörstjórnin skal rita nöfn sín undir kjörbókina og skulu í kaupstöðunum bæjarstjórnirnar geyma hana, en annarstaðar sýslunefndirnar.

Í síðasta lagi 8 dögum eptir kosninguna skal oddviti kjörstjórnarinnar senda ráðgjafa staðfest eptirrit af því, sem ritað er í kjörbókina um kosningu þá, sem fram hefur farið. Ráðgjafi fær síðan alþingi, er það kemur saman, eptirrit þetta ásamt skýrslum þeim, sem honum hefur þótt ástæða til að útvega.

Þingmanna-efni.

36. gr. Enginn, sem ekki mætir sjálfur á kjörþingi, hvort heldur hann á heimili innan kjördæmis eða utan, getur orðið fyrir kosningu, þegar kjósa á alþingismann, nema 1 eða fleiri af kjósendum í kjördæminu, í síðasta lagi fyrir náttmál kvöldinu fyrir

þann dag, er kosningin skal fram fara, hafi skriflega skýrt oddvita kjörstjórnarinnar frá, að hann taki við kosningu og lýsi yfir því, að þeir vilji mæla fram með honum til þeirrar kosningar, sem til stendur, og skal þar með fylgja skrifleg yfirlýsing frá þeim, sem í hlut á, um að hann sje fús til að taka á móti kosningu, og að hann hafi eigi boðið sig fram til kosningar í nokkru öðru kjördæmi, er eigi hafi þá þegar hafnað framboði hans.

Nú vilja nokkrir kjósendur kjósa til alþingismanns einhvern þeirra, sem á kjörþingi eru, skal hann þá gefa kost á sjer áður en kosning byrjar, svo að oddviti kjörstjórnarinnar viti, að hann vill við kosningu taka, og geti boðið hann fram.

37. gr. Það er eigi nauðsynlegt, að kjörgengi þingmannaefna sje sannað fyrir kjörstjórninni. Komi fram við kosninguna mótmæli gegn kjörgengi þeirra, getur kjörstjórnin að vísu eigi bannað umræður um það, en heldur ekki fyrir þá sök skorast undan að bjóða þá fram til kosningar. Alþingi fellir úrskurð um kjörgengi þeirra, sem kosnir eru.

38. gr. Verði það uppvíst, að eitthvert þingmannsefni hafi gefið kost á sjer í fleirum en einu kjördæmi, er sú kosning eða þær kosningar ógildar, sem hann kann að verða fyrir, nema því að eins að skilyrði því, sem sett er í 36. grein, sje fullnægt.

Kjölfundur og kosningar.

39. gr. Kosningar fara fram í kjördæmi hverju á kjörþingi og má hver koma þar er vill.

40. gr. Sýslunefnd ákveður kjörstað og skal hann vera á þeim þingstað, sem næstur er miðju kjördæminu, nema öðru vísi sje ákveðið samkvæmt 33. gr.

41. gr. Oddviti kjörstjórnarinnar skal tiltaka dag og klukkustund, er kjörþingið skal haldið, og auglýsa með 4 vikna fyrirvara á kirkjufundum eða á annan venjulegan hátt kjörþingstaðinn og hvenær kjörþingið skal haldið.

42. gr. Oddviti kjörstjórnar setur kjörþingið og les upp hið opna brjef eða þann úrskurð landstjóra, er fyrirskipar kosninguna. Hann nefnir síðan nöfn þess eða þeirra þingmannaefna, sem boðið hafa sig fram, og svo þeirra kjósenda, sem mæla fram með kosningu þeirra, og skorar á þá að ganga fram og kannast við meðmælingu sína. Sjeu þeir eigi komnir á fund, og hafi eigi tjáð forföll, sem kjörstjórnin álitur gild, eða ef þeir skorast undan að standa við hina skriflegu meðmælingu sína, verður hún eigi tekin til greina, og ef þannig má álíta, að einhver af þeim, sem gefið hafa til kynna, að þeir taki við kosningu, hafi eigi lengur meðmælingu til kosningar frá neinum kjósenda í kjördæminu, getur hann eigi orðið boðinn fram til kosningar. — Kjósendur þeir, sem eru á fundi og standa þar við meðmælingu sína með einhverju þingmannsefni, eiga rjett á að taka til máls, og hið sama er um þau þingmannaefni, sem boðin eru fram til kosningar. Að öðru leyti má bjóða þingmannsefni fram til kosningar, þótt eigi sje hann sjálfur á kjörþingi. Enn fremur er sjerhverjum kjósenda, sem er viðstaddur, heimilt að leggja spurningar fyrir þá kjósendur, sem mæla fram með einhverjum til kosningar, og eins fyrir þingmannsefni þau, sem eru á fundinum, og er þeim sömuleiðis heimilt

að svara spurningunum. Þó má eigi bera upp neina slíka spurningu fyrir en meðmælingum og þeim þingmannaefnum, sem eru viðstödd, hefur verið gefinn kostur á að taka til máls. Kjósendur þeir, er mæla fram með einhverjum til kosningar, og þingmannafni skulu látn taka til máls eftir stafrófsröð upphafsstafa í nöfnum þingmannaefna.

Oddviti stýrir umræðunum og skal sjá um, að bæði þær og kosningin fari fram í góðri reglu. Enginn af kjörstjórum má tala með eða móti kosningu nokkurs þingmannsefnis. Þjóði nokkur úr kjörstjórn sig fram til kosningar, skal hann þegar úr kjörstjórn víkja, og hinir, sem eftir verða, kjósa annan mann í hans stað.

Oddviti slítur umræðunum, þegar honum þykir það við eiga, og skorar hann síðan á kjósendur að ganga til kosningar, með því að gefa atkvæði sitt einu af þeim þingmannaefnum, sem boðin hafa verið fram til kosningar. Þótt eigi sjeu fleiri en eitt þingmannsefni í boði, skal atkvæðagreiðsla þó fram fara.

43. gr. Kjörstjórnin ákveður, í hvaða röð hrepparnir kjósa; kjósendur úr hverjum hreppi greiða atkvæði eftir stafaröð á kjörskránni. Enginn getur neytt kosningarrjettar síns, nema hann sjálfur komi á kjörþing.

44. gr. Oddviti kjörstjórnarinnar á eigi þátt í því að taka við atkvæðum. Annar meðkjörstjórnanna ritar, eftir að hann hefur kannast við kjósendurna, nafn þess þingmannsefnis, sem kjósandi greiðir atkvæði sitt, við hliðina á hans eigin nafni í sjálfri kjörskránni. Hinn meðkjörstjórinn ritar á sjerstaka atkvæðaskrá nafn kjósenda við hliðina á nafni þess þingmannsefnis, sem hann hefur gefið atkvæði sitt. Áður en kjósandinn gengur frá, skal lesa upp fyrir honum bæði hans eigið nafn, og nafn þess, sem hann hefur kosið, til tryggingar því, að rjett sje ritað á báðar skrárnar og að því beri saman hvoru við annað.

Þegar engir fleiri kjósendur gefa sig fram, til þess að greiða atkvæði, skal oddviti hátt og snjallt skora á þá kjósendur, sem eigi hafa greitt atkvæði, að gjöra það, og skal hann um leið setja stuttan frest til þess; en frestur þessi má þó ekki, hvernig sem á stendur, vera skemmri en svo, að 2 klukkustundir líði frá því, að kosningargjörðin byrjaði, og þótt sá frestur sje liðinn, skal eigi atkvæðagreiðslu lokið, meðan kjósendur gefa sig fram til hennar án þess að hlje verði á.

Þegar engir fleiri kjósendur æskja að taka þátt í kosningunni, samkvæmt því, sem sagt er, færa kjörstjórnir (sjeu þeir kjósendur) inn atkvæði sjálfra sín og rita nöfn sín bæði undir kjörskrána og atkvæðaskrána, og er þá atkvæðagreiðslu lokið.

45. gr. Þar sem einn kjörstaður að eins er í kjördæmi, skal svo að fara að talin sje saman atkvæði, þegar er kjörskrár hafa verið bornar saman við atkvæðaskrána. Er þá sá kosinn þingmaður fyrir það kjördæmi, er flest atkvæði hefur hlotið. Sje svo, að fleiri hafi fengið jafnmörg atkvæði, skal hlutkesti ráða, hver þeirra skuli vera þingmaður.

Nú eru tveir kjörstaðir eða þrír í sýslu, og skal þá kjörstjórnin telja saman á síðara kjörstaðnum, ella hinum síðasta, ef þrír eru kjörstaðirnir, öll þau atkvæði, er greidd hafa verið á kjörstöðum sýslunnar. Er þá sá rjett kjörinn þingmaður, er fengið hefur flest atkvæði.

Í kjörbókina skal skráð, hver úrslit kosning hafi fengið og skal oddviti kjörstjórnarinnar lýsa yfir því fyrir þingheiminum. Sömuleiðis skal hann svo fljótt, sem verða má, tilkynna kosninguna þeim, sem kjörinn er, sje hann eigi viðstaddur. Atkvæðaskrárnar skal leggja við kjörbókina og skal öll kjörstjórnin rita nöfn sín undir.

46. gr. Kjörstjórnin fær hverjum, sem kosinn er, kjörbrjef. Skal það samið samkvæmt fyrirmynd, sem ráðgjafinn segir fyrir um, og skal kjörstjórnin rita undir það nöfn sín.

IV. kafli.

Sameiginlegar ákvarðanir um kostnað o. fl.

47. gr. Alþingismenn fá í endurgjald 6 kr. fyrir hvern dag bæði fyrir þann tíma, sem þeir þurfa til ferðarinnar til alþingis og frá því, og fyrir þann tíma, sem þeir eru á alþingi. Sömuleiðis fá þeir endurgjöldinn ferðakostnað eftir reikningi, sem nefnd, kosin af hinu sameinaða alþingi, úrskurðar, og forseti í hlutaðeigandi þingdeild ávísar. Þessi útgjöld greiðast úr landssjóðnum.

48. gr. Kjörstjórnir við kosningar til neðri deildar mega, annarstaðar en í kaupstöðum, reikna sjer fæðispeninga og endurgjald fyrir ferðakostnað samkvæmt tilsk. um sveitarstjórn á Íslandi 4. maí 1872, 33. gr., þannig að útgjöldin greiðist úr sýslusjóðnum. Ef annar kostnaður verður við kosningarnar, t. a. m. til prentunar kjörskráanna, til auglýsinga o. fl., skal einnig greiða hann úr sýslusjóðnum. Í kaupstöðunum skal greiða útgjöld þessi úr sjóði bæjarins.

49. gr. Vandræki nokkur störf þau, sem honum eru á hendur fælin með lögum þessum, skal hann sæta 25 til 500 króna sektum, ef þyngri hegning liggur eigi við samkvæmt lögum.

50. gr. Þá er lög þessi öðlast gildi, eru eldri lög og ákvarðanir um kosningar til alþingis úr lögum numin.

Ed.

109. Breytingartillögur

við frumv. til laga um kirkjugjald. Eins og það var samþykkt við 2. umr. í e. d. Frá Sigurði Jenssýni, Þorkeli Bjarnasýni og Þorleifi Jónssýni.

Við 2. gr. Í stað orðanna: »Gjald skal hver fermdur maður 60—120 aura á ári« komi: »Í stað þeirra gjalda, sem afnumin eru í 1. gr., skal ákveða gjöld til kirkju hverrar eptir tölu fermdra manna í sókninni, þannig að árstekjur kirkjunnar samsvari 50—120 aorum fyrir hveru fermdan mann. Skal hver karlmaður greiða tvöfalt gjald á við kvennmann«.

Við 7. gr. Aptan við greinina bætist: »Þó mega þeir eigendur bændakirkna, er eigi geta sjálfir haft á hendi innheimtu á tekjum kirkju sinnar, greiða allt að 16 af hundraði í innheimtulaun, ef hjeraðsfundur og biskup samþykkja það.

Ed.

110. Breytingartillögur

við frumvarp til laga um kirkjugjald. Frá nefndinni.

1. Við 1. gr. Aptan við greinina bætist ný málsgrein svolátandi:
»Kostnaður við bygging og viðhald kirkjugarða greiðist úr sjóði kirkjunnar«.
2. — 2. — Fyrir orðin: »eptir tillögum« komi: »að fengnum tillögum«.
3. — 8. — Fyrir: »13. gr. og« komi: »13. og«.
4. Orðin: »að því er snertir skylduvinnu við kirkjur« falli burtu.

Nd.

111. Breytingartillaga

við frumv. til laga um undirbúning verðlagsskráa. Frá Birni Sigfússýni, Halldóri Daníelssýni, Jóni Jónssýni, þm. A.-S., Þórði Guðmundssýni, Þorláki Guðmundssyn og Guðjóni Guðlaugssýni.

1. gr. (2. málsgrein).

1. Á eptir: »Nú er einhver tegund landaura, sem hefur ekki gengið kaupum nje sölum mót peningum það ár í hreppnum, eða bæjarfjelinu« bætist inn í: »þótt hún sje þar til«.
2. »skal« á eptir »bæjarfjelinu« breytist í »má«.

Nd.

112. **Frumvarp**

til laga um löggilding fjelags með takmarkaðri hluthafa ábyrgð, rjettindi þess og skyldur til að halda uppi siglingum milli Íslands og útlanda og í kringum strendur Íslands og til að leggja járnbrautir á Íslandi o. fl. (eins og það var samþykkt við 2. umr. í Nd.).

1. gr. Stofnendur fjelagsins eru eftirfylgjandi 5 menn:

David Wilson, passenger manager, Liverpool.

Sigtryggur Jónasson, umboðsmaður, Winnipeg.

Jón Þórarinsson, alpingismaður, Flensborg.

Jens Pálsson, alpingismaður, Útskálum.

Þorgrímur Gudmundsen, tungumálakennari, Reykjavík.

Ofan nefndir menn og allir aðrir einstakir menn og fjelög, sem gjörast kunna hluthafar í fjelaginu, eru hjér með löggiltir sem hlutafjelag með takmarkaðri hluthafa ábyrgð, er heiti »Hið íslenzka siglinga- og járnbrautafjelag«. Fjelagið hefur skrifstofu í Reykjavík og skal ætíð hafa þar umboðsmann sinn. Ofan nefndir 5 menn skulu vera bráðabyrgðastjórnarnefnd fjelagsins, og skulu halda þeirri stöðu þangað til regluleg stjórnarnefnd er kosin samkvæmt lögum þessum. Fundur er löglegur, þegar þrír af bráðabyrgðarstjórnendum eru á fundi. Bráðabyrgðarstjórnarnefndin kemur sjer saman um stað og dag til að halda fyrsta fund sinn, og kys hún þá forseta og varaforseta úr sínum flokki, er síðan kallar saman fundi og stýrir þeim.

2. gr. Bráðabyrgðastjórnarnefndin hefur vald til þess að fá menn til að skrifa sig fyrir hlutum í fjelaginu, taka á móti hlutafje og innheimta það, og lögsækja hlutaðeigendur, ef þeir standa eigi í skilum.—Svo hefur og bráðabyrgðarstjórnarnefndin vald til að láta gjöra mælingar og áætlanir til undirbúnings framkvæmdum fjelagsins, leggja í banka peninga þá, sem hún tekur á móti upp í hluti, og taka þessa peninga út úr bönkum í þarfir fjelagsins; enn fremur til þess að veita móttöku fyrir hönd fjelagsins hvers konar hlunnindum, láni og gjöfum, sem því kann að vera látið í tje til styrktar fyrirtækjum þess og gjöra samninga um hvernig þessu skuli varið í þarfir fjelagsins, og yfir höfuð gera allt sem útheimtist til að koma fjelaginu á fót.

I.

3. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að leggja einsporaðar eða tvísparaðar stál- eða járnbrautir:

a. Frá Reykjavík um Kjósar- og Gullbringusýslu, Árnessýslu og Rangárvallasýslu.

b. Frá Reykjavík eða Akranesi, eða einhverjum stað þar nálægt, um Kjósar- og Gullbringusýslu, Borgarfjarðar-, Mýra-, Stranda-, Húnavatna-, Skagafjarðar- og Eyjafjarðarsýslu, eða þær af þessum sýslum, er fjelaginu sýnist.

c. Út úr brautunum má fjelagið leggja lengri eða styttri greinar innan takmarka nefndra sýslna, ásamt hliðarsporum þeim, er nauðsynleg þykja við brautarstöðvar og til að ná í mól eða annan ofaníbúð.

Engum manni eða öðrum fjelögum skal veitt leyfi til að leggja járnbrautir um ofan nefndar sýslur utan takmarka löggiltra kaupsúna næstu 15 ár eftir að þessi lög öðlast gildi. Hafi fjelagið eigi áður 5 ár sjeu liðin frá því, er lög þessi öðlast gildi, lagt járn- eða stálbraut, er nái frá Reykjavík til byggða í Árnessýslu austanfjalls og hafið lestaferðir á henni, hefur það fyrirgjört öllum þeim rjettindum, sem lög þessi heimila.

4. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að láta mæla út vegarstöði undir járnbrautir þær, sem nefndar eru í 3. gr., byggja þær, og allar nauðsynlegar brýr yfir ár, læki og vötn úr því efni og á þann hátt, er því sýnist, breyta þessu, endurbæta og viðhalda.

5. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að byggja og eiga öll þau hús og byggingar á brautarstöðvum og við brautina, sem það álitur nauðsynlegar til þess að leggja brautina og halda uppi ferðum á henni.

6. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að kaupa, byggja, eiga og láta ganga eptir járnbrautum sínum hvers konar brautarvjar (locomotives) og vagna og flytja fólk, alls konar farangur, vörur, lifandi pening og hvað annað, sem býðst til flutnings í þessum vögnum. Fjelagið setur sjálft og auglýsir reglur viðvíkjandi flutning á vögnum sínum, ákveður fardaga, fargjald, gjald fyrir geymslu á farangri o. fl. og hvað annað í þá átt. Til að hreifa brautarvjar og vagna á járnbrautum sínum má fjelagið nota hvaða afl sem það vill, gufuafi, rafmagn, vatnsafi, loptsafi, dýraafi eða þetta sameinað. Þó má eigi nota dýraafi nema á aukabrautum og brautarstöðvum.

7. gr. Fjelagið hefur leyfi og vald til að reka burt af vögnum sínum og öðrum flutningatækjum hvern þann, sem ekki hefur farseðil eða ekki borgar hið ákveðna gjald fyrir far sitt eða flutning. Enn fremur hefur fjelagið fullt leyfi og vald til að halda farangri, vörum eða hverju öðru, sem það flytur, þangað til hið ákveðna flutningsgjald og geymslugjald eða annar kostnaður er borgað. Sje ekki flutningsgjaldið eða geymslugjaldið greitt áður tíu dagar sjeu liðnir frá því er farangurinn, vörurnar eða hvað annað, sem flutt var, kom til afhendingarstaðar, má fjelagið auglýsa það til sölu, og sje það eigi innleyst áður 20 dagar sjeu liðnir frá því að auglýsingin var fest upp á staðnum, má fjelagið láta selja það við opinbert uppboð. Seljist það, sem upp er boðið, fyrir meira en flutningi og geymslugjaldi og öðrum kostnaði nemur, skal fjelagið skila fyrverandi eiganda hins selda afganginum. Farangur, vörur eða hvað annað, sem fjelagið heldur til tryggingar fyrir óborguðu flutningsgjaldi, er í ábyrgð eiganda unz salan fer fram. En skylt skal fjelaginu að láta hann vita, hvar það er niður komið og varðveita það svo, að það eigi skemmist fyrir handvömm.

8. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að kaupa og eiga allt það land, sem það þarf undir járnbrautir sínar, stöðvahús og vöruhús, og til að hafa greiðan veg að eignum sínum, eða hverju öðru, sem stendur í sambandi við starf þess. Kaupi fjelagið meira land en það sjálft þarf til notkunar, má það selja afganginn eptir því, sem því sýnist við eiga. Fjelagið má einnig taka land á leigu og leigja út land.

9. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að stífla og nota vatn og afl úr öllum ám, lækjum og yfir höfuð öllum heitum og köldum uppsprettum, laugum, hverum og vötnum, sem brautir þess liggja yfir eða sem eru nálægt öðrum byggingum þess, að svo miklu leyti nauðsynlegt er, til þess að það geti lagt brautir sínar og haldið uppi ferðum á þeim. Þó má það ekki gera meiri spell en nauðsynlegt er á farvegum nefndra vatna eða landi því, er að þeim liggur, enda komi fullt verð fyrir, er greitt sje fyrir fram. Komi fjelaginu og eiganda ekki saman um borgun eða skaðabætur fyrir notkun vatna, vatnsafls eða spell á landi, skulu þeir gerðarmenn dæma í málinu. Fjelagið nefnir einn gerðarmann, eigandi vatnsins og landsins annan, en þessir tveir gerðarmenn skulu koma sjer saman um oddamann. Verði þeir ekki á eitt sáttir um oddamanninn, skipar landsyfirdómurinn í Reykjavík hann.

10. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að taka hvaða land og hús, sem er, til notkunar undir járnbrautir sínar og vegi að þeim og til alls þess, sem því er leyft að gera, með lögum þessum, en þó gegn fullu verði, er greitt sje fyrir fram. Komi fjelagið sjer ekki saman við eiganda, skal farið með málið eins og ákveðið er í næstu grein hjer á undan. Fjelagið hefur þar að auki sama rjett til að taka endurgjaldslaust byggingarefni og ofaníburið, sem heimilað er í 22. gr. laga um vegi 13. júní 1894.

11. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að leggja járnbrautir sínar þvert yfir alla vegi; það má og nota undir brautir sínar skemmri eða lengri kafla af öllum vegum og brýr yfir ár, læki eða vötn, sem stjórn Íslands, ömt, sýslur eða sveitafjelög hafa látið gera eða láta gera, ef svo er um búíð, að stjórnarvald það, sem í hlut á, telur slíkt hættulaust og skaðlaust fyrir vegina, brýrnar og vegfarendur.

12. gr. Allar járnbrautir fjelagsins og nauðsynlegar byggingar við þær skulu vera undanþegnar öllum gjöldum og sköttum til landssjóðs Íslands, til kirkna, amta, sýslu og sveitafjelaga eða kaupstaða, um þrjátíu ár frá því lög þessi öðlast gildi.

13. gr. Fjelaginu er skylt að taka til flutnings allt fólk og vörur, sem borg- að er undir fyrir fram, eptir því sem rúm ræður, eða náttúra leyfir. Þó má það neita að flytja drukkna menn eða vitskerta, nema þeir sje undir umsjón lögregluþjóns eða einhvers annars, sem ber ábyrgð á þeim. Enn fremur má fjelagið neita að taka til geymslu eða flutnings sprengiefni eða önnur hættuleg efni og sendingar í ílátum eða böggla, er innihald þeirra ekki er gefið til kynna. Gruni starfsmenn fjelagsins, að hættuleg efni sje í farangri eða pökkum, mega þeir opna þá og rannsaka.

14. gr. Engir nema starfsmenn fjelagsins mega ganga, ríða, teyma nje reka nokkra skepnu eptir járnbrautum þess að endilöngu, nema fjelagið leyfi það sjerstaklega. En skylt er fjelaginu að leyfa umferð þvert yfir brautir sínar þar sem nauðsyn krefur. Enginn má á nokkurn hátt skemma járnbrautir fjelagsins og annan útbúnað, nje kasta nokkru eða leggja nokkuð á brautirnar, og varðar brot á móti þessari grein hegningu eptir hinum almennu hegningarlögum.

15. gr. Fjelagið má hafa á járnbrautum sínum hvort sem það vill danskt, enskt eða franskt mílnatal eða mál.

16. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að byggja og eiga telegrafa og telefóna meðfram járnbrautum sínum og út frá þeim. Enn fremur hefur fjelagið fullt vald og leyfi til að framleiða rafmagn til að hreifa brautarvagna, vjelar til að lýsa og hita vagna sína, brýr, bryggjur og byggingar, götur og hafnir, opinber og einstakra manna hús í kaupstöðum eptir samkomulagi við hlutaðeigendur.

II.

17. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að láta byggja, kaupa og eiga gufuskip og seglskip til ferða milli Íslands og útlanda og til strandferða kringum Ísland. Enn fremur hvers konar skip, ferjur og báta til samgöngunota á öllum flóum, fjörðum, víkum, höfnum, stöðuvötnum og ám kring um Ísland og á Íslandi, og má fjelagið selja skip, leigja og taka á leigu, og breyta og endurbæta.

18. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að byggja og eiga bryggjur, öldu-

brjóta, vörugæmsluhús, kolaskála, smiðjur og verkstæði til að smíða og gjöra að öllu, sem að framkvæmdum fjelagsins lýtur.

19. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að ákveða fargjald og flutningsgjald með skipum sínum, gjald fyrir geymslu á farangri og vörum, borgun fyrir notkun á bryggjum sínum og áhöldum, o. fl. Fjelagið hefur og vald til að reka burt af skipum sínum hvern þann, sem eigi hefur farseðil eða borgar eigi hið ákveðna gjald fyrir far sitt eða flutning. Sje flutningsgjald eða geymslugjald eigi greitt í tækan tíma, fer um það, sem fyrir er mælt í 7. gr. Að því er snertir flutning á fólki og vörum á skipum fjelagsins, gilda og sömu ákvæði og sett eru í 13. gr.

III.

20. gr. Höfuðstóll fjelagsins skal vera fjórar milljónir króna, og hefur fjelagið leyfi og vald til að auka hann upp í tíu milljónir króna með aukalögum eða samþykkt á almennum hluthafafundi. Hinn ákveðni höfuðstóll (4,000,000 kr.) skiptist í fjörutlu þúsund hluti, er sje eitt hundrað krónur hver. Höfuðstóllinn leggja til eða útvega ofan nefndir stofnendur fjelagsins og þeir menn og fjelög, sem gerast hluthafar í fjelaginu. Peningum þeim, sem þannig eru lagðir til eða útvegaðir, skal varið til að koma á fót öllu því, og framkvæma allt það, sem fjelaginu er veitt leyfi til að gera með lögum þessum.

21. gr. Fjelaginu er eigi skylt að taka til greina áskript fyrir hlutum í fjelaginu, nema 10 af hundraði af upphæð þeirra hluta, er menn skrifa sig fyrir, sje borgað áður mánuður sje liðinn frá því er menn skrifuðu sig fyrir þeim.

22. gr. Til framkvæmdar störfum sínum hefur fjelagið leyfi til að pyggja og veita móttöku, frá hverri landsstjórn sem er, einstökum mönnum, sýslu- og sveitafjölögum, kaupstöðum og hverskyns fjölögum, löggiltum og ólöggiltum eða öðrum, styrk og gjöfum af hverju tagi og í hverri mynd sem er, t. d. í landi, peningum, peningalánum, ábyrgð o. s. frv.

23. gr. Þegar menn hafa skrifað sig fyrir eitthundrað þúsund krónum af höfuðstól hjá bráðabyrgða stjórnarnefnd þess, og búið er að borga 10 af hundraði af þessari upphæð, þá skal hún, nema handhafar sjeu færri en 9, kalla þá, sem hafa skrifað sig fyrir hlutum og borgað 10 af hundraði upp í þá, á fund til að kjósa stjórnarnefnd fyrir fjelagið. Fundurinn skal boðaður á þann hátt, að sjerhverjum hluthafa sje sent með pósti, skrifað eða prentað fundarboð, er tiltaki fundardag, stað og fundarefni, að minnsta kosti 2 mánuðum fyrir fundinn og auk þess birt í dagblöðum. Á þessum fundi skulu hluthafar kjósa stjórnarnefnd fyrir fjelagið, er skipuð sje 9 mönnum, og má engan kjósa í stjórnarnefndina, sem eigi er hluthafi í fjelaginu og hafi skrifað sig fyrir 5 hlutum að minnsta kosti, og borgað það sem kallað hefur verið eptir upp í þessa hluti. Þessi stjórnarnefnd skal halda stöðu sinni eitt ár frá því hún var kosin eða þangað til önnur er kosin í hennar stað. Tölu stjórnarnefndarmanna má fjelagið breyta með aukalögum.

24. gr. Við stjórnarnefndarkosningar og við alla atkvæðagreiðslu á almennum hluthafafundum, skulu hluthafar hafa eitt atkvæði fyrir hvern hlut, sem þeir eru skrifaðir fyrir í bókum fjelagsins, enda hafi þeir greitt upp í hluti sína sem tilskilið er. Hluthafar mega gefa öðrum umboð til að greiða atkvæði fyrir sig á almennum hluthafafundum, og skal það umboð vera orðað samkvæmt því, sem ákveðið er í aukalögum fjelagsins.

25. gr. Allir almennir hluthafafundir, sem haldnir eru eptir fund þann, er um getur í 23. gr. laga þessara, skulu haldnir á þeim stað og tíma og boðaðir á þann hátt, sem ákveðið verður í aukalögum fjelagsins. Þó skal að minnsta kosti annarhvor ársfundur haldinn í Rvík.

26. gr. Allir menn, hvort sem þeir eru danskir þegnar eða þegnar annara ríkja, og hvort sem þeir eiga heimili í hinu danska ríki eða eigi, hafa sama rjett til að eiga hluti í fjelaginu og greiða atkvæði fyrir hluti sína, og hafa enn fremur rjett til að vera í stjórnarnefnd fjelagsins og vera starfsmenn þess. Þó skal fjelagið, að svo miklu leyti sem því verður við komið, nota íslenska starfsmenn.

27. gr. Stjórnarnefnd fjelagsins skal á fyrsta fundi, sem hún heldur eptir að hún var kosin, kjósa forseta úr sínum flokki og skal hann ætíð stjórna fundum, þegar hann er viðstaddur. Forseti skal halda stöðu sinni á meðan hann er í stjórnarnefndinni eða þangað til annar er kosinn í hans stað. Stjórnarnefndin má og kjósa einn eða fleiri varaforseta, er gegni störfum forseta í forföllum hans. Stjórnarnefndarfundur er lögmatgur þegar eigi eru færri á fundi en fimmm af níu. Enginn stjórnarnefndarmannanna hefur nema eitt atkvæði og sker forseti úr með atkvæði sínu ef atkvæði verða jöfn.

28. gr. Stjórnarnefndin skal að minnsta kosti einu sinni á ári á almennum hluthafafundi gefa allar nauðsynlegar upplýsingar um starf og ástand fjelagsins. Hún skal og hlíta þeim ákvörðunum, sem gerðar eru á ársfundum eða öðrum almennum hluthafa fundum, að svo miklu leyti sem þær koma eigi í bága við þessi lög. Svo skal og stjórnarnefndin fara eptir öllum ákvæðum aukalaga fjelagsins.

29. gr. Stjórnarnefndin hefur vald til að semja og samþykkja aukalög viðvíkjandi stjórn, umsjón og meðferð á öllum eignum fjelagsins og yfir höfuð viðvíkjandi öllum málefnum þess. Þó mega slík aukalög ekki koma í bága við þessi lög, nje önnur gildandi landslög. Stjórnarnefndin skipar skrifara og aðra embættismenn fjelagsins, ákveður verkvið þeirra, starf, kaup og veð það, er þeir setja, og ræður yfir höfuð alla starfsmenn fjelagsins eða felur það undirmönnum sínum.

30. gr. Stjórnarnefndin hefur leyfi og vald til samkvæmt ályktan gerðri á ársfundi hluthafa eða á öðrum almennum hluthafa fundi, sem sjerstaklega er boðað til í því skyni, að gefa út skuldabryef (bonds), og skal forseti eða einhver varaforseti ásamt einhverjum öðrum stjórnarnefndarmanni skrifa undir þessi skuldabryef. Enn fremur skal skrifari fjelagsins rita nafn sitt á þau og setja innsigli fjelagsins á þau. Skuldabryef þessi, sem aldrei mega nema meiri upphæð til samans en svo, að 20,000 kr. komi á hverja mílu af járnbraut fjelagsins, skulu borganleg á þeim stað og tíma, á þann hátt, í þeirri mynt og með þeim vöxtum, sem stjórnarnefndin álitur bezt við eiga, og skal það til greint í skuldabryefinu. Skuldabryefin mega hljóða upp á danska, enska eða annara þjóða peninga og má þau greiða hvort sem vill í gulli, silfri eða seðlum, ef krafizt er, dönskum eða íslenskum. Enn fremur hefur stjórnarnefndin leyfi og vald til að selja eða veðsetja öll slík skuldabryef eða það af þeim, er henni sýnist, hverjum sem hún vill, fyrir hið beztu verð og með hinum bezta kjörum, sem faanleg eru í það og það skipti, og sje peningum þeim, er þannig fást, varið til að framkvæma það, eða eitthvað af því, sem fjelagið hefur leyfi til að gera samkvæmt lögum þessum. Auk þess hefur fjelagið leyfi og vald til að tryggja

skuldabréf þau, er það kann að gefa út, með sjerstakri veðsetning á öllum eigum sínum og tekjum, eða nokkrum hluta af þeim, á þann hátt sem tiltekið kann að verða í veðsetningarskjalinu. Svo má fjelagið og í slíku veðsetningarskjali veita þeim manni eða mönnum, sem tilteknir eru í skjalinu, öll rjettindi sín, vald, undanþágur, eignir og löggilding, og yfir höfuð allt það, sem fjelaginu er veitt með lögum þessum og ekki kemur í bága við þau. Allt sem fram er tekið í slíku veðsetningarskjali bæði til að takmarka vald þeirra, sem nefndir eru í því, eða til að veita þeim vald og rjettindi, skal vera löglegt og bindandi og hægt að nota það á þann hátt, sem tekið er fram í skjalinu, enda sje því pinglýst sem lög mæla fyrir.

31. gr. Skuldabréf þau, sem nefnd eru í næstu grein hjer á undan, skulu, án þess að þeim þurfi að pinglýsa eða rita í afsalsbrjefa- og veðmálabækur, álitast fyrsta krafa, og hafa forgangsriett gagnvart fjelaginu, og öllum eignum og tekjum fjelagsins, hverju nafni sem nefnist, sem það á og kann að eignast, og sjerhver handhafi skuldabréfanna skal álitast veðhafi að veðsetning þeirri, sem gefin kann að verða að rjettu hlutfalli við aðra eigendur skuldabréfanna.

32. gr. Ef fjelagið borgar ekki höfuðstól eða vexti af skuldabréfum sínum sem út kunna að verða gefin eptir þessum lögum, þá er gjalddagi er kominn samkvæmt ákvæðum skuldabréfsins, þá skulu handhafar slíkra skuldabréfa, ef þau eða vextir af þeim er óborgað við ársfund, hafa sama rjett til að greiða atkvæði og vera kjörgengir í stjórnarnefnd fjelagsins, eins og þeir ættu sömu upphæð af fullborguðum hlutum í fjelaginu, og ennfremur hafa atkvæðisriett á öðrum almennum hluthafafundum. Þó getur enginn handhafi slíkra skuldabréfa neytt þeirra rjettinda, sem honum eru veitt með þessari grein, nema að skuldabréf þau, sem veita honum ofannefnd rjettindi, hafi áður verið rituð í bækur fjelagsins á sama hátt og gert verður ráð fyrir í aukalögum fjelagsins um skrásetning hlutabréfa þess. Fjelaginu er skylt að skrásetja slík skuldabréf sem hljóðandi upp á nafn handhafa, þegar þess er krafizt, og eins sölu á þeim, hvort sem óborgaður er höfuðstóll eða að eins vextir, á sama hátt og hlutabréf. Þó skulu þeir, sem þennan rjett nota, einskis missa í af öðrum rjettindum, er þeir höfðu sem handhafar skuldabréfanna.

33. gr. Skuldabréfin öll ásamt áföstum skilríkjum og vaxtaseðlum mega vera stýlud upp á handhafa, og skulu þá geta gengið mann frá manni þannig að hönd selji hendi. Handhafi slíkra skuldabréfa getur í sínu eigin nafni lögsótt fjelagið um rjett þann, er þau tilskilja, þangað til búið er að skrásetja þau eins og gert er ráð fyrir í næstu grein hjer á undan. Á meðan skuldabréfin standa þannig skrásett, þá skulu brjefin bera það með sjer með skriflegri áteiknun, ef eiganda skipti verða, sem sje skrásett á sama hátt og gert er við hlutabréfin, en skuldabréfin skulu aptur geta gengið mann frá manni þannig að hönd selji hendi ef þau verða að nýju skrásett sem slík, og er fjelaginu skylt að skrásetja þau þannig þegar sá, sem skrifaður er fyrir þeim sem eigandi í bókum fjelagsins, heimtar það.

34. gr. Stjórnarnefndin má, hvenær sem henni sýnist, krefjast borgunar upp í hluti hjá hluthöfum í fjelaginu en þó má hún ekki heimta meir en 10 af hundraði af allri upphæðinni í einu, og verður að gefa hluthöfum mánaðar fyrirvara í hvert skipti á þann hátt, sem ákveðið verður í aukalögum fjelagsins. Enginn hluthafi skal

bera ábyrgð gagnvart skuldheimtumönnum fjelagsins fyrir meiri upphæð en hann á eptir óborgað upp í hluti þá, er hann hefur skrifað sig fyrir. Borgi einhver hluthafi ekki á ákveðnum degi hlutafje það, sem stjórnarnefndin hefur löglega krafist, má hún heimta allt að 6% vöxtum af hinu vangoldna hlutafje, unz full skil eru sýnd. Svo má hún og lögsækja hlutaðeiganda á sama hátt og vanaleg peningaskuld væri. Nú neitar hluthafi að borga hlutafje það, sem löglega er af honum heimtað, eða dregur greiðslu þess meir en um tvo mánuði og hefur hann þá fyrirgjört eignarrjetti sínum til þess hlutar, og fer um þá hluti svo, sem ákveðið verður í aukalögum fjelagsins.

35. gr. Stjórnarnefndin skal halda eða láta halda allar þær bækur, sem nauðsynlegar eru til þess, að greinilegt yfirlit sje til yfir allar gerðir og starf fjelagsins. Bókfærslan má vera hvort er vill á íslenzku, dönsku eða ensku máli, og skal tiltekið með aukalögum, hvaða bækur fjelagið skal hafa og á hvaða máli þær sjeu. Fjelagið skal og hafa innsigli, og skal nákvæmar tiltekið með aukalögum, hvernig það sje.

36. gr. Hlutaþrjef fjelagsins skulu hljóða upp á nafn, og skal tiltekið í aukalögum, hvenær og hvernig eigandaskipti geta orðið á þeim.

37. gr. Fjelagið getur lögsótt og má lögsækja undir sínu löggilta nafni, eins og væri það einstaklingur, fyrir öllum dómstólum. Forseti fjelagsins, varaforsetar, ráðsmaður, umboðsmaður eða málaflutningsmaður getur höfðað og sótt mál fyrir hönd fjelagsins eptir stjórnarnefndar ályktan. Varnarþing fjelagsins er í Reykjavík, og er umboðsmaður fjelagsins þar rjettur málsaðili, ef fjelagið er lögsótt.

38. gr. Fjelagið má gera samninga við einstaka menn, landsstjórnir eða hvaða fjelög sem eru, um allt það sem snertir starf þess og atvinnu, og skal tiltekið í aukalögum, hver undirskrifti slíka samninga fyrir hönd fjelagsins.

39. gr. Fjelagið skal auglýsa á prenti á íslenzku öll aukalög sín, sem snerta almenning.

40. gr. Stjórnarnefnd fjelagsins má gefa út fullborguð hlutaþrjef, sem eigi má krefjast frekari borgunar upp í eða fyrir, og má, þegar svo um semur, afhenda þessi hlutaþrjef sem borgun fyrir vegarstæði, efni í járnbraut, vagna eða hvað annað sem fjelagið kaupir fyrir iðn sína eða fyrir hvers konar verk sem unnið er fyrir fjelagið eða í þarfir þess.

41. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til þess að selja á skipum sínum, vögnum og brautarstöðvum alls konar greiða. En um vínfangasölu á landi fer sem gildandi landslög segja.

IV.

42. gr. Landssjóður Íslands skal greiða »Hinú íslenzka siglinga- og járnbrauta-fjelagi« :

1. 50,000 krónur á ári, pangað til árið 1925, með því skilyrði að það byggi stál- eða járnbraut frá Reykjavík að minnsta kosti austur að Þjórsá, og láti lestir, er flutt geti farþega og vörur, ganga eptir járnbrautinni að minnsta kosti sex sinnum á viku, á tímabilinu frá 15. apríl til 15. nóvember ár hvert og hina mánuði ársins eins opt og við verður komið sökum snjóá.

Árgjald þetta greiðist þannig:

Jafnskjótt og brautinni er komið austur í byggð í Árnessýslu og lestaferð hafin á henni, skal landsstjórnin greiða fjelaginu árlega upphæð, er standi í sama hlutfalli við nefndar 50,000 kr., sem lengd hinnar lögðu brautar við alla hina fyrirhuguðu brautarlengd allt austur að Þjórsá. En þegar brautin er fullgjör þangað, greiðist allt hið tiltekna árgjald. Öll skal brautin fullgjör og ferðir hafnar á henni, áður en sjö ár eru liðin frá því lög þessi öðlast gildi, ella hefur fjelagið fyrirgjört rjettindum þeim, sem lög þessi heimila því.

Ef járnbraut fjelagsins tekst af á köflum af völdum náttúrunnar eða brýr á henni bila, skal fjelagið svo fljótt sem unnt er, bæta hið skemmda, og skal það einkis í missa af árgjaldi sínu, þó lestir geti eigi gengið reglulega eða teppist um stund fyrir þessar orsakir.

43. gr. Fimmtán árum eptir að lög þessi öðlast gildi, og hvenær sem er eptir þann tíma, hefur stjórn Íslands rjett til að kaupa járnbrautir og skip fjelagsins og önnur flutningatæki, hvort er hún vill fyrir þá upphæð, sem hvað um sig kostaði upprunalega, eða eptir mati gjörðarmanna, er kvaddir sjeu samkvæmt ákvæðum 9. gr. Þó skal fjelaginu gefin eins árs fyrirvari um kaupin. Borgunina má greiða með skuldaþrjefum upp á landssjóð Íslands, er gefi 5% í vöxtu á ári. Skuldaþrjef þessi skulu innleyst að fullu, áður en 30 ár sjeu liðin frá því kaupin voru gjörð, en þó er landsstjórninni heimilt að innleysa þau öll, eða svo mikið af þeim, er henni sýnist, hvenær sem er á þessu 30 ára bili.

44. gr. Ef fjelagið hefir eigi byrjað að leggja hina áskildu járnbraut, áður en 3 ár sjeu liðin, frá því lög þessi öðlast gildi, hefur fjelagið fyrirgjört öllum rjettindum sínum og eru þá þessi lög úr gildi fallin.

Nð.

113. Breytingartillögur

við frv. til laga um löggilding fjelags með takmarkaðri hluthafaábyrgð o. s. frv. Frá meiri hluta nefndariunar.

1. Við 42. gr. Í staðinn fyrir »þangað til« komi: »í síðasta sinn«
2. — 42. — Aptan við orðin »byggð í Árnessýslu« bætist: »austanfjalls«.
3. — 42. — Aptan við orðin »sem lög þessi heimila því« bætist: »Sama er ef reglulegar lestaferðir leggjast niður á brautinni eptir þann tíma«.
4. — 42. — Á eptir orðunum »fyrir þessar orsakir« bætist inn í:

2. 50,000 krónur á ári hin næstu tuttugu ár eptir að lög þessi öðlast gildi, með því skilyrði:

- a) að fjelagið láti gufuskip, sem sje eigi minna en 800 gross tons ensk, hafi að minnsta kosti rúm fyrir 40 farþega á 1. plássi og 30 farþega á 2. plássi, og geti gengið að minnsta kosti 12 enskar mílur á klukkustund, fara 2 ferðir á mánuði milli Liverpool, eða annarar hafnar á Englandi eða Skotlandi, og Reykja-

víkur, frá tímabilinu frá 15. apríl til 15. október ár hvert, og milli sömu hafna að minnsta kosti eina ferð á mánuði á tímabilinu frá 15. október til 15. apríl ár hvert, og

- b) að fjelagið láti gufuskip, sem ekki sje minna en 400 gross tons ensk, hafi rúm fyrir að minnsta kosti 20 farþega á 1. plássi og 50 á 2. plássi, sje yfirbyggt og geti gengið að minnsta kosti 10 enskar mílur á klukkustund, ganga stöðugt frá Reykjavík kringum strendur Íslands eða meðfram þeim, þegar ís ekki hamlar, á tímabilinu frá 15. febrúar til 15. nóvember ár hvert. Aukist samgöngu- og flutningsþörfin svo mjög fram með ströndum landsins, að þetta eina skip eigi þyki nægja, getur landsstjórnin að 10 árum liðnum áskilið, að fjelagið láti tvö minni skip halda uppi þessum ferðum í stað hins ofan nefnda strandferðaskips. Verði landsstjórnin og fjelagið eigi á eitt sátt um það, hvort eitt strandferðaskip nægi flutningsþörfinni, skal málið lagt í gerð og gerðarmenn kvaddir á sama hátt og gert er ráð fyrir í 9. gr.

Áður en hvert reglulegt alþingi kemur saman og í fyrsta skipti fyrir alþingi 1895 skal fjelagið setja þá tryggingu, er landsstjórnin álitur nægja fyrir því, að strandferðunum verði haldið uppi á fjárhagstímabili því, sem þá fer í hönd.

Ef skip fjelagsins laskast, stranda eða farast, skal fjelagið, svo fljótt sem unnt er, gjöra að þeim eða útvega önnur í þeirra stað, en einkis skal það í missa af árgjaldi sínu fyrir þær tafir, sem leiða af slíkum slysum, óbliðu náttúrunnar eða ís.

Ofangreind árgjöld til járnbrauta og skipaferða skal setja útgjaldamegin á fjárlögum Íslands.

Fjelagið hefur rjett til að velja um og ákveða, hvort peningar þeir, er það kann að eiga heimting á úr landssjóði Íslands samkvæmt lögum þessum, greiðist því sjálfu einu sinni eða tvisvar á ári, eða borgist eptir ráðstöfun þess tvisvar á ári sem vextir af hlutabréfum eða skuldabréfum fjelagsins.

Nd.

114. Frumvarp

til laga til að gjöra samþykktir um hindrun sandfoks og um sandgræðslu. Eins og það var samþykkt við 2. umr. í n. d.

1. gr. Sýslunefndum veitist vald til að gjöra samþykktir um hindrun sandfoks og um sandgræðslu á þann hátt, sem segir í lögum þessum.

2. gr. Þegar sýslunefnd þykir þörf á, eða vera hagfelld að gjöra samþykkt fyrir alla sýsluna eða fyrir nokkurn hluta hennar, skal hún kveðja til almenns fundar í hjerði því, sem ætlað er til að samþykkt sú nái yfir, og eiga atkvæðisrjett á þeim fundi allir hjerðsbúar þeir, er kosningarrjett hafa til alþingis.

Sýslunefnd kveður á um fundarstað og fundardag með nægum fyrirvara, en sýslumaður sje fundarstjóri eða einhver sýslunefndarmanna, er nefndin kys til þess, og skal hann hafa kjörskrá við hendina.

Ef fundarstjóri verður að takast ferð á hendur til þess að halda fundinn,

ber að greiða honum 2 kr. á dag í dagpeninga og ferðakostnað að auki eptir reikningi, er sýslunefndin úrskurðar og greiðist það gjald úr sýslusjóði.

3. gr. Sýslunefndin semur frumvörp til samþykktar þeirra, er hún vill koma á, og ber undir álit og atkvæði funda þeirra, er um er rætt í 2. gr.

Nú hafa fundarmenn fallist á frumvarp nefndarinnar með $\frac{2}{3}$ atkvæða þeirra, er greidd hafa verið, og skal þá sýslunefndin senda amtmanni frumvarpið til staðfestingar. En ef breytingartillögur hafa verið gjörðar við frumvarpið á fundinum og samþykktar með $\frac{2}{3}$ atkvæða, setur sýslunefndin þær inn í frumvarpið, ef henni þykja þær á rökum byggðar, og sendir síðan amtmanni til staðfestingar; en álfti sýslunefndin, að breytingartillögurnar eigi ekki að takast til greina, ber hún frumvarp sitt óbreytt að nýju undir atkvæði hjeradsfundar, og verði það þá samþykkt með $\frac{2}{3}$ atkvæða, ber að senda það amtmanni til staðfestingar.

Það frumvarp eða breytingaratkvæði við frumvarp, sem eigi hefur verið samþykkt með $\frac{2}{3}$ atkvæða á hjeradsfundi, er fallið, og má eigi koma fram í nýju frumvarpi sýslunefndar fyr en að ári liðnu.

4. gr. Nú þykja amtmanni nokkur ákvæði samþykktar ganga of nærri rjetti manna eða atvinnufrelsi, eða að þær koma á einhvern hátt í bága við lög og grundvallarreglur laganna, og synjar hann þá um staðfesting sína, en skýra skal hann sýslunefndinni frá ástæðum fyrir neituninni. Að öðrum kosti staðfestir hann samþykktina, skipar fyrir um birting hennar og kveður á, hvenær hún skuli öðlast gildi, og er hún upp frá því skuldbindandi fyrir alla þá, sem búa innan takmarka þess svæðis, sem samþykktin nær yfir.

Samþykkt þeirri, er amtmáður hefur staðfest, má eigi breyta á annan hátt en þann, er hún var stofnuð á.

Amtmaður hlutast til um að samþykktirnar sjeu prentaðar í B-deild Stjórnartíðindanna.

5. gr. Í samþykkt skal ávallt kveða á um eptirlit það, er þarf til þess að hennar sje vandlega gætt, og hvernig greiða skuli kostnað, sem af því leiðir.

6. gr. Brot gegn staðfestum samþykktum varðar 5—100 kr. sekt, sem rennur í sýslusjóð. Þó má ákveða þeim, er kemur brotinu upp, allt að helmingi sektanna.

7. gr. Með brot gegn samþykktum skal fara sem opinber lögreglumál.

Nð.

115. Breytingartillaga

við frumv. til laga um fjárforræði ómyndugra. Frá Birni Sigfússyni.

Við 10. gr. Í staðinn fyrir »sparisjóðinn á Ísafirði, Akureyri eða Seyðisfirði» komi: eða einhvern þann sparisjóð sem öðlast hefir þau hlunnindi að ávaxta fje ómyndugra og opinberra stofnana, samkvæmt tilskipun 5. jan. 1874.

Ed.

116. **Frumvarp**

til laga um ráðgjafa ábyrgð. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í Nd.

Jafnskjótt sem hin endurskoðaða stjórnarskrá Íslands hefur náð staðfestingu konunga, og landstjórn er skipuð samkvæmt henni, öðlað gildi eptirfylgjandi

lög um ráðgjafa ábyrgð.

1. gr. Ráðgjafana má ábyrgðar krefja fyrir sjerhver störf eða vanrækt starfa, er þeir hafa sekir um orðið í embættisfærslu sinni, ef málið er svo vaxið, að þeir með því hafa, annaðhvort af ásetningi eða stórkostlegu hirðuleysi, riðið í bága við stjórnarskrána eða önnur landslög.

2. gr. Hver sá ráðgjafi, er þannig gagnstætt stjórnarskránni eða öðrum landslögum, fyrir vanrækt embættisskyldu sinnar, með flutningi máls, ráði eða ályktun, kemur því til leiðar:

- a.) að brotið sje á móti 54. gr. hinnar endurskoðuðu stjórnarskrár Íslands að því leyti sem hún mælir svo fyrir, að hin evangelísk-lúterska kirkja sje þjóðkirkja landsins;
- b.) að nokkuð það sje ráðið eða framkvæmt, er miði til að skerða frelsi, sjálfstæði eða sjálfsforræði landsins;
- c.) að skert sje í nokkru rjettindi eða drottinvald konungs;
- d.) að nokkuð það, sem ályktun alþingis þarf til, sje framkvæmt án samþykkis þess;
- e.) að ályktunum löggjafarvaldsins sje eigi fullnægt á þann hátt, sem stjórnarskráin mælir fyrir;
- f.) að lög frá alþingi sjeu eigi lögð fyrir konung eða landstjóra til staðfestingar;
- g.) að synjað sje um skjöl, skilríki eða skýrslur, sem alþingi á heimtingu á, að því sje í tje látið;
- h.) að dregið sje lið inn í landið, eða beitt hervaldi gegn landsmönnum, án lagaheimildar eða samþykkis alþingis,

skal, svo framarlega sem brotið verður eigi metið landráðasök, hafa fyringjört embætti sínu, eða, ef stórsakir eru, dæmdur verða óverður til að hafa á hendi nokkurt embætti, umboð eða sýslun.

3. gr. Sektum allt að 5000 kr., eða eptir atvikum sömu hegningu, sem ákveðin er í 2. gr., sætir sá ráðgjafi, er gagnstætt stjórnarskránni eða öðrum landslögum, fyrir vanrækt embættisskyldu sinnar, með flutningi máls, ráði eða ályktun, stuðlar að því:

- a.) að tekjum landssjóðs eða þjóðeignum sje ótilhlýðilega varið eða stjórnað;
- b.) að fje því, sem veitt er til landsparfa, sje eigi varið til þess, sem það er ætlað, að svo miklu leyti, sem nauðsyn ber til;
- c.) að eigi sjeu gjörðar nauðsynlegar ráðstafanir um afgreiðslu, birtingu og framkvæmd laga og tilskipana;
- d.) að nokkrum sje varnað að neyta rjettar síns til að senda konungi, alþingi eða hlutaðeigandi valdsmanni bænarskrár;
- e.) að lagðar sjeu tálmanir fyrir lögheimilað málfrelsi, fundafrelsi og prentfrelsi;
- f.) að nokkrum sje embætti veitt, er eigi fullnægi öllum þeim skilyrðum, sem fyrir veitingu þess embættis eru sett í lögum;
- g.) að nokkrum sje varnað að neyta atkvæðisrjettar síns eða þingseturjettar með ófyr-synju-rannsókn eða ákæru um glæp;
- h.) að yfirskoðunarmönnum landsreikninganna sjeu eigi sendir reikningarnir í tæka tíð eða synjað um skýrslur þær og skjöl, er þeim þurfa þykir.

4. gr. Sje einhver ólöglega frá embætti settur, frelsi sviptur, fjármunum eða atvinnu, flæmdur frá verustað sínum eða landrækur gjör, skal ráðgjafi sá, er slíku hefir

valdið eða að því stutt, fyrir vanrækt embættisskyldu sinnar, með málflutningi, ráði eða ályktun, sæta hegningu samkvæmt 3. gr.

5. gr. Ef dregið er lengur en stjórnarskráin heimilar, að stefna saman alþingi, eða vanrækt að annast um, að nýjar kosningar fari fram í lögákveðna tíð, varðar það ráðgjafa hegningu samkvæmt 2. gr.

6. gr. Sömu hegningu varðar það ráðgjafa, ef bráðabyrgðalög eru gefin út, án þess að brýna nauðsyn beri til, svo sem ef bráðabyrgða-fjárlög eru út gefin, eptir að alþingi eða önnurhvor deild þess hefur rofin verið, án þess þingið hafi átt kost á, að leiða fjárlögin til lykta, eða slík lög eru útgefin meðan fundum alþingis er frestað, hvort heldur fresturinn er með samþykki þingsins eða eigi.

Sama er og um það, ef nauðsynin að gefa út bráðabyrgðalög var fyrirsjáanleg meðan alþingi stóð yfir, án þess því hafi verið gefinn kostur á, að ráða málefni því til lykta.

7. gr. Nú þykir ráðgjafa nauðsyn til bera, að brúka fje umfram það, er alþingi hefur veitt, eða á annan hátt, en ákveðið er, og verður hann þá sekur eptir 2. gr., ef hann hefur varið fjenu gagnstætt því, sem bersýnilega mátti gjöra ráð fyrir að væri vilji þingsins.

8. gr. Hafi ráðgjafi í málum þeim, er landstjóri eða neðri deild alþingis er aðili að, brotið gegn almennum hegningarlögum, skal ákveða hegninguna eptir þeim, nema öðruvísi sje fyrir mælt í lögum þessum.

9. gr. Ekki skal ráðgjafi sekur gjör fyrir landsdómi eptir lögum þessum, nema þ hlutir dómenda greiði atkvæði fyrir áfellsdómi hans.

Nð.

117. Nefndarálit

í málinu: Frumvarp til laga um viðauka og breyting á lögum 14. jan. 1876 um tilsjón með flutningum á þeim mönnum, er flytja sig úr landi í aðrar heimsálfur.

Vjer sem hin háttv. neðri deild alþingis hefir skipað í nefnd, til þess að íhuga þetta mál, höfum athugað það vandlega og látum hjer uppi álit vort.

Það hefur komið fyrir, einkum á síðari árum, að menn, sem eigi hafa verið lög-giltir útflutningastjórar, nje reglulegir umboðsmenn þeirra, hafa gjört sjer það að starfi, að æsa menn til flutninga hjeðan af landi til vesturheims og bjóða fram milligöngu sína, til að fá þeim far, og jafnvel samið við þá munnlega eða skriflega um far eða jafnvel boðið og útvegað lán til vesturferða, er vesturfarar skyldu borga þá er vestur kæmi, og höfum vjer átt kost á, að sannfærast um þetta af skýrslum, er vjer höfum haft undir hendi.

Með því nú að þetta hefur getað átt sjer stað, án þess að atferli þessara manna hafi getað orðið hindrað samkvæmt lögum, með því að ákvarðanir nógildandi útflutnings-laga eru í því tilliti ónógar eða óljósar, virðist rjett að leiða í lög einhver þau ákvæði, er náí til þessara manna, svo að þeim geti eigi haldizt uppi, að gjöra það að ósekju, er út-flutningastjórarirnir eða umboðsmenn þeirra verða að sæta þungum sektum fyrir.

Nú er það tilgangur frv. þess, er hjer liggur fyrir, að bæta úr þessum göllum á nógildandi lögum og verður nefndin að vera því samþykk og álitur, að frv. fari að þessu leyti í rjetta átt.

Jafnframt álitur nefndin, að þau ákvæði frv., er miða til þess að tryggja það, að menn geti ekki komizt af landi burt, án þess að vera frjálsir til þess að landslögum, sje til talsverðra bóta, og vill því einnig leggja til, að þau ákvæði verði samþykkt.

Að vísu álitur nefndin að torvelt sje, ef eigi ómögulegt, að búa þessi atriði laganna um eptirlit með útflutningum svo út, að eigi verði farið í kringum þau, en af því að hún álitur það talsvert erfiðara, ef þetta frv. verður að lögum, leggur hún til að hin háttvirta neðri deild alþingis samþykki frv. með þessum breytingum:

1. Fyrir orðin í 1. gr. »starfa . . . útflutningi« komi: hafa á hendi nokkurn starfa í þarfir slíks útflutnings.
2. Í staðinn fyrir »menn« í fyrstu línu 4. greinar, komi: »útfarar«.

Neðri deild alþingis, 18. ág. 1894.

Guðl. Guðmundsson,
formaður og framsm.

Einar Jónsson,
skrifari.

Jón Jónsson pm. Eyf.

Nd.

118. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um löggilding fjelags með takmarkaðri hluthafaábyrgð o. s. frv. Flutningsmenn: Jón Þórarinsson, Björn Sigfússon, Eiríkur Gíslason, Guðjón Guðlaugsson, Pjetur Jónsson, Ólafur Briem.

Við 20. gr. Fyrstu tvær málsgreinar greinarinnar orðist þannig: »Höfuðstóll fjelagsins skal vera sex miljónir króna, og hefur fjelagið leyfi og vald til að auka hann upp í tíu miljónir króna með aukalögum, eða samþykkt á almennum hluthafafundi. Hinn ákveðni höfuðstóll (6.000.000 kr.) skiptist í sextíu þúsund hluti, er sje eitt hundrað krónur hver.

Nd.

119. Breytingartillaga

við breytingartillögur á þingskj. 113. Flutningsm.: Jón Jónsson, 1. pm. Eyf.

Við tölul. 4. við 42. gr. 2: Í staðinn fyrir »tuttugu ár« komi: tíu ár.

Nd.

120. Viðaukatillaga

við breytingartillögur (þingskj. 113.) við frumvarp til laga um löggilding fjelags með takmarkaðri hluthafaábyrgð o. s. frv. Frá meiri hluta nefndarinnar.

A eptir orðunum: »til 15. nóvember ár hvert« bætist inn í: »Alþingi ákveður viðkomustaði strandferðaskipsins, en fjelagið ræður að öðru leyti ferðaáætlun þessa.

Nd.

121. Frumvarp

til laga um fjárforræði ómyndugra. Eins og það var samþykkt við 2. umr. í n. d.

1. gr. Fjárhaldsmann skal hver sá hafa, sem eigi getur haft fjárráð sín sjálfur sakir aldurs, ráðleysis eða af öðrum ástæðum, er yfirvaldið telur gildar vera.

2. gr. Sýslumenn og bæjarfógetar skipa fjárhaldsmenn ómyndugra, og skal til þess velja vandaða og áreiðanlega menn, er ekki sjeu öðrum háðir sem hjú, sjeu eigi yngri en 25 ára og sjeu búsettir í sama lögsagnarumdæmi og sá ómyndugi.

Feður ómyndugra barna sinna hafa þó rjett til fjárhaldsins sje þeir til þess hæfir.

Sá maður, sem hefur þrjú yfirgripsmikil fjárhöld áður, eða mikla inn-

heimtu á opinberum gjöldum, er eigi skyldur til að taka við fjárhaldi ómyndugra.

3. gr. Undir eins og einhverjum ómyndugum hlotnast arfur, skal skiptaráðandi skipa honum fjárhaldsmann. Bæjarfógetar og sýslumenn skulu vera yfirfjárráðendur hver í sínu lögsagnarumdæmi.

4. gr. Nú skiptist ómyndugum arfur, og er hann í öðru lögsagnarumdæmi; skal þá skiptaráðandi leita til yfirfjárráðamanns í því lögsagnarumdæmi, er hinn ómyndugi er í, og skal sá yfirfjárráðandi skipa hinum ómynduga fjárhaldsmann, er taki arfinn undir sína umsjón, og skal fjárhaldsmaður þessi skyldur að kvitta skiptaráðanda fyrir fjenu. Þegar arfur hefur þannig verið fluttur úr einu fjárráðumdæmi í annað, þá skal skiptaráðandi skýra frá því í yfirliti sínu yfir fjárráðin (sjá 18. gr.). Hið sama skal yfirfjárráðandi gjöra, þar sem hinn ómyndugi á heimili.

5. gr. Hver fjárhaldsmaður skal skyldur að senda yfirfjárráðanda nákvæman reikning yfir fjárhaldið ár hvert, og skýra um leið frá ástandi hins ómynduga svo sem, hvar og hvernig verustaður hans sje og með hvaða kjörum, hvernig heilsu hans sje varið og fleira, er yfirfjárráðandi kynni að þurfa að vita um. Reikningsárið fyrir ómyndugrafje skal vera frá 1. janúar til 31. desember ár hvert og skal skilagrein þessi send yfirfjárráðanda í síðasta lagi í lok næsta marzmánaðar á eptir reikningsárinu.

6. gr. Sjái yfirfjárráðandi af skilagreini þeirri, sem ræðir um í 5. gr., að önnur ráðstöfun mundi vera hagfelldari fyrir hinn ómynduga en sú, er fjárhaldsmaður hefur þegar gjört, skal yfirfjárráðandi tafarlaust gjöra fjárhaldsmanni aðvart um það. Vilji fjárhaldsmaður samt ekki breyta ákvörðun sinni í þessu efni, skal yfirfjárráðanda heimilt að taka af honum fjárhaldið og fá það öðrum í hendur.

7. gr. Skyldir skulu yfirfjárráðandi og fjárhaldsmaður að koma öllu lausafje hins ómynduga í peninga, á þann hátt, sem haganlegast er fyrir hinn ómynduga. Þó skal heimilt, að láta lausafje óselt, ef hinn ómyndugi er nær því orðinn myndugur, eða yfirfjárráðandi og fjárhaldsmaður sjá honum það haganlegra.

Enn fremur má lausafje óselt vera, þegar svo stendur á, sem segir í 62. gr. laga 12. apríl 1878 um skipti á dánarbúum og fjelagsbúum o. fl.

8. gr. Fasteign ómyndugra má eigi selja, hvort heldur eru heilar jarðir eða jarðarpartar, nema því að eins, að hinum ómynduga sje verulegur hagur í sölunni eða brýna nauðsyn beri til, að selja eitthvað honum til framfæris, enda samþykki hlutaðeigandi amtmaður söluna.

9. gr. Afgjöldum af fasteignum og öðrum árlegum tekjum ómyndugra skal fjárhaldsmaður hafa komið í peninga og sett á vöxtu í síðasta lagi innan árs frá gjalddaga, nema þau hafi gengið hinum ómyndugu til framfæris.

10. gr. Peninga ómyndugra má lána einstökum mönnum gegn tryggu fasteignarveði. Að öðrum kosti skal setja þá á vöxtu annaðhvort í landsbankann eða einhvern þann sparisjóð, sem öðlzt hefur þau hlunnindi að ávaxta fje ómyndugra og opinberra stofnana, samkvæmt tilskipun 5. jan. 1874, og skulu stjórnendur sjóða þessara skyldir að gefa landsstjórninni árlegt yfirlit yfir, hve mikið ómyndugrafje sjóðirnir hafa í vörzlum sínum og hvaðan það er.

11. gr. Fjárhaldsmenn fá í þóknun fyrir starfa sinn 10% af öllum jarðar-

afgjöldum hins ómynduga, en 4% af peningaleigum. Haldi fjárhaldsmaður hjá sjer fje hins ómynduga lengur en til er tekið í 19. gr. og sje það meiri upphæð en nemur 50 kr., skal hann borga af því almenna lagavexti án þess að ómaks-laun sjeu þar frá dregin.

12. gr. Fjárhaldsmaður heldur bók um fjárhaldið og ritar í hana hina árlegu fjárhaldsreikninga. Bók þessa, ásamt öðrum skjölum, er fjárhaldið snertir, skal hann sýna yfirfjárráðanda á hverju manntalsþingi í þinghá þeirri, er hann er búsettur í.

13. gr. Þegar hinn ómyndugi verður ráðandi fjár síns, eða fjeð er orðið eytt honum til framfæris, eða annað það kemur fyrir, sem gjörir enda á fjárráð-um fjárhaldsmanns, þá skal hann þegar í stað gjöra skilagrein fyrir fjárhaldinu og senda hana til yfirfjárráðanda, og úrskurðar hann, hvort hún er rjett; samkvæmt skilagrein þessari afhendir fjárhaldsmaður síðan yfirfjárráðanda fje það, er hann kann að hafa undir höndum ásamt öllum skjölum og skilríkjum, er að fjárhaldinu lúta. Deyi fjárhaldsmaður, gjörir dánarbú hans sömu skil fyrir fjárhaldinu og eptir sömu reglum, sem hjer að framan eru tilgreindar.

14. gr. Nú flytja fjárhaldsmaður og hinn ómyndugi úr fjárráðaumdæminu, og tekur þá yfirfjárráðandi í því umdæmi, er þeir flytja í, við yfirfjárráðum; einnig skal yfirfjárráðandi þess umdæmis, er þeir fluttu úr, senda yfirfjárráðanda þess umdæmis, er þeir flytja í, eptirrit af stöðasta reikningi fjárhaldsmannsins, og skal sá reikningur vera úrskurðaður.

15. gr. Flytji fjárhaldsmaður sig burtu úr fjárráðaumdæminu, en hinn ómyndugi verði eptir, eða hinn ómyndugi fer burt, en fjárhaldsmaður verði eptir, þá skal yfirfjárráðandi leggja undir úrskurð hlutaðeigandi amtmanns, hvort kveðja skal til nýjan fjárhaldsmann eða flytja fjárstofninn.

16. gr. Glatist fje ómyndugra sökum hirðuleysis yfirfjárráðanda, ber hann alla ábyrgð af því.

17. gr. Ómyndugra fje á forgangsrjett í búi fjárhaldsmanns, sem segir í lögum frá 12. apríl 1878, 83. gr.

18. gr. Yfirfjárráðandi skal ár hvert fella úrskurð á fjárhaldsreikninga þá, sem honum eru sendir; skal hann svo senda amtmanni fyrir lok júnímánaðar glögggt yfirlit yfir öll fjárráðin í lögsagnarumdæminu.

Í yfirliti þessu skal þess getið sjerstaklega, hvort nokkuð ómyndugrafje hefur til fallið á árinu, hvort nokkuð af því, sem áður var, hefur farið undan fjárráðum eða hvort arfur hefur verið fluttur (Sbr. 4. og 14. gr.).

19. gr. Með lögum þessum er úr lögum numin 1.—13. gr. d. l. 3. b. 17. kap. og tilskipun 18. febrúar 1847.

Nd.

122. Breytingartillaga

við breytingartillögur á þingskj. 113. Flutningsm.: Þorlákur Guðmundsson.

Við tölul. 4. við 42. gr. 2: Í staðinn fyrir »tuttugu ár« komi: »fimmtán ár«.

Nd.

123. Frumvarp

til laga um nýbýli. (Eins og það var samþykkt við 2. umr. í n. d.).

1. gr. Nýbýli má stofna á eyðijörðum og í öðrum óbyggðum löndum, er enginn getur sannað sína eign. Svo má og stofna nýbýli í afrjettum og almenningum, ef sveitarstjórnir þær, er hlut eiga að, leyfa það, og sýslunefndin veitir til þess samþykki sitt.

2. gr. Nú vill einhver stofna nýbýli á eyðijörð eða í óbyggðu landi og skal hann þá birta þá fyrirætlan sína í því opinberu blaði, er flytur stjórnarvalda auglýsingar. Þegar liðnir eru 6 mánuðir frá þessari birting, skal amtmaður, ef nýbýlingur óskar þess og enginn hefur á þeim fresti gefið sig fram við amtmann með heimildarskrifteini fyrir landi því, er ætlað er til nýbýlis, bjóða hlutaðeigandi sýslumanni að kveðja til 4 menn og gjöra ásamt þeim áreið á landið, setja glögg landamerki og meta það til dýrleika, og ennfrémur skulu áreiðarmenn láta uppi tillögur um þau skilyrði, er þeir álíta hæfilegt að setja nýbýlingi um húsabyggingar, girðingar, yrking túns og garða m. fl.

3. gr. Til áreiðargjörðar þeirrar, er nefnd er í 2. gr., skal boða með 7 náttu fresti þá, er land eiga að hinu fyrirhugaða nýbýli. Mótmæli, er fram kunna að koma við gjörðina skulu bókuð og eptirrit af gjörðinni síðan sent amtmannti, er gefur út nýbýlisbrjef til beiðanda, ef hann eigi álitur, að mótmæli þau, er kunna að hafa komið fram, sjeu á rökum byggt.

Í nýbýlisbrjefinu, er gildir sem heimild fyrir eignarrjetti nýbýlings að landinu, skulu tekin fram þau skilyrði um húsabyggingar, girðingar, yrking túns og garða, m. fl., sem amtmaður, eptir tillögum áreiðarmanna, álitur hæfileg.

4. gr. Nú vill maður taka upp nýbýli í afrjetti eða almenningi, og getur þá hlutaðeigandi sveitarstjórn áskilið að nýbýlingur greiði sveitarsjóði árlegt erfðafestugjald af landinu, en npphæð gjaldsins skulu áreiðarmenn meta. Stofnun slíks nýbýlis þarf eigiað auglýsa í blöðum, en að öðru leyti fer um upptöku þess eins og segir í 2. og 3. gr.

5. gr. Eigi má nýbýli upp taka, er minna er metið en 5 jarðarhundruð að dýrleika.

6. gr. Kostnað þann, er af útmæling og mati nýbýlisins leiðir, greiði nýbýlisbeiðandinn: ferðakostnað sýslumanns, eptir úrskurði amtmanns, og hinum dómkvöðdu mönnum 3 kr. hverjum fyrir dag hvern, sem þeir eru að gjörðinni.

7. gr. Nýbýlingur er í 10 ár laus við öll gjöld til allra stjettu, þau er á jörðu hvíla; en skyldur er hann að greiða önnur gjöld til allra stjettu, þau er nú eru í lögum eða lögboðin kunna að verða.

8. gr. Sýslumaður skal gæta þess, að nýbýlingur fullnægi skilyrðum þeim, sem honum eru sett í nýbýlisbrjefinu. Nú gjörir nýbýlingur sig sekan í vanrækslu eða brýtur nýbýlisskilyrði og getur sýslumaður þá lagt það til, að hann verði sviptur nýbýlisrjettinum. Amtmaður hefur fullnaðarúrskurð um þetta mál.

Þegar nýbýlingur hefur með amtsúrskurði verið sviptur nýbýlisrjetti, skal eptir tillögu hlutaðeigandi sveitarstjórnarvalda heimila nýbýlið öðrum manni, er þá nýtur sama rjettar, sem nýbýlingurinn annars hefði notið.

9. gr. Með lögum þessum er úr gildi numin tilskipun 15. apríl 1776.

Nd.

124. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um nýbýli. Frá Halldóri Daníelssyni, Sk. Thoroddsen, Guðjóni Guðlaugssyni, Ólafi Briem, Sigurði Gunnarssyni, Jens Pálssyni.

7. gr. falli burt.

Nd.

125. Breytingartillaga

við breytingartillögur (Þingskj. 113.). Flutningsmaður Björn Sigfússon.

Við tölul. 4. við 42. gr. 2. Á eptir orðunum: „til 15. nóv. ár hvert“ bætist inn í:

Alþingi ákveður ferðaáætlun fyrir strandferðaskipið fyrir hvert fjárhagsár.

Nd.

126. Frumvarp

til laga um kirkjugjald. (Eins og það var samþykkt við 3. umr. í efri deild).

1. gr. Kirkjutúnd af fasteign og lausafje, ljóstollur, legkaup, kirkjugjald af húsum, lausamannsgjald til kirkju og sætisfiskur, svo og skylduvinna við kirkjur og kirkjugarða, skal vera úr lögum numið.

Kostnaður við bygging og viðhald kirkjugarða greiðist úr sjóði kirkjunnar.

2. gr. Gjald skal hver fermdur maður, jafnt karl sem kona, greiða til kirkju sinnar 50—120 auro á ári. Innan þessara takmarka ákveður biskup upphæð gjaldsins fyrir hverja sókn fyrir hið fyrsta ár, sem lög þessi koma til framkvæmdar, en síðan hjeraðsfundir, að fengnum tillögum sóknarnefnda fyrir hvert 5 ára tímabil í senn. Nú fellur hjeraðsfundur niður, og ákveður biskup þá gjaldið í því prófastsðæmi í það sinn.

Eindagi gjaldsins er 31. október ár hvert.

3. gr. Nú tjáir sá, sem hefur aðsetur í sókninni á gjalddaga, að hann eigi lögheimili í annari sókn, skal hann þá færa fullnægjandi sönnun fyrir því þá þegar, ella greiði hann gjaldið af hendi. Þjett er að hann fái það endurborgað, ef hann innan árs sennar, að hann á gjalddaga hafi átt lögheimili í annari sókn og greitt þar kirkjugjald.

4. gr. Kirkjugjald skal hver húsráðandi inna af hendi til gjaldheimtumanns fyrir sig, skyldulið sitt og annað heimilisfólk. Nú þiggur hinn gjaldeykildi af sveit, og skal þá greiða gjaldið úr sveitarsjóði, ef hann eigi greiðir það sjálfur.

5. gr. Gjald til kirkju skal greiða í peningum. Ef gjaldanda brestur peninga má hann greiða gjaldið í innskript hjá kaupmönnum þeim, sem gjaldheimtumaður tekur gilda, eða í þessum auro: sauðfjernaði, hvítri ull, smjóri, tólg, fiski eða dún, eptir því verði, sem sett er á auro þessa í verðlagaskrá þeirri, sem gildir á gjalddaga, enda sjá það verð eigi hærra en gangverð á gjalddaga.

6. gr. Fyrir innheimtu á tekjum kirkna og fyrir að greiða þær af hendi í peningum, má innheimtumaður taka 10 af hundraði í ómakslaun.

7. gr. Reikningsár kirkna skal vera frá 1. jan. til 31. desbr. ár hvert.

Semja skal reikninga kirkna fyrir lok febrúarmánaðar ár hvert. Skal sóknarprestur eða, ef hann er fjehirðir kirkjunnar, þá safnaðarfulltrúinn, rannsaka reikninginn og gæta þess, að allar tekjur sjau taldar; enn fremur skal hann láta í ljósi álit um útgjöld þau, sem kirkjan hefur haft á árinu, og gera við reikninginn þær athugasemdir, sem hann finnur ástæðu til; skal síðan reikningshaldara gefinn kostur á að svara þeim. Eptir það skal endurskoðari semja tillögur sínar við reikninginn. Fyrir raunsókn þessa má greiða 2 krónur af tekjum kirkjunnar. Fyrir lok aprílmánaðar ár hvert skulu reikningar kirkna ásamt athugasemdum, svörum og tillögum vera komnir til hjeraðs-

prófaste. Rannsakar hann reikninginn og leggur hann fyrir hjeradsfund, og sendir hann síðan með álitinu og hjeradsfundarins til biskups til fullnaðarúrskurðar.

8. gr. Með lögum þessum eru úr gildi felld öll lagaákvæði um tíund til kirkju, ljóstoll og legkaup, 4.—6. gr. tilsk. 27. jan. 1847, reglugjörð 17. júlí 1782 13. og 15. gr., 2. og 3. gr. laga 22. maí 1890 um innheimtu og meðferð á kirknafje, svo og önnur ákvæði í lögum, sem koma í bága við lög þessi.

Nd.

127. Tillaga til þingsályktunar

frá nefndinni: Um bann gegn botnvörpuveiðum.

Neðri deild alþingis ályktar að skora á ráðgjafann fyrir Ísland, að hlutast til um, að nauðsynlegar ráðstafanir verði gjörðar til varnar gegn botnvörpuveiðum í landhelgi við Ísland, þannig að nægilega mörg gæzluskip, sem til þess sjæu fallin að útbún- aði og hraða, verði send til Íslands í byrjun aprílmánaðar næsta ár og framvegis meðan þörf er á.

Ed.

128. Tillaga til þingsályktunar

um stofnun almenns ábyrgðarsjóðs fyrir fiskiveiðapilskip á Íslandi. Flutnings- maður Sigurður Stefánsson.

Efri deild alþingis ályktar að skora á stjórnina að leggja fyrir alþingi 1895 frumvarp til laga um stofnun almenns ábyrgðarfjelags fyrir fiskiveiðapilskip á Íslandi, þannig að landsjóður leggi hæfilegan styrk til stofnunar fjelagsins og viðhalds þess fyrst um sinn, en að öðru leyti sje fjelagið byggt á innbyrðis ábyrgð.

Ed.

129. Viðauka- og breytingartillaga

við frumv. til laga um búsetu fastakaupmanna á Íslandi. Eins og það var samþykkt við 2. umr. í e. d. Frá Þorkeli Bjarnasyni.

1. Inní frumv. bætist ný grein, sem verður 2. grein og orðist þannig:

„Enginn lausakaupmaður má framvegis verzla við strendur landsins, nema hann sje hjer búsettur, haldi hjer dúk og disk.“

2. Við 3. gr., sem verður 4. gr. Aptan við greinina bætist svo hljóðandi málsgrein:

Lausakaupmenn þeir, búsettir erlendis, sem hingað til hafa rekið lausakaupaverzlun hjer við land, mega framvegis verzla hjer á sama hátt sem að undanfögnu.

3. Inní fyrrsögu frumv. bætist á eftir orðinu „fastakaupmanna“ og lausakaupmanna.

Ed.

130. **Frumvarp**

til laga um löggilding fjelags með takmarkaðri hluthafa ábyrgð, rjettindi þess og skyldur til að halda uppi siglingum milli Íslands og útlanda og í kringum strendur Íslands og til að leggja járnbrautir á Íslandi o. fl. (eins og það var samþykkt við 3. umr. í Nd.).

1. gr. Stofnendur fjelagsins eru eptirfylgjandi 5 menn :

David Wilson, passenger manager, Liverpool.

Sigtryggur Jónasson, umboðsmaður, Winnipeg.

Jón Þórarinsson, alpingismaður, Flensborg.

Jens Pálsson, alpingismaður, Útskálum.

Þorgrímur Gudmundsen, tungumálakennari, Reykjavík.

Ofan nefndir menn og allir aðrir einstakir menn og fjelög, sem gjörast kunna hluthafar í fjelaginu, eru hjer með löggiltir sem hlutafjlag með takmarkaðri hluthafa ábyrgð, er heiti »Hið íslenska siglinga- og járnbrautafjlag«. Fjlagið hefur skrifstofu í Reykjavík og skal ætíð hafa þar umboðsmann sinn. Ofan nefndir 5 menn skulu vera bráðabyrgðastjórnarnefnd fjelagsins, og skulu halda þeirri stöðu þangað til regluleg stjórnarnefnd er kosin samkvæmt lögum þessum. Fundur er löglegur, þegar þrír af bráðabyrgðarstjórnendum eru á fundi. Bráðabyrgðarstjórnarnefndin kemur sjer saman um stað og dag til að halda fyrsta fund sinn, og kys hún þá forseta og varaforseta úr sínum flokki, er síðan kallar saman fundi og stýrir þeim.

2. gr. Bráðabyrgðastjórnarnefndin hefur vald til þess að fá menn til að skrifa sig fyrir hlutum í fjelaginu, taka á móti hlutafje og innheimta það, og lögsækja hlutaðeigendur, ef þeir standa eigi í skilum.—Svo hefur og bráðabyrgðarstjórnarnefndin vald til að láta gjöra mælingar og áætlanir til undirbúnings framkvæmdum fjelagsins, leggja í banka peninga þá, sem hún tekur á móti upp í hluti, og taka þessa peninga út úr bönkum í þarfir fjelagsins; enn fremur til þess að veita móttöku fyrir hönd fjelagsins hvers konar hlunnindum, láni og gjöfum, sem því kann að vera látið í tje til styrktar fyrirtækjum þess og gjöra samninga um hvernig þessu skuli varið í þarfir fjelagsins, og yfir höfuð gera allt sem útheimtist til að koma fjelaginu á fót.

I.

3. gr. Fjlagið hefur fullt leyfi og vald til að leggja einsporaðar eða tvísparaðar stál- eða járnbrautir :

- a. Frá Reykjavík um Kjósar- og Gullbringusýslu, Árnessýslu og Rangárvallasýslu.
- b. Frá Reykjavík eða Akranesi, eða einhverjum stað þar nálægt, um Kjósar- og Gullbringusýslu, Borgarfjarðar-, Mýra-, Stranda-, Húnavatns-, Skagafjarðar- og Eyjafjarðarsýslu, eða þær af þessum sýslum, er fjelaginu sýnist.
- c. Út úr brautunum má fjlagið leggja lengri eða styttri greinar innan takmarka nefndra sýslna, ásamt hliðarsporum þeim, er nauðsynleg pykja við brautarstöðvar og til að ná í mól eða annan ofaníbúrd.

Engum manni eða öðrum fjelögum skal veitt leyfi til að leggja járnbrautir um ofan nefndar sýslur utan takmarka löggiltra kauptúna næstu 15 ár eptir að þessi lög öðlast gildi. Hafi fjlagið eigi áður 5 ár sjeu liðin frá því, er lög þessi öðlast gildi, lagt járn- eða stálbraut, er nái frá Reykjavík til byggða í Árnessýslu austanfjalls og hafið lestaferðir á henni, hefur það fyrirgjört öllum þeim rjettindum, sem lög þessi heimila.

4. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að láta mæla út vegarstæði undir járnbrautir þær, sem nefndar eru í 3. gr., byggja þær, og allar nauðsynlegar brýr yfir ár, læki og vötn úr því efni og á þann hátt, er því sýnist, breyta þessu, endurbæta og viðhalda.

5. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að byggja og eiga öll þau hús og byggingar á brautarstöðvum og við brautina, sem það álitur nauðsynlegar til þess að leggja brautina og halda uppi ferðum á henni.

6. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að kaupa, byggja, eiga og láta ganga eftir járnbrautum sínum hvers konar brautarvjarlar (locomotives) og vagna og flytja fólk, alls konar farangur, vörur, lifandi pening og hvað annað, sem býðst til flutnings í þessum vögnum. Fjelagið setur sjálft og auglýsir reglur viðríkjandi flutning á vögnum sínum, ákveður fardaga, fargjald, gjald fyrir geymslu á farangri o. fl. og hvað annað í þá átt. Til að hreifa brautarvjarlar og vagna á járnbrautum sínum má fjelagið nota hvaða afl sem það vill, gufuafli, rafmagn, vatnsafl, loptsafi, dýraafl eða þetta sameinað. Þó má eigi nota dýraafl nema á aukabrautum og brautarstöðvum.

7. gr. Fjelagið hefur leyfi og vald til að reka burt af vögnum sínum og öðrum flutningatækjum hvern þann, sem ekki hefur farseðil eða ekki borgar hið ákveðna gjald fyrir far sitt eða flutning. Enn fremur hefur fjelagið fullt leyfi og vald til að halda farangri, vörum eða hverju öðru, sem það flytur, þangað til hið ákveðna flutningsgjald og geymslugjald eða annar kostnaður er borgað. Sje ekki flutningsgjaldið eða geymslugjaldið greitt áður tíu dagar sjeu liðnir frá því er farangurinn, vörurnar eða hvað annað, sem flutt var, kom til afhendingarstaðar, má fjelagið auglýsa það til sölu, og sje það eigi innlest áður 20 dagar sjeu liðnir frá því að auglýsingin var fest upp á staðnum, má fjelagið láta selja það við opinbert uppboð. Seljist það, sem upp er boðið, fyrir meira en flutningi og geymslugjaldi og öðrum kostnaði nemur, skal fjelagið skila fyrverandi eiganda hins selda afganginum. Farangur, vörur eða hvað annað, sem fjelagið heldur til tryggingar fyrir óborguðu flutningsgjaldi, er í ábyrgð eiganda unz salan fer fram. En skylt skal fjelaginu að láta hann vita, hvar það er niður komið og varðveita það svo, að það eigi skemmist fyrir handvömm.

8. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að kaupa og eiga allt það land, sem það þarf undir járnbrautir sínar, stöðvahús og vöruhús, og til að hafa greiðan veg að eignum sínum, eða hverju öðru, sem stendur í sambandi við starf þess. Kaupi fjelagið meira land en það sjálft þarf til notkunar, má það selja afganginn eftir því, sem því sýnist við eiga. Fjelagið má einnig taka land á leigu og leigja út land.

9. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að stífla og nota vatn og afl úr öllum ám, lækjum og yfir höfuð öllum heitum og köldum uppsprettum, laugum, hverum og vötnum, sem brautir þess liggja yfir eða sem eru nálægt öðrum byggingum þess, að svo miklu leyti nauðsynlegt er, til þess að það geti lagt brautir sínar og haldið uppi ferðum á þeim. Þó má það ekki gera meiri spell en nauðsynlegt er á farvegum nefndra vatna eða landi því, er að þeim liggur, enda komi fullt verð fyrir, er greitt sje fyrir fram. Komi fjelaginu og eiganda ekki saman um borgun eða skaðabætur fyrir notkun vatna, vatnsafls eða spell á landi, skulu þeir gerðarmenn dæma í málinu. Fjelagið nefnir einn gerðarmann, eigandi vatnsins og landsins annan, en þessir tveir gerðarmenn skulu koma sjer saman um oddamann. Verði þeir ekki á eitt sáttir um oddamanninn, skipar landsfjérféðmurinn í Reykjavík hann.

10. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að taka hvaða land og hús, sem er, til notkunar undir járnbrautir sínar og vegi að þeim og til alls þess, sem því er leyft að gera, með lögum þessum, en þó gegn fullu verði, er greitt sje fyrir fram. Komi fjelagið sjer ekki saman við eiganda, skal farið með málið eins og ákveðið er í næstu grein hjer á undan. Fjelagið hefur þar að auki sama rjett til að taka endurgjaldslaust byggingarefni og ofaníburið, sem heimilað er í 22. gr. laga um vegi 13. júní 1894.

11. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að leggja járnbrautir sínar þvert yfir alla vegi; það má og nota undir brautir sínar skemmri eða lengri kafla af öllum vegum og brýr yfir ár, læki eða vötn, sem stjórñ Íslands, ömt, sýslur eða sveitafjelög hafa látið gera eða láta gera, ef svo er um búíð, að stjórñarvald það, sem í hlut á, telur slíkt hættulaust og skaðlaust fyrir vegina, brýrñar og vegfarendur.

12. gr. Allar járnbrautir fjelagsins og nauðsynlegar byggingar við þær skulu vera undanþegnar öllum gjöldum og sköttum til landssjóðs Íslands, til kirkna, amta, sýslu og sveitafjelaga eða kaupstaða, um þrjátíu ár frá því lög þessi öðlast gildi.

13. gr. Fjelaginu er skylt að taka til flutnings allt fólk og vörur, sem borg- að er undir fyrir fram, eptir því sem rúm ræður, eða náttúra leyfir. Þó má það neita að flytja drukkna menn eða vitskerta, nema þeir sje undir umsjón lögregluþjóns eða einhvers annars, sem ber ábyrgð á þeim. Enn fremur má fjelagið neita að taka til geymslu eða flutnings sprengiefni eða önnur hættuleg efni og sendingar í ílátum eða böggla, er innihald þeirra ekki er gefið til kynna. Gruni starfsmenn fjelagsins, að hættuleg efni sje í farangri eða þökkum, mega þeir opna þá og rannsaka.

14. gr. Engir nema starfsmenn fjelagsins mega ganga, ríða, teyma nje reka nokkra skepnu eptir járnbrautum þess að endilöngu, nema fjelagið leyfi það sjer- staklega. En skylt er fjelaginu að leyfa umferð þvert yfir brautir sínar þar sem nauðsyn krefur. Enginn má á nokkurn hátt skemma járnbrautir fjelagsins og annan útbúnað, nje kasta nokkru eða leggja nokkuð á brautirnar, og varðar brot á móti þessari grein hegningu eptir hinum almennu hegningarlögum.

15. gr. Fjelagið má hafa á járnbrautum sínum hvort sem það vill danskt, enskt eða franskt málnatal eða mál.

16. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að byggja og eiga telegrafa og telefóna meðfram járnbrautum sínum og út frá þeim. Enn fremur hefur fjelagið fullt vald og leyfi til að framleiða rafmagn til að hreifa brautarvagna, vjelar til að lýsa og hita vagna sína, brýr, bryggjur og byggingar, götur og hafnir, opinber og einstakra manna hús í kaupstöðum eptir samkomulagi við hlutaðeigendur.

II.

17. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að láta byggja, kaupa og eiga gufuskip og seglskip til ferða milli Íslands og útlanda og til strandferða kringum Ísland. Enn fremur hvers konar skip, ferjur og báta til samgöngunota á öllum flóum, fjörðum, víkum, höfnum, stöðuvötnum og ám kring um Ísland og á Íslandi, og má fjelagið selja skip, leigja og taka á leigu, og breyta og endurbæta.

18. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að byggja og eiga bryggjur, öldu-

þeijóta, vörugæymsluhús, kolaskála, smiðjar og verkstæði til að smíða og gjöra að öllu, sem að framkvæmdum fjelagsins lýtur.

19. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til að ákveða fargjald og flutningsgjald með skipum sínum, gjald fyrir geymslu á farangri og vörum, borgun fyrir notkun á bryggjum sínum og áhöldum, o. fl. Fjelagið hefur og vald til að reka burt af skipum sínum hvern þann, sem eigi hefur farseðil eða borgar eigi hið ákveðna gjald fyrir far sitt eða flutning. Sje flutningsgjald eða geymslugjald eigi greitt í tækan tíma, fer um það, sem fyrir er mælt í 7. gr. Að því er snertir flutning á fólki og vörum á skipum fjelagsins, gilda og sömu ákvæði og sett eru í 13. gr.

III.

20. gr. Höfuðstóll fjelagsins skal vera sex milljónir króna, og hefur fjelagið leyfi og vald til að auka hann upp í tíu milljónir króna með aukalögum eða samþykkt á almennum hluthafafundi. Hinn ákveðni höfuðstóll (6,000,000 kr.) skiptist í sextíu þúsund hluti, er sje eitt hundrað krónur hver. Höfuðstóllinn leggja til eða útvega ofan nefndir stofnendur fjelagsins og þeir menn og fjelög, sem gerast hluthafar í fjelaginu. Peningum þeim, sem þannig eru lagðir til eða útvegaðir, skal varið til að koma á tót öllu því, og framkvæma allt það, sem fjelaginu er veitt leyfi til að gera með lögum þessum.

21. gr. Fjelaginu er eigi skylt að taka til greina áskript fyrir hlutum í fjelaginu, nema 10 af hundraði af upphæð þeirra hluta, er menn skrifa sig fyrir, sje borgað áður mánuður sje liðinn frá því er menn skrifuðu sig fyrir þeim.

22. gr. Til framkvæmdar störfum sínum hefur fjelagið leyfi til að þiggja og veita móttöku, frá hverri landsstjórn sem er, einstökum mönnum, sýslu- og sveitafjelögum, kaupstöðum og hverskyns fjelögum, löggiltum og ólöggiltum eða öðrum, styrk og gjöfum af hverju tagi og í hverri mynd sem er, t. d. í landi, peningum, peningalánum, ábyrgð o. s. frv.

23. gr. Þegar menn hafa skrifað sig fyrir eitthundrað þúsund krónum af höfuðstól hjá bráðabyrgða stjórnarnefnd þess, og búið er að borga 10 af hundraði af þessari upphæð, þá skal hún, nema handhafar sjeu færri en 9, kalla þá, sem hafa skrifað sig fyrir hlutum og borgað 10 af hundraði upp í þá, á fund til að kjósa stjórnarnefnd fyrir fjelagið. Fundurinn skal boðaður á þann hátt, að sjerhverjum hluthafa sje sent með pósti, skrifað eða prentað fundarboð, er tiltaki fundardag, stað og fundarefni, að minnsta kosti 2 mánuðum fyrir fundinn og auk þess birt í dagblöðum. Á þessum fundi skulu hluthafar kjósa stjórnarnefnd fyrir fjelagið, er skipuð sje 9 mönnum, og má engan kjósa í stjórnarnefndina, sem eigi er hluthafi í fjelaginu og hafi skrifað sig fyrir 5 hlutum að minnsta kosti, og borgað það sem kallað hefur verið eptir upp í þessa hluti. Þessi stjórnarnefnd skal halda stöðu sinni eitt ár frá því hún var kosin eða pangað til önnur er kosin í hennar stað. Tölu stjórnarnefndarmanna má fjelagið breyta með aukalögum.

24. gr. Við stjórnarnefndarkosningar og við alla atkvæðagreiðslu á almennum hluthafafundum, skulu hluthafar hafa eitt atkvæði fyrir hvern hlut, sem þeir eru skrifaðir fyrir í bókum fjelagsins, enda hafi þeir greitt upp í hluti sína sem tilskilið er. Hluthafar mega gefa öðrum umboð til að greiða atkvæði fyrir sig á almennum hluthafafundum, og skal það umboð vera orðað samkvæmt því, sem ákveðið er í aukalögum fjelagsins.

25. gr. Allir almennir hluthafafundir, sem haldnir eru eftir fund þann, er um getur í 23. gr. laga þessara, skulu haldnir á þeim stað og tíma og boðaðir á þann hátt, sem ákveðið verður í aukalögum fjelagsins. Þó skal að minnsta kosti annarhvor ársfundur haldinn í Rvík.

26. gr. Allir menn, hvort sem þeir eru danskir þegnar eða þegnar annara ríkja, og hvort sem þeir eiga heimili í hinu danska ríki eða eigi, hafa sama rjett til að eiga hluti í fjelaginu og greiða atkvæði fyrir hluti sína, og hafa enn fremur rjett til að vera í stjórnarnefnd fjelagsins og vera starfsmenn þess. Þó skal fjelagið, að svo miklu leyti sem því verður við komið, nota íslenzka starfsmenn.

27. gr. Stjórnarnefnd fjelagsins skal á fyrsta fundi, sem hún heldur eftir að hún var kosin, kjósa forseta úr sínum flokki og skal hann ætíð stjórna fundum, þegar hann er viðstaddur. Forseti skal halda stöðu sinni á meðan hann er í stjórnarnefndinni eða þangað til annar er kosinn í hans stað. Stjórnarnefndin má og kjósa einn eða fleiri varaforseta, er gegni störfum forseta í forföllum hans. Stjórnarnefndarfundur er lögmætur þegar eigi eru færri á fundi en fimur af níu. Enginn stjórnarnefndarmannanna hefur nema eitt atkvæði og sker forseti úr með atkvæði sínu ef atkvæði verða jöfn.

28. gr. Stjórnarnefndin skal að minnsta kosti einu sinni á ári á almennum hluthafafundi gefa allar nauðsynlegar upplýsingar um starf og ástand fjelagsins. Hún skal og hlíta þeim ákvörðunum, sem gerðar eru á ársfundum eða öðrum almennum hluthafa fundum, að svo miklu leyti sem þær koma eigi í bága við þessi lög. Svo skal og stjórnarnefndin fara eftir öllum ákvæðum aukalaga fjelagsins.

29. gr. Stjórnarnefndin hefur vald til að semja og samþykkja aukalög viðvíkjandi stjórn, umsjón og meðferð á öllum eignum fjelagsins og yfir höfuð viðvíkjandi öllum málefnum þess. Þó mega slík aukalög ekki koma í bága við þessi lög, nje önnur gildandi landslög. Stjórnarnefndin skipar skrifara og aðra embættismenn fjelagsins, ákveður verksemi þeirra, starf, kaup og veð það, er þeir setja, og ræður yfir höfuð alla starfsmenn fjelagsins eða felur það undirmönnum sínum.

30. gr. Stjórnarnefndin hefur leyfi og vald til samkvæmt ályktan gerðri á ársfundi hluthafa eða á öðrum almennum hluthafa fundi, sem sjerstaklega er boðað til í því skyni, að gefa út skuldabréf (bonds), og skal forseti eða einhver varaforseti ásamt einhverjum öðrum stjórnarnefndarmanni skrifa undir þessi skuldabréf. Enn fremur skal skrifari fjelagsins rita nafn sitt á þau og setja innsigli fjelagsins á þau. Skuldabréf þessi, sem aldrei mega nema meiri upphæð til samans en svo, að 20,000 kr. komi á hverja mílu af járnbraut fjelagsins, skulu borganleg á þeim stað og tíma, á þann hátt, í þeirri mynt og með þeim vöxtum, sem stjórnarnefndin álitur best við eiga, og skal það til greint í skuldabréfinu. Skuldabréfin mega hljóða upp á danska, enska eða annara þjóða peninga og má þau greiða hvort sem vill í gulli, silfri eða seðlum, ef krafizt er, dönskum eða íslenskum. Enn fremur hefur stjórnarnefndin leyfi og vald til að selja eða veðsetja öll slík skuldabréf eða það af þeim, er henni sýnist, hverjum sem hún vill, fyrir hið bezta verð og með hinum beztu kjörum, sem fáanleg eru í það og það skipti, og sje peningum þeim, er þannig fást, varið til að framkvæma það, eða eitthvað af því, sem fjelagið hefur leyfi til að gera samkvæmt lögum þessum, Auk þess hefur fjelagið leyfi og vald til að tryggja

skuldabréf þau, er það kann að gefa út, með sjerstakri veðsetning á öllum eigum sínum og tekjum, eða nokkrum hluta af þeim, á þann hátt sem tiltekið kann að verða í veðsetningarskjalinu. Svo má fjelagið og í slíku veðsetningarskjali veita þeim manni eða mönnum, sem tilteknir eru í skjalinu, öll rjettindi sín, vald, undanþágur, eignir og löggilding, og yfir höfuð allt það, sem fjelaginu er veitt með lögum þessum og ekki kemur í bága við þau. Allt sem fram er tekið í slíku veðsetningarskjali bæði til að takmarka vald þeirra, sem nefndir eru í því, eða til að veita þeim vald og rjettindi, skal vera löglegt og bindandi og hægt að nota það á þann hátt, sem tekið er fram í skjalinu, enda sje því þinglýst sem lög mæla fyrir.

31. gr. Skuldabréf þau, sem nefnd eru í næstu grein hjer á undan, skulu, án þess að þeim þurfi að þinglýsa eða rita í afsalsbrjefa- og veðmálabækur, álitast fyrsta krafa, og hafa forgangsriett gagnvart fjelaginu, og öllum eignum og tekjum fjelagsins, hverju nafni sem nefnist, sem það á og kann að eignast, og sjerhver handhafi skuldabréfanna skal álitast veðhafi að veðsetning þeirri, sem gefin kann að verða að rjettu hlutfalli við aðra eigendur skuldabréfanna.

32. gr. Ef fjelagið borgar ekki höfuðstól eða vexti af skuldabréfum sínum sem út kunna að verða gefin eptir þessum lögum, þá er gjalddagi er kominn samkvæmt ákvæðum skuldabréfsins, þá skulu handhafar slíkra skuldabréfa, ef þau eða vextir af þeim er óborgað við ársfund, hafa sama rjett til að greiða atkvæði og vera kjörgengir í stjórnarnefnd fjelagsins, eins og þeir ættu sömu upphæð af fullborguðum hlutum í fjelaginu, og ennfremur hafa atkvæðisriett á öðrum almennum hluthafafundum. Þó getur enginn handhafi slíkra skuldabréfa neytt þeirra rjettinda, sem honum eru veitt með þessari grein, nema að skuldabréf þau, sem veita honum ofan nefnd rjettindi, hafi áður verið rituð í bækur fjelagsins á sama hátt og gert verður ráð fyrir í aukalögum fjelagsins um skrásetning hlutabréfa þess. Fjelaginu er skylt að skrásetja slík skuldabréf sem hljóðandi upp á nafn handhafa, þegar þess er krafizt, og eins sölu á þeim, hvort sem óborgaður er höfuðstóll eða að eins vextir, á sama hátt og hlutabréf. Þó skulu þeir, sem þennan rjett nota, einskis missa í af öðrum rjettindum, er þeir höfðu sem handhafar skuldabréfanna.

33. gr. Skuldabréfin öll ásamt áföstum skilríkjum og vaxtaseðlum mega vera stýluð upp á handhafa, og skulu þá geta gengið mann frá manni þannig að hönd selji hendi. Handhafi slíkra skuldabréfa getur í sínu eigin nafni lögsótt fjelagið um rjett þann, er þau tilskilja, þangað til búið er að skrásetja þau eins og gert er ráð fyrir í næstu grein hjer á undan. Á meðan skuldabréfin standa þannig skrásett, þá skulu brjefin bera það með sjer með skriflegri áteiknun, ef eiganda skipti verða, sem sje skrásett á sama hátt og gert er við hlutabréfin, en skuldabréfin skulu aptur geta gengið mann frá manni þannig að hönd selji hendi ef þau verða að nýju skrásett sem slík, og er fjelaginu skylt að skrásetja þau þannig þegar sá, sem skrifaður er fyrir þeim sem eigandi í bókum fjelagsins, heimtar það.

34. gr. Stjórnarnefndin má, hvenær sem henni sýnist, krefjast borgunar upp í hluti hjá hluthöfum í fjelaginu en þó má hún ekki heimta meir en 10 af hundraði af allri upphæðinni í einu, og verður að gefa hluthöfum mánaðar fyrirvara í hvert skipti á þann hátt, sem ákveðið verður í aukalögum fjelagsins. Enginn hluthafi skal

bera ábyrgð gagnvart skuldheimtumönnum fjelagsins fyrir meiri upphæð en hann á eptir óborgað upp í hluti þá, er hann hefur skrifað sig fyrir. Borgi einhver hluthafi ekki á ákveðnum degi hlutafje það, sem stjórnarnefndin hefur löglega krafist, má hún heimta allt að 6% vöxtum af hinu vangoldna hlutafje, unz full skil eru sýnd. Svo má hún og lögsækja hlutaðeiganda á sama hátt og vanaleg peningaskuld væri. Nú neitar hluthafi að borga hlutafje það, sem löglega er af honum heimtað, eða dregur greiðslu þess meir en um tvo mánuði og hefur hann þá fyrirgjört eignarrjetti sínum til þess hlutar, og fer um þá hluti svo, sem ákveðið verður í aukalögum fjelagsins.

35. gr. Stjórnarnefndin skal halda eða láta halda allar þær bækur, sem nauðsynlegar eru til þess, að greinilegt yfirlit sje til yfir allar gerðir og starf fjelagsins. Bókfærslan má vera hvort er vill á íslenzku, dönsku eða ensku máli, og skal tiltekið með aukalögum, hvaða bækur fjelagið skal hafa og á hvaða máli þær sjeu. Fjelagið skal og hafa innsigli, og skal nákvæmar tiltekið með aukalögum, hvernig það sje.

36. gr. Hlutabryf fjelagsins skulu hljóða upp á nafn, og skal tiltekið í aukalögum, hvenær og hvernig eigandaskipti geta orðið á þeim.

37. gr. Fjelagið getur lögsótt og má lögsækja undir sínu löggilta nafni, eins og væri það einstaklingur, fyrir öllum dómstólum. Forseti fjelagsins, varaforsetar, ráðsmaður, umboðsmaður eða málaflutningsmaður getur höfðað og sótt mál fyrir hönd fjelagsins eptir stjórnarnefndar ályktan. Varnarþing fjelagsins er í Reykjavík, og er umboðsmaður fjelagsins þar rjettur málsaðili, ef fjelagið er lögsótt.

38. gr. Fjelagið má gera samninga við einstaka menn, landsstjórnir eða hvaða fjelög sem eru, um allt það sem snertir starf þess og atvinnu, og skal tiltekið í aukalögum, hver undirskrift slíka samninga fyrir hönd fjelagsins.

39. gr. Fjelagið skal auglýsa á prenti á íslenzku öll aukalög sín, sem snerta almenning.

40. gr. Stjórnarnefnd fjelagsins má gefa út fullborguð hlutabryf, sem eigi má krefjast frekari borgunar upp í eða fyrir, og má, þegar svo um semur, afhenda þessi hlutabryf sem borgun fyrir vegarstæði, efni í járnbraut, vagna eða hvað annað sem fjelagið kaupir fyrir iðn sína eða fyrir hvers konar verk sem unnið er fyrir fjelagið eða í þarfir þess.

41. gr. Fjelagið hefur fullt leyfi og vald til þess að selja á skipum sínum, vögnum og brautarstöðrum alls konar greiða. En um vínfangasölu á landi fer sem gildandi landslög segja.

IV.

42. gr. Landssjóður Íslands skal greiða »Hinú íslenzka siglinga- og járnbrautafjelagi« :

1. 50,000 krónur á ári, í síðasta sinn árið 1925, með því skilyrði að það byggi stál- eða járnbraut frá Reykjavík að minnsta kosti austur að Þjórsá, og láti lestir, er flutt geti farþega og vörur, ganga eptir járnbrautinni að minnsta kosti sex sinnum á viku, á tímabilinu frá 15. apríl til 15. nóvember ár hvert og hina mánuði ársins eins opt og við verður komið sökum snjóá.

Árgjald þetta greiðist þannig:

Jafnskjótt og brautinni er komið austur í byggð í Árnessýslu austanfjalls og lestaferð hafin á henni, skal landsstjórnin greiða fjelaginu árlega upphæð, er standi í sama hlutfalli við nefndar 50,000 kr., sem lengd hinnar lögðu brautar við alla hina fyrirhuguðu brautarlengd allt austur að Þjórsá. En þegar brautin er fullgjör þangað, greiðist allt hið tiltekna árgjald. Öll skal brautin fullgjör og ferðir hafnar á henni, áður en sjö ár eru liðin frá því lög þessi öðlast gildi, ella hefur fjelagið fyrirgjört rjettindum þeim, sem lög þessi heimila því. Sama er, ef reglulegar lestaferðir leggjast niður á brautinni eptir þann tíma.

Ef járnbraut fjelagsins tekst af á köflum af völdum náttúrunnar eða brýr á henni bila, skal fjelagið svo fljótt sem unnt er, bæta hið skemmda, og skal það einkis í missa af árgjaldi sínu, þó lestir geti eigi gengið reglulega eða teppist um stund fyrir þessar orsakir.

2. 50,000 krónur á ári hin næstu tuttugu ár eptir að lög þessi öðlast gildi, með því skilyrði:

- a) að fjelagið láti gufuskip, sem sje eigi minna en 800 gross tons ensk, hafi að minnsta kosti rúm fyrir 40 farþega á 1. plássi og 30 farþega á 2. plássi, og geti gengið að minnsta kosti 12 enskar mílur á klukkustund, fara 2 ferðir á mánuði milli Liverpool, eða annarar hafnar á Englandi eða Skotlandi, og Reykjavíkur, á tímabilinu frá 15. apríl til 15. október ár hvert, og milli sömu hafna að minnsta kosti eina ferð á mánuði á tímabilinu frá 15. október til 15. apríl ár hvert, og
- b) að fjelagið láti gufuskip, sem ekki sje minna en 400 gross tons ensk, hafi rúm fyrir að minnsta kosti 20 farþega á 1. plássi og 50 á 2. plássi, sje yfirbyggt og geti gengið að minnsta kosti 10 enskar mílur á klukkustund, ganga stöðugt frá Reykjavík kringum strendur Íslands eða meðfram þeim, þegar ís ekki hamlar, á tímabilinu frá 15. febrúar til 15. nóvember ár hvert. Alþingi ákveður viðkomustaði strandferðaskipsins, en fjelagið ræður að öðru leyti ferðaáætlun þess. Aukist samgöngu- og flutningsþörfin svo mjög fram með ströndum landsins, að þetta eina skip eigi þyki nægja, getur landsstjórnin að 10 árum liðnum áskilið, að fjelagið láti tvö minni skip halda uppi þessum ferðum í stað hins ofan nefnda strandferðaskips. Verði landsstjórnin og fjelagið eigi á eitt sátt um það, hvort eitt strandferðaskip nægi flutningsþörfinni, skal málið lagt í gerð og gerðarmenn kvaddir á sama hátt og gert er ráð fyrir í 9. gr.

Áður en hvert reglulegt alþingi kemur saman og í fyrsta skipti fyrir alþingi 1895 skal fjelagið setja þá tryggingu, er landsstjórnin álitur nægja fyrir því, að strandferðunum verði haldið uppi á fjárhagstímabili því, sem þá fer í hönd.

Ef skip fjelagsins laskast, stranda eða farast, skal fjelagið, svo fljótt sem unnt er, gjöra að þeim eða útvega önnur í þeirra stað, en einkis skal það í missa af árgjaldi sínu fyrir þær tafir, sem leiða af slíkum slysum, óblíðu náttúrunnar eða ís.

Ofangreind árgjöld til járnbrauta og skipaferða skal setja útgjaldamegin á fjárlögum Íslands.

Fjelagið hefur rjett til að velja um og ákveða, hvort peningar þeir, er það kann að eiga heimting á úr landssjóði Íslands samkvæmt lögum þessum, greiðist því sjálfu einu sinni eða tvisvar á ári, eða borgist eptir ráðstöfun þess tvisvar á ári sem vextir af hlutabryfum eða skuldabryfum fjelagsins.

43. gr. Fimmtán árum eptir að lög þessi öðlast gildi, og hvenær sem er eptir þann tíma, hefur stjórn Íslands rjett til að kaupa járnbrautir og skip fjelagsins og önnur flutningatæki, hvort er hún vill fyrir þá upphæð, sem hvað um sig kostaði upprunalega, eða eptir mati gjörðarmanna, er kvaddir sjeu samkvæmt ákvæðum 9. gr. Þó skal fjelaginu gefin eins árs fyrirvari um kaupin. Borgunina má greiða með skuldabryfum upp á landssjóð Íslands, er gefi 5% í vöxtu á ári. Skuldabryf þessi skulu innleyst að fullu, áður en 30 ár sjeu liðin frá því kaupin voru gjörð, en þó er landsstjórninni heimilt að innleysa þau öll, eða svo mikið af þeim, er henni sýnist, hvenær sem er á þessu 30 ára bili.

44. gr. Ef fjelagið hefir eigi byrjað að leggja hina áskildu járnbraut, áður en 3 ár sjeu liðin, frá því lög þessi öðlast gildi, hefur fjelagið fyrirgjört öllum rjettindum sínum og eru þá þessi lög úr gildi fallin.

Nð.

131. Frumvarp

til laga um varnir gegn útbreiðslu næmra sjúkdóma á Íslandi. Eins og það var samþykkt við 2. umr. í n. d.

1. gr. Þegar sjúkdómur kemur upp á einhverju heimili, er heimilismenn vita, að er næmur sjúkdómur eða þykir líklegt, að sje það, skal forráðamaður heimilisins þegar í stað tilkynna það læknum í því hjerði eða bæjarfjlagi. Sje auðveldara, að tilkynna það hreppsnefndarmanni í viðkomandi hrepp, er það jafn heimilt, en þá skal hreppsnefndarmanurinn þegar í stað tilkynna það læknum. Komist hreppsnefndarmanur að því á annan hátt, að næmur sjúkdómur sje upp kominn á einhverjum bæ í hreppi hans, er honum jafnskylt að tilkynna það lækni svo fljótt sem verður.

Fyrir tilkynning þessa greiðist borgun úr sveitarsjóði eptir reikningi, er hreppsnefndin samþykkir.

Brot gegn þessari grein varða sektum allt að 50 kr., nema þyngri þegning liggi við.

2. gr. Þá er lækni, hvort sem það er hjerðslækni eða aukalækni, hefur fengið grun um það, að upp sje kominn næmur sjúkdómur í umdæmi hans, hvort sem það er fyrir tilkynning samkvæmt 1. gr., eða á annan hátt, skal hann svo fljótt sem unnt er, fullvissa sig um það, hvort sjúkdómurinn sje næmur. Komist hann að því, að sjúkdómurinn sje næmur og hættulegur, svo sem bóla, kólera, taugaveiki, barnaveiki, mislingar, skarlatssótt, influensa o. s. frv. skal hann þegar í stað gjöra bráðabyrgðarráðstafanir til varnar því, að sykin breiðist út. Síðan skal hann, svo fljótt sem unnt er, skýra viðkomandi lögreglustjóra frá sjúkdómnum og ráðstöfunum sínum.

3. gr. Þá er lögreglustjóri hefur fengið tilkynning þá, er 2. gr. ræðir um, skal hann þegar í stað með samráði við læknum, gefa út sangöngubann og gjöra aðrar þær

ráðstafanir, er þurfa þykir til varnar því, að sýkin breiðist út, og birta það eins og nauðsyn þykir til vera. Sjá skal hann og um, að ráðstafanir þessar verði úr gildi felldar svo fljótt sem lækni þykir það hættulaust.

4. gr. Þá er ráðstafanir hafa verið gjörðar til sóttvarnar eptir 3. gr., skal lög-reglustjóri svo fljótt sem verða má senda landshöfðingja tilkynning um það með umsögn hlutadeigandi læknis. Sje um yfirgripsmiklar sóttvarnir að ræða, gjörir landshöfðingi með samráði við landlækni nauðsynlegar ráðstafanir um framhald þeirra.

5. gr. Kostnaður sá, er leiðir af ráðstöfunum þeim, er 2. og 4. gr. ræða um, skal greiðast úr viðkomandi sýslusjóði eða bæjarsjóði, allt að 100 kr. á ári. En það sem kostnaðurinn fer fram úr 100 kr., greiðist úr landssjóði.

6. gr. Brotum gegn sóttvarnarráðstöfunum þeim, er ræðir um í 2., 3. og 4. gr. þessara laga skal refsað samkvæmt 293. gr. hinna almennu hegningarlaga.

7. gr. Lagaákvæðanir þær, er koma í bága við lög þessi eru úr gildi felldar.

Ed.

132. Frumvarp

til laga til að gjöra samþykktir um hindrun sandfoks og um sandgræðslu. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í n. d.

1. gr. Sýslunefndum veitist vald til að gjöra samþykktir um hindrun sandfoks og um sandgræðslu á þann hátt, sem segir í lögum þessum.

2. gr. Þegar sýslunefnd þykir þörf á, eða vera hagfelld að gjöra samþykkt fyrir alla sýsluna eða fyrir nokkurn hluta hennar, skal hún kveðja til almenns fundar í hjerði því, sem ætlað er til að samþykkt sú nái yfir, og eiga atkvæðisrjett á þeim fundi allir hjerðsbúar þeir, er kosningarrjett hafa til alþingis.

Sýslunefnd kveður á um fundarstað og fundardag með nægum fyrirvara. en sýslumaður sje fundarstjóri eða einhver sýslunefndarmanna, er nefndin kys til þess, og skal hann hafa kjörskrá við hendina.

Ef fundarstjóri verður að takast ferð á hendur til þess að halda fundinn, ber að greiða honum 2 kr. á dag í dagpeninga og ferðakostnað að auki eptir reikningi, er sýslunefndin úrskurðar og greiðist það gjald úr sýslusjóði.

3. gr. Sýslunefndin semur frumvörp til samþykktar þeirra, er hún vill koma á, og ber undir álit og atkvæði funda þeirra, er um er rætt í 2. gr.

Nú hafa fundarmenn fallizt á frumvarp nefndarinnar með $\frac{2}{3}$ atkvæða þeirra, er greidd hafa verið, og skal þá sýslunefndin senda amtmanni frumvarpið til staðfestingar. En ef breytingartillögur hafa verið gjörðar við frumvarpið á fundinum og samþykktar með $\frac{2}{3}$ atkvæða, setur sýslunefndin þær inn í frumvarpið, ef henni þykja þær á rökum byggðar, og sendir síðan amtmanni til staðfestingar; en áltí sýslunefndin, að breytingartillögurnar eigi ekki að takast til greina, ber hún frumvarp sitt óbreytt að nýju undir atkvæði hjerðsfundar, og verði það þá samþykkt með $\frac{2}{3}$ atkvæða, ber að senda það amtmanni til staðfestingar.

Það frumvarp eða breytingaratkvæði við frumvarp, sem eigi hefur verið samþykkt með $\frac{2}{3}$ atkvæða á hjerðsfundi, er fallið, og má eigi koma fram í nýju frumvarpi sýslunefndar fyr en að ári liðnu.

4. gr. Nú þykja amtmanni nokkur ákvæði samþykktar ganga of nærri rjetti manna eða atvinnufrelsi, eða að þær koma á einhvern hátt í bága við lög og

grundvallarreglur laganna, og synjar hann þá um staðfesting sína, en skýra skal hann sýslunefndinni frá ástæðum fyrir neituninni. Að öðrum kosti staðfestir hann samþykktina, skipar fyrir um birting hennar og kveður á, hvenær hún skuli öðlast gildi, og er hún upp frá því skuldbindandi fyrir alla þá, sem búa innan takmarka þess svæðis, sem samþykktin nær yfir.

Samþykkt þeirri, er amtmaður hefur staðfest, má eigi breyta á annan hátt en þann, er hún var stofnuð á.

Amtmaður hlutast til um að samþykktirnar sjeu prentaðar í B-deild Stjórnartíðindanna.

5. gr. Í samþykkt skal ávallt kveða á um eptirlit það, er þarf til þess að hennar sje vandlega gætt, og hvernig greiða skuli kostnað, sem af því leiðir.

6. gr. Brot gegn staðfestum samþykktum varðar 5—100 kr. sekt, sem rennur í sýslusjóð. Þó má ákveða þeim, er kemur brotinu upp, allt að helmingi sektanna.

7. gr. Með brot gegn samþykktum skal fara sem opinber lögreglumál.

Ed.

133. Frumvarp

til laga um undirbúning verðlagsskráa. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í n. d.

1. gr. Prestur og formaður skattanefndar og þriðji maður kosinn af hreppsnefnd eða bæjarstjórn, skulu í hreppi hverjum eða bæjarfjlagi í samvinnu ár hvert í októbermánaðarlok, semja skýrslu um verðlag á búpeningi þeim og vörutegundum, sem venja er að telja til verðlagsskráa, eptir því peningagangverði, sem þeim er kunnugt um innan hrepps eða bæjarfjelags.

Nú er einhver tegund landaura, sem hefur ekki gengið kaupum nje sölum mót peningum það ár í hreppnum eða bæjarfjlaginu, þótt hún sje þar til, má þá setja það verð á þessa vörutegund, er semjendum verðlagsskýrslunnar kemur saman um að muni vera hæfilegt, með tilliti til þess, hvað sú eða samskonar vörutegund hefur gengið kaupum eða sölum í næstu sveitum eða verzlunarstað. Nú hefur einhver vörutegund að vísu verið seld eða keypt fyrir peninga, en með óvanalega lágu eða háu verði, sem sjerstakar ástæður hafa valdið, skal þá ekki leggja það verð til grundvallar fyrir samningi verðlagsskýrslunnar. Skýrsla þessi skal lögð fram til sýnis á hentugum stað í hreppnum eða bæjarfjlaginu í 2 vikur.

2. gr. Verðlagsskýrslur þessar skulu sendar hlutaðeigandi sýslumanni fyrir lok nóvembermánaðar ár hvert, en sýslumaður semur eptir þeim eina aðalskýrslu fyrir hjerað hvert, og sendir hana með tilheyrandi fylgiskjölum til stiptsyfirvaldanna, en stiptsyfirvöldin staðfesta verðlagsskrá fyrir hvert hjerað, og annast um prentun hennar og birtingu. Kostnaður við prentunina greiðist úr landssjóði.

3. gr. Verðlagsskrá gildir frá 16. maímánaðar til jafnlengdar næsta ár, og skal birta hana á manntalsþingum vor það, er hún gengur í gildi.

4. gr. Numin eru úr gildi ákvæði þau í konungsúrskurði 16. júlí 1817, er koma í bága við lög þessi og konungsúrskurður 2. marz 1853.

Ed.

134. **Frumvarp**

til laga um fjárforræði ómyndugra. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í n. d.

1. gr. Fjárhaldsmann skal hver sá hafa, sem eigi getur haft fjárráð sín sjálfur sakir aldurs, ráðleysis eða af öðrum ástæðum, er yfirvaldið telur gildar vera.

2. gr. Sýslumenn og bæjarfógetar skipa fjárhaldsmenn ómyndugra, og skal til þess velja vandaða og áreiðanlega menn, er ekki sjeu öðrum háðir sem hjú, sjeu eigi yngri en 25 ára og sjeu búsettir í sama lögsagnarumdæmi og sá ómyndugi.

Feður ómyndugra barna sinna hafa þó rjett til fjárhaldsins sje þeir til þess hæfir.

Sá maður, sem hefur þrjú yfirgripsmikil fjárhöld áður, eða mikla innheimtu á opinberum gjöldum, er eigi skyldur til að taka við fjárhaldi ómyndugra.

3. gr. Undir eins og einhverjum ómyndugum hlotnast arfur, skal skiptaráðandi skipa honum fjárhaldsmann. Bæjarfógetar og sýslumenn skulu vera yfirfjárráðendur hver í sínu lögsagnarumdæmi.

4. gr. Nú skiptist ómyndugum arfur, og er hann í öðru lögsagnarumdæmi; skal þá skiptaráðandi leita til yfirfjárráðamanns í því lögsagnarumdæmi, er hinn ómyndugi er í, og skal sá yfirfjárráðandi skipa hinum ómynduga fjárhaldsmann, er taki arfinn undir sína umsjón, og skal fjárhaldsmaður þessi skyldur að kvitta skiptaráðanda fyrir fjönu. Þegar arfur hefur þannig verið fluttur úr einu fjárráðumdæmi í annað, þá skal skiptaráðandi skýra frá því í yfirliti sínu yfir fjárráðin (sjá 18. gr.). Hið sama skal yfirfjárráðandi gjöra, þar sem hinn ómyndugi á heimili.

5. gr. Hver fjárhaldsmaður skal skyldur að senda yfirfjárráðanda nákvæman reikning yfir fjárhaldið ár hvert, og skýra um leið frá ástandi hins ómynduga svo sem, hvar og hvernig verustaður hans sje og með hvaða kjörum, hvernig heilsu hans sje varið og fleira, er yfirfjárráðandi kynni að þurfa að vita um. Reikningsárið fyrir ómyndugrafje skal vera frá 1. janúar til 31. desember ár hvert og skal skilagrein þessi send yfirfjárráðanda í síðasta lagi í lok næsta marz-mánaðar á eptir reikningsárinu.

6. gr. Sjái yfirfjárráðandi af skilagrein þeirri, sem ræðir um í 5. gr., að önnur ráðstöfun mundi vera hagfelldari fyrir hinn ómynduga en sú, er fjárhaldsmaður hefur þegar gjört, skal yfirfjárráðandi tafarlaust gjöra fjárhaldsmanni aðvart um það. Vilji fjárhaldsmaður samt ekki breyta ákvörðun sinni í þessu efni, skal yfirfjárráðanda heimilt að taka af honum fjárhaldið og fá það öðrum í hendur.

7. gr. Skyldir skulu yfirfjárráðandi og fjárhaldsmaður að koma öllu lausafje hins ómynduga í peninga, á þann hátt, sem haganlegast er fyrir hinn ómynduga. Þó skal heimilt, að láta lausafje óselt, ef hinn ómyndugi er nær því orðinn myndugur, eða yfirfjárráðandi og fjárhaldsmaður sjá honum það haganlegra.

Enn fremur má lausafje óselt vera, þegar svo stendur á, sem segir í 62. gr. laga 12. apríl 1878 um skipti á dánarbúum og fjelagsbúum o. fl.

8. gr. Fasteign ómyndugra má eigi selja, hvort heldur eru heilar jarðir eða jarðarpartar, nema því að eins, að hinum ómynduga sje verulegur hagur í

sölunni eða brýna nauðsyn beri til, að selja eitthvað honum til framfæris, enda samþykki hlutaðeigandi amtmaður söluna.

9. gr. Afgjöldum af fasteignum og öðrum árlegum tekjum ómyndugra skal fjárhaldsmaður hafa komið í peninga og sett á vöxtu í síðasta lagi innan árs frá gjalddaga, nema þau hafi gengið hinum ómyndugu til framfæris.

10. gr. Peninga ómyndugra má lána einstökum mönnum gegn tryggu fasteignarveði. Að öðrum kosti skal setja þá á vöxtu annaðhvort í landsbankann eða einhvern þann sparisjóð, sem öðlzt hefur þau hlunnindi að ávaxta fje ómyndugra og opinberra stofnana, samkvæmt tilskipun 5. jan. 1874, og skulu stjórnendur sjóða þessara skyldir að gefa landsstjórninni árlegt yfirlit yfir, hve mikið ómyndugrafje sjóðirnir hafa í vörzlum sínum og hvaðan það er.

11. gr. Fjárhaldsmenn fá í þóknun fyrir starfa sinn 10% af öllum jarðar afgjöldum hins ómynduga, en 4% af peningaleigum. Haldi fjárhaldsmaður hjá sjer fje hins ómynduga lengur en til er tekið í 19. gr. og sje það meiri upphæð en nemur 50 kr., skal hann borga af því almenna lagavexti án þess að ómaks-laun sjeu þar frá dregin.

12. gr. Fjárhaldsmaður heldur bók um fjárhaldið og ritar í hana hina árlegu fjárhaldsreikninga. Bók þessa, ásamt öðrum skjölum, er fjárhaldið snertir, skal hann sýna yfirfjárráðanda á hverju manntalsþingi í þinghá þeirri, er hann er búsettur í.

13. gr. Þegar hinn ómyndugi verður ráðandi fjár síns, eða fjeð er orðið eytt honum til framfæris, eða annað það kemur fyrir, sem gjörir enda á fjárráð-um fjárhaldsmanns, þá skal hann þegar í stað gjöra skilagrein fyrir fjárhaldinu og senda hana til yfirfjárráðanda, og úrskurðar hann, hvort hún er rjett; samkvæmt skilagrein þessari afhendir fjárhaldsmaður síðan yfirfjárráðanda fje það, er hann kann að hafa undir höndum ásamt öllum skjölum og skilríkjum, er að fjárhaldinu lúta. Deyi fjárhaldsmaður, gjörir dánarbú hans sömu skil fyrir fjárhaldinu og eptir sömu reglum, sem hjer að framan eru tilgreindar.

14. gr. Nú flytja fjárhaldsmaður og hinn ómyndugi úr fjárráðaumdæminu, og tekur þá yfirfjárráðandi í því umdæmi, er þeir flytja í, við yfirfjárráðum; einnig skal yfirfjárráðandi þess umdæmis, er þeir fluttu úr, senda yfirfjárráðanda þess umdæmis, er þeir flytja í, eptirrit af síðasta reikningi fjárhaldsmannsins, og skal sá reikningur vera úrskurðaður.

15. gr. Flytji fjárhaldsmaður sig burtu úr fjárráðaumdæminu, en hinn ómyndugi verði eptir, eða hinn ómyndugi fer burt, en fjárhaldsmaður verði eptir, þá skal yfirfjárráðandi leggja undir úrskurð hlutaðeigandi amtmanns, hvort kveðja skal til nýjan fjárhaldsmann eða flytja fjárstofninn.

16. gr. Glatist fje ómyndugra sökum hirðuleysis yfirfjárráðanda, ber hann alla ábyrgð af því.

17. gr. Ómyndugra fje á forgangsrjett í búi fjárhaldsmanns, sem segir í lögum frá 12. apríl 1878, 83. gr.

18. gr. Yfirfjárráðandi skal ár hvert fella úrskurð á fjárhaldsreikninga þá, sem honum eru sendir; skal hann svo senda amtmanni fyrir lok júnímánaðar glöggt yfirlit yfir öll fjárráðin í lögsagnarumdæminu.

Í yfirliti þessu skal þess getið sjerstaklega, hvort nokkuð ómyndugrafje hefur til fallið á árinu, hvort nokkuð af því, sem áður var, hefur farið undan fjárráðum eða hvort arfur hefur verið fluttur (Sbr. 4. og 14. gr.).

19. gr. Með lögum þessum er úr lögum numin 1.—13. gr. d. l. 3. b. 17. kap. og tilskipun 18. febrúar 1847.

Nð.

135. Nefndarálit

í málinu frumvarp til laga um breyting á lögum 12. maí 1882 um umsjón og fjárhald kirkna.

Vjer, sem h. neðri deild alþingis hefur kosið í nefnd til að athuga þetta mál, höfum íhugað það nákvæmlega, en eigi getað orðið á eitt sáttir um tilögur vorar.

Meiri hluti nefndarinnar verður að álíta það rjett og heillavænlegt, að allar kirkjur landsins komist sem fyrst í umsjón og ábyrgð safnaðanna, þar eð það mundi vekja áhuga þeirra á, að hugsa um hið sameiginlega guðsþjónustu hús og þýðingu þess, og þannig gefa þeim nýja hvöt til vaxandi áhuga á öðrum safnaðarmálum. Auk þess álitur meiri hlutinn að þá fyrst, er allar kirkjur landsins væru komnar í hendur safnaðanna, sje þess að vænta að þær komist almennt í það ástand, er samsvarar kröfum tímans.

Að vísu viðurkennir meiri hlutinn að talsverð vandkvæði sjeu á því, að koma löggjöfnni svo fyrir í þessu efni, að engum þyki sjer órjettur gjör, en telur þó brýna nuuðsýn á, að allar kirkjur landsins lúti sömu lögum, er þannig sjeu úr garði gjörð, að auðvelt sje að koma á þeirri kirkna og sókna skipun, er best samsvari staðháttum og haganlegust sje fyrir söfnuðina.

Að þessu takmarki stefnir frumvarp það, er hjer liggur fyrir, með því eigi að eins að veita söfnuðunum rjett til að fá kirkjurnar til umsjónar, heldur og að gjöra þeim að skyldu að taka við þeim, ef forráðamaður óskar þess.

Það er einkum tvennt, sem þykir valda erfiðleikum á því, að koma slíkum lögum á. 1. að það er álit ýmsra, að með þeim sje skertur eignarrjettur þeirra manna, er eiga jarðir þær, er bændakirkjur standa á, og 2. að sumum söfnuðum geti orðið bundin með þeim ofþung byrði. Að því er snertir hið fyrra atriðið er það álit meiri hlutans, að eignarrjettur hinna svonefndu bændakirknaeigenda til kirknanna sje mjög vafasamur eða að minnsta kosti mjög takmarkaður. Bændakirkjurnar eru guðsþjónustuhús hlutaðeigandi safnaða og má eigi nota þær til annars en guðsþjónustu, fremur en aðrar kirkjur. Löggjafarvaldið hefur frá upphafi álitíð sjer skylt, að ætla þeim sem öðrum kirkjum svo miklar tekjur sem nauðsynlegar virtust eptir tímum og ástæðum, til þess að halda þeim við í sæmlegu standi, og hefur aldrei hikað við, að breyta til um gjöld til bændakirkna sem annara kirkna, ef ástæða hefur þótt til, án þess að ráðfæra sig við bændakirknaeigendurnar. Bændakirknaeigendurnir hafa að vísu haft rjett til, að taka á móti hinum löglegu tekjum kirkna sinna og nota þær sem sitt fje, án þess að þurfa að greiða vexti af þeim sjóði, er þannig safnaðist, en hafa jafnframt orðið að búa undir þeirri kvöð, að halda kirkjunum við, hvort sem tekjurnar hafa hrokkið til eða ekki. Sama rjett hafa prestar haft fram á síðasta tíma til kirkna fjáris og sama

kvóð hefur einnig til þessa dags hvílt á þeim. að því er snertir ljenskirnkjurnar. Hvorartveggja kirkjurnar hafa jafnt verið undir yfirumsjón og eptirliti kirkjustjórnarinnar, eigi að eins, að því er snertir meðferð þeirra, heldur og að því er snertir reikninga yfir tekjur þeirra og gjöld. Allt þetta bendir á, að hvorki lög-gjafarvaldið nje landsstjórnin hafi álitid bændakirkjurnar eiginlega eign hinna s o-kölluðu bændakirknaeigenda (samb. kgsbr. 6. maí 1740 og 19. maí 1747). Og enn er eitt mikils vert atriði, er bendir á hið sama, það atriði, að jarðeign sú, er bændakirkja stendur á, eða henni fylgir, hefur jafnan verið skoðuð sem veð fyrir kirkjunni, og hefur eigi mátt selja neinn hluta þeirrar jarðeignar frá kirkjunum, og hefur sú jarðeign stigið og fallið í verði eptir því sem staðið hefur á með fjárhag kirkjunnar, ef eigendaskipti hafa orðið. Sýnist það benda á, að rjettast sje að skoða bændakirkjurnar sem opinberar stofnanir (eign safnaðanna), er eigendum kirkjustaðanna er trúað fyrir gegn nægu veði. Með því nú meiri hlutinn er þess-arar skoðunar, álltur hann, að hinum svo nefndu bændakirknaeigendum sje enginn órjettur gjör. þó að þeim sje gjört að skyldu, að afhenda viðkomandi söfnuðum kirkjurnar, ef þeir óska þess; en til þess að það geti eigi komið þeim mönnum ó-þægilega, er nú hafa kirkjurnar til umráða, leggur meiri hlutinn til, að núverandi forráðamönnum bændakirknanna sje eigi gjört að skyldu að afhenda þær, en að afhendingarskyldan falli fyrst á, þegar eigendaskipti verða á kirkjueigninni, hvort sem það verður við dauða þeirra, eða á annan hátt.

Að því er það atriði snertir, að sumum söfnuðum geti orðið það að óþægi-legri byrði, að verða að taka við kirkju sinni til umsjónar og ábyrgðar, ef forráða-maður krefst þess, þá álltur meiri hlutinn, að það atriði sje þó eigi svo mjög í-skyggilegt, þar sem kirkjueigandinn verður að skila kirkjunni í góðu standi, eða með fullu álagi samkv. lögum um umsjón og fjárhald kirkna 12. maí 1882 3. gr. Þó álltur meiri hlutinn að vísu, að til þess geti komið, að kirkjan verði söfnuðin-um að byrði, en telur það jafnframt rjettara að söfnuðurinn beri þá byrði, en eigi kirkjustaðareigandinn, þar sem kirkjan er hús safnaðarins, og því eðlilegast, að hann hafi veg og vanda af henni. Aptur á móti vill meiri hlutinn leggja það til að forráðamönnum kirkna, sem verða að afhenda kirkju söfnuði, hvort sem það er bændakirkja eða önnur kirkja, samkvæmt kröfu safnaðar, verði gjört sem auðveld-ast, að inna af hendi sjóð þann, er kann að standa inni hjá þeim, og kemur því með tillögu í þá átt.

Meiri hlutinn leggur því það til, að hin háttvirta neðri deild samþykki frumvarpið með þeim breytingum, er hjer koma á eptir:

1. Aptan við 1. gr. bætist:

Eigi geta söfnuðir þó neytt þessa rjettar, að því er bændakirkjur snertir, fyr en eigendaskipti verða á kirkjustöðunum.

Heimti söfnuður kirkju í sínar hendur samkvæmt þessari grein, er forráða-manni hennar rjett, að greiða sjóðinn á 10 árum, með $\frac{1}{10}$ á ári, unz hann er allur greiddur af hendi, enda þurfi hans eigi kirkjunni til aðgerðar eða endurbygging-ar á því tímabili.

2. Aptan við 2. gr. bætist:

Þá er forráðamaður kirkju neytir þess rjettar, er þessi grein veitir honum og afhendir söfnuði kirkju sína, getur söfnuðurinn krafizt þess, að forráðamaður

greiði af hendi sjóð hennar, um leið og kirkjan er afhent, ef hann stendur inni hjá forráðamanni.

Neðri deild alþingis 22. ágúst 1894.

Einar Jónsson
formaður og framsögum.

Jens Pálsson
skrifari.

Með því að jeg ált að frjálst samkomulag milli safnaða á annan veg og kirkju-eigenda á hinn veginn, verði hið heppilegasta í því efni, er frumvarpið hljóðar um, þá get jeg eigi lagt með því, að nokkur lögpvingun sje á lögð í þessu efni, enda virðast lög 12. maí 1882 hafa reynst vel viðunandi, þar sem 52 kirkjur af 2: 290 hafa á 12 árumfærst yfir á söfnuðina. Slík lög sem þetta frv. virðist mjer því bæði óheppileg og óþörf. Auk þess mundu slík lög ganga of nærri eignarrjetti bændakirkna-eigenda, með því að taka af þeim eign þeirra nauðugum, og væri kirkjueigendum eða forráðamönnum heimilað, að varpa kirkjunni upp á söfnuðinn án hans vilja, þá mundi slík þvingun á söfnuðinum draga með sjer óánægju, ófrið og ýmsar óheilla-afleiðingar fyrir kirkjulífið.

Jeg vil því eindregið ráða hinni háttv. deild frá því að samþykkja þetta frv.

Neðri deild 22. ágúst. 1894.

Guðl. Guðmundsson.

Nd.

136. Nefndarálit

í málinu: frumvarp til laga um kirkjugjald.

Vjer, sem hin háttvirta neðri deild alþingis hefur kosið í nefnd til að athuga þetta frumvarp, höfum íhugað það.

Vjer erum allir samdóma um, að sú meginstefna þess sje rjett, að lögtaka persónulegt gjald til kirkna, í stað hinna mörgu miður hagfelldu gjalda, er nú eru lögákveðin. En þrátt fyrir það, höfum vjer ekki getað orðið á eitt sáttir um nokkur einstök atriði.

Meiri hluti nefndarinnar hefur eptir alvarlega íhugun komizt að þeirri niðurstöðu, að frumvarpið sje bæði að efni og formi svo vel úr garði gjört, að eigi sje ástæða til að breyta því í neinu.

Að vísu jatar meiri hlutinn, að hann hafi haft naumann tíma til þessara nefndarstarfa, en með því hann er málinu allvel kunnur, bæði vegna eigin íhugunar um nokkur ár, og vegna rækilegrar meðferðar málsins á síðasta þingi og nú í hinni háttvirtu efri deild, þá treystir hann sjer til, að ráða hinni háttvirtu neðri deild til, að samþykkja frumvarpið óbreytt.

Neðri deild 22. ágúst 1894.

Einar Jónsson,
formaður.

Jens Pálsson,
skrifari og framsögumaður.

Jeg hef eigi getað orðið meðnefndarmönnum mínum samdóma um nokkur atriði þessa máls. Jeg er á þeirri skoðun, að það sje heppilegra að halda óbreyttu hinu fast-ákveðna 75 aura gjaldi, eins og samþykkt var af báðum deildum þingsins 1893 og enginn hefur verulega mótmælt, að mundi halda tekjum kirkna í sama horfi og þær eru nú. Það má gjöra ráð fyrir að söfnuðir og hjeraðsfundir muni í öllu falli á nokkrum stöðum

nota sjer heimildina til að ákveða hið lægsta gjald, 50 aura, til bændakirkna, þar á meðal fyrst og fremst til kirkna landssjóðs. Að því er landssjóðskirkjurnar snertir þá er það að visu á þingsins valdi að draga úr tekjum þeirra, og hef jeg ekki við það að athuga, en að því er snertir kirkjur einstakra eigenda, þá tel jeg það hæpið, hvort rjett er að draga af þeim tekjur, sem eru eign þeirra að lögum, án þess að sá afdráttur eða tekjuhalli sje bættur upp úr landssjóði, en slíkt ált jeg hreina frágangssök.

Að því svo snertir aðalstefnu frumvarpsins, að gjöra gjöldin til kirkjunnar að persónulegum nefskatti, þá er jeg því eindregið fylgjandi, en vildi ráða hinni háttv. deild til að víkja af praktiskum ástæðum frá þeirri stefnu að því er vinnufólk snertir, af því að sá flokkur þjóðarinnar hefur svo harla lítið gjaldþol og á að mörgu öðru leyti við erfiða kosti að búa. Þar af leiðir, að hver húsráðandi yrði að greiða gjaldið fyrir hjú sín, án þess að geta heimitað það aptur af hjúinu.

Jeg vil því leyfa mjer að leggja það til, að frumv. verði samþykkt með þessum breytingum:

1. 2. gr., 1. málslíður orðist þannig:

Greiða skal kirkju árlega 75 aura fyrir hvern fermdan mann, karl eða konu, í söfnuðinum. Húsráðendur greiða gjaldið fyrir sig, skyldulið sitt og hjú. Gjald sveitarlima greiðist úr fátækra sjóði.

2. 4. gr. falli burt.

Greinatalan breytist samkvæmt því.

Neðri deild 22. ágúst 1894.

Guðl. Guðmundsson.

Ed.

137. Tillaga til þingsályktunar

um strandferðir. Flutningsmenn: Sigurður Jensson og Sigurður Stefánsson.

Efri deild alþingis ályktar að veita stjórninni heimild til að semja um strandferðir fyrir 1895 og nota til þess fjárupphæð þá, sem tilgreind er á fjárlögunum fyrir 1895 í 12. gr. C. a. 2., þótt skilyrðum þeim, sem sett eru með ferðaáætlun alþingis 1893, sje eigi að öllu fullnægt, að því er snertir stærð skipsins og farþegarúm, og sömuleiðis þótt sleppt sje úr áætluninni, ef óhjákvæmilegt þykir, viðkomustöðunum Þorlákshöfn, Eyrarbakka, Vík, annaðhvort Hornafirði eða Papós, Reyðarfirði, Norðfirði, Ögri, Arnagerðareyri og Búðum, og enn fremur þótt fækkað sje viðkomum á Keflavík og Vestmannaeyjum.

Nd.

138. Tillaga til þingsályktunar

um strandferðir. Flutningsmenn: Jón Jónsson þm. Eyf., Tryggvi Gunnarsson, Einar Jónsson og Jens Pálsson.

Neðri deild alþingis ályktar að veita stjórninni heimild til að semja um strandferðir fyrir árið 1895, og nota til þess fjárupphæð þá, sem til greind er á fjárlögunum fyrir 1895 í 12. gr. C. a. 2., þótt skilyrðum þeim, sem sett eru með ferðaáætlun alþingis 1893, sje eigi að öllu fullnægt, að því er snertir stærð skipsins og farþegarúm, og sömuleiðis þótt sleppt sje úr áætluninni, ef óhjákvæmilegt þykir, viðkomustöðunum Þorlákshöfn, Eyrarbakka, Vík, annaðhvort Hornafirði eða Papós, Reyðarfirði, Norðfirði, Ögri, Arnagerðareyri og Búðum, og ennfremur þótt fækkað sje viðkomum á Keflavík og Vestmannaeyjum.

Ed.

139. Frumvarp

til laga um varnir gegn útbreidslu næmra sjúkdoma á Íslandi. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í n. d.

1. gr. Þegar sjúkdómur kemur upp á einhverju heimili, er heimilismenn vita, að er næmur sjúkdómur eða pykir líklegt, að sje það, skal forráðamaður heimilisins þegar í stað tilkynna það læknum í því hjerði eða bæjarfjlagi. Sje auðveldara, að tilkynna það hreppsnefndarmanni í viðkomandi hrepp, er það jafn heimilt, en þá skal hreppsnefndar-
maðurinn þegar í stað tilkynna það læknum. Komist hreppsnefndarmaður að því á annan hátt, að næmur sjúkdómur sje upp kominn á einhverjum bæ í hreppi hans, er honum jafnskyld að tilkynna það lækni svo fljótt sem verður.

Fyrir tilkynning þessa greiðist borgun úr sveitarsjóði eptir reikningi, er hreppsnefndin samþykkir.

Brot gegn þessari grein varða sektum allt að 50 kr., nema þyngri hegning liggi við.

2. gr. Þá er lækni, hvort sem það er hjerðslækni eða aukalækni, hefur fengið grun um það, að upp sje kominn næmur sjúkdómur í umdæmi hans, hvort sem það er fyrir tilkynning samkvæmt 1. gr., eða á annan hátt, skal hann svo fljótt sem unnt er, fullvissa sig um það, hvort sjúkdómurinn sje næmur. Komist hann að því, að sjúkdómurinn sje næmur og hættulegur, svo sem bóla, kólera, taugaveiki, barnaveiki, mislingar, skarlatssótt, influensa o. s. frv. skal hann þegar í stað gjöra bráðabyrgðarráðstafanir til varnar því, að sýkin breiðist út. Síðan skal hann, svo fljótt sem unnt er, skýra viðkomandi lögreglustjóra frá sjúkdómnum og ráðstöfunum sínum.

3. gr. Þá er lögreglustjóri hefur fengið tilkynning þá, er 2. gr. ræðir um, skal hann þegar í stað með samráði við lækinn, gefa út sangöngubann og gjöra aðrar þær ráðstafanir, er þurfa pykir til varnar því, að sýkin breiðist út, og birta það eins og nauðsyn pykir til vera. Sjá skal hann og um, að ráðstafanir þessar verði úr gildi felldar svo fljótt sem lækni pykir það hættulaust.

4. gr. Þá er ráðstafanir hafa verið gjörðar til sóttvarnar eptir 3. gr., skal lögreglustjóri svo fljótt sem verða má senda landshöfðingja tilkynning um það með umsögn hlutaðeigandi læknis. Sje um yfirgripsmiklar sóttvarnir að ræða, gjörir landshöfðingi með samráði við landlækni nauðsynlegar ráðstafanir um framhald þeirra.

5. gr. Kostnaður sá, er leiðir af ráðstöfunum þeim, er 2. og 4. gr. ræða um, skal greiðast úr viðkomandi sýslusjóði eða bæjarsjóði, allt að 100 kr. á ári. En það sem kostnaðurinn fer fram úr 100 kr., greiðist úr landssjóði.

6. gr. Brotum gegn sóttvarnarráðstöfunum þeim, er ræðir um í 2., 3. og 4. gr. þessara laga skal refsað samkvæmt 293. gr. hinna almennu hegningarlaga.

7. gr. Lagaákvæðanir þær, er koma í bága við lög þessi eru úr gildi felldar.

Nd.

140. Tillaga til þingsályktunar

um amtmannaembættin. Flutningsmenn: Jón Jónsson þm. A.-Sk., Guðjón Guðlaugsson, Jens Pálsson, Björn Sigfússon.

Neðri deild alþingis ályktar að skora á ráðgjafann fyrir Ísland, að hlutast til um að amtmannsembættið norðan og austan verði fyrst um sinn látið standa óveitt, og gjörðar verði ráðstafanir til, að það leggist niður og sameinist amtmannsembættinu sunnan og vestan.

Ed.

141. Frumvarp

til laga um búsetu fastakaupmanna á Íslandi. Eins og það var samþykkt við 2. umr. í e. d.

1. gr. Enginn má framvegis stofna nje reka fasta verzlun hjer á landi, nema hann sje hjer búsettur, haldi hjer dúk og disk.

2. gr. Kaupmenn þeir, sem nú eiga fastar verzlunar hjer á landi, en eru búsettir erlendis, skulu þó, meðan þeir eiga þær, mega reka slíkar verzlunar á þann hátt, sem lög hingað til hafa leyft.

3. gr. Sá sem gjörir sig sekan í broti eða yfirhýlmingu gegn lögum þessum, skal sæta 200—5000 kr. sektum, er renna í landssjóð. Skulu verzlunarhús hans, skip, verzlunaráhöld og vörur, sem yfirhýlmingin nær yfir, og finnast hjer á landi, gjörðar upp-tækar, og andvirði þeirra renna í landssjóð.

4. gr. Með mál út af brotum gegn lögum þessum skal farið sem opinber lög-reglumál.

5. gr. Ákvarðanir þær í opnu brjefi 1. júní 1792 og öðrum lagaboðum, sem koma í bága við lög þessi, eru úr gildi felldar.

Ed.

142. Breytingartillaga

við frumv. til laga um varnir gegn útbreiðslu næmra sjúkdóma á Íslandi. Frá Jóni A. Hjaltalín.

1. 1. gr. falli burt.

2. Við 2. gr.: Orðin: »hvort sem . . . á annan hátt« falli burt.

Nd.

143. Frumvarp

til laga um viðauka við og breyting á lögum 14. jan. 1876 um tilsjón með flutningum á þeim mönnum, er flytja sig úr landi í aðrar heimsálfur. Eins og það var samþykkt við 2. umr. í n. d.

1. gr. Engir aðrir, en þeir sem eru löggiltir útflutningastjórar og umboðsmenn þeirra, mega gjöra samninga við útfara, hvort heldur er munnlega eða skriflega, um flutning í aðrar heimsálfur, eða á nokkurn annann hátt hafi á hendi nokkurn starfa í þarfr slíks útflutnings. Enginn má með ósönnum fortölum tæla eða leitast við að tæla menn til útflutnings. Brot gegn ákvæðum þessarar greinar varða sektum 100—4000 kr., eða fangelsi.

2. gr. Undanþága sú frá eptirliti lögreglustjórnarinnar, er 7. gr. laga 14. jan. 1876 heimilar hinu konunglega danska póstgufuskipti, skal úr lögum numin.

3. gr. Eigi má taka útfara á skip til flutnings til útlanda, fyr en lögreglustjórinn á þeim stað, sem skipið kemur fyrst á til að taka útfara, hefur gefið skriflegt

leyfi til þess, og skal í því leyfi tiltekið, hve marga útfara megi taka á skipið. Áður en slíkt leyfi er veitt, skal lögreglustjóri rannsaka, hvort skipið er hentugt til útfaraflutnings á þann hátt er segir í 7. gr. laga 14. jan. 1876.

4. gr. Skipstjóri og útflutningastjóri bera ábyrgð á, að allir útfarar á skipinu gefi sig fram til rannsóknar á hinni síðustu höfn, er skipið leggur af stað frá til útlanda. Skal lögreglustjórinn í því umdæmi skyldur að rannsaka farbrjef útfara, og ganga úr skugga um, að tala útfara sje eigi hærri, en veitt er leyfi til á hinni fyrstu höfn, að taka mætti í skipið. Jafnframt skal hver útfari skyldur að afhenda lögreglustjóranum skriflegt skírteini frá lögreglustjóra í því umdæmi, eða hreppstjóra í þeim hreppi, er hann síðast var heimilisfastur í, fyrir því, að hann sje að lögum frjáls til útfarar.

d.

144. **Frumvarp**

til laga um að leggja fje á æfinlega erfingjarentu. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í n. d.

1. gr. Við skipti á hverju dánarbúi, sem, að skuldum fráðregnum, nemur 200 kr., skal taka frá 1% af hverjum erfðahluta og dánargjöf, er hverfur undir einstaka menn, til að setja það, undir nafni hvers þeirra sem vaxtaeiganda, á æfinlega erfingjarentu í söfnunarsjóði Íslands. Þó skal það, er þannig er tekið frá af hverjum erfðahluta, eigi vera minna en 1 kr. auk borgunar fyrir viðskiptabók við söfnunarsjóðinn.

2. gr. Skiptaráðandi heimtir inn fje þetta og kemur því á vöxtu í deild hinnar æfinlegu erfingjarentu í söfnunarsjóðnum.

3. gr. Ef einhver erfingjanna á áður fje á æfinlegri erfingjarentu í söfnunarsjóðnum, þá leggst það, sem inn verður lagt, honum tilheyrandi, saman við það, ásamt borgun þeirri, sem ætluð var fyrir viðskiptabókina.

4. gr. Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1896.

Nd.

145. **Breytingartillaga**

við tillögu til þingsályktunar um strandferðir (þingskj. 138). Frá Eiríki Gíslasyni.

Orðin: »og Búðum« falli burt.

Ed.

146. **Tillaga til þingsályktunar**

(samþykkt við síðari umr. í n. d.).

Alþingi ályktar, að skora á landsstjórnina, að leggja fyrir alþingi 1895 frumvarp til laga um stofnun brunabótafjelags fyrir kaupstaði og helztu verzlunarstaði landsins, að fengnu álit hlutaðeigandi bæjarstjórna og hreppsnefnda.

Nd.

147. **Tillaga til þingsályktunar**

Flutningsm.: Guðjón Guðlaugsson og Jón Jónsson, þm. A.-Sk.

Neðri deild alþingis ályktar að skora á stjórnina, að borga Dr. phil. Jóni Þorkelssyni í Kaupmannahöfn út þær 800 kr., sem veittar eru í Fjárlögunum 1894 og 1895 13. gr. C 7 hvert árið, „til að vinna að textaútgáfu af íslenzku fornbrjefasafni“, svo framarlega sem hann sýnir að hann hefur tilbúið handrit, sem nemur 50 örkum prentuðum af texta, og skuldbindur sig til að semja registur, þegar þar að kemur.

Nd.

148. **Breytingartillaga**

við frv. til laga um kirkjugjald (þingskj. 126). Frá Sighv. Árnasyni, Þórði Guðmundssyni og Þorláki Guðmundssyni.

1. Við fyrri lið 1. gr. Í staðinn fyrir: „við kirkjur og komi: „við kirkjugrunna og“.
2. — síðari lið 1. gr. Á eftir orðinu: „kirkjugarða“ bætist inn í: „og kirkjugrunna“.
3. — 2. gr. Fyrsta setning hennar orðis þannig:
„Greiða skal kirkju árlega 50—120 auro fyrir hvern fermdan mann, karl eða konu, í söfnuðinum, nema algjörða sveitarlimi. Húsráðendur greiða gjaldið fyrir sig, skyldulið sitt og hjú. Innan þessara“ o. s. frv.
4. — 2. — Í staðinn fyrir síðustu setninguna komi:
„Nú fellur hjeraðsfundur niður og stendur þá kirkjugjaldið óbreytt til næsta fundars.“
5. 4. gr. falli burtu. Greinatalan breytist eftir því.
6. — 5. — Orðið „tölga“ falli hurtu.

Nd.

149. **Breytingartillaga**við tillögu til þingsályktunar um strandferðir. Frá Guðl. Guðmundssyni
Orðið „Vík“ falli burt.

Ed.

150. **Nefndarálit**

um frv. til laga um löggilding fjelags með takmarkaðri hluthafaábyrð o. s. frv.

Vjer, sem efri deild alþingis hefur kosið í nefnd, til að íhuga frumvarp þetta, höfum athugað það grein fyrir grein og allt í heild sinni, svo nákvæmlega sem oss hefur verið unnt, á hinum stutta tíma, sem vjer höfum til þess haft, og skulum nú lýsa álitinu voru á því.

Oss getur eigi dulizt, að samgöngubætur þær, bæði á sjó og landi, sem boðnar eru í frumv. þessu, sjeu svo miklar og mikilsverðar fyrir verzlun landsins og aðra atvinnuvegi, að eigi sje hikandi við að leggja jafnvel allþunga byrði á landssjóð um nokkurt tímabil, til þess að fá þær.

Hjer er eigi um það að ræða, að landssjóður Íslands skuli á sinn kostnað byggja járnbrautir og halda uppi lestaferðum á þeim, og byggja stór og dýr

gufuskip og halda þeim á stöðugum ferðum, heldur að eins um hitt: að veita fjelagi, er vill gjöra hvorttveggja á sinn kostnað og sína ábyrgð, ákveðinn styrk um afmarkað árabíl gegn ákveðnum skuldbindingum.

Híð fyrirhugaða „Íslenska siglinga- og járnbrautafjelag“, sem komið hefur frumv. þessu inn á þingið, býður að láta stórt og vel útbúið gufuskip, er flutt geti 70 farþegi í 1. og 2. rúmi, fara að minnsta kosti 18 ferðir á ári, með ákveðnu millibili, á milli Reykjavíkur og Bretlands; og ennfreður að láta eitt eða 2 minni gufuskip með allriflegu farþegarúmi ganga stöðugt kringum strendur landsins og meðfram þeim, með aðalstöð í Reykjavík, í 9 mánuði á ári hverju. Í annan stað býður fjelagið að gjöra járnbraut frá Reykjavík að minnsta kosti austur að Þjórsá og halda uppi reglulegum lestaferðum á henni 6 sinnum í viku árið um í kring, að svo miklu leyti sem snjóalög eigi tálma.

Fyrir þetta áskilur fjelagið sjer, auk einkaleifis í 15 ár til járnbrautalagninga á nánara ákveðnu svæði, framlag úr landssjóði Íslands, er nemi 50 þús. kr. á ári, um ákveðið árabíl, sem vart getur orðið meira en 25 ár, en að líkindum nokkru minna, — fyrir járnbrautina — og aðrar 50 þús. kr. á ári í 20 ár fyrir gufuskipaferðirnar. Til samanburðar er vert að taka það fram, að alþingi veitti 1893 43 þús. kr. á ári í 2 ár til strandferða með gufuskipum, og voru þær ferðir eigi betri en strandferðir þær, sem frumv. gjörir ráð fyrir; eru þá umfram 18 beinar og fljótar ferðir til útlanda með stóru og vel útbúnu gufuskipi.

Fjelagið áskildi sjer að upphafi 100 þús. kr. árlega í 30 ár fyrir bæði járnbraut og gufuskipaferðir; en á þessu hafa þær breytingar orðið, meðan málið var til meðferðar í neðri deild alþingis, að styrkurinn er nú ákveðinn sjer í lagi til hvors um sig og tímatakmarkið sett lægra fyrir hvorttveggja, en þó eigi í sama hlutfalli. Auk þessa hafa í neðri deild verið sett ýms ákvæði inn í frumv., er miða til að tryggja betur en áður var gjört rjettindi bæði landssjóðs og einstakra manna gagnvart fjelaginu, og álitum vjer, að með þessum tryggingarákvæðum sje yfir höfuð svo frá frumv. gengið, að enginn hættu sje búin, þótt svo kynni að reynast, að fjelagið yrði eigi fært um að fullnægja að meira eða minna leyti þeim skuldbindingum, sem það tekur á sig gagnvart landssjóði og landsmönnum. Hafi það eigi byrjað á járnbrautagerðinni 3 árum eptir að lögin öðlast gildi, eða hafi það eigi 5 árum eptir sama tíma komið brautinni austur í Árnessýslu austanfalls og hafið lestaferðir á henni, eða sje brautin öll austur að Þjórsá eigi fullgjör og lestaferðir byrjaðar á henni 7 árum eptir sama tíma, missir fjelagið af öllum þeim rjettindum, sem lögin heimila því.

Komi aptur á móti fjelagið fyrirætlun sinni fram, eins og tilskilið er í frv., verðum vjer að ætla, að þessar auknu og bættu samgöngur bæði við önnur lönd og innanlands verði til stórvægilegra hagsbóta fyrir land vort í mörgum greinum. Hinar tíðu, fljótu og stöðugu gufuskipaferðir á milli Íslands og Bretlands, með þeim hafnabótum, sem ástæða er til að ætla að verði þeim samfara, einkum í Reykjavík, mundu að vorri ætlun bæði beint og óbeint hafa svo verulegan hagnað í för með sjer, að vel sje tilvinnandi að greiða fyrir þær um nokkurt árabíl ekki einungis þær 50 þús. kr. á ári, sem frumv. gjörir ráð fyrir, heldur jafnvel nokkuð af þeirri upphæð, sem sjerstaklega er áskilin fyrir

járnbrautaferðirnar. Á þær leggjum vjer að visu minni áherzlu, og hyggjum að all-langur tími muni verða að lifa, áður en þær geti komið að fullum notum, móts við það, sem tíðkast í fjölbyggðari löndum; en hinsvegar virðist það ófað, bæði að hin ráðgerða braut austur að Þjórsá verði til mikillar hægðar og hagsbóta fyrir hjeradið, sem að henni liggur og í nánd við hana, og leiði til mikilvægra framframa í ýmsum greinum, og eigi síður hitt, að ef þessi byrjun og tilraun heppnaðist vonum fremur, þá mundi hún verða fjelaginu sterk hvöt til að framkvæma hina ráðgerðu járnbrautarlagningu frá Akranesi til norðurlands, en sú braut hlyti að hafa stórvægilega þýðingu fyrir meiri hluta norðurlands og stórt svæði sunnan- og vestanlands, eptir þeirri reynslu, sem fengin er hjá öðrum þjóðum, þar sem nægar og hagfelldar járnbrautasamgöngur eru talðar eitt hið fyrsta og helzta skilyrði fyrir sönnum þjóðþrifum og eðlilegum viðgangi og þroska atvinnuveganna.

En þótt vjer teljum það vel gjörandi að kosta allmiklu fje um nokkurt árabíl til hinna umræddu samgöngubóta, einkum gufuskípaferðanna, og teljum þessar álögur landssjóði eigi um megn, þá dylst oss hins vegar eigi, hversu ísjárvert það sje, að skuldbinda landssjóð í 20 ár til að greiða hina sömu upphæð. 50 þús. kr. á ári hverju, þar sem eigi er hægt að gjöra sjer glögga grein fyrir þeim breytingum, sem á svo löngu árabíli kunna að verða á framleiðslumagni og flutningaþörf þjóðarinnar sem og högum hennar í öðrum greinum. Nokkrir af oss nefndarmönnum telja jafnvel alls eigi ósennilegt, að eptir liðin 10—15 ár kunni svo mikið vörumagn að verða til flutnings, einkum ef sjávarútvegur landsmanna eykst eptirleidis svo sem æskilegt er og miklar líkur nú benda til að verða muni, að þær 18 ferðir á ári til útlanda, sem frv. áskilur, alls eigi reynist nógar; eða og að aukin flutningaþörf muni að 10—15 árum liðnum veita kost á kostnaðarminni gufuskípaferðum heldur en frv. gjörir ráð fyrir, og væri í báðum þessum tilfellum æskilegt að hafa óbundnar hendur til nýrra samninga. Þótt sumum af oss nú þyki varhugavert að færa niður tímatakmarkið, að því er styrk til gufuskípaferðanna snertir, meira en neðri deild alþingis þegar hefur gjört, og eiga það ef til vill á hættu, að slík niðurfærsla kunni að verða framgangi málsins til hnekkis eða tafar, könnunumst vjer allir samhuga við, að ísjárvert sje af ástæðum þeim, sem fram eru teknar, að skuldbinda landssjóð í þessu efni í lengri tíma en 15 ár í mesta lagi, enda þykjumst vjer geta farið svo nærri um skoðanir þorra manna í systurdeild vorri á þessu atriði, að þrátt fyrir úrslit málsins við atkvæðagreiðsluna þar, hafi þeir verið mjög ófúsir til að skylda landssjóð til umræddrar greiðslu í meira en 15 ár.

En skyldi svo reynast að liðnum 15 árum, að hinar umræddu gufuskípaferðir gætu eigi borið sig styrklaust, þá efumst vjer eigi um, að ef fjelagið hefði með góðum og lipurlegum samskiptum við landsmenn áunnið sjer velvild og hylli á landi hjer, mundi því auðunnið að ná nýjum samningum við þing og stjórn með sanngjörnum kostum.

Þá hefur oss þótt nauðsynlegt að áskilja landsstjórninni rjett til að hafa atkvæði um stefnu brautarinnar alla leið frá Reykjavík austur að Þjórsá, svo og umsjón með því, að verkið á brautarlagning og brúarsmiði fjelagsins verði svo vel og tryggilega af hendi leyst og öll samgöngufæri þess í slíku ástandi,

að óhult sje fyrir þá, er flutning nota á brautunum og skipunum; enn fremur viljum vjer að landshöfðingi hafi atkvæði um verðskrár fjelagsins, er kveða á um fargjald og flutningskaup bæði á járnbrautum og skipum fjelagsins, og hyggjum vjer að hjer sje eigi lengra farið eða annað tilskilið heldur en venja sje í þessum efnum hjá öðrum þjóðum.

Í öðrum greinum en þeim, sem nú höfum vjer tekið fram, og að ótöldum fáeinum orðabreytingum, sem vjer stingum upp á til málsbóta og skýrleiksa, föllumst vjer á frv. í öllum aðalatriðum og leyfum oss að ráða hinni háttvirtu efri deild alþingis til að samþykkja það með þessum breytingum:

1. Á eptir 19. gr. komi ný grein, sem verði 20. gr.:

Landshöfðinginn hefur samþykktaratkvæði þá er ákveðin er stefna járnbrautanna eptir 3. gr. og fargjald og flutningsgjald eptir 6 og 19. gr. Svo er og landsstjórninni áskilin heimild til að hafa á kostnað fjelagsins nauðsynlegt eptirlit með byggingu járnbrauta og brúa, sem það lætur gjöra, og með því að þessi og önnur fargögn fjelagsins sjeu í tilhlýðilegu ástandi.

Greinatalan breytist samkvæmt þessu.

2. Fyrir: „byggja“ í 22. gr. komi: þiggja.
3. — „stjórnarnefnd þess“ í 23. gr. 2. línu komi: stjórnarnefnd fjelagsins.
4. — „og auk þess“ í 23. gr. komi: og sje auk þess.
5. — „sem tilskilið er“ í 24. gr. komi: það sem tilskilið er.
6. — „Rvík“ í enda 25. gr. komi: Reykjavík.
7. Eptir orðið: „landslög“ í miðri 29. gr. bætist inn: og liggja að því leyti undir samþykki landshöfðingja.
8. Orðið „einhver“ í 30. gr. 3. línu falli burt.
9. Fyrir orðin: „á hverja mílu“ í 30. gr. 6. línu komi: á hverja enska mílu.
10. Fyrir: „nema að skuldabrief þau“ í 32. gr. 8. línu komi: nema skuldabrief þau.
11. Fyrir orðin: „þá skulu“ í 33. gr. 5. línu komi: skulu.
12. — — „tuttugu ár“ í 42. gr. tölul. 2, 1. línu komi: fimmtán ár.
13. Orðið „minni“ í sömu grein 2. b, 10. línu falli burt.

Efri deild alþingis, 24. ágúst 1894.

Kristján Jónsson,
formaður.

Hallgr. Sveinsson,
skrifari og framsögumaður.

Þorleifur Jónsson.

Jón Jakobsson.

Sigurður Jensson.

Nd.

151. Nefndarálit.

Vjer nefndarmenn, sem háttvirt neðri deild alþingis fól á hendur, að íhuga og gjöra tillögur um það, á hvern hátt þjóð og þing skuli minnast þess árið 1895, að hið endurreista alþingi Íslendinga þá er orðið 50 ára gamalt, höfum nú rætt málið rækilega, og hefur meiri hluti nefndarinnar komið sjer saman um, að ráða hinni háttvirtu deild til að samþykkja svo látandi þingsályktun:

ÞINGSÁLYKTUNARTILLAGA

(frá meiri hluta nefndarinnar).

Neðri deild alþingis ályktar, að byggt verði stórhýsi úr steini í Reykjavík fyrir söfn landsins og fleira, eptir því sem alþingi 1895 nákvæmar ákveður.

Neðri deild alþingis 24. ágúst 1894.

B. Sveinsson, Tryggvi Gunnarsson, Sigurður Gunnarsson, Ólafur Briem.
formaður. framsögumaður.

Jeg get eigi verið samþykkur háttvirtum samnefndarmönnum mínum. Vjer þurfum sem stendur að verja öllum kröptum vorum til atvinnu- og samgöngubóta og kröfurnar í þá átt hafa farið sívaxandi ár frá ári og hvað skýrast komið í ljós einmitt á þessu aukapingi. Fjárhagur og gjaldþol landsins rís eigi undir því að sinni, að reisa stórhýsi fyrir 100—200,000 kr., og verður það að bíða betri tíma, enda get jeg nú eigi kannast við neina óhjákvæmlega þörf fyrir slíkt stórhýsi. Af framanskriðuðum ástæðum, að því viðbættu, að tillaga meiri hlutans er all-óákveðin, ræð jeg hinni háttvirtu deild að láta það bíða til hins fjárveitandi þings að sumri, að greiða atkvæði um það, hvort og hvernig skuli minnast þess, að 50 ár eru liðin frá því, er hið endurreista alþingi kom fyrst saman.

Með ágreiningsatkvæði mínu vil jeg engan veginn spilla fyrir því, að þessa árs í sögu alþingis verði minnst á sínum tíma á heppilegan hátt, en þessa þingsályktun meiri hlutans ræð jeg hinni háttvirtu deild eindregið að fella.

Neðri deild alþingis 24. ágúst 1894.

Þórhallur Bjarnarson,
skrifari.

Sp.

152. Nefndarálit

um alþingishúsgarðinn.

Nefnd sú, er skipuð var í sameinuðu þingi til að rannsaka reikninginn við þinghúsgarðinn og gjöra tillögur um, hvernig ljúka skuli við byggingu garðsins og fullgjöra hann að öðru leyti, hefur nú lokið starfi sínu og leyfir sjer að láta uppi álit sitt á þessa leið.

Sjálfan reikninginn frá bankastjóra Tryggva Gunnarssyni hefur nefndin rannsakað nákvæmlega, og borið saman við fylgiskjölin, og lýsum vjer reikninginn að vera rjettan. Vjer látum hann fylgja nefndarálitinu.

Samkvæmt reikningnum hefur allur kostnaður við þinghúsgarðinn numið til þessa 2839 kr. 36 a. Af þessari upphæð hefur verið greitt úr hinum svo nefnda „Þinghúsgg-ingarsjóði“, eða „Þjóðhátíðarsjóði“, eptir því sem þingið ákvað í fyrra, 1500 kr., hitt hefur bankastjóri Tryggvi Gunnarsson, sem eptir umboði forseta neðri deildar 1893 hafði

tekið að sjer umsjón á byggingu garðsins, lagt út frá sjálfum sjer, eða alls 1339 kr. 36 a. Í viðskiptabók Þjóðhátíðarsjóðsins við landabankann (Vskb. nr. 1117), standa nú eptir 1092 kr. 05 a., auk nokkurra vaxta frá nýári, og vantar þá fullar 200 kr. til að sjóðurinn geti greitt þann kostnað, sem þegar er á fallinn.

Þannig hefur þá verið varið varið töluvert meira fje til að gjöra þennan skrautgarð á lóð þinghússins, en þingið gjörði ráð fyrir, en þegar vjer höfum fyrir augum verk það sem unnið er, furðar oss eigi á því, að svo hefur reynzt. Hjer þurfti að læra jarðveginn til, fylla upp tjörnina á parti, lokræsa allan garðinn og loks flytja allt að því álnar þykkt frjómolðarlag yfir mölina, sem undir var. Þennan kostnað var ómögulegt að áætla fyrir og enn síður hitt, hve dýrt yrði að gróðursetja þar trje og skrautjurtir, þar sem svo lítið hefir verið gjört að slíku á voru landi og reynslu vantar að mestu í þeim efnum. Þetta hefur orðið miklu dýrara en búizt var við, enda munu engir heldur í fyrra hafa gjört sjer von um, að skrautgarðurinn yrði kominn svo langt á veg á þessu sumri, eins og nú gefur að líta. Annað er það, sem mest hefur hleypt fram kostnaðinum og það er hin háa steingirðing í kring um garðinn, til hennar hafa þegar gengið 1550 kr. og er hún þó eigi fullgjörð enn, þar sem 37 álnir vantar á vesturhlið, auk þess, sem búast má við einhvern tíma í framtíðinni, að þurfi að hlaða c. 18 álna garðspotta á austurhlið, verði slökkviáhaldaús Reykjavíkurbæjar fært úr stað, sem væri mjög æskilegt, þar sem það lýtir garðinn. Vjer getum eigi annað en kannast við, að slík vönduð og prýðileg steingirðing sem þessi, sje í bezta samræmi við sjálfa þinghúsbygginguna, auk þess sem hún hefur þann kost, að geta staðið að kalla viðhaldslaust í marga mannsaldra. Það sem mest hefur hleypt fram kostnaðinum við veggina er hæðin, en hana verðum vjer að telja alveg nauðsynlega vegna skjólsins, sjerstaklega með þá von fyrir augum, að takast kunni að rækta í garðinum nokkrar innlendar og útlendar trjategundir. Enn hefur eitt hleypt fram kostnaðinum, að leita varð samninga við bæjarstjórn Reykjavíkur og borga henni 150 kr. fyrir að taka vesturendann af slökkviáhalda-húsi sínu, til þess að garðurinn gæti fengið þá stærð og mynd, sem hann nú hefur.

Vjer verðum að álíta það verk, sem nú er framkvæmt, nauðsynlegt og vel af hendi leyst, og að bankastjóri Tryggvi Gunnarsson eigi beztu þakkir skildar fyrir framkvæmdir sínar í þessu efni. Hann hefur að öllu leyti stjórnað verki þessu ókeypis, og af eiginni sjón getum vjer, að minnsta kosti þeir nefndarmennirnir sem hjer eru búsettir, borið um það, að hann hefur varið mjög miklum tíma til þessa verks og sjálfur unnið mikið að því með eigin höndum. Vjer álítum og, að allri verklægni samfara sparnaði hafi verið fylgt í framkvæmd verksins, eins og búast mátti við af svo vönum og fróðum verkstjóra.

Vjer getum því eigi annað en ráðið hinu háttvirta alþingi til að samþykkja það verk, sem þegar er unnið, og leyfa að tekið verði úr Þjóðhátíðarsjóðnum það sem eptir er, til lúkingar áföllnum kostnaði, og að það sem á vantar greiðist af almannafje.

Eins og áður hefur verið vikið að, er enn þá óhlaðinn meiri hluti steingarðsins að vestanverðu eða 37 álnir. Eptir upplýsingum frá bankastjóra Tryggva Gunnarssyni kostar hver alin í þeim garði, að grunni meðtöldum, 12 kr. 50 a., og verður það 462 kr. 50 aur., og er alveg nauðsynlegt bæði skjóls og fegurðar vegna, að koma þeim parti upp fyrir næsta sumar. Hjer við bætist svo, að enn er eigi fullsáð í allan garðinn, og þarf enn að kaupa að og flytja þangað trje og jurtir og koma þeim fyrir. Svo mun og þurfa að koma upp vermireit í garðinum, ef til vill auka við bekkir og ýmislegt fleira til gagns og prýðis, sem yrði of langt mál að telja upp. Vjer getum eigi vel gízkað á hve miklu

það muni nema, að fullgjöra skrautgarðinn, en eftir þeim kostnaði, sem hingað til hefur orðið, ætlum vjer að það muni nema einum 400 kr. Nokkur hirðingarkostnaður leggst og á garðinn, bæði við að búa hann undir veturinn og einkum á næsta vori, þótt hinn sami maður, sem hingað til hefur stjórnað öllu verkinu, hafi umsjónina með garðinum áfram ókeypis. Vökvun, hreinsun og ræsting garðsins hlýtur jafnan að kosta nokkuð fje. Að öllu þessu yfirveguðu ætlum vjer að 8—900 kr. sje eigi ofmikið til að fullgjöra garðinn fyrir næsta þing og 1—200 kr. þurfi til að halda honum við til þess tíma. Við þær 1000 kr. verður svo að bæta þeim fullum 200 kr., sem þjóðhátíðarsjóðurinn hrekkur eigi til að borga þegar áfallinn kostnað og verður það þá alls 1200 kr., sem leggja verður til úr landssjóði til þess að garðurinn sje fullgjör næsta sumar.

Nefndin hefir tekið það til yfirvegunar hvernig þessir peningar eigi að greiðast, hvort heldur á væntanlegum fjárákallögum að sumri, eða af alþingiskostnaðinum og getur oss eigi blandast hugur um það, að garðurinn heyri að öllu leyti til húsiu og lang- eðlilegast er, að kostnaðurinn við hann teljist með öðrum alþingiskostnaði, eins og hinn árlegi kostnaður við sjálft þinghúsið, og ávísist af forsetum deildanna. Það yrði að eins í þetta eina sinn sem um nokkra verulega fjárupphæð væri að ræða, því að huan árlegi viðhalds og hirðingarkostnaður mundi aldrei nema miklu, en um það atriði ætlum vjer þinginu að ári að segja fyrir, er garðurinn er fullgjör. Þessar 1200 kr. sem nú yrði varið úr landssjóði til að koma garðinum upp fullgjörðum að sumri, er alls eigi meira en það, sem þurft hefði til að koma upp vandaðri og traustri girðingu í kring um lóð þinghússins, og sem þinginu var skylt að leggja fje til, svo framarlega sem það vildi halda lóðinni.

Eitt vildum vjer enn taka fram, þótt oss væri eigi falið það við skipun nefndarinnar. Þess var getið í umræðunum í fyrra um þetta mál, að girðingin mætti eigi vera hærri en svo, að sjá mætti inn yfir hana, svo að almenningur gæti einnig haft ánægju af þessum skrautgarði. Þetta varð eigi gjört skjólsins vegna, en vjer teljum það mjög æskilegt, að garðurinn stæði opinn almenningi nokkrar stundir á helgum dögum. En þá þyrfti mjög góð gæzla að vera á því, að ekkert skemmdist í garðinum, en þá gæzlu og kostnaðinn við hana yrði bæjarfjélag Reykjavíkur eðlilega að taka að sjer.

Samkvæmt ofangreindu leyfir nefndin sjer að koma fram með svolátandi tillögum til þingsályktunar:

1. Að þjóðhátíðarsjóðnum sje öllum varið til að greiða áfallinn kostnað við þingbúsgarðinn.
2. Að alþingi feli forsetum sínum að ávísa með öðrum alþingiskostnaði þessa árs 1200 kr. til að ljúka áföllnum kostnaði við þinghúsgarðinn og til að fullgjöra hann fyrir næsta þing, og skulu forsetarnir annaðhvort sjálfir, eða með því að fela það einhverjum í sinn stað, sjá um framkvæmið verksins og hafa alla umsjón með garðinum til þess tíma.
3. Að þinghúsgarðurinn sje opinn fyrir almenning nokkrar stundir á helgum dögum, einkum að sumrinu, vilji bæjarstjórn Reykjavíkur setja þá gæzlu á garðinum við þau tækifæri, sem forsetarnir taka gilda og jafnframt bera kostnaðinn við þá gæzlu.

Alþingi 24. ágúst 1894.

Hallgr. Sveinsson,
formaður og framsögumaður.

Jón Þórarinnsson.

Þórhallur Bjarnarson,
skrifari.

Sp.

153. Kostnaður við alþingishússgarðinn.
(til 20. ág. 1894).

Veggir.

Steinveggur (eptir samningi við Ólaf Sigurðsson)	1224,67	
Grjót í undirstöðu 141,08 og vinna 95,00	236,08	
	1460,75	
Hurð með skrá og lómum	89,25	
Breyting á slökkvitólahúsinu eptir samningi við bæjarstjórn		
Reykjavíkur	150,00	239,25
		1700,00

Garður.

Vinna við uppfylling í tjörnina, flutning á mól í garðinum og mold yfir 1000 vagna í hann, gjöra nauðsynleg lokræsi, 55 faðma, og planta trjáplöntur og blómstur í garðinn . .	681,33	
Áburður 32,54. Steinar í tröð 5,25	37,79	
Hestlán við moldar- og grashnausaflutning	56,74	
Trjáviður í garðshorn og hlífborð	40,00	
Verkfæralán 6,90. Verkfæri keypt 6,00	12,90	
Verkfæra aðgjörð 3,69. Ymislegt 12,55	16,24	845,00
Plöntur og blómsturfræ	175,36	
4 bekkir málaðir, með járnþengum	119,00	294,36
Athgr. Auk þessa eru ýmsar blómplöntur mín verk og umsjón með meiru ekki reiknað.		
		2839,36

Reykjavík 20. ágúst 1894.
Tryggvi Gunnarsson.

Nd.

154. Nefndarálit

í málinu um breytingu á lögum 19. febrúar 1886 um utanþjóðkirkjumenn.

Nefnd sú, er hin háttvirta deild hefur falið að segja álit sitt um frumvarp til laga um breytingu á lögum 19. febrúar 1886 um utanþjóðkirkjumenn, hefur rætt það mál á fundum með sjer og lætur hjer uppi álit sitt:

Vjer nefndarmennirnir vorum allir sammála um það, að sú frumregla, sem þetta frumvarp byggist á, sje alveg rjett, sem er sú, að enginn sje skyldur til að inna af hendi gjöld til annars trúarfjelags en þess, sem hann fylgir af eigin trúarsannfæring, en um hitt urðu skiptar skoðanir, hvort frumvarp þetta gæti samrýmzt við það fyrirkomulag hinnar íslensku þjóðkirkju, eins og það nú er.

Við flutningsmennirnir getum eigi vikið frá því, að frumvarp þetta sje fullkomlega tímabært og feli í sjer þýðingarmikla rjettarþót, og ráðum því hinni háttvirtu deild að samþykkja það með þeim breytingum, að í 3. gr. sje á eptir orðinu „sýslumanni“ bætt

við: eða bæjarfógeta, og á eftir orðinu »sýslumaður« komi: »eða bæjarfógeti« og aptan við greinina bætist: eða bæjarstjórn.

Neðri deild alþingis, 22. ágúst 1894.

Skúli Thoroddsen, Jón Jónsson, þm. Eyf.,
formaður. framsögumaður.

Með skírskotun til míns ágreiningsatkvæðis,
Þórhallur Bjarnarson,
skrifari.

Jeg get eigi ráðið hinni háttvirtu deild til að samþykkja þetta frumvarp vegna þess, að það er ósamrýmanlegt við hina núverandi rjettarstöðu hinnar íslensku þjóðkirkju, bæði að því presta og kirkjur snertir, að það kynni að baka landssjóði óþarfa útgjöld, að því yrði beitt optar en af trúarsannfæring, og loks fyrir þá sök, að það fer of skammt, þar sem frávíkjendur þjóðkirkjunnar eiga eftir sem áður að greiða öll hin sömu gjöld sem þjóðkirkjumenn.

Þórhallur Bjarnarson.

Ed.

155. Frumvarp

til laga til að gjöra samþykktir um hindrun sandfoks og um sandgræðslu. Eins og það var samþykkt við 2. umr. í e. d.

1. gr. Sýslunefndum veitist vald til að gjöra samþykktir um hindrun sandfoks og um sandgræðslu á þann hátt, sem segir í lögum þessum.

2. gr. Þegar sýslunefnd þykir þörf á, eða vera hagfelld að gjöra samþykkt fyrir alla sýsluna eða fyrir nokkurn hluta hennar, skal hún kveðja til almenns fundar í hjerði því, sem ætlað er til að samþykkt sú nái yfir, og eiga atkvæðisrjett á þeim fundi allir hjerðsbúar þeir, er kosningarrjett hafa til alþingis.

Sýslunefnd kveður á um fundarstað og fundardag með nægum fyrirvara, en sýslumaður sje fundarstjóri eða einhver sýslunefndarmanna, er nefndin kys til þess, og skal hann hafa kjörskrá við hendina.

Ef fundarstjóri verður að takast ferð á hendur til þess að halda fundinn, ber að greiða honum 2 kr. á dag í dagpeninga og ferðakostnað að auki eftir reikningi, er sýslunefndin úrskurðar og greiðist það gjald úr sýslusjóði.

3. gr. Sýslunefndin semur frumvörp til samþykktar þeirra, er hún vill koma á, og ber undir álit og atkvæði funda þeirra, er um er rætt í 2. gr.

Nú hafa fundarmenn fallið á frumvarp nefndarinnar með $\frac{2}{3}$ atkvæða þeirra, er greidd hafa verið, og skal þá sýslunefndin senda amtmanni frumvarpið til staðfestingar. En ef breytingartillögur hafa verið gjörðar við frumvarpið á fundinum og samþykktar með $\frac{2}{3}$ atkvæða, setur sýslunefndin þær inn í frumvarpið, ef henni þykja þær á rökum byggðar, og sendir síðan amtmanni til staðfestingar; en áltí sýslunefndin, að breytingartillögurnar eigi ekki að takast til greina, ber hún frumvarp sitt óbreytt að nýju undir atkvæði hjerðsfundar, og verði það þá samþykkt með $\frac{2}{3}$ atkvæða, ber að senda það amtmanni til staðfestingar.

Það frumvarp eða breytingaratkvæði við frumvarp, sem eigi hefur verið

samþykkt með $\frac{2}{3}$ atkvæða á hjeradsfundi, er fallið, og má eigi koma fram í nýju frumvarpi sýslunefndar fyrir en að ári liðnu.

4. gr. Nú þykja amtmanni nokkur ákvæði samþykktar ganga of nærri rjetti manna eða atvinnufrelsi, eða að þær komi á einhvern hátt í bága við lög og grundvallarreglur laganna, og synjar hann þá um staðfesting sína, en skýra skal hann sýslunefndinni frá ástæðum fyrir neituninni. Að öðrum kosti staðfestir hann samþykktina, skipar fyrir um birting hennar og kveður á, hvenær hún skuli öðlast gildi, og er hún upp frá því skuldbindandi fyrir alla þá, sem búa innan takmarka þess svæðis, sem samþykktin nær yfir.

Samþykkt þeirri, er amtmaður hefur staðfest, má eigi breyta á annan hátt en þann, er hún var stofnuð á.

Amtmaður hlutast til um að samþykktirnar sjeu prentaðar í B-deild Stjórnartíðindanna.

5. gr. Í samþykkt skal ávallt kveða á um eptirlit það, er þarf til þess að hennar sje vandlega gætt, og hvernig greiða skuli kostnað, sem af því leiðir.

6. gr. Brot gegn staðfestum samþykktum varðar 5—100 kr. sekt, sem rennur í sýslusjóð. Þó má ákveða þeim, er kemur brotinu upp, allt að helmingi sektanna.

7. gr. Með brot gegn samþykktum skal fara sem opinber lögreglumál.

Nð

156. Breytingartillaga

við breytingartillögu á þingskjali 71 við frumv. til laga um breyting á lögum 12. maí 1882 um umsjón og fjárhald kirkna (þingsk. 50). Frá Sighvati Árnasyni.

Við 4. gr. Í staðinn fyrir »úr gildi numdar« komi: »úr gildi numin«.

Ed.

157. Breytingar og viðaukatillögur

við tillögu til þingsályktunar um strandferðir. Frá Sigurði Jenssyni og Sigurði Stefánsyni.

1. Fyrir orðin: »Efri deild alþingis ályktar . . . fyrir 1895 12. gr. c. a. 2.« komi:

Efri deild alþingis ályktar:

1. Að veita stjórninni heimild til að semja um strandferðir fyrir 1895 og nota til þess fjárupphæð þá, sem tilgreind er á fjárlögunum fyrir 1894 og 1895 12. gr. C. a. 2., ef trygging fæst fyrir, að ferðunum verði haldið áfram síðari hluta fjárhagstímabilsins. Skal stjórninni heimilt að verja til þessara ferða 25,000 kr., eða svo miklu af þeirri upphæð, sem nauðsyn krefur.
2. Aptan við bætist nýr liður, sem verður annar liður tillögunnar:
 2. Að skora á stjórnina að sjá um, að strandferðum hins sameinaða gufuskipafjelags verði hagað samkvæmt tilboði fjelagsins, sem getur um í athugasemdum stjórnarinnar við frumvarp til fjárlaga fyrir árin 1894 og 1895 (12. gr. C. a.) svo að þær ferðir standi í haganlegu sambandi við hinar aðrar strandferðir, og þó verði jafnframt tekin til greina þingsályktun alþingis 1893 um strandferðir hins sameinaða gufuskipafjelags.

Nd.

158. Breytingar- og viðaukatillögur

við þingsályktunartill. um strandferðir (138). Frá flutningsmönnunum.

1. Fyrir orðin: „Neðri deild alþingis ályktar . . . fyrir 1895, 12. gr. C. a. 2.“ komi:

Neðri deild alþingis ályktar:

1. Að veita stjórninni heimild til að semja um strandferðir fyrir 1895 og nota til þess fjárupphæð þá, sem tilgreind er á fjárlögum fyrir 1894 og 1895 12. gr. C. a. 2., ef trygging fæst fyrir að ferðunum verði haldið áfram síðari hluta fjárhagstímabilsins. Skal stjórninni heimilt að verja til þessara ferða 25000 kr. eða svo miklu af þeirri upphæð, sem nauðsyn krefur.
2. Aptan við bætist nýr liður, sem verður annar liður tillögunnar:
 2. Að skora á stjórnina að sjá um, að standferðum hins sameinaða gufuskípa-fjelags verði hagað samkvæmt tilboði fjelagsins, sem getur um í athugas. stjórnarinnar við frv. til fjárlaga fyrir árin 1894 og 1895 (12. gr. C. a.) svo að þær ferðir standi í haganlegu sambandi við hinar aðrar strandferðir, og þó verði jafnframt tekin til greina þingsályktun alþingis 1893 um strandferðir hins sameinaða gufuskípa-fjelags.

Sp.

159. Breytingartillögur

við tillögur nefndar um alþingishússgarðinn (152). Frá Árna Thorsteinson, Kristjáni Jónssyni, Pjetri Jónssyni, Þórði Guðmundssyni og Guðl. Guðmundssyni.

- Staðf. 2. orðist þannig: Að alþingi feli landsstjórninni að sjá um, að fram verði haldið að fullgjöra þinghússgarðinn, og sje til þessa, svo og til viðhalds og gæzlu hans, gegn væntanlegri fjárveiting á fjárlögum, varið allt að 1000 kr.

- 3. Í stað: „forsetarnir“, komi: landsstjórnin.

Nd.

160. Frumvarp

til laga um breyting á lögum 12. maí 1882 um umsjón og fjárhald kirkna. Eins og það var samþykkt við 2. umr. í n. d.

1. gr. Þegar tveir hlutar sóknarmanna í einhverri sókn, sem til kirkju gjalda, óska á almennum safnaðarfundum, að söfnuðurinn taki að sjer umsjón og fjárhald kirkjunnar, er forráðamanni hennar skylt, að láta það af hendi, og skal afhenda kirkjuna söfnuðinum, að fengnu samþykki hjeradsfundar og biskups. Eigi geta söfnuðir þó neytt þessa rjettar, að því er bændakirkjur snertir, fyr en eigendaskipti verða á kirkjustöðunum.

Heimti söfnuður kirkju í sínar hendur samkvæmt þessari grein, er forráðamanni hennar rjett, að greiða sjóðinn á 10 árum með $\frac{1}{10}$ á ári, unz hann er allur greiddur af hendi, enda þurfi hann eigi kirkjunni til aðgerðar eða endurbyggingar á því tímabili.

2. gr. Nú vill forráðamaður kirkju selja af hendi umsjón hennar og fjárhald, og er söfnuðinum þá skylt, að taka við kirkjunni; þó skal það liggja undir samþykki hjeradsfundar og biskups. Þá er forráðamaður kirkju neytir þess rjettar, er þessi grein veitir honum og afhendir söfnuði kirkju sína, getur söfnuðurinn krafizt þess, að forráðamaður greiði af hendi sjóð hennar, um leið og kirkjan er afhent, ef hann stendur inni hjá forráðamanni.

3. gr. Ef hjeradsfundur og biskup álíta forráðamann kirkju óhæfan til að hafa á

hendi umsjón hennar og fjárhald, er söfnuðinum skylt að taka við því, og skal afhenda hana söfnuðinum.

4. gr. Með lögum þessum eru 1. og 2. gr. laga 12. maí 1882 um umsjón og fjárhald kirkna úr gildi numdar.

Nð.

161. Frumvarp

til laga um kirkjugjald. (Eins og það var samþykkt við 2. umr. í neðri deild).

1. gr. Kirkjutíund af fasteign og lausafje, ljóstollur, legkaup, kirkjugjald af húsum, lausamannsgjald til kirkju og sætisfiskur, svo og skylduvinna við kirkjur og kirkjugarða, skal vera úr lögum numið.

Kostnaður við bygging og viðhald kirkjugarða greiðist úr sjóði kirkjunnar.

2. gr. Greiða skal kirkju árlega 50—120 aura fyrir hvern fermdan mann, karl eða konu, í söfnuðinum, nema algjörða sveitarlimi. Húsráðendur greiða gjaldið fyrir eigin skyldulið sitt og hjú. Innan þessara takmarka ákveður biskup upphæð gjaldsins fyrir hverja sókn fyrir hið fyrsta ár, sem lög þessi koma til framkvæmdar, en síðan hjeraðsfundur, að fengnum tillögum sóknarnefnda fyrir hvert 5 ára tímabil í senn. Nú fellur hjeraðsfundur niður, og stendur þá kirkjugjaldið óbreytt til næsta fundar.

Eindagi gjaldsins er 31. október ár hvert.

3. gr. Nú tjáir sá, sem hefur aðsetur í sókninni á gjalddaga, að hann eigi lögheimili í annari sókn, skal hann þá færa fullnægjandi sönnun fyrir því þá þegar, ella greiði hann gjaldið af hendi. Þjett er að hann fái það endurborgað, ef hann innan árs sannar, að hann á gjalddaga hafi átt lögheimili í annari sókn og greitt þær kirkjugjald.

4. gr. Gjald til kirkju skal greiða í peningum. Ef gjaldanda brestur peninga má hann greiða gjaldið í innskript hjá kaupmönnum þeim, sem gjaldheimtumaður tekur gilda, eða í þessum aukum: sauðfjenaði, hvítri ull, smjóri, tólg, fiski eða dún, eptir því verði, sem sett er á aura þessa í verðlagsskrá þeirri, sem gildir á gjalddaga, enda sje það verð eigi hærra en gangverð á gjalddaga.

5. gr. Fyrir innheimtu á tekjum kirkna og fyrir að greiða þær af hendi í peningum, má innheimtumaður taka 10 af hundraði í ómakslaun.

6. gr. Reikningsár kirkna skal vera frá 1. jan. til 31. desbr. ár hvert.

Semja skal reikninga kirkna fyrir lok febrúarmánaðar ár hvert. Skal sóknarprestur eða, ef hann er fjehirðir kirkjunnar, þá safnaðarfulltrúinn, rannsaka reikninginn og gæta þess, að allar tekjur sjeu taldar; enn fremur skal hann láta í ljósi álit um útgjöld þau, sem kirkjan hefur haft á árinu, og gera við reikninginn þær athugasemdir, sem hann finnur ástæðu til; skal síðan reikningshaldara gefinn kostur á að svara þeim. Eptir það skal endurskoðari semja tillögur sínar við reikninginn. Fyrir rannsókn þessa má greiða 2 krónur af tekjum kirkjunnar. Fyrir lok aprílmánaðar ár hvert skulu reikningar kirkna ásamt athugasemdum, svörum og tillögum vera komnir til hjeraðs-prófasts. Rannsakar hann reikninginn og leggur hann fyrir hjeraðsfund, og sendir hann síðan með álitu sínu og hjeraðsfundarins til biskups til fullnaðarúrskurðar.

7. gr. Með lögum þessum eru úr gildi felld öll lagaákvæði um tíund til kirkju, ljóstoll og legkaup, 4.—6. gr. tilsk. 27. jan. 1847, reglugjörð 17. júlí 1782 13. og 15. gr., 2. og 3. gr. laga 22. maí 1890 um innheimtu og meðferð á kirknafje, svo og önnur ákvæði í lögum, sem koma í bága við lög þessi.

Ed.

162. **Frumvarp**

til laga um viðauka við og breyting á lögum 14. jan. 1876 um tilsjón með flutningum á þeim mönnum, er flytja sig úr landi í aðrar heimsálfur. Eins og það var samþykkt við 3. umr. í n. d.

1. gr. Engir aðrir, en þeir sem eru löggiltir útflutningastjórar og umboðsmenn þeirra, mega gjöra samninga við útfara, hvort heldur er munnlega eða skriflega, um flutning í aðrar heimsálfur, eða á nokkurn annann hátt hafi á hendi nokkurn starfa í þarfir slíks útflutnings. Enginn má með ósönnum fortölum tæla eða leitast við að tæla menn til útflutnings. Brot gegn ákvæðum þessarar greinar varða sektum 100—4000 kr., eða fangelsi.

2. gr. Undanþága sú frá eptirliti lögreglustjórnarinnar, er 7. gr. laga 14. jan. 1876 heimilar hinu konunglega danska póstgufuskipti, skal úr lögum numin.

3. gr. Eigi má taka útfara á skip til flutnings til útlanda, fyr en lögreglustjórinn á þeim stað, sem skipið kemur fyrst á til að taka útfara, hefur gefið skriflegt leyfi til þess, og skal í því leyfi tiltekið, hve marga útfara megi taka á skipið. Áður en slíkt leyfi er veitt, skal lögreglustjóri rannsaka, hvort skipið er hentugt til útfaraflutnings á þann hátt er segir í 7. gr. laga 14. jan. 1876.

4. gr. Skipstjóri og útflutningastjóri bera ábyrgð á, að allir útfarar á skipinu gefi sig fram til rannsóknar á hinn síðustu höfn, er skipið leggur af stað frá til útlanda. Skal lögreglustjórinn í því umdæmi skyldur að rannsaka farbrjef útfara, og ganga úr skugga um, að tala útfara sje eigi hærri, en veitt er leyfi til á hinn fyrstu höfn, að taka mætti í skipið. Jafnframt skal hver útfari skyldur að afhenda lögreglustjóranum skriflegt skirteini frá lögreglustjóra í því umdæmi, eða hreppstjóra í þeim hreppi, er hann síðast var heimilisfastur í, fyrir því, að hann sje að lögum frjáls til útfarar.

Nd.

163. **Viðaukatillaga**

við tillögu til þingsályktunar (þingskj. 147.). Frá Pjetri Jónssyni.

Aptan við tillöguna bætist:

•og lesa prófarkir án sjerstakrar borgunar•.

Sp.

164. **Breytingartillaga**

við breytingartillögu 159. Frá Þórarni Böðvarssyni.

Við staflað 2. Fyrir: 1000 kr. komi: 1200 kr.

— — 3. Töluliðurinn orðist svo:

Fyrir: »forsetarnir taka» komi: »landstjórnin tekur».

Sp.

165. **Breytingartillaga**

við breytingartillögur við tillögur nefndar um þinghúsgarðinn (þingskj. 159). Frá Hallgrími Sveinssyni.

Við tölul. 2. Töluliðurinn orðist þannig:

að alþingi feli landstjórninni að sjá um, að þinghúsgarðurinn verði fullgjörður, og sje til þessa verks, svo og til viðhalds hans og gæzlu og til að ljúka þegar áföllnum kostnaði við hann, gegn væntanlegri fjárveitingu á fjáráukalögum, varið allt að 1200 kr.

— — 3. Töluliðurinn orðist svo: Í stað: »forsetarnir taka», komi: landstjórnin tekur.